

Szerb Köztársaság

OKTATÁSI ÉS NEVELÉSI MINŐSÉGELLENŐRZŐ INTÉZET
PROSVETNI PREGLED

FELADATGYŰJTEMÉNY

MAGYAR NYELVBŐL

AZ ÁLTALÁNOS ISKOLAI OKTATÁS ÉS NEVELÉS
2014/2015-ÖS TANÉVÉNEK ZÁRÓVIZSGÁJÁRA

Szerzők

Dr. HORVÁTH FUTÓ HARGITA, Újvidéki Egyetem, BTK,
Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék, Újvidék

Dr. HÓZSA ÉVA, Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar,
Szabadka és BTK, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék, Újvidék

KUKTIN ERZSÉBET, Miroslav Antić Általános Iskola, Palics

MOLNÁR MÁRTA, Ady Endre Kísérleti Általános Iskola, Kishegyes

Dr. PÁSZTOR KICSI MÁRIA, Újvidéki Egyetem, BTK,
Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék, Újvidék

ROKVIĆ ERZSÉBET, Petőfi Sándor Általános Iskola, Újvidék

SZIVERI MÓRA REGINA, mesterfokozat, Politechnikai Középiskola, Szabadka

TAKÁCS IZABELLA, magiszter, Újvidéki Egyetem,
Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka

Dr. TOLDI ÉVA, Újvidéki Egyetem, BTK, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék, Újvidék

Belgrád, 2015

**FELADATGYŰJTEMÉNY MAGYAR NYELVBŐL
AZ ÁLTALÁNOS ISKOLAI OKTATÁS ÉS NEVELÉS
2014/2015-ÖS TANÉVÉNEK ZÁRÓVIZSGÁJÁRA**

Kiadó

Oktatási és Nevelési Minőségellenőrző Intézet
„Prosvetni pregled“ Kft., Belgrád

A kiadásért felel

Dr. DRAGAN BANIĆEVIĆ, az Oktatási és Nevelési Minőségellenőrző Intézet igazgatója
Mgr. MILOVAN TRIFUNOVIĆ, a „Prosvetni pregled“ Kft. igazgatója

Szerkesztő

Dr. NOVÁK ANIKÓ

Lektor és korrektor

CSERNIK ELŐD
PINTÉR MOLNÁR EDIT

Kedves Tanulók!

A magyar nyelvi feladatgyűjteményt tartjátok kezetekben. A feladattár célja, hogy segítse a záróvizsgára való felkészülést és az önellenőrzést. Gyűjteményünkben a feladatokat a megadott követelmények alapján soroltuk be. Ezek a következők: alapszint, középszint és haladó szint. A szinteken belül ugyancsak felosztottuk a feladatokat. A felosztás a következő: Olvasási készség és szövegértés; Szövegalkotás; Nyelvi szintek grammatikája, jelentés, nyelvi rétegződés, a magyar nyelv története; Irodalom. A feladatgyűjtemény záró része a megoldásokat, valamint az oktatási tudásszintek áttekintését tartalmazza.

A záróvizsgán szereplő feladatok az oktatási tudásszintet, tehát az alap-, a közép- és a haladó szintnek megfelelő tudást ellenőrzik.

Sikeres munkát kívánunk!

A szerzők

TARTALOM

ALAPSZINT

Olvasási készség és szövegértés	.7
Szövegalkotás.	34
Nyelvi szintek grammatikája, jelentéstan, nyelvi rétegződés, a magyar nyelv története	38
Irodalom	48

KÖZÉPSZINT

Olvasási készség és szövegértés	61
Szövegalkotás.	84
Nyelvi szintek grammatikája, jelentéstan, nyelvi rétegződés, a magyar nyelv története	88
Irodalom	104

HALADÓ SZINT

Olvasási készség, szövegértés és szövegalkotás.	124
Nyelvi szintek grammatikája, jelentéstan, nyelvi rétegződés, a magyar nyelv története	141
Irodalom	165

MEGOLDÁSOK	175
----------------------	-----

A záróvizsgán mért tudásszintek	209
---	-----

A feladatok jegyzéke a szabvány kódjaival	215
---	-----

ALAPSZINT

Olvasási készség és szövegértés

1. Figyelmesen olvasd el az idézetet! Húzd alá azokat a mondatokat, amelyek a nevetésre vonatkoznak!

„Ebben a percben a tanár a következő viccet csinálja:

– Auer – mit mozgolódik maga, mint egy sajtukukac?

Soha még bohózatírónak olyan hatása nem volt közönségére. Mint gátját áttépő áradat: harsan fel a röhögés. Percekig röhögünk, felszabadulva, hörögve. A tanár csodálkozva néz, és elnézően mosolyog – magában megállapítja, hogy milyen frappáns és ellenállhatatlan humora van neki.”

(Karinthy Frigyes: *Röhög az egész osztály*)

2. Olvasd el az alábbi szöveget, majd válaszolj a kérdésre!

Az emberek már az ősmagyar korban is foglalkoztak kereskedelemmel, mégpedig annak egy igen érdekes válfajával, az ún. néma cserével. Erről Ibn Battuta leírásából értesültünk:

„Ha az utazók ebben a kiterjedt pusztaságban negyvennap utat megtettek már, akkor a sötétség országánál letáboroztak. A magukkal hozott árukat valamennyien otthagyják, és ők a szokásos táborhelyükre visszatérnek. A következő napon visszamennek, hogy áruikat megsemléljék. Akkor ott azokkal szemben coboly-, szürkemókus- és hermelinbőröket találnak. Ha a tulajdonos meg van elégedve azzal az áruval, amit sajátjával szemben elhelyezve talált, akkor elveszi azt, ha nincsen megelégedve, akkor otthagya, és akkor azok még hozzátesznek, néha azonban ők (a sötétség országának lakói) elviszik áruikat, és otthagyják a kereskedő cikkei. Így történik az ő adásvételük. Azok az emberek, akik arra megfordulnak, nem tudják, hogy azok, akik nekik eladnak, s akik tőlük vesznek, a dzsinnekhez vagy az emberi nemhez tartoznak-e, és senkit nem látnak.”

Miért nevezik a fent leírt kereskedést néma cserének? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) Azért, mert a cserében résztvevő emberek nem értették egymás nyelvét.
- b) Azért, mert a cserében résztvevő emberek nem találkoztak egymással.
- c) Azért, mert a cserében résztvevő emberek nem akartak egymással beszélgetni.
- d) Azért, mert a cserében résztvevő emberek nem szerettek barátkozni.

3. Olvasd el a szöveget, majd rakd sorba a szövegről készült vázlat mondatait!

A papírgyártás folyamata

Kínában sokáig csak kézzel készítették a papírost. Rongyokat áztattak vízbe, majd fehérítés céljából mészoldattal addig főzték és kalapálták, amíg minden rostjuk külön nem vált, és sűrű tejszerű pép nem lett belőlük. Ebből a pépből a papírkészítő mester egy farámával meregetett, amelyre rézdrótból készített szita volt feszítve. A rájának fedele is volt. Amikor a mester a ráját kihúzta a folyadékból és ráhajtotta a fedelet, a szita alján kicsurgott a felesleges víz. Az így nyert papírost lepréselte, hogy a nedvességet teljesen eltávolítsa, majd kitergette száradásra. Miután megszáradt, enyvvvel vagy keményítővel kezelte, hogy csökkentse a papír szívóképességét.

Az így elkészített papíros nagysága az alkalmazott ráma nagyságától függött.

Számozással állítsd helyes sorrendbe a vázlat mondatait!

- ___ szárítás
- ___ rostanyagok megmunkálása
- ___ pépkészítés
- ___ áztatás
- ___ préselés – lapképzés
- ___ száraz papír kezelése

4. Olvasd el az alábbi szöveget, majd válaszd ki a romantikára jellemző állításokat!

A romantikus szemléletnek a legszembevetőbb jegye a különbözőség vágya: „Minden egyes magában... a másiktól különbözik”. Az eredetiség igénye, a művészetekben pedig – így az irodalomban is – a megszokottnak tartott alkotói szabályoktól, a normáktól való eltérés. Mivel a 18. század folyamán a klasszicizmust jellemezte elsősorban a normakövetés, a romantikusok elsősorban a klasszicizmussal szemben határozták meg önmagukat. A klasszicizmus az egyetemes emberi értékek megfogalmazására törekedett, példáit és költői mintáit az ókori görög-római mitológiából és az irodalomból vette. A romantikusok az egyetemes emberrel szemben a népek különbözőségét, eredetiségét hangsúlyozták, ezért fordultak a nemzeti múlthoz és a néphagyományhoz.

Húzd alá a romantikára jellemző állításokat!

- eredetiség,
- görög-római minták követése,
- a nemzeti múlt iránti érdeklődés,
- a normák, szabályok tisztelete.

5. Olvasd el a szöveget, majd válaszolj a kérdésekre!

Szeptember – a rómaiak hetedik hónapja – a mi naptárunkban kilencedikként szerepel. A régi kalendáriumok Szent Mihály havának, Őszelő hónap neveztek. Utolsó harmadában, a huszonharmadikai napéjegyenlőség után az északi félgömbön rövidülnek a nappalok. Jeles napjai közül kitűnik Szent Mihály névünnepe, a gazdasági év őszi fordulója, a kukoricatörés, a szüret és a kislefarsang kezdete. E nap állatok hazahajtásának, pásztorok elszámoltatásának, cselédek felfogadásának és emlékezetes, nagy őszi vásároknak az ideje volt.

Magyarországon városkapukat, tornyokat, temetői harangokat, templomokat és településeket neveztek el Mihályról. Első összefüggő nyelvemlékünkben, a Halotti beszédben is olvasható neve. Festményeken, szobrokon szárnyasan, pajzzsal, mellvértben szokás ábrázolni. Kezében kardot és/vagy mérleget tart, mert legyőzte a gonoszt, és megméri a holtak lelkét. Ezért nevezik a temetéseken használatos hordozható ravatalt évszázadok óta a Szent Mihály lovának.

Mint minden paraszti tevékenységnek, a halászatnak is voltak jeles napjai. A hal Gyümölcsoltókor adja föl magát a mély vízből, Bertalankor megszűnik hosszában nőni és hízni kezd, Gál napján kell kihalszni a tóból, mert Mihálykor már fenékre ül. Szent Mihálykor megszakad a fű gyökere, megszűnik a mézelés, és Szamosháton ma is megnézik, ki hord szalmakalapot ilyenkor, mert attól nem kérnek tanácsot.

(Jámborné Balog Tünde nyomán)

Milyen tevékenységek kapcsolódnak Szent Mihály névünnepehez? Karikázd be a helyes válaszok előtti betűt!

- a) A kukoricatörés és a szüret kezdete.
- b) Állatok hazahajtása, pásztorok elszámoltatása.
- c) Cselédek elbocsátása.
- d) Az őszi halászat kezdete.

6. Olvasd el az alábbi szöveget, majd oldd meg a feladatot!

Nézzünk a szemébe annak, akivel beszélünk! – biztosan téged is sokszor figyelmeztettek már. Ha a társad szemébe, pontosabban szembogarába nézel, sok mindent megfigyelhetsz. A szembogarak sötétben kitágulnak, az erős fény miatt pedig összehúzódnak. Pupillánk hasonlóan viselkedik hangulatbeli, érzelmi változások során is. Amikor izgatottá válik valaki, a szembogara akár a normális méret négyszerese is lehet, a dühös vagy elutasító embernél pedig a pupilla „kígyószemmé” szűkül.

Egészítsd ki az alábbi mondatokat a fenti szöveg alapján!

Sötétben _____ a pupilla.

A dühös ember szembogara _____.

7. Olvasd el a szöveget, majd karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

– Los Angeles, 1982. Oscar-díj átadás. Elhangzott a győztes neve: Szabó István, Mephisto. Körülbelül 30–40 másodpercig tarthatott, amíg a nézőtérrel felmentél a színpadra átvenni a szobrot. Mi játszódott le benned ez alatt a harminc másodperc alatt?

– Nem tudom már pontosan megmondani, elég régen volt. Az öröm mellett nagyon megmaradt bennem, hogy ez a csodálatos elismerés nem egyedül az én érdemem, hanem azoké, akik a filmet velem együtt csinálták. És miután ott ült a nézőtéren a film főszereplője, Brandauer is, ezért arra kértem a közönséget, engedjék meg nekem, hogy ezt a díjat ne egyedül vegyem át, hanem feljöhessen ő is a színpadra.

(Tihanyi Péter: *Igen, én viselkedem*)

Ki kapta 1982-ben az Oscar-díjat?

- a) Mephisto
- b) Brandauer
- c) Oscar
- d) Szabó István

8. A részlet elolvasása után karikázd be azokat az állításokat, amelyek szerinted igazak!

– Az a hülye postás már megint állva alszik a kerítés mellett – mondta egy napon gonoszul vigyorogva a kis Burai J. – Most alágyújthatnánk egy csomó szalmával. (...)

– Gyerünk, szerezzünk szalmát és gyufát. Régóta vártam már erre, hónapokig terveztük Burai J.-vel, hogy egyszer alágyújtunk a postásnak. Nem szerettük a postást, az utcában tulajdonképpen senki sem szerette. Amikor még dolgozott, nem volt vele semmi baj, olyan volt, mint minden más ember, alig vettük észre: reggel elment széthordani a leveleket, délután hazajött, és a kertben dolgozott, vagy bent a házában, néha leállt beszélgetni az utcabeliekkel, szóval pontosan úgy viselkedett, mint akárki más. Azután változott meg, hogy nyugdíjazták. Inni kezdett, talán mert unatkozott, reggelenként eljárt a kocsmába, dél körül jött haza tökrészen, az arca kivörösödött, rosszkedvűen dűnnyögött, bement az udvarába, rákönyökölt az alacsony deszkakerítésre, fejét kilógatta az utcára, egy ideig dühösen meredt maga elé, aztán úgy állva elaludt. A délutánokat rendszeresen átaludta a kerítésre támaszkodva. Esténként néha-néha elment a sarokra beszélgetni az emberekkel, de ott is csakhamar elaludt, a hátát valamelyik eperfának vetette, és állva aludt, az emberek meg ilyenkor kellemetlenül érezték magukat. Azt mondták, hogy a postásnak a sok italtól tönkrement a mája, a gyomra és a szíve...

(Gion Nándor: *A postás, aki egy ujjal tudott fűtyülni*)

- a) A postás azért aludt állva, mert megviselte a napi munka.
- b) A postás azért aludt állva, mert részeg volt.
- c) A postást mindenki szerette.
- d) A postás beteg volt.

9. Olvasd el figyelmesen az alábbi szövegeket, majd írd a vonalra, melyik a szépirodalmi és melyik a nem szépirodalmi szöveg!

Shakespeare *Lear király* című drámájának negyedik felvonásában lényeges dramaturgiai funkciót tölt be annak a (nem létező) tengerparti tájnak a leírása, amelynek sziklameredélyéről a megvakított Gloster a mélybe akarja vetni magát. Ha a rendező ezt a leírást kihúzza, elvész a jelenet tragikus abszurditása, sőt ezen túlmenően is a darab egy sor fontos mozzanata homályban marad. Én még nem láttam olyan *Lear*-előadást, amelynek nézői Edgar tájfestő monológja hallatán ásítani kezdtek volna, vagy befogták volna a fülüket. Márpedig a regények tájleírásait gyakran átlapozzák az olvasók, némelyek még dicsekszenek is ezzel.

Mily borzalom
S szédítő ily mélységbe nézni le.
Középtájon varjú és csóka repdes,
S kisebbnek látszik csaknem egy bogárnál.
A fél uton – szörnyű pénzkereset! –
Lóromszedő függ és alig nagyobb
Saját fejénél. A partszéleken
Járó halászok egénnél nem nagyobbak.
Ott egy magas hajó áll horgonyon,
Ladikká zsugorodva, és ladikja
Kis bójává, mely alig látható
A szemnek. A zúgó csörgeteg,
Mely a teménytelen rest kavicsos
Dühöngve küzd, nem hallik ily magasra.
Nem nézhetek tovább, nehogy fejem
Megszédülvén, s elkápráztván szemem,
Hanyatt-homlok lebukjam.

a) _____

b) _____

10. Figyelmesen olvasd el az alábbi szövegeket, majd karikázd be a nem szépirodalmi szöveg előtti betűt!

a) Páncéljuk olajjal fényesre volt dörzsölve (...). Lassan és nehézkesen kidugták fejüket és lábukat a ragyogó páncél alól, és elindultak az úton vontatottan és minden lelkesedés nélkül. Elbűvölten néztem őket: különösen az egyik tetszett meg, egy egészen kicsi példány, páncélja akkora, mint egy teáscsésze. Ez fürgébbnek látszott a többinél, páncélja világosabb volt – gesztenye-, karamell- és borostyánszínű. Szeme csillogott, járása meg élénk volt, amennyire teknősnél csak lehetséges.

b) Az ürge élettevékenységében szigorú menetrendet követ az év során. Kora tavasszal a nagyobb termetű hímek jelennek meg először a felszínen. Miután megvívják párviadalaikat a legjobb területekért, végre a nőstények is előkerülnek. A párzási időszakot követően a nőstények fészket építenek a járatrendszer egy védett kamrájában. A vemhességi időszak, az ellés és a szoptatás június végén zárul le, a fiatalok ekkor kezdenek önállósulni. Ilyenkor kisebb csoportokat is láthatunk a felszínen együtt mozogni.

- 11.** Olvasd el figyelmesen a szövegeket, majd írd a vonalra, melyik a szépirodalmi és melyik a nem szépirodalmi szöveg!

a)

Postarablók

A rablás idején 15-en tartózkodtak a postaépületben, akiket a rablók a padlóra kényszerítettek. A postafiókba két férfi lépett be, arcukat melegítőjük kapucnijával álcázták, a bent dolgozó postáskisasszonyokat pisztollyal fenyegették meg. A tettesek gyalog távoztak a párhuzamos utca irányába, ahol személygépkocsiban várta a bűntársuk. Nagy sebességgel déli irányba indultak, közben összekoccantak egy személygépkocsival, amely egy motorkerékpárnak csapódott. Szerencsére senki sem sérült meg súlyosabban. A rablók filmbe illő hajszája Perlaszig tartott, ahol sikerült útjukat állni a menekülőknél, miután kilyukadt a járművük kereke. A csendőrség különleges alakulatai lezárták a falut, és megkezdték a házak átkutatását. Délután négy óra körül, a vasútállomás közelében, az egyik ház padlásán elfogtak két gyanúsítottat, akiknél megtalálták a zsákmányt is. A három társukat szintén a környéken fogták el, este fél tízkor. Letartóztatásuk alkalmával a postáról elrabolt 1,330 millió dinár mellett négy pisztolyt is találtak náluk.

A szöveg fajtája: _____

b)

Postarablók

A postarablást Margith Jani tervezte ki, és nem is akartunk mi semmi mást, csak egyszerűen kirámolni a nagy vaskasszát, és szép csendesen lelépni a pénzzel. (...) – Most jól figyelj ide – mondta Margith Jani, és körülnézett, hogy nincs-e valaki a közelben. – A posta, ugyebár, hét órakor bezár. Mi bemegyünk fél hétkor, ilyenkor még sokan vannak bent, mert az emberek szeretnek mindent az utolsó pillanatban rendezni a postán. A kassa mellett van két telefonfülke, besurranunk az egyikbe, amikor senki sem figyel ránk, becsukjuk az ajtót és leguggolunk. Az ajtó csak belül üvegezett, ha leguggolunk, már senki sem láthat bennünket. Hétkor eloltják a villanyt, mindenki elmegy, csak mi ketten maradunk bent. Akkor már csak a kasszát kell kirámolni. A kasszán az a kerék meg az a kar semmi más, csak egyszerű kilincs. Egyetlenegy zár van rajta, egy közönséges wertheimzár.

A szöveg fajtája: _____

- 12.** Figyelmesen olvasd el mindkét szöveget!

1. Mondják, a magyarok nevezetesen jó nyelvérzékükről. Ha valaki turistaként jár az országban, ez nem biztos, hogy rögtön feltűnik majd neki. Ha nem áttal Budapest belvárosi részén közértben vásárolni, és a tetejébe idegen nyelven kérdezősködni, a pénztáros hölgyektől az esetek többségében kétféle reakcióra számíthat.

Először is felemelik a hangjukat, és elkezdnek szinte üvöltve beszélni a renitens idegennel, hátha valójában fülproblémái vannak, vagy csak színleli, hogy nem tud magyarul, mint más normális emberfia. Tényleg, hogyan is lehetne intelligens egy olyan külföldi, aki nem bírja el-sajátítani azt a nyelvet, amelyen már egy ötéves is folyékonyan karattyol?

Másrészt az illető közértes nő a fent említett üvöltő hangnemből elkezd tegezni a jövő-nyit. Nyilván abból indul ki, hogy a tegezés egyszerűbb, mint a magázás, vagy hogy aki any-nyira primitív lény, hogy nem bírja ezt az ékes nyelvet, azzal úgy is kell bánni, mint egy komisz-kölökkal.

(Lackfi János: *Milyenek a magyarok?*)

2. Az utóbbi évek honi könyvtermésében sajátos vonulatot képvisel a magát már címében is a *magyarok milyenségének* mind pontosabb meghatározása mellett elkötelező írás. A népes családban akad történelmi, gasztronómiai, nyelvészeti, nemzetféltő és szociológiai természetű írás, kötet is. Ha másban nem is, de abban feltétlenül osztoznak, hogy tárgyakat kissé túl komolyan véve, elfelejtkeznek arról, hogy végső soron csupán alkotójuk szemével és „kulcslyukon keresztül” láttatják a világot. Ez a szem pedig gyakran túl fátyolos, szigorú, közel- vagy épp távollátó, aggodalmas, esetleg kínosan éles. A jobbra műfordítóként és költőként ismert Lackfi János *Milyenek a magyarok* című, 2013-ban a Helikon Kiadónál megjelent kötete is ebbe a sorba illeszkedik. Azaz, némi malíciával élve, hála az égnek, nem illeszkedik.

(<http://www.barkaonline.hu/kritika/3684-ilyenek-a-magyarok>)

A szövegek előtti számot írd a megfelelő helyre!

Szépirodalmi szöveg: _____

Nem szépirodalmi szöveg: _____

13. Olvasd el az alábbi szómagyarázatokat, és felelj a kérdésekre!

székely – a magyar nemzethez tartozó, zömmel Erdély délkeleti vidékén élő népcsoport; a 19. század második felében Dél-Bánátba is érkeztek székely telepesek, ők alapították Székelykevét (Skorenovac), Hertelendyfalvát (Vojlovica) és Sándoregyházát (Ivanovo)
folklorista – a népköltészeti alkotások gyűjtője, tanulmányozója; néprajzkutató

1. Vajdaság mely részén élnek székelyek?

2. Mivel foglalkozik a folklorista?

14. Olvasd el a versrészletet, majd válaszolj a kérdésre!

Legszebb a sárga. Sok-sok levelet
e tintával írnék egy kisleánynak,
egy kisleánynak, akit szeretek.
Krikszkrakszokat, japán betűket írnék,
s egy kacskaringós, kedves madarat.

(Kosztolányi Dezső: *Mostan színes tintákról álmodom*)

Mi a *krikszkraksz* szó jelentése? Húzd alá a helyes választ!

- a) dőlt vonalakból álló rajz
- b) értelmetlen firkalás
- c) különböző színű köröcskékből álló rajz
- d) emberi alak rajza

15. 1. Az alábbi szómagyarázatok alapján dönts el, hogy a kiemelt kifejezések közül melyik illik a mondatba!

manzárd – padlószoba

ideál – eszménykép

Húzd alá a helyes kifejezést!

- a) A manzárd olyan helyiség, amely **a pincéhez – tetőhöz** van a legközelebb.
- b) Az ideálom cselekedeteit **követendőnek – elvetendőnek** tartom.

2. Olvasd el az alábbi szómagyarázatokat, és felelj a kérdésekre!

Szómagyarázat:

rokka – lábbal hajtott, fonásra szolgáló eszköz

ötáraszos – itt: kicsi, az arasz régi mértékegység:

az oldalra kinyújtott hüvelykujj és a kisujj közti távolság

obsitlevél – kiszolgált katonának leszerelő levele

talentum – tehetség

esőcsináló intézet – tréfásan: meteorológiai intézet

stratégia – haditerv

örvivel – ürügén, látszatával

- a) Mi az arasz? _____
- b) Mi a meteorológiai intézet tréfás neve? _____

16. Olvasd el az alábbi mondatot, majd kösd össze a fogalmakat a megfelelő jelentéssel!

Kálmán bácsi matuzsálemi életkora ellenére is friss volt még, élénk és egészséges, s a New Hont-i önkormányzat viharosnak ígérkező ülésére igyekezett, amelyen el kellett döntení végre, hogy nehéz Gyula mártírhálát szenvedett expolgármesternek állítsanak-e szobrot New Hont tenyérnyi főterén, vagy valaki másnak.

(Grendel Lajos: *Nálunk, New Hontban*)

matuzsálemi életkor

nagyon idős ember

súlyos betegséget átélt aránylag fiatalokú ember

mártírhál

valamiért sok áldozatot hozó ember halála

sokat éhező ember halála

17. Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget, majd karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

Kedves Laci!

Leveledet megkaptam, örülünk, hogy válaszoltál kérdéseimre. A nyári szünetet a nagyszüleimnél töltöm, tehát egész nyáron együtt lóghatunk. Tervezheted, mit fogunk csinálni. Június végén érkezem. Magammal hozzam a horgászfelszerelést és a gitárt is?

Válaszolj minél hamarabb!

Zoli

2010. június 11.

- a) társalgási stílus
- b) tudományos stílus
- c) publicisztikai stílus

18. Olvasd el az alábbi szöveget, és válaszolj a kérdésre!

sejtmag (főnév)

Biológia: Gömb alakú **központi rész**, sejtservecske egy növényi, állati, emberi sejten belül, amely irányítja a sejten belüli biokémiai folyamatokat, és tárolja a sejt osztódásához szükséges információkat. *Mikroszkóppal megvizsgálható egy sejt **sejtmagja**. Egy **sejtmag** is több részből áll. A sejt osztódásakor a **sejtmag** is megkettőződik.*

(http://wikiszotar.hu/wiki/magyar_ertelmezo_szotar/Sejtmag)

Milyen stílusban íródott a fenti szöveg? Karikázd be!

- a) szépirodalmi
- b) tudományos

19. Állapítsd meg a szöveg műfaját! Keretezd be a helyes választ!

1944. április 4., kedd

Már hosszabb ideje nem láttam értelmét a tanulásnak. A háború vége olyan távoli, valószínűtlen és meseszerű. Ha szeptemberig nem kötnek békét, többé nem iratkozom be az iskolába. Nem akarok két évet veszíteni. Napjaimat csak Péter tölti be, Péter és semmi egyéb. Addig foglalkoztam vele álmaimban és gondolataimban, míg szombaton este összecsuplítottam. Szörnyű volt. Előbb Péternél ültem, és küzdöttem a könnyeimmel, utána a citrompuncs elfogyasztásakor Van Daannel nevetgéltem, élénk és látszólag vidám hangulatban, s csak én tudtam, hogy ki kell sírnom magam. Csak úgy hálóingben lerogytam a csupasz földre...

- a) elégia
- b) regény
- c) műballada
- d) napló

20. Olvasd el a szöveget, és oldd meg a feladatot!

Novak Đoković és a horvát **Marin Čilić** meccsének első 12 pontja után sehogyan sem lehetett megjósolni a később született végeredményt. Čilić 1:0-ra vezetett, a második játékban pedig, amikor Novak rossz érzékel a hálóba vágta a leütést, 40:40 volt az eredmény. A nagy hiba nem hozta zavarba a világelsőt, ettől a pillanattól kezdve olyan megdöbbentő fölényben volt, hogy még a horvát média is azt írja, hogy a világelső átgázolt a US Open bajnokán. Đoković zsinórban hatszor nyerte el a horvát adogatását, aki a kezdő játék után még csak egyet nyert, azt is Novak adogatásán, 2:0 után a második játszmában. Novak már 11. alkalommal győzte le Čilićet, zsinórban 11. mérkőzését nyerte az évváró tornán, csarnokban pedig már 28 találkozóon veretlen. Novak fölényét a horváttal szemben igazolja, hogy az idén kemény borításon, salakon, fűvön és most csarnokban is le tudta győzni. A mérkőzés csak 56 percig tartott, ami a legrövidebb csata 2009 óta, amióta a tornának London a színhelye. Az előző csúcsot hat órával korábban **Wawrinka** és **Berdych** állították fel 58 perces meccsel.

Melyik stílusfajta-hoz tartozik a szöveg? Húzd alá a helyes választ!

- a) szépirodalmi
- b) publicisztikai
- c) társalgási
- d) hivatalos

21. Írd be a buborékokba, hogyan nevezzük a szöveg szerkezeti egységeit!

A szirén mint jelkép

Apokaliptikus szimbólumrendszer elemei a református ábrázolásokon

Szacsavay Éva

a)

b)

c)

Egy korábbi előadásomban a protestáns ördöggépzeteket tekintettem át¹ azzal a céllal, hogy egy 1760-ból származó debreceni matrikula címlapján ábrázolt patás angyal jelentését feltárjam. Az áttekintésben olyan képeket mutattam be, amelyek az ördög vagy sátán megjelenítésére törekedtek anélkül, hogy egy uniformizált ördögöt ábrázoltak volna. A hangsúly ezeknél az ábrázolásoknál a rejtezésen volt, azaz a különféle álcák mögött rejtő ördögalakok bemutatásán. A különböző ember- és állatalakok között meglepően nagy számban fordultak elő azok, amelyek kapcsolatba hozhatók voltak az Apokalipszis bibliai szövegével. A sátánt vagy annak cselekedeteit felidéző legkedveltebb figura a kígyó vagy sárkány volt, és kapcsolatát a bibliai szöveggel nem csak a hétfejű, koronás sárkány alak dűrieri előképe adta, hanem pl. a csengersimai templom mennyezetén 1761-ből származó feliratos ábrázolás közvetlen utalása is: „Az asszonyállatnak magva megrontja az kígyónak fejét.” Ez az apokaliptikus félelmek és a kísértő ördög legyőzésére alkalmazott ige pl. az apokaliptikus, kígyón taposó Mária-ábrázolások értelmező idézete egyszersmind. Ezen a festett képen a protestáns szokásoknak megfelelően egy ige van a középpontban, amelynek a kígyó emblematisztikus keretezést ad: az ördög távoltartásának legfontosabb módja protestáns hagyomány szerint is a gyakori imádkozás, az imaszövegek kézközelben tartása, falakra, mennyezetre való felírása. Bornemisza Péter *Ördögi kísértetek* című munkájában megemlékezik erről. „Ennek házába, mikor bementem volna, látték az falon nagy sok szép szent és bölcs írásokat, ... és kértem mi dolog volna, ... végre jelentette nagy csudálatos kísérteti amiatt az fertelmes lélektől, de ő ellene azokkal az írásokkal harcolt volna, kiket azért írt a falra, hogy mindenkor szeme előtt forognának.”²

d)

A templommennyezet készítésének időszakából egy halotti prédikáció-gyűjtemény megerősíti a Genézisből vett ige erejébe mint az ördög kísértései elleni hathatós segítségbe vetett hitet; a végrendelet készítésére szorító ördög elűzésére egy iskolamester is ezt az igét idézi: „Az asszonyállatnak magva megrontja a kígyónak fejét, mire az ördög durrogni, dörömbölni kezd, és nagy zörgéssel és durrogással elméne onnan, rút szagot hagyván maga után.”³

e)

A református ábrázolások között jól elkülöníthető egy csoport, amely az apokaliptikus félelmekkel kapcsolatosan keletkezett jelképes ábrázolásokat foglalja egybe, és a János Jelenése megfelelő idézeteivel van összefüggésben.

1 „Protestáns ördöggépzetek” (1996, előadás a „Lélek-halál-túlvilág” c. konferencián), in print.
2 Bornemisza 1578 (1980):989.
3 Verestői 1783:148.

200

22. 1. Mit jelöl a római szám a cím alatt? Húzd alá a helyes választ!

Molnár Ferenc

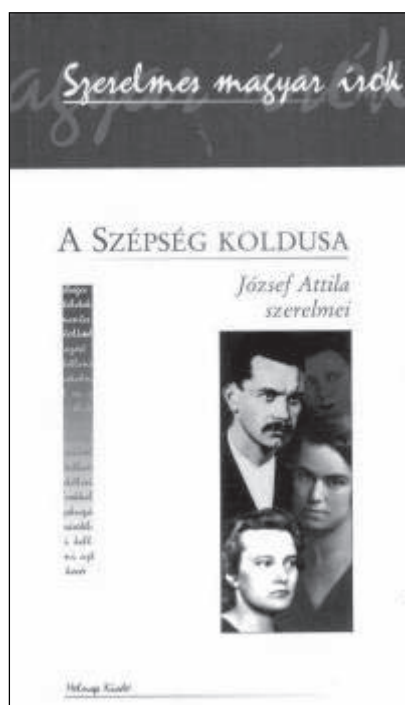
A Pál utcai fiúk

I.

Háromnegyed egykor, épp abban a pillanatban, mikor a természetrajzi terem katedraasztalán hosszú és sikertelen kísérletek után végre-valahára, nagy nehezen, izgatott várakozás jutalmául a Bunsen-lámpa színtelen lángjában fellobbant egy gyönyörű, smaragdzöld csík, annak jeléül, hogy az a vegyület, melyről a tanár úr be akarta bizonyítani, hogy zöldre festi a lángot, a lángot csakugyan zöldre festette, mondom: pont háromnegyed egykor, épp abban a diadalmas minutumban megpendült a szomszéd ház udvarán egy zongora-verkli, s ezzel minden komolyságnak vége szakadt.

- a) szerzőt
- b) címet
- c) fejezetet
- d) alcímet

2. Figyelmesen nézd meg az alábbi könyvborítót, majd válaszolj a kérdésekre!

Mi a könyv címe? _____

Mi a könyv alcíme? _____

23. Tanulmányozd a tartalomjegyzéket, és válaszolj a kérdésekre!

KÖZTES TARTOMÁNYOK	37
FEHÉR Ferenc: Daru-ballada	37
A KÖLTŐI NYELV TÖBBÉRTÉLMŰSÉGE	39
metafizika – szóképek – szóképekhez kapcsolódó stílusesszközök – metafora – refrén – ballada	
NÉMETH István: Az utolsó nomád pulijai	41
A RIPOORT	43
riport – riporter – riportalany – beszélgetés – irodalmi riport	
TÁRSTALANSÁG ÉS MAGÁNY	45
JUHÁSZ Gyula: Milyen volt...	45
A SZERELEM NYELVE	45
versciklus – mûzsa – betûrim – elégia	
JÓZSEF Attila: Mikor az uccán átmert a kedves	47
ÉLETKÉPEK, MOZZANATOK	47
életkép – jelkép – jelentésátvitel – idill – életkép	
József Attila: Tél	49
Tóth Árpád: Lélektől lélekig	50
AZ ÜNNEPÉLYESSÉG VERSNYELVE	51
RADNÓTI Miklós: Tétova óda	51
AZ ÓDA	52
óda – költői hitvallás – keresztír – az időmértékes verselés	
RADNÓTI Miklós: Himnusz a békéról	54
A HIMNUSZ	55
himnusz – látomás – Kölcsey Ferenc	
AZ ALLEGORIKUS BESZÉDMÓD	57
PETŐFI Sándor: Föltámadott a tenger	57
KÉP ÉS SZÖVEG	58
toposz – fokozás – ismétlés – szó- és gondolatalakzatok – irónia – allegória	
ADY Endre: Magyar jakobinus dala	60
A SZIMBÓLUM ÉS A SZIMBOLIZMUS	62
EPOSZ ÉS REGÉNY	63
JÓKAI Mór: A kôszívû ember fiai (részlet)	63
AZ EPOSZI HANG	66
történelmi regény – családregény – eposz	
A KÜLSŐ ÉS A BELSŐ TÉR	68
DÉRY Tibor: Szerelem (részlet)	68
KÉPEK ÉS JELENETEK	71
epikai közlésformák: párbeszéd, elbeszélés, leírás – szituációk – párbeszéd – filmnyelv – Makk Károly <i>Szerelem</i> című filmje	
A MOZGÓFÉNYKÉP	73
MÁNDY Iván: A kavics	76
BELSŐ TÖRTÉNÉSEK	80
a kép – vágás – snitt – áttûnések	
Babits Mihály: Mozgófénykép (részlet)	80

a) A hetedik olvasókönyv melyik oldalán találsz információkat az allegóriáról?

Megoldás: _____

b) Mely oldalon/oldalakon dolgozza fel a szerző az Eposz és a regény című fejezetet?

Megoldás: _____

24. Az alábbi állítások utáni vonalra írd E betűt, ha az állítás a könyv *előszavára* vonatkozik, U betűt pedig, ha az *utószót* jellemzi! Figyelmesen dolgozz, mert olyan állításokat is találsz, amelyek egyikre sem vonatkoznak! Ezek után Ø jelet tegyél!

- a) A szövegtest alatt olvasható, és a szöveg egy-egy állításának magyarázatát, forrását vagy egyéb vonatkozását fejt ki. _____
- b) A könyv főszövege előtt olvasható. A szerző itt írja le, mi készítette műve megírására, és kik segítettek neki, hogy könyve megjelenhessen. _____
- c) Tulajdonképpen semmiről sem szól, csak a főszöveget bővíti. _____
- d) A könyv főszövege után olvasható. Gyakran nem maga a szerző, hanem más szakértő fogalmazza meg. A szöveg jobb megértését segíti elő. _____

25. Olvasd el a szöveget, és felelj a kérdésekre!

A könyv/tankönyv útja a szerzőtől az olvasóig (felhasználóig)

A szerző megírja a kéziratot (pályázatra, felkérésre vagy önszorgalomból, tankönyvírói ambícióból stb.), és eljuttatja a kiadóba. A kiadó saját szempontok szerint mérlegeli (kiadói stratégia, kiadási politika, rövid és hosszú távú tervek, éves kiadói tervek, szakmai minőség, tankönyvi engedélyeztetés stb. alapján) a művet, majd döntést hoz a kiadásról vagy az elutasításról. Az elfogadott kéziratot a kiadó munkatársai – felelős szerkesztő, szakmai lektor, anyanyelvi lektor, műszaki szerkesztő, grafikai szerkesztő – „veszik kezelésbe”, azaz nyomdakész állapotba hozzák. A kiadó arculatának megfelelően elkészítik a kiadvány kiviteli tervét, gondoskodnak a megfelelő minőségű nyomdai előkészítésről, majd nyomdába adják. A választott nyomdában a könyvet a megrendelt példányszámban kinyomtatják, a nyomdászok legyártják. A kész kiadványokat a terjesztőhálózaton keresztül juttatják a felhasználókhoz, vagy kereskedelmi forgalomba kerül.

(Remeczné Komár Gabriella nyomán)

1) Ki dolgozik egy könyvön, amíg az eljut az olvasóig? Sorolj fel legalább négyet!

2) Ha a kiadott könyv regény, milyen szerkezeti egységekre tagolódik? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) felvonás
- b) fejezet
- c) rovat
- d) versszak

26. Figyelmesen olvasd el a szöveget!

Örkény nagy érdeme, hogy az ideológiai béklyótól szabadulva merészen és sikeresen újíttatta meg a magyar elbeszélő próza kifejezőeszközeit és a színházi játéknyelvet. Egyik korai mestéréhez, Kosztolányihoz és a viszonylag frissen felfedezett Kafkához kapcsolódva a rövidtörténet hagyományának jelentős alakjává vált. Az elbeszélői közlés visszafogottsága és az ironikus-groteszk hangvétel az „egyperceseket” izgalmasan talányossá tette, a köznapi szituációkat és a mindennapok nyelviséget „idéző” alakításmód pedig az irodalmiság új lehetőségeit aknáztta ki. Örkény úgy vált mind népszerűbbé, hogy közben megőrizte írásainak rétegzettségét. A tanító célzatosságot elutasító, az irodalom „külkapcsolatait” átértelmező, az önmaga nyelviségét folytonosan reflektáló „prózaforradulat” kibontakozásának idején – a nyolcvanas-kilencvenes években – politikai-morális allegorizálásra hajló írásai átmenetileg háttérbe szorultak, ám a posztmodern rövid történetek alakítástechnikáiban, narratív-diskurzív struktúráiban ismét csak megmutatkozott a Kosztolányi-féle hagyományt magas színvonalon átörökítő szerepük.

*Radnóti Zsuzsa jegyzete, in *Egyperces levelek*, i. m. 369.

Mit jelölnek a kiemelt fogalmak? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) lábjegyzeteket
- b) széljegyzeteket
- c) idézőjelbe tett kulcsfogalmakat
- d) tárgymutatót

27. Olvasd el az alábbi szöveget, és felelj a kérdésekre!

KIÁLTVÁNY!!!
MOST MINDENKINEK TALPON KELL LENNI!
BIRODALMUNKAT NAGY VESZEDELEM FENYEGETI,
ÉS HA NEM LESZÜNK BÁTRAK,
AZ EGÉSZ TERÜLETET ELVESZIK TŐLÜNK!
VESZÉLYBEN A GRUND!
A VÖRÖSINGESEK MEG AKARNAK BENNÜNKET TÁMADNI!
DE MI OTT LESZÜNK, ÉS HA KELL,
ÉLETÜNKSEL IS MEGVÉDELMEZZÜK BIRODALMUNKAT!
MINDENKI TELJESÍTSE KÖTELESSÉGÉT!
AZ ELNÖK

a) Melyik regényből idéztük a fenti kiáltványt? Írd a vonalra a címét!

b) Ki a mű írója? _____

28. Karikázd be a helyes állítást!

- a) Az idézetet zárójelbe tesszük.
- b) Az idézetet idézőjelek közé tesszük.
- c) Az idézetet felkiáltójel jelzi.
- d) Az idézetet gondolatjelek közé tesszük.

29. Olvasd el az alábbi szöveget, majd húzd alá a szó szerinti idézetet!

Felnőtteknek szóló könyvet ír J. K. Rowling

A *Harry Potter* szerzője bejelentette, hogy hamarosan megjelenik első felnőtteknek szóló regénye. Az író szerint a könyve teljesen más élményt nyújt majd, mint a *Harry Potter*-sorozat, amely híressé tette. A műnek még sem a címét, sem a pontos kiadási dátumát nem lehet tudni.

A szabadság, hogy új területeket fedezhettek fel, egy ajándék, amit Harry sikere hozott el nekem – mondta Rowling a BBC-nek. Az író hét könyvet írt a *Potter*-sorozatban, amelyek több mint 450 millió példányban keltek el szerte a világon. Az utolsó 2007-ben került a boltokba.

Az összes *Potter*-könyvet a Bloomsbury adta ki, de Rowling új kiadót keresett felnőtteknek szóló fikciójához. Az új regényt a Little, Brown adja ki. Nagyon élveztem a *Harry Potter*-sorozat írását, de ez a könyv teljesen más lesz – jelentette ki.

(bbc.co.uk)

30. Figyelmesen olvasd el a szövegrészletet, majd karikázd be az igaz állítás betűjelét!

A barlangászok nem átlagemberek. „Nekem például cseppnyi bezártságérzetem sincs. Még akkor is jól érzem magam, ha alig 15 centire van az arcomtól a fal” – állítja Kristen Bobo.

Az odalent viselt sisak, kesztyű, könyök-, lábszár- és térdvédő meg erős nejlonoverall dacára Bobo számtalan karcolást és zúzódást szerzett a Jaguár-barlangba tett túránk során. „Ez már csak így megy! – legyint egyet. – A barlangászok túl megszállottak ahhoz, hogy effajta apró-cseprőségekkel törődjenek. Amint kijutottak a mélyből, már mennének is vissza. Nos, ezt nevezzük mi barlangi láznak. Láthatja is a szemünkben azt az árulkodó csillogást.”

(National Geographic)

A szövegből megtudjuk, hogy a barlangászok felszereléséhez tartozik:

- a) a jégcsákány
- b) a lábszárvédő
- c) a sisak
- d) az oxigénpalack
- e) a vastag zokni
- f) a kesztyű
- h) a lázcsillapító
- i) a térdvédő

31. Olvasd el az alábbi szöveget, majd válaszolj a kérdésre!

A lepkék (Lepidoptera) rendjébe, közelebből a pávaszemes lepkék (Attacidae) családjába tartozó faj külleme elárulja, hogy rejtőzködő életmódú. Hamvas barnásszürke alapszínű szárnyát sötétebb barna rajzolatok és feltűnő, színes szemfoltok – pávaszemek – díszítik. Teste zömök, gyapjas szőrű, a szárnyai szélesek és nagyok.

(Természetbúvár)

Hogyan nevezzük a pávaszemes lepkék szárnyán lévő színes szemfoltokat?

32. Olvasd el az alábbi részletet, majd válaszolj a kérdésre!

- Ki jár ott?
- Tom Sawyer, a Spanyol Vizek Fekete Réme. Mondjátok meg a nevetekeket!
- Huck Finn, a Véreskezű és John Harper, a Tengerek Haramiája.

Tom szállította barátainak ezeket a címeket, kedvenc irodalmi művei alapján. (...) Leeresztette a domboldalon a sonkát, és maga is utána indult. Útjában ruháit és bőrét egyformán meglehetősen erőpróbának tette ki, bár volt a domboldalon partra vezető kényelmes és biztonságos ösvény is, de ez sajnos, nélkülözte azokat a veszélyeket és nehézségeket, amelyeket egy igazi kalóz nagyra tart, s Tom se használhatta.

A Tengerek Haramiája egy darab füstölt szalonnát hozott magával, és egészen kimerült, mire idáig elcipelte. A Véreskezű lopott egy lábast, egy csomó éretlen dohánylevelet és néhány kukoricacsövet. Ez utóbbiakból pipát akart készíteni, bár rajta kívül egyetlen „kalóz” sem dohányzott. A Spanyol Vizek Fekete Réme kijelentette, hogy tűz nélkül semmi esetre sem indulhatnak el. Ez okos gondolat volt, a gyufát akkoriban még nemigen ismerték.

Néhány méterrel feljebb egy hatalmas tutajon tüzet láttak égni, lopakodva odamentek és szereztek némi parazsat.

(Mark Twain: *Tom Sawyer kalandjai*)

Kinek jutott eszébe, hogy parazsat is kellene vinniük az útra? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) John Harpernek
- b) Huck Finn-nek
- c) Tom Sawyernak

33. Egészítsd ki az alábbi szöveg alapján a hiányos vázlatot!

Az anyagok háromféle halmazállapotban fordulnak elő. Azonos hőmérsékleten és nyomáson az anyagok halmazállapota az anyagokat felépítő részecskék minőségétől, valamint a közöttük lévő kapcsolatok erősségétől függ. A gázokban a részecskék teljes rendezetlenségben mozognak. Közöttük a kapcsolat nagyon gyenge, elhanyagolható, ezért a részecskék viszonylag függetlenek egymástól. A folyadékokban a részecskék közel vannak egymáshoz, nem függetlenek egymástól, közöttük összetartó erő hat. A részecskék a folyadékokban is mozoghatnak. A szilárd anyagokban is állandóan mozognak a részecskék. Helyüket azonban nem hagyhatják el, a részecskék egy hely körül rezgőmozgást végeznek. Ha a részecskék között teljes a rendezettség, akkor a szilárd anyag kristályos szerkezetű.

ANYAGOK
halmazállapot szerint

GÁZ		
	részleges	
	rendezettség	
		szervezet

34. Húzd alá a szövegrészben azt a mondatot, amely nem a magyar konyhára vonatkozik!

Választékos a magyar konyha kínálata, sok laktató egytálétel (pl. bableves) található közöttük, mely a főfogás szerepét is betöltheti. Salátáinkat sós, ecetes lével készítjük, és általában húskélekhez savanyúságként fogyasztjuk. Sok más nemzet konyháján cukor nélkül, olajjal készítik a salátaöntetet, és gyakran önálló fogásként fogyasztják. A nagy választékban készült tésztafélék gasztronómiánk büszkeségei.

35. Olvasd el Ady Endre *Önéletrajzának* részletét! Állapítsd meg, mikor, valamint hol (melyik helységben) született Ady Endre, és írd a vonalra! Ügyelj arra, hogy megállapításod ne tartalmazzon felesleges, a szokásostól eltérő adatot!

Arra gondoltam először, hogy úgynevezett életrajzomat szigorú logikával kezdem ennek az írásnak a napján, s végzem megszületésemnek, ez igazán nem fontos eseménynek dátumával. De az én életkoromban már meggyávul egy kicsit az ember, s nem mer már könnyen az öreg szabályok ellen lázadni, tehát kezdjük csak avval, hogy születtem. Születtem pedig, hajh, 1877. november hó 2. napján, Szilágy megye Érmindszent községében, a régi Közép-Szolnok vármegyének Szatmárral határos érmelléki kis falujában.

a) Ady Endre születésének helye: _____

b) Ady Endre születésének pontos dátuma: _____

36. Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget!

A temető mögötti ciszternák között rövid idő alatt megtaláltam barátaim lakását. Az ősbérlők éppen otthon tartózkodtak. Senki Alfonz lakott itt két állandó jellegű tettestársával. Senki Alfonzról csak annyit, hogy a világ valamennyi államából örök időkre kiutasították, és így már régóta csak a legnagyobb titokban tartózkodhatott a földön. Főként éjszaka. Tuskó szerint dán volt, egy guatemalai mérgekeverő esküdött rá, hogy spanyol, ő maga büszkén vallotta, hogy „szülőföld nélküli”, mert egy bennszülött kenuban jött a világra Colombo közelében, és szüleitől valamennyi környező állam megtagadta a gyermek anyakönyvezését. Egy örmény gőzösön keresztelték, de ez az állam időközben megszűnt. Rendőrségi szakértők szerint közigazgatási úton egy másik bolygóra kellene továbbítani. Csinos, kissé nőiesen karcsú fiú volt. Rendkívül választékos modorú, előkelő és igen művelt. De kevesen használták úgy a kést, mint ő, és néhány év előtt egy horogütése következtében a port-szuezi pénzügyőrök káplára évekig rángatta a vállát úgy, hogy értekezést írtak róla egy orvosi szaklapban. Senki Alfonz két állandó jellegű tettestársa otthonosan berendezték a ciszternát. Egy vándorcirkusz bejárója elől, kevés költséggel, de fáradságot nem kímélve, beszerezték a függönyt, és ezzel leterítették a hideg követ. Egy teherautó alvázán háltak mindhárman.

– Mi újság Csülök?

– Tuskó Hopkins nagyon vár benneteket egy uszályon talpig abroszban.

Elmondtam nekik szomorú históriánkat. A Török Szultán még megjárhatja, ha ezekkel találkozik.

– Adjatok gyorsan egy ruhát - sürgettem őket.

– Hogy a fenébe? Talán filmszínészeknek nézel bennünket? Kinek van itt két ruhája?

– De hát az sem lehet, hogy Hopkins megöregedjen ott az asztalterítőben!

– Azt nem is akarjuk. Majd kérünk valakitől egy ruhát.

– Gyerekek! – figyelmeztettem őket. – Csak egyenes úton szerezzünk ruhát, ma anyám névnapja van.

– Jó! Majd leitatunk valakit – mondta az egyik állandó jellegű tettestárs, de a másik azt mondta, hogy olcsóbb, ha leütjük az illetőt. Ebben maradtak.

Szerencsére az útburkoló munkások kunyhójában minden erőszak nélkül szerezhettünk egy olajos lyukas köpenyt. Pillanatnyilag jó lesz.

(Rejtő Jenő: *Az elátkozott part*)

Milyen **nemzetiségű** volt Senki Alfonz?

- a) dán volt
- b) spanyol nemzetiségű
- c) Srí Lanka-i
- d) senki nem tudja
- e) üzbég

37. 1. Figyelmesen nézd meg az alábbi időjárás-jelentést!

Szerda reggel	Szerda délután	Csütörtök reggel	Csütörtök délután	Péntek reggel	Újvidék Sok napsütés, kevés felhő várható, mérsékelt lesz a délkeleti szél.
					
gyengén felhős	gyengén felhős	gyengén felhős	közepesen felhős	zivatar	
16 °C	33 °C	19 °C	35 °C	20 °C	

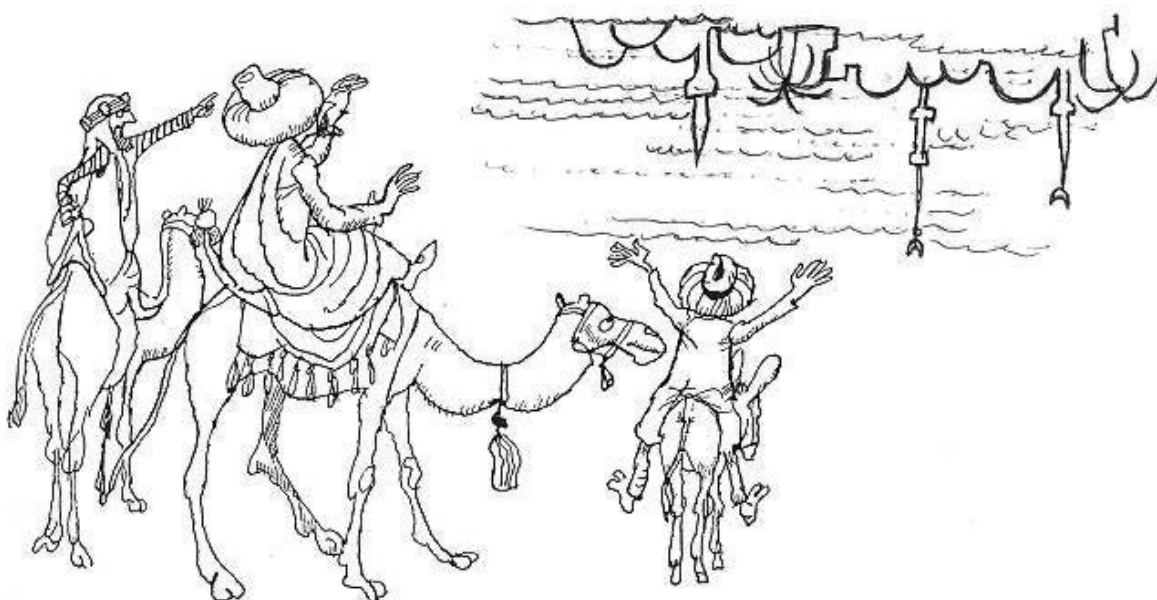
A fenti táblázatban mely napokra nincs időjárás-előrejelzés? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) keddre és szerdára
- b) csütörtökre és péntekre
- c) szombatra és vasárnapra

2. Melyik közmondást lehet összeállítani a következő szótagokból?

NAK LE GA ÁS MÁS MET E A KI BE SIK VER MA

38. Nézd meg figyelmesen a képet, és oldd meg a feladatot!

Mely szöveg illusztrációjaként szerepelhet a fenti kép? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) Az egypúpú teve Észak-Afrika, Délnyugat-Ázsia, India és Ausztrália száraz, sivatagos területein él, a kétpúpú pedig Közép-Ázsiában.
- b) A beduinokat hagyományosan a megélhetésük alapját jelentő állatfajták szerint osztályozzák. A legtekintélyesebbek a tevés nomádok, akik hatalmas területeket járnak be, és nagy törzsekben élnek a Szaharában.
- c) A délibáb szép fénytani jelenség, amit a síkságokon, pusztákon, sivatagokban látni a nagy nyári melegben. Ilyenkor a messzeségben lévő gémeskút vagy város egészen közel, elérhető távolságban, de tótágast, a feje tetején állva jelenik meg a vándor szeme előtt. Nos, amit a vándor lát, csalóka tünemény, a fénytörés és tükröződés következménye.

39. Olvasd el az alábbi szöveget, majd oldd meg a feladatot!

Réges-régen a munkácsi vár udvarát Zrínyi Ilonának, a vár úrnőjének messze vidéken híres virágai díszítették. A gyönyörű virágok között a legeslegszebbek a tulipánok voltak. A hullámos szélű, zöld levélszatórnák közül kiemelkedő csodás virágok tekingettek körül a várudvarban. A tulipánokat a vár úrnője kisfiával, Rákóczi Ferencsel együtt gondozta, locsolgatta.

Egy hideg, viharos éjszakán a kis Rákóczi habfehér ágyában azt álmodta, hogy édesanyjának tulipánjai megfáztak, és nagy veszedelemben forognak. Kilopakodott a kertbe, és sorra betakargatta a szenvedő tulipánokat. Jó cselekedete közben megjelent előtte egy angyal, és jutalmul átadott neki egy védelmező aranytrombitát. A tulipánok megmenekültek a pusztulástól. A kis Rákóczi pedig boldogan helyezte el ágya mellé angyali kincsét.

(Részlet *Rákóczi virágai* c. mondából)

Miért ajándékozta meg az angyal a kis Rákóczit egy aranytrombitával? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) Azért, mert betakargatta a tulipánokat, nehogy megfázzanak.
- b) Azért, mert szorgalmasan gondozta, locsolgatta a tulipánokat.
- c) Azért, mert a tulipánok szépen nőnek a trombitaszótól.
- d) Azért, mert álmodott a tulipánokról.

40. Olvasd el a szöveget, és oldd meg a feladatot!

Szigetet szülhet egy víz alatti tűzhányó a Kanári-szigeteken

Egyre hevesebb földrengések kíséretében egy hónapja önti a lávát egy víz alatti tűzhányó a Kanári-szigetcsoporthoz tartozó El Hierro nevű kis szigetének közelében. Könnyen lehetséges, hogy a magasodó vulkán elérje a vízfelszínt, és új szigetként emelkedik ki az óceánból.

A víz tetején úszó vulkanikus hamuból jól látható, hogy a víz alatti vulkánkitörések egy hasadék mentén zajlanak

A víz alatti vulkanikus hegyből október 10-e óta folyamatosan ömlik a láva, ehhez hasonló jelenség 40 év óta először fordul elő a Kanári-szigetek térségében. A vulkáni aktivitás rengeteg földmozgással jár együtt, naponta többször remeg a föld El Hierro szigetén. A földrengések egyre erősebbek, november 4-én, pénteken este egy a Richter-skála szerinti 4,4-es rengés rázta meg a térséget. Emiatt a hatóságok éjszakára lezárták a sziget Los Roquillos nevű alagútját. A spanyol nemzeti földrajzi intézet szerint elképzelhető, hogy ennél erősebb rengések is lesznek, amelyek a szigetet is komolyan érintik – az esetleges földcsuszamlások miatt Las Puntas városában 11 lakóházat már evakuáltak.

A „szigetmag”, azaz a megszilárdult láva egyes helyeken már 100 méterre tornyosul a tengerfenék fölé, de még mindig 150 méter hiányzik ahhoz, hogy kibukkanjon a hullámok közül. Még nem biztos, hogy elérje ezt a magasságot, de ha továbbra is ilyen intenzitású lesz a vulkáni tevékenység, nagy rá az esély. Ennek ellenére már több mint ötszáz ötlet érkezett, hogyan is kellene elnevezni majd az új szigetet (az egyik legnagyobb favorit az Atlantisz).

Írd le, milyen következményekkel jár(hat) a vulkánkitörés El Hierro partjainál?

41. Elevenítsd fel a fogalmazási ismereteidet! Számozással állítsd sorrendbe az írásbeli kommunikáció menetét!

- _____ Érdeklődéskeltő címet adunk, ha azt előre nem kaptuk meg.
- _____ Elrendezzük az anyagot, ennek legbiztosabb módszere a vázlatírás.
- _____ Kiválasztjuk a lényeges dolgokat (a lényegteleneket elhagyjuk).
- _____ Meghatározzuk azt a célt, amiért írásban fordulunk a másik emberhez.
- _____ Ellenőrizzük, szükség esetén kijavítjuk a munkánkat.
- _____ Megszerkesztjük mondanivalónkat a fogalmazási (bevezetés, tárgyalás, befejezés), helyesírási, nyelvhelyességi szabályoknak megfelelően.
- _____ Anyagot gyűjtünk (élmény, visszaemlékezés, tapasztalat, képzelet, kísérlet) az adott témához.

(Lerchné Egri Zsuzsa)

42. Olvasd el figyelmesen az alábbi részletet!

Az idő szép verőfényes volt, s a fahordás is úgy megindult, hogy alig győztem kormányozni a sok szekeres embert, aki mind kevesebbet akart a kiszabott árnál fizetni, de többet akart a rendesnél a szekérre rakni. Az én emberem is visszajött, vagyis ama szekeres, aki a bútortozatot hozta volt, s akinek fát ígértem olvasmányok ellenében. A tarisznyájából néhány könyvet és füzeteket vett elé, s így szólt:

– Ez sok fát ér, hé!

Azt feleltem neki, hogy várjon, amíg mindenki elmegy, mert meg akarom apróra nézni a lelki táplálékot. Valójában azonban marasztottam a végire, mert mások előtt nem akartam vásárolni véle. Amikor aztán mindenki elment, megnéztem a könyveket.

(Tamási Áron: *Ábel a rengetegben*)

a) Magyarázd meg saját szavaiddal a **verőfényes** szó jelentését!

b) Mit tart Ábel lelki tápláléknak?

43. Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget!

A hőmérő a folyadék hőtágulása alapján működik. A hőmérő üvegcsövében valamilyen folyadék van. Amikor felmelegítjük, a melegedő folyadék lassan felfelé kúszik a csőben, mert a folyadék nagyobb mértékben tágul, mint az üveg. Amikor a hőmérő kihűl, a folyadék összehúzódik.

Az alábbi állítások közül melyik igaz? Húzd alá!

- a) A szöveg a globális felmelegedés okait fejt ki.
- b) A szöveg olyan eszközt mutat be, melynek működése a folyadékok hőtágulásán alapszik.
- c) A szöveg a folyadékok hőtágulását cáfolja.

44. Figyelmesen olvasd el az idézetet!

„A szemem majd kiugrik. Most... most vége... még egy pillanat... és robban... Ebben a percben a tanár a következő viccet csinálja:

– Auer – mit mozgolódik maga, mint egy sajtkukac?

Soha még bohózatírónak olyan hatása nem volt közönségére. Mint gátját áttépő áradat: harsan fel a röhögés. Percekig röhögünk, felszabadulva, hörögve. A tanár csodálkozva néz, és elnézően mosolyog – magában megállapítja, hogy milyen frappáns és ellenállhatatlan humora van neki.”

(Karinthy Frigyes: *Röhög az egész osztály*)

Mi a **sajtkukac** szó jelentése a szövegben? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

1. házi szárnyasok közös neve
2. csúszómászók családjába tartozó lárva
3. izgó-mozgó ember
4. ragadozó emlős

45. Olvasd el az alábbi szöveget, majd válaszolj a kérdésre!

Az első világháború után a lerombolt belga egyetemi könyvtár számára egy müncheni antikváriumban is vásároltak a szakértők régi könyveket. Az új szerzemények között volt egy jelentéktelen külsejű, de régiségénél fogva értékes könyv, amelynek latin szövegei között a kutatók egy ismeretlen nyelven írott szöveget találtak. Egyikük úgy vélte, a szöveg magyar lehet, s megmutatta Gragger Róbert nyelvész-irodalomtörténésznek. A szöveg valóban magyar volt. Gragger Róbert a szenzációs felfedezést a Magyar Nyelv című folyóiratban jelentette meg.

Ez az értékes könyv, a Lőveni kódex, 1982 óta magyar tulajdonban van.

Mikor került elő a Lőveni kódex? Húzd alá a helyes választ!

- a) A XIX. század végén.
- b) A XX. század első felében.
- c) A XX. század második felében.

46. Vizsgáld meg az alábbi táblázatot, és írd ki a táblázatból az alsó nyelvállású, széles ajaknyílással képzett, hosszú mély magánhangzót!

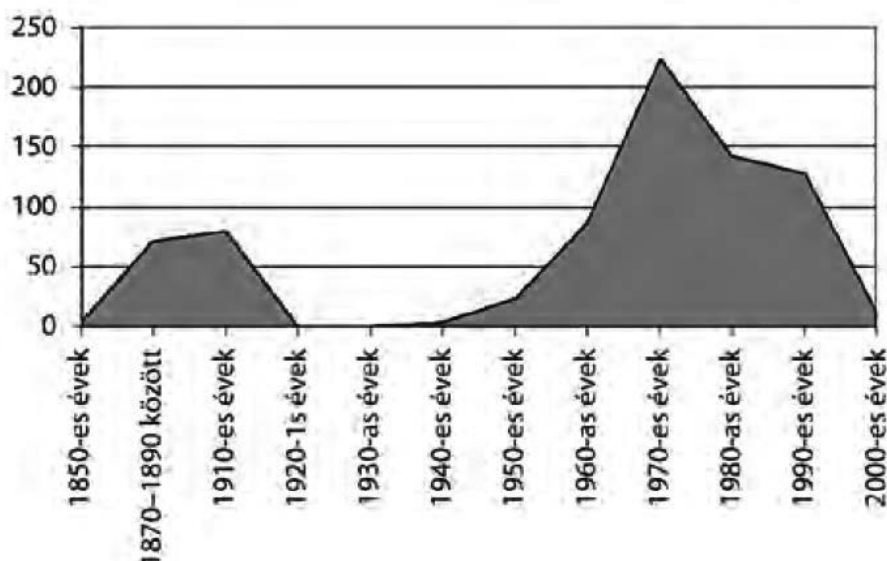
	Magas magánhangzók				Mély magánhangzók			
	Széles ajaknyílással képzettek		Ajakkerekítéssel képzettek		Széles ajaknyílással képzettek		Ajakkerekítéssel képzettek	
	Rövid	Hosszúak	Rövid	Hosszúak	Rövid	Hosszúak	Rövid	Hosszúak
Felső nyelvállásúak	i	í	ü	ű			u	ú
Középső nyelvállásúak	ë	é	ö	ő			o	ó
Alsó nyelvállásúak	e					á	a	

(Rácz Endre – Takács Etel: *Kis magyar nyelvtan*)

Megoldás: _____

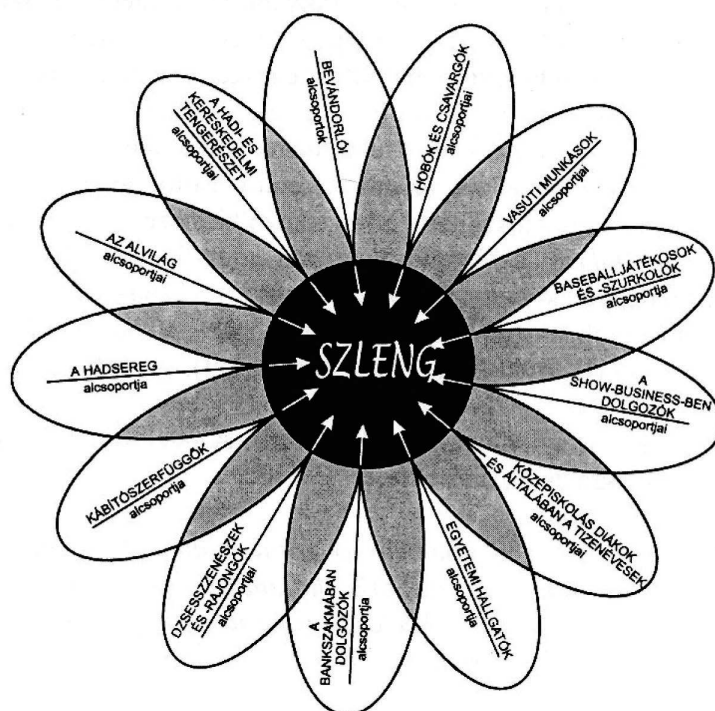
47. Vizsgáld meg figyelmesen a *Vajdasági magyar népmese-katalógus* 2006-ban lezárt kutatásának adatai alapján készült grafikont, amelyet Raffai Judit néprajzkutató állított össze, majd karikázd be a feltett kérdésekre adott helyes válasz előtti betűt!

A vajdasági meseanyag történeti áttekintése a gyűjtött mesék száma alapján

- 1.) Melyik évtizedben gyűjtötték a legtöbb mesét a vajdasági mesegyűjtők?
 - a) az 1850-es években;
 - b) az 1930-as években
 - c) az 1970-es években
- 2.) Melyik időszakban nem folyt egyáltalán gyűjtés?
 - a) 1870–1890 között;
 - b) az 1920-as és 1940-es évek között
 - c) az 1990-es években

48. Figyeld meg a szleng alcsoportjait szemléltető ábrát, és válaszolj a kérdésre!

(Várnai Judit Szilvia – Kis Tamás [szerk.]: A szlengkutatás 111 éve)

A diákok nyelve részét képezi-e a szlengnek? Húzd alá a helyes választ! **IGEN** **NEM**

49. Állapítsd meg a mai magyar nyelv rétegződését ábrázoló táblázat alapján, hogy a jogi nyelv melyik nyelvi réteghez tartozik! Válaszodat írd a vonalra!

6. táblázat. A mai magyar nyelv rétegződése 2.

I. A nyelvi rétegek:

A) Igényszint szerinti rétegződés:

1. *Irodalmi nyelv* (régí és mai):
önmagán belül összetett, főleg írott változat
2. *Köznyelv*:
írott és beszélt változata van:
publicisztika, szónoki nyelv, társalgási nyelv stb.
3. *Népnyelv*:
főleg beszélt változata van: regionális köznyelv stb.

B) Területi-földrajzi rétegződés:

Nyelvjárások, tájnyelv, bázisnyelvjárások:
főleg beszélt változataikban élnek

C) Foglalkozás szerinti rétegződés:

Szaknyelvek, műhelynyelvek, hobbinyelvek:

írott és beszélt változat(ok)ban él(nek); az igényesebb változat a szakirodalomban, szaksajtóban; a kevésbé igényes a szakmai sajtóban (üzemi lapokban), levelezésben, felterjesztésekben; még kevésbé igényes változata a műhelynyelvben és a szakzsargonban figyelhető meg; beszélt változata a műhelyi, hivatali, munkahelyi nyelvhasználat. Pl.:

- a tudományok nyelve	- mozgalmi nyelv
- jogi nyelv	- hivatali-hivatalos nyelv
- közgazdasági szaknyelv	- ifjúsági (diák-) nyelv
- filozófiai szaknyelv	- tolvajnyelv
- műszaki szaknyelv	- a divat nyelve
- a vegytan (vegyészet) szaknyelve	- stb., stb.
- a művészetek nyelve	

D) A társadalmi (csoportok szerinti) rétegződés:

Társadalmi réteg-, csoportnyelvek:

főleg beszélt változatban (ill. az írásosságban a szépirodalmi nyelvhasználat és a publicisztika elemeiként) élnek. Pl.:

- társalgási nyelv
- hivatali-hivatalos nyelv
- közéleti nyelv
- ifjúsági nyelv
- dajka- vagy bébinyelv
- stb., stb.

(A forrás: Wacha 1992: 89–90.)

(Kiss Jenő: *Társadalom és nyelvhasználat*)

A nyelvi réteg neve: _____

50. Olvasd el a színházplakátot, és karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

Pamela Dalton regényét színpadra írta és rendezte: **Szabó Zsuzsa**

Tervezte: **Mátravölgyi Ákos**

Zene: **Weber Kristóf**

Korrepetitor: **Dulics Tímea**

Rendezőasszisztens: **Petró Annamari**

Műhelymunkák: **Tóth Andrea, Kiss Attila Etele, Ludván Zsolt, Kelle Jázmin, Csontos Irén, Szűcs Dorottya, Jernei János**

Technikai közreműködők: **Harmath Sándor, Hímer István**

Szereposztás:

Kandúr: **Szalkai Dénes**

Fanni cica: **Diószegi Ágnes**

Vezérmacska, gazda: **Huszár Zoltán**

Tigris, tolvajné: **Rózsa Teodóra**

Ügyvéd: **Jeney Endre**

Gazdáné, tanyasi gazdaasszony: **Nikodémusz Hajnalka**

Tovaj, porondmester: **Rácz Mihály**

Pultos kisasszony: **Balasi Jolán**

A kandúr milliókat örököl a gazdája után. A különleges képességű macska beszél, számol (fejben!), és remek befektetési ötletei vannak. A megjelenése is különös, egyik szeme kék, a másik narancssárga. „Micsoda?! Milliomos macska? Nyauúú! Lesz itt macskatolvajlás, macskaüldözés, tigris hátán macskalovaglás, megint üldözés – közben persze egy kis macskaszerelem –, szóval tessék kérem a karmokat élesíteni!”

Ki írta *A milliomos macska* című regényt?

- a) Pamela Dalton
- b) Szabó Zsuzsa
- c) Mátravölgyi Ákos
- d) Weber Kristóf

Szövegalkotás

51. Szerkessz nyelvtanilag helyes mondatokat az alábbi szavakból! (A megadott szavakat toldalékolhatod is.)

a) megy:

b) meggy:

c) hal:

d) hall:

e) meny:

f) menny:

52. Az alábbi mondatokban írd a zárójelben megadott ige megfelelő jelen idejű alakját úgy, hogy nyelvtanilag helyes mondatot kapjál!

a) Éva iskola előtt kenyeret, tejet és almát _____ (vesz) a boltban.

b) Éva iskola előtt _____ (vesz) a kenyeret, a tejet és az almát a boltban.

c) Ha kinézünk az ablakon, _____ (lát) a Dunát.

d) _____ (lát, T/1.) csak azt a feladatot!

53. Keresd meg, hogy hol a hiba az alábbi mondatokban, majd másold le a mondatokat hibátlanul!

a) A Dzsungel egyik ínycsalatja a kígyóhús.

b) Dél-amerika folyóit járva gyakran voltam kénytelen kajmánt ölni.

c) Ezek egyetlen éjszaka alatt akár százhusz darab tojást is tojik.

d) Egyszer megettem egy marékra való ilyen kukacot, de végérvényesen meg kellett állapítanom, hogy nem bírom a szagukat.

54. Bontsd az alábbi szókégyót szavakra, azaz alkoss értelmes mondatokat!

délutánleszavetítés _____

tízpercceldélutánkezdődikavetítés _____

aszokásosrendszerintkezdődöttazértekezlet _____

rendszerintatitkárnőérkezikelsőnek _____

55. 1) Ha bizonytalan vagy az Adria-tenger helyesírásában, melyik kézikönyvben nézel utána? Karikázd be a helyes válasz előtti betűjelet!

- a) Magyar értelmező kéziszótár
- b) Idegen szavak és kifejezések kéziszótára
- c) A magyar helyesírás szabályai

2) Az alábbi szavak közül melyik található az Idegen szavak és kifejezések kéziszótárában? Karikázd be a helyes válasz előtti betűjelet!

- a) hierarchikus
- b) kalapács
- c) szófajok

- 56.** Vizsgáld meg figyelmesen a Helyesírás szabályzatának szótári fejezetéből kimásolt részletet, majd a helyes válasz bekarikázásával felelj a feltett kérdésre!

B
b és B, b-t és B-t, b-vel és B-vel
bab, babja; babfőzelék 129.; bab-
szem **128. c)** | zöldbab **107 b)**;
száraz bab
báb, bábja; bábállam, bábormány
114. b); bábjáték, bábszínház
129. | szalmabáb, mézeskalács
báb **115.**
[...]

Mire utalnak a helyesírási szótár szócikkeiben olvasható arab sorszámok és a mellettük található betűk?

- a) A szabályzat megfelelő oldalára.
- b) Annak a szabályzati pontnak a sorszámára és cikkelyére, amelyik a keresett szóalak írásmódját szabályozza.
- c) Arra, hogy a keresett szóalak hányszor fordul elő a szótárban.

- 57.** A magyar helyesírási szabályzatból közlünk részletet. Figyelmesen olvasd el!

43. A felszólító mód *-j* jele a szótövek nagyobb részéhez *-j* (a rendhagyó ragozású *jön* ige rövid magánhangzós töv változatához pedig *-jj*) alakban kapcsolódik: *lépjén, fújjon; szőjön, lőjön; jöjjön*; stb.: – Más esetekben a tövégi mássalhangzóval azonos hangként jelentkezik: *ásson, vesz-szen, öntözzön, lopóddzék* stb. – A *t* végű igékhez sajátos szabályok szerint járul. (Vö. 77–79.) – Az *eszik, iszik, lesz, tesz, vesz, visz* igék magánhangzós tövéhez *-gy* alakban járul: *egyem, igyál, legyen, tegyek, vegye, vigyed*. A *hisz* ige felszólító alakjaiban ez a *-gy* megnyúlt: *higgyem, higgyen, higgyünk* stb. (Vö. 55–58., 68., 82.)

A fenti szabályzat alapján karikázd be a helyesen írt szavakat!

- a) írjon – írjon
- b) főjjön – főjön
- c) mosjon – mosson
- d) edzen – eddzen
- e) higgyed – higgyed

- 58.** Olvasd el figyelmesen a szöveget, majd válaszolj a kérdésekre!

„A tulajdonnevek sajátos osztályt alkotnak a nyelvi rendszerben. Mind nyelvtani, mind jelentéstani szempontból különböznek a többi nyelvi szerkezettől. Közös nyelvtani jellemzőjük, hogy szerkezetükben és jelentésükben önálló egységet alkotnak. Ez azt jelenti, hogy a mondatban mindig a főnévi mondatrész szerepét töltik be, akár egyetlen szóból, akár több szóból állnak.”

(Laczkó – Mártonfi: *Helyesírás*. Budapest: Osiris. 2006. 150.o.)

a) Az ismertetett szöveg alapján nevezd meg, hogy a Helyesírás c. könyv tartalomjegyzékében milyen cím alatt szerepelhet a fenti idézet? _____

b) Kik a fenti idézet szerzői? _____

59. Kössétek össze a betűrendbe sorolás szabályait a megfelelő példákkal!

a) A betűrendbe soroláskor nem teszünk különbséget a kis- és a nagybetűk között.

1.) cókók, computer, cukkini

b) A kettőzött betűket mindig külön betűkre bontjuk, és így soroljuk be a szavakat a megfelelő helyre.

2.) csábít, Csajkovszkij, család

60. Csoportosítsd az alábbi tulajdonneveket!

Ady Endre, József Attila Általános Iskola, Opel, Városi Könyvtár, Coca-Cola, Bodri, Annamária, Riska, Szabadkai Népszínház, Samsung

Személynév: _____

Állatnév: _____

Intézménynév: _____

Márkanév: _____

61. Írd a megfelelő helyre az alábbi szavakat!

asszony, Tóth, mondta, Babits, bátyja, azt, Mariannal, Kis, Kiss, ember, csak

Kiejtés szerinti helyesírási alapelv: _____

Szóelemző helyesírási alapelv: _____

Hagyományos helyesírási alapelv: _____

Egyszerűsítő helyesírási alapelv: _____

62. Az alábbi mondatokban húzd alá a felesleges vesszőket, ha találsz ilyeneket!

a) Piroska, és a farkas az erdőben találkoztak.

b) Bezárta az ajtót, és sietve leszaladt a lépcsőn.

c) Kompótot, vagy narancsot kérsz?

d) Zsuzsi, meg Ica egy osztályba járnak, sőt még egy padban is ülnek

63. A következő felsorolásban néhány szót hibásan írtunk. Írd le a vonalra a hibásan írt szavak helyes írásformáját!

bolt, magyar tudományos akadémia, vénusz, iskola, bodri, könyv

Nyelvi szintek grammatikája, jelentés, nyelvi rétegződés, a magyar nyelv története

64. Egészítsd ki a magyar ábécét a hiányzó betűkkel! Írd be őket az üresen hagyott vonalra!

A, Á, B, C, __, __, Dz, Dzs, E, É, F, G, Gy, H, I, Í, J, __, L, Ly, M, N, Ny, O, Ó, __, __, P, __, S, Sz, T, Ty, __, Ú, Ü, __, V, Z, Zs

65. Írd be a megadott betűk szomszédjait! Pótold azokat a betűket, amelyek megelőzik és követik a már meglévőket az idegen betűket is tartalmazó teljes ábécében!

__ dz __, __ l __, __ p __, __ v __

66. a) Karikázd be a magánhangzókat!

A, c, q, e, F, l, í, k, zs, Ny, u, Ű, r, o

b) Karikázd be a mássalhangzókat!

E, é, C, ty, i, J, W, x, o, A, Sz, p, gy, á

67. Alkoss két-két értelmes szót a magánhangzók pótlásával!

a) t__r__l, t__r__l

b) k__ny__r, k__ny__r

68. A legtöbb zöngés mássalhangzónak van zöngétlen párja. Egészítsd ki a táblázatot!

zöngés	b			m	n	ny	v			l	j		dz	dzs	gy	r
zöngétlen		t	k					sz	s			h	c	cs		

69. Alkoss szavakat a megkezdett minta alapján!

bók – pók, dúl – ____, ____ – sír, vonal – ____, ____ – kép

70. Sorold fel azokat a mássalhangzókat, amelyeknek nincs zöngétlen párjuk!

71. Írd be a táblázatba a hangszalagok állása szerinti zöngés/zöngétlen mássalhangzók hiányzó párjait! Amelyeknek nincs párja, húzd ki (/)!

zöngétlenek	P		K	F			C	CS								H
zöngések		D			Z	ZS			GY	J			M			

72. Húzd alá, melyik szó szótagolása hibás!

u-bor-ka, And-rás, meg-ír-ja, bod-za, rend-őr

73. Írd le szótagolva a szavakat!

a) beleejtette _____

b) hallgatag _____

c) visszaköszön _____

d) friss _____

74. Állapítsd meg, hogy az alábbi módon szótagolt szavak egyszerűek-e, vagy összetettek!

e-lég, el-ég, fe-lül, fel-ül Egyszerű szó: Összetett szó:

A példákat írd a megfelelő vonalra!

75. Kösd össze a két oszlop szavai közül azokat, amelyeket egyforma szabály szerint kell szótagolni!

ember
kenyér
ostrom
buggyos

falu
templom
ablak
asszony

76. Kösd össze a szavakat szófaji minősítésükkel!

ember
emberi
emberség
embernyi

főnév
melléknév

77. Sorold be a táblázat megfelelő helyére az alábbi szavakat!

legédesebb, Adriai-tenger, negyedik, egymás

főnév	
melléknév	
számnév	
névmás	

78. a) Keresd ki a szövegből a névmást, és karikázd be!

Te még sokra viszed az életben, fiam – mondta az író engesztelően, és visszahúzódott a kupéba.
(Grendel Lajos)

b) Keresd ki a szövegből a főneveket, és karikázd be!

Arról tudunk, hogy Mátyás király járt Gömörben.
(Grendel Lajos)

c) Keresd ki a szövegből az igéket, és karikázd be!

Mátyás király mindenhol járt – szólt le valaki a karzatról.
(Grendel Lajos)

79. Milyen szófajú az állítmány a következő mondatokban? Jelöld az állítmányt, és kösd össze a megfelelő szófajjal!

1. A szomszédom kedves.	a) névmás
2. János kutyája ugat.	b) melléknév
3. A te kutyád milyen?	c) ige

80. Nevezd meg az alábbi mondat szavainak szófaját, és írd a vonalra!

Sárga levelek hullanak a földre.

Sárga _____
levelek _____
hullanak _____
a _____
földre _____

81. Válaszd le a toldalékot az alábbi szavakról!

Pl. tollak: toll + -(a)k

könyvet: _____
látja: _____
asztalon: _____
fiúé: _____

82. Olvasd el az alábbi szólásokat! Elemezd a kiemelt szavakat szóelemek szerint! Jelöld számokkal a szóelemek típusát!

1 4
Pl. szél|nek

szótő – 1 , képző – 2, jel – 3, rag – 4

Ismeri a **szelek** járást. _____

Kedvező szél fújja a vitorláját. _____

Szélnek eresztette a **szót**. _____

83. Az alábbi szavakban jelöld függőleges vonallal a szótő, toldalék határát! A kötőhangzót tedd zárójelbe!

asztalnak, nyújtom, ajtóban, keményen, futva, kerek.

84. Olvasd el figyelmesen a következő szöveget, és húzd alá a -val/-vel ragos főneveket!

A testbeszéd

A testbeszéd alapvető gesztusainak jelentős része világszerte ismert. Az ujjakból formált V-jelzést a győzelem jelképeként használják. A fejrázás mindenki számára a tagadást jelenti, a fejbólintás az igenlést, kivéve pl. a bolgárokat. Ők ezeket a jeleket épp fordítva értelmezik. Hasonló a helyzet az ujjakkal történő számolással is. Mi a hüvelykujjunkkal kezdjük a számolást, az nálunk egyet jelent. Az angolok, amerikaiak viszont a mutatóujjukkal jelzik az egyet. Náluk a hüvelykujj az ötös számot jelképezi. A felfelé tartott hüvelykujjnak két jelentése is van: az autóstopposok használják, ha fel akarnak kéredzkedni egy autóra, de jelentheti azt is, hogy minden O.K., minden rendben van. A lefelé tartott hüvelykujj az ókorban a gladiátor halálát jelezte.

85. Húzd alá az összetett szavakat!

fémcső, üvegcső, bölcső, aláír, papír, gyógyír, napló, hintaló, istálló

86. Keretezd be az összetett szavak előtti betűket!

- a) vasal
- b) kertajtó
- c) telefonál
- d) körömlakk
- e) rendőr
- f) vázában

87. Írj ki az idézett verssorokból két összetett szót!

Törökök vezére hétlófarkú basa,
Ötakós hordónak elég volna hasa.
A sok boritaltól piroslik az orra,
Azt hinné az ember, hogy érett uborka.

88. Húzd alá a szövegben az összetett szavakat!

„A lélegző lények sokaságából nagybetűs írásmóddal kiemelt ember olyan képet alkot önmagáról, amely évezredek óta létező képének mása.(...) tükörképeként és visszhangjaként viselkedő képek és fogalmak mögött az emlékezete nem a vizet, hanem a víz képét, nem a tükröződés képét, hanem a tükröződés fogalmát őrzi...”

(Nádas Péter: *Az égi és a földi szerelemről*, részlet)

89. Nem tudod, mit jelent az *intertextus* szó. Melyik kézikönyvben nézheted meg a jelentését? Írd a vonalra!

90. Melyik szótárban találsz az alábbi szócikket? Nevezd meg!

mocsár fn **1.** Növényzettel lepett sekély állóvíz. **2.** *vál* Züllött erkölcsi állapot. *A bűn mocsara.* [szláv]

A szótár címe: _____

91. Kösd össze az alábbi oszlopban olvasható szavakat azzal a szótárral, amelyikben a szó jelentését keresnéd!

a) naspolya

b) merkantilizmus

c) pellengér

d) görredőny

e) kardiogram

A)

ÉRTELMEZŐ SZÓTÁR

B)

IDEGEN SZAVAK
SZÓTÁRA

92. A magyar helyesírás szabályzatából vett szócikk a következő útmutatást adja:

söprű vagy seprű 23., söprűje, söprűi; l. seprű-nél

A fenti szócikk alapján karikázd be a helyes válasz előtti betűjelet!

- a) Csak a söprű alak helyes.
- b) Csak a seprű alak helyes.
- c) A söprű és a seprű alak is helyes.

93. Keretezd be az egyszerű mondatok előtti betűt!

- a) Ahol nincs, ott ne keress!
- b) Anna Petinek a szobájában érdekes filmet néz.
- c) Egyes mondatokat többféleképpen lehet elemezni.
- d) Szeretném magam megmutatni, hogy látva lássanak.

94. Karikázd be az összetett mondatok előtt álló betűt!

- a) Ha nem szeretsz, miért nem mondtad régen? (Népdal)
- b) Sarjad-e még a fáradt tarló borús rögén vidám kalász? (Tóth Árpád)
- c) Ezüstös fejszesuhanás játszik a nyárfa levelén. (József Attila)
- d) Óh, el kellene most harapnom nyelvem, s ceruzatartó ujjamat letörnöm. (Ady Endre)
- e) A téli tájon didergő faluk az ingem alá bújnak melegedni. (Váci Mihály)

95. Állapítsd meg, hogy az alábbi mondatok szerkezetük szerint egyszerűek vagy összetettek! Karikázd be a helyes választ!

a) Anikó, Peti és Máté jól feleltek történelemből.	egyszerű – összetett
b) Anikó akkor felelt, amikor Peti nem volt az iskolában.	egyszerű – összetett
c) Sára olvasott, majd jegyzetelni kezdett.	egyszerű – összetett
d) Gábor hallgat és figyel.	egyszerű – összetett

96. Alkoss egy összetett mondatot a következő egyszerű mondatokból!

Zsófi olvas. András játszik.

Összetett mondat: _____

97. Olvasd el a szöveget, majd húzd alá a helyes választ!

A hangszalagok kb. 2 cm hosszú, egymással szemben álló izomnyalábok. A hangszalagok nagysága egyénenként és életkoronként is változik. A hangszalagok beszéd közben állandóan nyitódnak és csukódnak, így befolyásolják a hangképzést.

A fenti szöveg:

- a) két egyszerű és egy összetett mondatból áll,
- b) két összetett és egy egyszerű mondatból áll.

98. Olvasd el a részletet, és írd a vonalra, hogy a beszélő szándéka szerint milyenek a kiemelt mondatok!

Amíg Gabi és Peti fociztak az udvaron, addig édesanyjuk pitét sütött a jó meleg lakásban. Amikor az első tepsi süti kisült, édesanyjuk boldogan kiáltott ki nekik az udvarra:

– Gabi! Peti! **Kész a finom süti!**

- a) _____
- b) _____

99. Keresd ki a példamondatok közül az óhajtó mondat(ka)t! Karikázd be az óhajtó mondat(ok) előtt álló betűjelet!

- a) Ma szép idő van.
- b) Tavaszodik!
- c) Ma gyere el hozzám!
- d) De szeretnék veled találkozni!
- e) Talán nem érsz rá?
- f) Bár jöhetnél!

100. Olvasd a szöveget! Tedd ki a mondatok végére a hiányzó írásjeleket!

- Hova szállt Östör király haragja__
- Haragországba__
- Tényleg ott laknak a haragok __
- Ott __
- Östör királynak jók voltak a haragjai vagy rosszak__
- Volt neki ilyen is meg olyan is__

(Lázár Ervin: Szegény Dzsoni és Árnika)

101. a) Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget, majd húzz alá öt jelzős szó szerkezetet!

Mátyás király trónra lépése után tíz évre találta fel Gutenberg a könyvnyomtatást. Mátyás király magánkönyvtára fejlesztésénél előnyben részesítette a drága kézírásos könyveket. Hamarosan azonban érdeklődése az új művészet, a könyvnyomtatás felé fordult. Nemsokára az első magyar nyomda felállítása után a király meghívására Budára érkezett Hess András, aki Rómában volt nyomdász.

b) Húzd alá a tárgyat a mondatokban! Írd a vonalra a tárgyias szó szerkezetet!

A testvérem szeretettette meg velem Mozartot.

Megnyugtató komolyzenét hallgatni.

102. a) Olvasd el figyelmesen a szöveget, írd ki az állítmányokat, és állapítsd meg a fajtájukat!

„Búzá? Szólt a Hangya sógor.

Már ez aztán sok a jóból!

Tél elején sincs búzád már?

Hát a nyáron mit csináltál?”

(La Fontaine: A tücsök és a hangya)

Állítmány	Az állítmány fajtája

b) A következő szólásokban, közmondásokban húzd alá a jelzős szó szerkezeteket!

Hallgat, mint a süket disznó a búzában.

Májusi eső aranyat ér.

103. Írd be a következő bővítményeket a táblázatba kérdésük alapján!

menyiségjelző, módhatározó, birtokos jelző, helyhatározó, időhatározó

Hogyan?	Kinek a/ minek a valamije?	Mennyi?	Mikor?	Hol?

104. Olvasd el az alábbi idézetet!

„Ma szép nap van, csupa sugárzás, futkosnak a kutyák az árokszálon, és mindenki remekül tölti az időt, még a rabkocsiból is nóta hangzik.”
(Weöres Sándor)

A fenti szövegből kiírtunk néhány szószerkezet. Írd a táblázat megfelelő helyére!

- a) szép nap
- b) ma van
- c) futkosnak az árokszálon
- d) tölti az időt
- e) nóta hangzik

alany-állítmányi szószerkezet	
tárgyas szószerkezet	
jelzős szószerkezet	
határozós szószerkezet	

105. Írd a megfelelő helyre az alábbi szavakat!

csimpánz, levél, körte, hobbi

Egyjelentésű szavak	Többjelentésű szavak

106. Húzd alá a többjelentésű szavakat!

ló, zebra, toll, szép, madár, hal, levél, szobor.

107. A rokon értelmű szavak közül egy kakukktozás. Húzd alá!

ösztövé, sovány, epedező, vézna, cingár, szikár, törékeny, vékony

108. A következő mondatokban kiemelt szó jelentését tekintve milyen?

Vass Dávid autót **vezet**.
Sós Kriszta egy boltot **vezet**.
Ez az út Újvidék felé **vezet**.
A bajnokságon iskolánk csapata **vezet**.

Egészítsd ki a mondatot: A fenti mondatokban szereplő *vezet* szó _____.

109. Kösd össze az alábbi szócsoportokat a megfelelő nyelvi réteggel!

a) bornyú, kópica, szotyola, csollán, pityóka	1. szaknyelv
b) személyrag, trigonometria, atomsúly, metafora	2. szleng
c) stírol, balhé, kégli, zsozso, zsernyák	3. tájnyelv
d) földfírka, töri, karó, csumi, oszi	4. sportnyelv
e) csatár, szeglet, les, csel, felező	5. diáknyelv

110. Melyik az a nyelvi réteg, amelyet az iskolában az anyanyelvi órákon sajátítatok el, és amelynek szabályait a nyelvtankönyvekben és a helyesírási szabályzatban olvashatjátok? Karikázd be a helyes választ!

- a) nyelvjárás
- b) szleng
- c) köznyelv
- d) hivatalos

111. Kösd össze a különböző rétegnyelveket az azt jellemző szavak csoportjával!

1) gyermeknyelv	a) sulis, töri, tancsi
2) diáknyelv	b) kispályás; kevés vagy, mint mackósajtban a brummogás
3) ifjúsági nyelv	c) dádá, pápá

112. Alakítsd át köznyelvi szavakká az alábbi SMS-szavakat!

- a) 100xszép _____
- b) +6ó _____
- c) 5/c _____
- d) 2s6ás _____

113. Kösd össze a diákszleng szókincséből merített szavakat a jelentésükkel!

karó	ügyeletes tanár
radar	matematikatanár
egyenletke	elégtelen
visszatapsolják	megbukik

114. Olvasd el az alábbi szövegrészt!

Rögtön a beszélgetésünk kezdetén megállapodtunk Fruzsza Károly messze földön híres pásztorral, jobban mondva nyugalmazott juhással, hogy ezúttal csak a pulikról esik szó. Ebben állapodtunk meg, de igen nehéz volt tartani is magunkat ehhez, egyrészt, mert a pulit mégse lehet csak úgy különválasztani a juhnyájtól meg a gazdájától, másrészt pedig Károly bácsi olyan ember, akinek minden szavára érdemes odafigyelni...

Mindjobban belemelegedve a beszélgetésbe, ledobja a sapkáját. Most látni csak, micsoda szép nomád feje van! Nomád? Ez a „nomád” Arany Jánost, Vörösmartyt olvas és idéz, s olyan szakírók nevét emlegeti, akikét, szégyenletemre, az ő szájából hallottam először.

Mely stílus jellemzői keverednek Németh István *Az utolsó nomád pulijai* című művében? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) levél- és társalgási stílus
- b) tudományos és szépirodalmi stílus
- c) publicisztikai és szépirodalmi stílus

115. Olvasd el figyelmesen a szöveget, majd az alatta található vonalra írd be a megadott írott nyelvi stílusok közül a megfelelőt! Melyik a publicisztikai stílus és melyik a tudományos stílus?

a) „Olvassuk, minden nap halljuk, menthetetlenül elfogyunk, ha a népességfogyás így megy tovább. Az utóbbi hónapok kedvezőbb születésszámai örvendetese, de javuló tendenciát csak hosszabb távon lehet megállapítani. A két háború közti időtől kezdve jelzik a demográfusok, írók, egyre drámaibb módon a népességfogyás veszedelmét. Vizsgálják évtizedek óta, mi lehet az oka?”

(Dr. Benkő Ágota, internetes forrás)

b) „Jelen tanulmány az Európa Könyvkiadó igazgatójának, Osztovíts Leventének felkérésére készülő monográfia előhangja. Egy világirodalmi értékű, a nemzeti klasszikusok között helyet találó életmű bemutatásának gondolati számvetése. A folyamatosan készülő szöveg problematikájának címszavak szerint való átgondolása az író 85. születésnapja alkalmából.”

(Kabdebó Lóránt, internetes forrás)

Irodalom

116. a) Kinek melyik és milyen műfajú szövegéből idéztük a következő két versszakot?

Te szivárvány-szemöldökű,
Napvilág lánya, lángölű,
Dárdának gyémánt-köszörű,
Gyönyörűm, te segíts engem!

Te fülemülék pásztora,
Sugarak déli lantosa,
Legelső márvány-palota,
Gyönyörűm, te segíts engem!

Szerző: _____

A mű címe: _____

Műfaja: _____

b) Melyik irodalmi műből ismerjük a következő szereplőt? Húzd alá a helyes megoldást!

Debrecenben járok iskolába. Segítek Sanyikának a tanulásban, és Pósalaky úrnak is felolvasok.
Csalódtam a gyerekekben, felnőttekben, a tanárokbán, egyedül édesanyám szavai éltettek.

Németh István: *Az utolsó nomád pulijai*

Móricz Zsigmond: *Légy jó mindhalálig*

Tamási Áron: *Ábel a rengetegben*

Fekete István: *Tüskevár*

117. a) Gondolkodj, mely művekről beszélgettetek az idei tanévben, majd töltsd ki a táblázatot!

Szerző	Cím
	<i>Csongor és Tünde</i>
<i>Tóth Árpád</i>	
<i>Kertész Imre</i>	<i>Sorstalanság</i>
	<i>Neked mondom, Szabadka</i>

b) Társítsd a szerzőt a művel, kösd össze egy vonallal! Válogass a megadott címek közül

<i>1. Lázár Ervin</i>	<i>Évkönyv</i>
	<i>Bede Anna tartozása</i>
	<i>Karóval jöttél...</i>
<i>2. Nemes Nagy Ágnes</i>	<i>Berzián és Dideki</i>
	<i>Mesterségemhez</i>
	<i>Ki viszi át a Szerelmet</i>

118. Olvasd el József Attila versének első két versszakát, majd húzd alá a vers címét!

Valami nagy-nagy tüzet kéne rakni,
hogyan melegednének az emberek.

Ráhányi mindent, ami antik, ócska,
csorbát, töröttet s ami új, meg ép,
gyermekjátékot, – ó, boldog fogócska! –
s rászórni szórva mindent, ami szép [...]

A vers címe:

- a) Magyar táj, magyar ecsettel
- b) Éjszaka
- c) Tél

119. Figyelmesen olvasd el a szövegrészletet!

„Nagy buzgósággal kutatta végig az összes zsebeket, de sajnos, hiába. Nem lelt egyet sem. (...) Már nagy vörös rózsák égtek az anyám arcán az izgatottságtól, s a munkától. Nem volt szabad dolgoznia, mert mindjárt beteg lett tőle. Persze ez kivételes munka, a pénzkereséstől nem lehet eltiltani senkit. Eljött az ozsonnaidő is, el is múlt. Mindjárt este lesz. Az apámnak holnapra ing kell, és nem lehet mosni. A pusztán kútvíz nem viszi ki belőle azt az olajos szennyet. És akkor a homlokára csap az anyám: – Ó, ó, én, én szamar! Hát a magam zsebet nem néztem meg. De bizony, ha már eszembe jut, megnézem.”

1. Mi volt a keresett pénzérme neve a novellában? Karikázd be a helyes választ!

- a) korona b) pengő c) krajcár

2. Írd a vonalra a novella címét! _____

120. Olvasd el a szöveget, és felelj a kérdésre!

Ott állt a vén boszorkány a világvégi háza előtt, a tornácnak támasztva egy elhasznált vilám, cipője mellett egy elrongyolódott éghabórú, cakkos szegélyű, csak azért nem dobta a szemétdombra, mert fősvény volt az istenadta, hátha jó lesz még valamire.

Most éppen kiabált.

– Rilla! Marilla! Amarilla!

A lányait hívta. A fekete, tenyeres-talpas Rillát, a szőke nádszál Marillát, és a vörös, szeplős kis vakarcsot, Amarillát.

– Hé, kezdődik a tanítás.

Mert egy valamirevaló boszorkánytanoncnak ugyanúgy végig kell járnia az iskolát, mint a magunkfajta embergyereknek az általánost meg a gimnáziumot. Csak azután jöhet az érettségi. Hogy az embergyerek mit tud érettségi után, arról fogalmam sincs, de az biztos, hogy az érettségizett boszorkány már tudja a helyes testtartást a seprűn, s ha összeszedi magát, búvöl, bájol és igéz.

Futott a három lány.

– Milyen óra lesz az első? – tudakolta Amarilla.

Marilla rádörrent:

- Tessék megtanulni az órarendet!
- Gyerünk gyorsan – figyelmeztette őket Rilla. – Anya-Banya ma nagyon türelmetlen. És ha nem tudnád, az első óra ígérés lesz.
- Marilla pergő nyelvvvel folytatta:
 - A második rontás, a harmadik átváltozás, a negyedik... Hopp, mi is a negyedik?
 - A negyedik gyakorlati. Helyes tartás a seprűn.

(Lázár Ervin: *A legkisebb boszorkány*)

Állapítsátok meg a fenti szöveg műfaját! Keretezzétek be a megfelelő választ!

- a) elbeszélő költemény
- b) népmese
- c) műmese
- d) népballada

121. Olvasd el a szöveget!

Immár minden bérce
Csend ül,
Halk lomb, alig érzed,
Lendül:
Sohajt az éj.
Már búvik a berki madárka,
Te is nemsokára
Nyugszol, ne félj...

Állapítsd meg, majd keretezd be, hogy a fenti szöveg:

- a) műdal,
- b) népdal.

122. Olvasd el a szöveget!

Úgy tetszik, hogy jó helyen vagyunk itt;
Úgy tetszik, hogy máskor is voltunk itt.
Mulassunk hát egy vagy két óráig,
Végbúcsúnkat még ki nem adják itt.

Végbúcsúunknak hamar vége leszzen;
Szegénylegény akármerre mégyen,
Akarmerre fordítja kalapját,
Szegénylegény így éli világát.

Állapítsd meg, majd keretezd be, hogy a fenti szöveg:

- a) műdal,
- b) népdal.

123. Figyelmesen olvasd el a szövegeket!

A horgosi csárda ki van festve A horgosi csárda ki van festve. Odajár a cimbalmos a cimbalmaival cimbalmozni minden este. Kocsmárosné azt hiszi, Hogy a lányát elveszi egy valaki. A horgosi csárda ki van festve. Odajár a nagybögős a nagybögővel nagybögőzni minden este. Kocsmárosné azt hiszi, Hogy a lányát elveszi egy valaki. A horgosi csárda ki van festve. Odajár a klárnétás a klárnétjával klárnétozni minden este. Kocsmárosné azt hiszi, Hogy a lányát elveszi egy valaki. Horgos (Csongrád) Forrás: http://mek.oszk.hu/06200/06234/html/nepdalok0010120003.html	Süvölt a zivatar A felhős ég alatt, A tél iker fia, Eső és hó szakad. Kietlen pusztaság Ez, amelyben lakunk; Nincs egy bokor se', hol Meghúzhatnók magunk. Itt kívül a hideg, Az éhség ott belül, E kettős üldözőnk Kinoz kegyetlenül; S amott a harmadik: A töltött fegyverek. A fehér óra le Piros vérünk csepeg. Fázunk és éhezünk S átlőve oldalunk, Részünk minden nyomor... De szabadok vagyunk! Pest, 1847. január Petőfi Sándor: <i>Farkasok dala</i>
1-es számú szöveg	2-es számú szöveg

Írd a vonalra a szóbeli irodalom műfajához tartozó szöveg számát! _____

124. Figyelmesen olvasd el a szöveget!

[...]
Ezalatt a várba gyors híradók mentek.
A király lejött és sok nagyúri rendek,
A két bajnok pedig csónakon egyszerre
Indult s érkezett meg a bajvívó helyre.
Ott Miklós, mihelyst partot ért a lába,
Csónakát berúgta a széles Dunába:
Mintha korcsolyázna, futott az a habon,
Partba vágta orrát a pesti oldalon.

[...]

(Arany János: *Toldi*)

Húzd alá a fenti szöveg **műnemét**!

LÍRA

EPIKA

DRÁMA

125. Olvasd el az alábbi részletet, majd állapítsd meg a mű címét, szerzőjét és műnemét!

Csongor: Tévedésnek hármas úta,
Útam itt ez volna hát,
Melyen éltem sugarát
Fölkeresnem Ilma mondta.
A közép a biztos út.
Oh, de melyik nem közép itt?
Melyik az, mely célra jut?
Itt egymásba összefutnak,
Egy csekély ponton nyugosznak,
S mennyi ország, mennyi tenger
Nyúlik végeik között!

1. A mű szerzője és címe: _____

2. Műneme: _____

126. Olvasd el figyelmesen az alábbi szövegrészt, majd határozd meg a műnemét!

ezen a képen a díványon ül
a haja hátra van fésülve
frissen borotválkozott
az ajtót nézi egykedvűn
mintha várna valakit
mintha gyászolna valamit
a haja hátra van fésülve
egy hajszál híján költészet

(Fenyvesi Ottó)

A szöveg műneme: _____

- 127.** Olvasd el az alábbi szövegrészletet, majd határozd meg a műnemét és a műfaját!
– Rendkívüli költői talentumod előtt mélyen meghajlunk, Berzsián – fondorlatoskodott Aggszakáll –, de mi nem verset akarunk tőled, csupáncsak annyit, hogy minden este tíz órakor állj ki városunk közepére, és csak annyit mondj: tűnj el, szemét, a városból!...

– Tréfáltok velem? – kapkodta a tekintetét egyikről a másikra Berzsián. – Miért kiabálnám én ezt a város közepén?

- Hát hogy tűnjön el a szemét.
 - De hát hogy képzelitek? Kiabálhatok én, amit akarok.
 - Mindent tudunk, Berzsián – emelte fel az ujját Aggszakáll.
 - Amit kimondasz, megtörténik – tette hozzá áhítattal Főszakáll.
 - Hogy varázserőd van – rebegte Alszakáll.
- Berzsián akkorát nevetett, hogy megremegtek a falak.

(Lázár Ervin: *Berzsián és Dideki*)

Műneme: _____

Műfaja: _____

- 128.** Írd a szövegek alá, hogy melyik műnembe tartoznak!

1. A Tűz csiholója Csak akkor születtek nagy dolgok, Ha bátrak voltak, akik mertek S ha százszor tudtak bátrak lenni, Százszor bátrak és viharverték. Az első emberi bátorság Áldassék: a Tűz csiholója, Aki az ismeretlen lángra Úgy nézett, mint jogos adóra. Mint egy Isten, hóban vacogva Fogadta szent munkája bérét: Még ma is minden bátor ember Csörgedezetteti az ő vérét.	2. Tóték még most se tudnak beszélni, csak dülledt szemmel bámulják az őrnagyot. ŐRNAGY (leteszi a poggyászt.) Úgyis olyan nehéz volt egymástól elválni, gondoltam, még eltöltök itt maguknál három szép napot... Remélem, nem leszek terhükre? MARISKA (felsóhajt.) Ó... ŐRNAGY (tette készen körülnéz.) Nos hát, ha ilyen szépen együtt vagyunk... Mondok valamit. Ne dobozoljunk egy kicsit? (Elhallgat, körülnéz.) Ni csak! Hát az új margóvágó? Az hová lett, kedves Tót? TÓT (nagy nehezen feltápaszkodik. Természetellenes hangon). A margóvágó? Mariska, nem tudod? Ja, igaz... Levittem a kertbe, mélyen tisztelt őrnagy úr. ŐRNAGY A kertbe? A gépet? De minek? És hová?
1. szöveg:	2. szöveg:

129. Olvasd el az alábbi verset, majd határozd meg a rímképletét, és nevezd meg a rímfajtát!

Június

Gyors zápor után nadrágra, cipőre
autók kerekéből fröccsen a sár,
kiült a hűvös, koraesti időbe
a parkba az ősz, a tavasz meg a nyár.

És csattan a kártya: „Tavaszká, te osztasz!”
s míg zöld üvegekben aranylik a ser,
megy a betli, az ulti, a passz, a piros passz,
másnapra csak az marad ott, aki nyer.

(Varró Dániel)

1. Rímképlet: _____

2. Rímfajta: _____

130. Jelöld, nevezd és határozd meg József Attila következő versszakának rímképletét!

Gyöngy a csillag, úgy ragyog,
gyöngyszilánkokként potyog,
mint a szőlő, fürtösen,
s mint a vízcsepp, hűvösen.

(Gyöngy)

a) Rímképlet: _____

b) A rím megnevezése: _____

131. Figyelmesen olvasd el a verset!

Szirom borzong a fán, lehull;
fehérlő illatokkal alkonyul.
A hegyről hűvös éj csorog,
lépkednek benne lombos fasorok
Megbú a fázós kis meleg,
vadgesztenyék gyertyái fénylenek.

(Radnóti Miklós: *Május*)

Keretezd be a szöveget jellemző **rímfajta** nevét!

a) ölelkező rím

b) páros rím

c) bokorrím

d) kecskerím

e) keresztrím

132. Olvasd el Arany János *Szülőhelyem* című versét!

a) Válaszd ki a megadott szavak közül azt, amelyik legjobban illik a szövegbe, és írd a vonalra!

szalonna, szalonka, szalonba, szállodába

Szülőhelyem Szalonta,

Nem szült engem _____;

Azért vágyom naponta

Kunyhóba és vadonba.

b) Milyen rímképlete van a versnek? Írd a vonalra!

Rímképlete: _____

A rímszerkezet neve: _____

133. a) Írd be a hiányzó rímeket Fodor József *Ember és világ* című versének kezdőszakaszába!
Válogass a megadott szavak közül (egy szó felesleges)!

*fél*ni, *ér*ni, *remé*lni, *él*ni, *pillant*ani

Ki tudja, meg kik fogjuk _____,

De jó lesz egyszer szépen _____,

Tavasztól csak tavaszt _____,

Durva rémektől sose _____.

b) Milyen rímképlete van a versnek? Írd a vonalra!

Rímképlete: _____

A rímszerkezet neve: _____

134. Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget, majd húzd alá a szövegbe illő (helyes) megállapításokat!

1. A novella az epikai/lírai műfajok sorába tartozik. Terjedeleme rövid/hosszú.
2. Cselekménye egyetlen/több meghatározott esemény köré fonódik. Kevés/sok személyt szerepeltet, akiket néhány jellegzetes vonással jellemez.

135. Állapítsd meg, ki az írója, és ki az elbeszélője az alábbi szövegrészletnek!

Este már ott állok én egy nagy hevederrel a hátamon a primásék udvarán, hogy rám akasz-
szak a cimbalmot. Meg egy nagy szíjjal a vállamra a bőgőt.

Azzal, gyere, Marci! Csak úgy tántorgok keresztbe a járdán a cigányok után, mint mikor a
katonák jönnek haza elfáradva a gyakorlatból a puskával meg a bornyúval. Persze a nagybőgő,
mint egy ágyú.

A mű szerzője: _____

Az elbeszélő neve: _____

136. Figyelmesen olvasd el az alábbi részletet, és határozd meg a műfaját!

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, volt egyszer egy okos leány. De ez olyan okos volt, hogy az okosságának a híre még a királyhoz is eljutott. A királynak annyit beszéltek a fülébe a leányról, hogy befogatott a hintóba, a leányért küldött, s elhozatta az udvarába. Felviszik a leányt a palotába, ott a király fogadja, s mondja neki:

– Na, te leány, hallottam a hírért a nagy eszednek, hát ha olyan nagy az eszed, van nekem a padláson százesztendőös fonalam, fonj nekem abból aranyfonalat.

Felelte a leány:

– Felséges királyom, életem-halálom kezébe ajánlom, van az édesapámnak százesztendőös sövénykerítése, csináltasson nekem abból orsót, s akkor én is megfonom az aranyfonalat.

Karikázd be a helyes válasz előtt álló betűt!

- a) elbeszélés
- b) műmese
- c) ballada
- d) népmese

137. Olvasd el a szöveget, majd válaszolj a kérdésekre!

Egyik se szólott, s nagyapó megnyugodva kanyarította hátára az ujjast.

– Hozzam a csuprot? – suttogta öcsém, aki a lyuk alatt csak tette az alvást. – Az első házban van, a szalmazsák alatt.

Azzal már kiugrott az ágyból, s a harmadik is ugrott volna, de ebben a pillanatban belépett nagyapó. Úgy viharzott be fiatalosan a mezítlábal, mintha kergették volna. Fázott a talpa, pedig nagyon kemény volt a bőr a talpán, és a tenyerén is, mert a parazsat mindig a markában táncoltatta, amikor szivarra gyújtott. De azért csak megfázott, s rémülten kiáltott öcsémre.

– Hová mész? Mit akarsz? Gyere csak ide! Mutasd az inged! Hová dugtad a zsírt? Itt helyben töröm el a lábadat.

S kutatta, hogy nincs-e ott a zsír a szakadt ing alatt. Öcsém kiszakította magát a kemény markából, s kiugrott a tornácra.

– Már dolgára sem mehet az ember?

– Hazudsz, te zsivány. Gyere bé, mert eltöröm a derekad. Nincs semmi dolgod, a zsírért indultál. Gyere bé, hallod!

Csak úgy kapca nélkül fuserálta fel a bocskorát, s tán arra gondolva, hogy a csupor a padlás szájában lehet, futott ki a gyermek után.

– Gyere te, ne kényszeríts káromkodásra, mert úrvacsorát vettem. Hallod, gyerek? Az apád krisztusát, úrvacsorát vettem...

Az ablakhoz sündörögtem. Apó megkergette vagy kétszer az öcsémet a ház körül, csak úgy lappogott a bocskora a fagyos göröngyökön.

(Sütő András: *Egy csupor zsír*)

1. Határozd meg az elbeszélő számát és személyét! _____
2. Hány szereplője van a történetnek? _____

138. 1. Figyelmesen olvasd el az alábbi versrészletet!

Vak volt a hajnal, szennyes szürke. Még
Üveges szemmel aludtak a boltok,
S lomhán söpörtek a vad kővidék
Felvert porában **az álmos vicék,**
Mint lassú dzsinnek, rosszkedvű koboldok.

(Tóth Árpád: *Körúti hajnal*)

Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

A részletben kijelölt stíluseszköz (alakzat):

- a) ellentét
- b) költői kérdés
- c) ismétlés
- d) hasonlat

2. Milyen stíluseszközökre (alakzatokra) ismersz a következő idézetben? Karikázd be a helyes megoldás előtti betűt!

Sima száddal mit kecsegtetsz?
Miért nevetsz felém?

(Csokonai Vitéz Mihály)

- a) hasonlat
- b) megszemélyesítés
- c) költői kérdés
- d) ismétlés

139. 1. Milyen stíluseszköz (alakzat) található az alábbi versszak kiemelt soraiban? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

Mesterségem, te gyönyörű,
Ki elhited: fontos élnem.
Erkölc és rémület között
Egyszerre fényben s vaksötétben.

(Nemes Nagy Ágnes: *Mesterségemhez*)

A stíluseszköz neve:

- a) költői jelző
- b) ellentét
- c) fokozás
- d) hasonlat

2. Kösd össze az idézeteket az alkalmazott stíluseszközökkel (alakzatokkal)!

a) Utószor látlak én szívem szép tavasza!	halmazás
Utószor szól itten furulyám panasza,
Utószor öllelek, utószor csókollak,
Örökre elmegyek, örökre itt hagylak!	
b) Az egész pusztában széjjel süttött a nap,
De az ő szívében éjek éje maradt.	ismétlés
c) Éjszaka, zshiványok, csákányok, pisztolyok...	ellentét

140. Nevezd meg a kiemelt stílusalakzatot!

Ágnes asszony, mit mos kelmed?
„Csitt te, csitt te! csibém vére
Keveré el a gyolcs leplet.”
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.

Összefutnak a szomszédnők:
Ágnes asszony, hol a férjed?
„Csillagom, hisz ottbenn alszik!
Ne menjünk be, mert fölébred.”
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.

Jön a hajdu: Ágnes asszony,
A tömlöcbe gyere mostan.
„Jaj, galambom, hogy’ mehetnék,
Míg e foltot ki nem mostam!”
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.

(Arany János: *Ágnes asszony*)

Stílusalakzat: _____

141. Figyelmesen olvasd el a verset!

Éhes róka dúdolója

Sívó fagyban vörös róka **sompolyog**,
vörös szőre sötétben nem kiabál,
hej, a sötét jó dolog,
feketék az állatok,
akár minden más dolog.

Sívó fagyban vörös róka **somolyog**,
vörös szőre melegíti, jó dolog,
pilledeznek a tyúkok,
toll-paplanban boldogok,
fűtőtest-szívük dobog.

Sívó fagyban vörös róka **oldalog**,
felhördülnek nagy fehér komondorok,
a sötétben a fehér
mint fekete, annyit ér,
a fog nem tréfadolog.

Sívó fagyban vörös róka **andalog**,
hóba prüszköl, tágul egyre orrlíka,
ólnak résén dől a szag,
forró csirkeszag-szalag,
hej, te tyúk, kakas, liba!

Sívó fagyban vörös róka **kuncsorog**,
vörös a szőr és vörös a csirkevér,
benn a forró csirke van,
benn a házban gazduram,
benn a gyomor csak morog.

Sívó fagyban vörös róka **imbolyog**,
hej, az ólban fához bújik most a fa,
tyúkhöz bújik most a tyúk,
útba fut most minden út,
rajtuk éhes róka fut.

(Lackfi János)

1. Karikázd be a helyes választ! A róka mozgását kifejező **kiemelt** szavak:

- a) hangutánzó szavak
- b) hangulatfestő szavak

2. Karikázd be a helyes választ! A „**pilledeznek a tyúkok**” jelentése:

- a) mélyen alszanak
- b) bóbiskolnak, álmosodnak, hunyorognak
- c) könnyedén röpködnek

142. Figyelmesen olvassátok el Kertész Imre *Sorstalanság* című művének alábbi részletét!

Meglehet, az én hibám, hogy nem tudtam, de hát sosem voltam annyira előrelátó, hogy megérdeklődjem a buchenwaldi szokásokat, rendtartást, eljárasmódot, egyszóval, hogy itt miképpen is csinálják: gázzal-e, mint Auschwitzban, talán orvosságszer segítségével, amiről úgyszintén ott hallottam, esetleg golyóval, netalán máshogy, az ezer egyéb mód egyikével, melyhez az én ismereteim nem elegendők – nem sejtettem.

Karikázd be a regényrészlet témája előtti betűt!

- a) a szülőhely
- b) a holokauszt
- c) a szerelem
- d) az utazás

143. Olvasd el az alábbi szövegrészletet, majd húzd alá azt a két tulajdonnevet, mely alapján meg tudod határozni az események színhelyét!

Kettesben ballagunk tovább. Ő néha lehajol fölkapni egy-egy cigarettacsutkát, én meg szeretnék egy jó villamosjegyet találni, bedőlni egy kocsiba, s kicsit kiutazni látogatóba a sörgyárakhoz, Kőbányára.

- Nincs valami pénzed? – kérdi hirtelen.
- Volt egy fillérem.
- Hol van? – kiáltja izgatottan.
- Csináltam neki egy hajót, s ő lett a kapitánya. Adtam neki két gyufalábat, egy gyufafejet meg egy kutyatejvitorlát.
- De hol van? – kérdi makacsul –, azt mondd meg... mert nekem is van egy fillérem... s kettőért már egy egész Drámát kapok!
- A Bécsi úton – mondom mesélően –, messze... egy árokban úszik, ha már le nem merült.
- A Bécsi úton? – faggat. – A téglagyári ároknál?

(Gelléri Andor Endre: *Egy fillér*)

144. Olvasd el a szöveget! Figyeld a Szabó Elekre vonatkozó megállapításokra!

Jablonczay Lenke második férje, Szabó Elek nemcsak verseket és elbeszéléseket írt, de halála előtt pár esztendővel olyan hosszabb-rövidebb írásokat is készített, amelyek alapját képezhették volna az önéletrajzának. Megírta a maga Ókútját, mindazt, amit családjáról és gyermek-sége színhelyéről, Köröstarcsáról, önmaga gyermekkori lényéről tudott, s izgalmasabb rokonai portréját is felvázolta. Ezek az írások minden irodalmi ambíció nélkül készültek, Szabó Elek sok mindenre vágyott életében, első kiadású könyvekre, egzotikus virágmagvakra, füstölőkre, látni Rómát és Genfét, sikerre igazán nem, irtózott mindenféle nyilvánosságtól, egyformán elborzadt, ha író gyermekéről jót vagy rosszat írtak. Emlékezéseit azért készítette, hogy lánya el tudjon igazodni apja múltjában s annak szereplői között. Van az írásai között egy, amely a Régimódi történet egyik színterének hiteles rajzát adja; Szabó Elek a szülei nászútját írja le benne, akik két évvel majdani anyósa, Gacsáry Emma születése előtt utaztak át azon a vidéken, ahová Rickl Mária Kálmán Iuniort zavarta a folyószabályozási munkálatokhoz.

(Szabó Magda: *Régimódi történet*)

Karikázd be a helyes válaszok előtti betűket!

- a) Szabó Elek rövidebb műveket írt, ezek alapját képezhették volna önéletrajzának.
- b) Szabó Elek ismert világutazó volt, látta Rómát és Genfét, bejárta ezeket a városokat.
- c) Szabó Elek a szülei nászútját írta le, és a későbbi regény színterének hiteles rajzát adta.
- d) Szabó Elek a *Régimódi történet* című regény itt idézett részletének elbeszélője.

145. Keresd meg a párját, kösd össze őket!

Boka	Miklós
Bence	Tündérszép Ilona
Árgyélus	Áts Feri
Hajván	Jumurdzsák

146. Töltsd ki a táblázatot! Elég lesz egy-egy ellenfél és segítő is.

irodalmi hős	ellenfél	segítő
János vitéz		
Toldi Miklós		
Bornemissza Gergely		
Boka János		

KÖZÉPSZINT

Olvasási készség és szövegértés

- 147.** Olvasd el a szöveget figyelmesen! Minek a metaforája Palics? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

Csáth gyerekkori és ifjúkori naplójegyzetei (többnyire tavasztól ősziig) a palicsi kivonulásra, az oda-vissza mozgásra koncentrálnak, és ilyenkor meghatározóvá válik a jármű kiválasztása. Eleinte vonattal utazik, később általában a villamos vagy a bicikli emelkedik ki a lehetőségek közül. Palics felé haladni a rutinszerűből, a sémából való átmeneti kibillenést, a társas érintkezés megváltoztatását, legtöbbször a fürdővendég státust jelenti, vagyis mindig az *átmenetiséget*. A nagymama jóvoltából a naplóíró én maradhatna is ott, gyerekkori naplójában azonban elkeseredett palicsi sorokat találunk például eső esetén, ilyenkor nem tud mit kezdeni önmagával, mintalakó sohasem válik belőle, megmarad idegennek. Palics esetében kiemelkedik a név szerepe, a gyermekkori feljegyzésektől kezdve a képi viszonyok, látott és látvány differenciáinak megközelítései dominálnak. Palics a *játék* metaforája. Sigmund Freud szerint felesleges a játék esetében a különleges utánzóösztön kiemelése. A játék egy eset analízisében összefügghet azzal a kultúrtejesítménnyel, amelynek alapján a gyermek anyja távozását tűrte. A játék tehát kárpótlásként is interpretálható. A csáthi játék szempontjából még fontosabb a gyermekre vonatkozó következő megállapítás: „az eltávozást az örömmel üdvözölt hazatérés előfeltételeként kellett eljátszania, és az utóbbiban rejlik a játék valódi értéke”. Palics neve nem választható el az általa felidézett kulturális környezettől, a népünnepélyektől, az Anna-báltól, a diákkori tornaversenyektől, ahol a tűzoltó zenekar játszott, a nemeket elkülönítő, télen pedig (korcsolyázás idején) melegedőként szolgáló női strandtól, az allétól, a villamos üzembe helyezésétől stb.

- a) a tóé
- b) a játéké
- c) a labdázásé
- d) a szépségé

- 148.** Olvasd el figyelmesen Tamási Áron *Ábel a rengetegben* című regényének egyik részletét, majd felelj a kérdésekre!

Az első szemrebbenésre csak egy alakot pillantottam meg, amint a mező felől közeledett. Aztán láttam, hogy törpe alak, s nem is vastag, pedig a téli öltözet eléggé meg szokta kövéríteni az embert. Kunkori bocskorával játékosan porozta a havat, miközben egy nagy bottal biztatta magát. A két kezén posztóból való satu-kesztyű volt, a fejében irdatlan nagy sapka, a bajuszán pedig s a szemöldökén téli virágok.

A mozgásáról, ahogy jött-haladott felém, úgy tetszett, mintha már ismerném valahonnét. S ebben nem is csalódtam, mert ahogy mind közelebb és közelebb evezett, annál inkább otthonosabb lett a szememben.

– Hiszen ez az édesapám! – nyíltam ki végre.

Fordultam egyet-kettőt a havon, mintha az örömet táncoltatnám. Aztán megálltam arccal feléje, s a szememet ragyogtattam neki, mint a gyémántot. Jött volna, hogy elejébe fussak, de aztán eszembe jutott, hogy önálló és keresettel bíró ember vagyok én is, aki nem szökdöshetik iskolások gyanánt.

Apám lehúzta a jobb kezéről a satu-kesztyűt, és férfias fogással paroláztunk. Csak akkor láttam meg, hogy mily sokat vénült, amióta nem találkoztunk. Sovány is volt nagymértékben, a szemeiben pedig a játékos fény hervadva ült.

Nem szólt semmit.

Még a foglalatemet sem kérdezte, de mivel gondoltam, hogy nem szenved némaságban, tréfásan így szóltam hozzá:

– Hát a kicsi barnákkal nem találkozott az úton?

Feladatok:

a) Milyen szerepe van a szövegben az ismétlődő játékos jelzőnek?

b) Melyik mondat utal az idő múlására? Húzd alá szövegben!

149. Olvasd el a szöveget, és húzd alá a helyes választ!

Mindezek közül a kréta végi eseményre irányult a legnagyobb figyelem. Ekkor, 65 millió évvel ezelőtt pusztultak ki a dinoszauruszok. A 150 millió éven át a Földet uraló őshüllők kihalása figyelemre méltó tény, de ezzel egy időben olyan sikeres tengeri állatcsoportok is eltűntek, mint pl. a puhatestű ammoniteszek. Összesen a tengeri fajok csaknem háromnegyede halt ki. A jelenség a tudományos igényű magyarázatoknak sokáig ellenállt. [...] Aminek valószínű magyarázata egy üstökös vagy kisbolygó Földbe csapódása. [...] A becsapódáskor hatalmas tömegű kén-dioxid, szén-dioxid és por került a légkörbe. Valószínű, hogy a kialakuló porfelhő hónapokra sötétségbe burkolta a Földet. Az átmeneti lehűlés után viszont gyors felmelegedést okoztak a légkörbe jutott üvegházgázok. A tápláléklánc összeomlott, a tengerekben fotoszintézissel elsődlegesen szerves anyagot termelő egysejtűek tevékenysége szünetelt. [...] A becsapódás rendkívüli környezetváltozással járt, ami viszont tömeges kihalási hullámot idézett elő. Már a nyolcvanas évek vitájában felmerült egy alternatív nézet, mely szerint az indiai Dekkán bazalt vulkanizmusa lenne felelős a kréta végi kihalásért. [...] A nagy árbazalt területek alapos elemzése, főleg azok korának radiometrikus mérésekkel való pontos meghatározása több esetben igazolta a vulkanizmus és egyes tömeges kihalások időbeli egybeesését.

(Pálffy József: www.historia.hu)

1. Az őshüllők kihalásának egyik oka a tengeri fajok elszaporodása.	igaz	hamis
2. Üstökös becsapódása okozta a dinoszauruszok kihalását.	igaz	hamis

150. Olvasd el a szöveget, és felelj a kérdésekre!

Lázár Ervin

A KÉK MEG A SÁRGA

Egyszer két festékpötty – egy kék meg egy sárga – egymás mellé esett a papírra. Egészen közel, a szélük összeért.

– Nem menne kicsit távolabb? – mondta ingerülten a Kék.

– Menjen maga – válaszolta a Sárga –, s különben is, talán köszönne!

Ezzel hátat is fordított volna, mert a Kéket parasztos színnek tartotta – csak hát ez a festékpöttyöknél nehéz ügy, mert sem odébb menni, sem hátat fordítani nemigen tudnak.

– Még hogy én köszönjek?! Egy Sárgának! – morgott fitymállóan a Kék, és bizonyára lebiggyesztette volna a szája szélét, ha lett volna neki.

– Talán csak nem azt akarja mondani, hogy nekem kellene előre köszönnöm?

– De azt. Ha nem látná, én a Kék vagyok!

– Engedje meg, hogy föl kacagjak – mondta gúnyosan a Sárga –, hiszen maga a legközösesebb szín a világon, nem is lehet egy napon említeni velem..., és legyen szíves, ne könyököljön az oldalamba.

– Először is maga könyököl az én oldalamba, másodszor pedig én színezem az eget, a tengert, a vizeket, a legszebb virágok kékek, és az emberi szemek közül is a kékek a legszebbek. Képzelden el egy sárga szemű embert... brr... vagy sárga vizet! Egyáltalán, hogy mer megszólalni mellettem!

– Mindig tudtam, hogy nagyon közönséges, de hogy ennyire! Mégiscsak túlzás! Még hogy a kék virágok a legszebbek! Látott már maga kankalint? Meg őszi erdőt? Maga túl mohó. Beszínezi az egész eget meg a tengert, csupa kék mindenütt. Unalmas. Én mértéktartó vagyok, sohasem válok unalmassá... Kérem, ez mégiscsak disznóság, most már egészen belém mászik... Árnyalatokban rejtőzöm, kis foltokban jelenek meg. S egyébként is, ha nem tudná, én az Okker családból származom.

– Okker?! Erre vág fel! Az is egy család? Az én őseim sokkal előkelőbbek, például sohasem lenne közülük senki olyan tolakodó, mint maga! Tudja meg, hogy én Ultramarin vagyok.

– Hah! – kezdte a replikát egy színészi felkiáltással a Sárga, akkor különben már rég összefolyt a két festékpötty, de nem volt ideje befejezni a mondatot, mert a kisfiú, akinek az ecsetjéről lehullottak, meglátta őket, és így szólt:

– Nicsak, milyen szép zöld pötty!

Kösd össze a színt a szövegbeli állításokkal!

	parasztos	
Kék	legközösesebb	Sárga
	kis foltokban jelenik meg	
	tolakodó	
	mohó	
	az Okker családból származik	

151. Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget!

Parti Nagy Lajos *Mi történt avagy sem* című elbeszéléskötetében a korábbi Parti Nagy-opusból jól ismert tájakra kalauzol. A peremlét vidékére, a mellékvágányon veszteglők közvetlen közelébe, egyszerűen a Tömpemizsér és Budapest fesztávolságon meghúzóódó kismagyar valóságba, nyelvi vonatkozásban pedig a proliargó és a szerző alkotói boszorkánykonyhájában kutyult nyelvi lelemények terepére.

A kötetet lapozva az úgynevezett Másik Magyarországon járunk. A szegényes, kilátások nélküli, pörköltszagt-illatú, sivár Magyarországon, ahol azok az emberek élnek, akiknek aligha van kitörési lehetőségük, s ha akadna is, igényük sem igen lenne rá. Olyan hétköznapi kisemberek ők, akik nap-nap után morzsolgatják sorsuk sületlen lekváros buktáját, ellébecolnak a napi teendőik és a napi bosszúságaik között, mígnem életük kopottas díszletei összeborulnak a fejük felett.

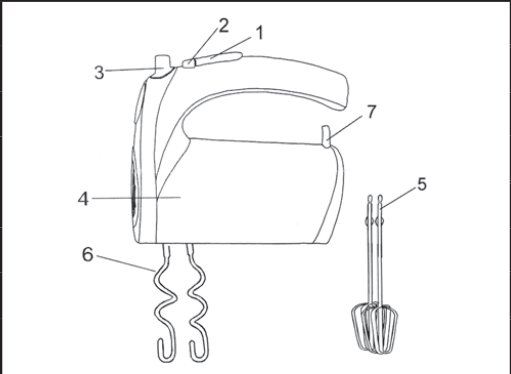
E figurák prototípusát ekképpen rajzolja meg Parti Nagy: „Láthatom, ő egy teljes értékű, de vézna testalkatú ember, erős szemüveggel, nagy fülekkel, amolyan szűnyogalkat. Bizonyára ezért is alakult neki egy ekkorka pálya az életében, kisembernek amilyen alakulhat.” A novellákban kibontott életpályák tragikumai nem kizárólag a hétköznapiakat meghatározó szegénység és durvaság, hanem a leküzdhetetlen kisszerűség.

(Csík Mónika nyomán)

Húzd alá az elbeszéléskötetre vonatkozó helyes megállapításokat!

1. Parti Nagy Lajos elbeszéléskötetének szereplői *sikeres emberek / sikertelen emberek*.
2. A kötet nyelvezetére *az argó / a diáknyelv* használata jellemző.

152. Olvasd el a szöveget, majd keretezd be a megfelelő választ!

	A kézi mixer részei:
	1 – Sebességszabályozó kapcsoló
	2 – Turbókapcsoló
	3 – A keverőszárak kioldó gombja
	4 – A kézi mixer törzse
	5 – Habverő keverőszárak
	6 – Tésztagyúró keverőszárak
	7 – Hálózati kábel

A legelső használat előtt egy nedves törlőkendővel tisztítsa meg a készülék külső részeit és az alkatrészeket! Ezt a tevékenységet minden használat után ismételje meg!

FONTOS: 5 percnyi folyamatos használat után mindig pihentesse a készüléket 10 percig!

- Csatlakoztassa a készüléket a hálózathoz!
- Helyezze a habverőket/tésztagyúrókat a keverék közepébe!
- Állítsa a sebességszabályozót „1” fokozatba, majd az eljárásához szükséges sebességre!
- Ha keverés közben nagyobb sebességre van szüksége, rövid ideig használhatja a turbó fokozatot (legfeljebb 1 percig)!
- A keverés befejezésével állítsa a kapcsolót a „0” fokozatra, és várja meg, míg a keverőszárak forgása teljesen megszűnik!
- Áramtalanítsa a készüléket!

- A kioldó gomb megnyomásával távolítsa el a habverőket/tésztagyúrókat!
- Törölgesse meg a készülék törzsét, és mossa el a keverőszárakat!

A szöveg:

- A kézi mixer reklámszövege.
- Apróhirdetés a kézi mixer eladásáról.
- A kézi mixerről szóló tudományos leírás.
- A kézi mixer használati utasítása.

153. Olvasd el az alábbi szöveget, majd húzd alá a helyes választ!

Adatok:

- * Név: Minta Tamás
- * Cégnév: –
- * Cím: Kikinda, Akác utca 12., 3. emelet
- * Számlázási cím: Kikinda, Akác utca 12., 3. emelet
- * Szállítási cím: Kikinda, Akác utca 12., 3. emelet
- * Telefonszám: 023/12-34-5678, Faxszám: 023/12-34-5678
- * e-mail cím: minta@eunet.rs
- * Kiszállítás módja: Egyénileg: ☐ Kiszállítást kérek: ☒

A terméket házhoz szállítjuk. A megszabott ár az emeletre szállítást nem tartalmazza.
A csillaggal (*) jelölt adatok megadása kötelező.

	Név	Cikkszám vagy árukód	Szín	Mennyiség (db)	Brutto egységár
1.	Atlanta	AT21 – ajtós szekrény	tölgy	1	12.700
2.	Atlanta	AT27 – komód	tölgy	1	13.000
	Összesen				25.700

A www.homestill.rs weboldalon található vásárlási feltételeket tudomásul vettem, és azokkal egyetértek.

Megjegyzés: –

Dátum: 2012.02.12.

Aláírás: Minta Tamás

A fenti szöveg:

- szerződés
- megrendelőlap
- postautalvány
- jegyzőkönyv

154. Olvasd el figyelmesen a szöveget, majd oldd meg a feladatot!

Eladásra kínalom kitűnő állapotban lévő Krups kávéfőzőmet. Típusa: XP 5240. Csiszolt, rozsdamentes acélból készült. Mindenféle kávépárnával használható. Kivehető víztartállyal rendelkezik. A telefonszám a szerkesztőségben.

Karikázd be a helyes választ!

A fenti szöveg:

- a) reklám
- b) vita
- c) előadás
- d) apróhirdetés

155. Olvasd el az alábbi szöveget, és állapítsd meg a fajtáját!

Téli varázslatok MenDan módra – hétvége

Szállás: MenDan Magic Spa & Wellness Hotel

Kategória: Szálloda 4*+

Helység: Zalakaros

Érvényes: 2014 november 2 és 2014 december 23 között

Minimum eltöltött éjszakák száma: 2

Az akció nem érvényes az alábbi nap(ok)on: hétfő, csütörtök, vasárnap

Ellátás: félpanzió

Fizetési lehetőségek: készpénz, bankkártya, OTP SZÉP kártya.

TÉLI VARÁZSLATOK MENDAN MÓDRA – HÉTVEGE elnevezésű csomag tartalma:

*Szállás bőséges büféreggelivel és büfévacsorával látványkonyhával bővített büfén, * a szállodai fürdőkomplexum használata vasárnaptól csütörtökig 7-21 óráig, pénteken és szombaton 7-22 óráig (sodrófolyosós úszó-, termál- és élménymedence, Kneipp taposó, pezsgőfürdő), * gyermek pancsoló, * finn szaunák, * Szauna Cocktail Show-k szauna mesterünk közreműködésével, * egyedülálló élményzuhanyok, * játszószoza és gyermekprogramok, gyermek animáció, kézműves játékok.

Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) műsorterv
- b) reklám
- c) újsághír

156. Olvasd el a szöveget, és oldd meg a feladatot!

Mark Loizeaux az irányított rombolás nevű cég (*Controlled Demolition Inc.*, CDI) vezetője. Ez a cég épületek lerombolására szakosodott. Mark apja, Jack az épületek robbantásos bontásának úttörője volt. Ezzel a módszerrel a házak saját magukba rognak, falról falra, tégláról téglára. Egy épület összerogyasztása azonban nem olyan egyszerű dolog, mint amilyennek hangzik. Körültekintő tervezést és nagy szakértelmet igényel a robbanóanyagok és a szerkezeti elemek terén. Ha jól akarják végezni a munkájukat, a CDI embereinek komoly mérnöki, építészeti, földtani és fizikai háttértudásra van szükségük. A robbanóanyagokat a megfelelő helyen kell felszerelni, majd a megfelelő időközönként élesíteni és felrobbantani, hogy az épület úgy omoljon össze, mint egy kártyavár. Ha a robbanás túl erős vagy korai, kár keletkezhet a szomszédos épületekben, és a környéken élők is megsérülhetnek. Ha viszont túl gyenge vagy lassú, a ház csak részben omlik össze, és a robbantók kénytelenek lesznek egy meggyengült, veszélyes épületbe bemenni, hogy befejezzék a munkát.

1998. október 24-én a CDI húszezer néző előtt bontotta le a harmincegy emeletes J. L. Hudson Áruházat a michigani Detroitban. Az épület helyén egy tizenegy méter magas és több háztömbnyi alapterületű, csinos törmelékupac maradt. Az áruház lerombolásához mindössze néhány másodpercre volt szükség, az akcióra azonban hét hónapon át készültek. Először egy huszonegy fős csoport átvizsgálta az egész épületet. Átnézték a tervrajzokat, ellenőrizték az alátámasztásokat, és eldöntötték, pontosan milyen robbanóanyagra van szükség, és hová kell elhelyezni a tölteteket. Az áruház alapjait megerősítették, hogy megtartsa a ráomló falakat, az acélgerendákat pedig lángvágóval részben átvágták. Egy másik csoport ezután huszonnégy napot töltött a robbanótöltetek elhelyezésével. Összesen 4118 töltetet – 1237 kilogramm robbanóanyagot – helyeztek el 1100 különböző helyen.

Október 24-én délután 5 óra 47 perckor aztán Detroit polgármestere egy gombnyomással elindította a rombolást. Először az épület egyik végében elhelyezett robbanóanyagok léptek működésbe, és az áruház egyik sarka megroggyant. Néhány másodperccel később a más részekben élesített töltetek is felrobbantak. Ahogy a pusztító hullám végigsöpört az épületen, az önmagába roskadt. Minden leomló rész magával húzta a következőt, amíg az egészből nem maradt egyéb, csak egy nagy halom acél- és betontörmelék.

(Larry Verstraete: *Épületrombolók*)

Olvasd el a szöveget, és számozással rakd sorba a munkafolyamat eseményeit!

- _____ a robbanótöltetek elhelyezése
- _____ az acélgerendák átvágása
- _____ a töltetek elhelyezésének megtervezése
- _____ az épület átvizsgálása
- _____ az épület alapjának megerősítése
- _____ a tervrajzok tanulmányozása
- _____ a robbanóanyag fajtájának meghatározása
- _____ a robbanóanyagok működésbe hozása
- _____ az alátámasztások kontrollja

157. Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget!

Az időjárási front akkor alakul ki, amikor az Atlanti-óceán vagy Kelet-Európa felől a légtömegek szélesen hömpölyögve betörnek a Közép-Duna-medencébe, és érintkeznek légterünkkel. A különböző légterületek érintkezési felülete a „front”. Hideget vagy meleget, száraz vagy vízgőzben gazdag levegőt hoznak, miközben megváltoztatják a légnyomást is. Érzékeny szervezetű vagy beteg embereknél a frontátvonulás fejfájást, rosszullétet okozhat.

1. Fogalmazd meg a szöveg témáját egy mondatban!

2. Húzd alá azt a mondatot, amely földrajzi magyarázatot ad a témára!

158. Ha SMS-t küldenél, hogyan fogalmaznád meg az adott szöveg témáját? Fogalmazd meg egy mondatban, és írd a vonalra!

A teknősbéka a száraz évszak vége felé rakja le tojásait. Egy hónapon át a nap még eléggé erős ahhoz, hogy a homokrétegen át melegítse a tojásokat, és előkészítse a kicsinyeket a kikeléshez. Aztán megindul az esős évszak. Az esőtől hirtelen emelkedni kezd a folyó, elárasztja a partot, és a homok éppen annyira lazul meg, hogy az újszülött teknősbékák kiúszhassanak.

159. Figyelmesen olvasd el az alábbi szöveget, majd karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

A katolikus egyház feje, orvosi tanácsra, minden reggel háromszor körbekerékpározza a Szent Péter-székesegyház előtti hatalmas teret. Útjára, orvosán kívül, csak hat svájci testőr kíséri el, akik erre az alkalomra nehézkes sisak helyett fehér bukósisakot viselnek. Róma népe és számos utas és zarándok térdén állva nézi végig a szentatya reggeli testgyakorlatát.

(Örkény István: *Biciklizni tanul a pápa*)

A fenti szöveg témája:

- a) a pápa biciklizése
- b) a biciklisport
- c) a pápa védelmezése
- d) a zarándokok testgyakorlata

160. Olvasd el a szöveget, majd oldd meg a feladatot!

Roland készülődni kezdett élete első lovagi tornájára. Az ünnepet megnyitó felvonuláshoz minden résztvevőnek teljes harci díszben kellett megjelennie, ezért Roland lovát felszerszámozták és a vár címerével kivarrott, díszes leplet terítették rá. A fiú először egy párnázott alsóruhát vett fel, amely a testére mért ütéseknek némileg tompította. Ezután egy apród segítségével páncélinget és harisnyát öltött, majd ráadták a könnyített, de erős acélból készült mellvértet, majd a comb-, térd- és lábszárvédőt, végül a csizmát. Ezeket a felszereléseket bőrszíjjal rögzítették az alsó ruhához és csavarokkal egymáshoz. Az öltözethez tartozott még az udvar címerével díszített pajzs, melyet bal karjára erősített, a kard, melyet oldalára kötözött, a sisak és a kesztyű, melyeket hóna alá fogott, majd Vitéz Délceghy elé állt. Büszkén kihúzta magát.

(Részlet Vitéz Annamária: *Lovagképző iskola* c. könyvéből)

Írd le röviden, mi a szöveg témája!

161. Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget és a szómagyarázatokat! Hogyan értelmezed a szövegben a **lúdbőrös** és a **stiláris** szavakat?

Gépünk alig emelkedett fel a Charles de Gaulle repülőtérrel, máris közeledünk Európa határához. A felszakadozó felhők alól előtűnik Franciaország normandiai partszegélye, sárga „talapzata” – aztán egy darabka Anglia, aztán a tenger lúdbőrös végtelenje...

Előttünk-fölöttünk ég és víz közös kékjében szinte mozdulatlanul lángol hat órán keresztül a nap. Futunk a világosság mezejében! Gépünk 12-kor emelkedett fel, s kettőkor már Bostonban landolunk. Tér, idő és sebesség boszorkányos összjátékát követve.

Amerikának ebben az északnyugati csücskében a legkevésbé érzi az utas a hirtelen kontinensváltozást, legalábbis „stilárisan” nem. Boston nyugodtan lehetne afféle amerikanizált angliai nagyváros. Ugyanazok a vörös téglából épült házak, házsorok fogadnak, mint Londonban. Legfeljebb a hatásuk más, nyersebb és személytelenebb.

Az igazi meglepetés, az igazi döbbenet: New York. Szép vagy rút? Vonzó vagy riasztó? Ma sem tudom. Valósága ezervoltos valóság és ezerszeres erejű álom.

(Pilinszky János: *Amerikai képeslap*, részletek)

Szómagyarázat:

stiláris: nyelvi stílussal kapcsolatos, stílusbeli

lúdbőr/libabőr: a libahúson levő bőr, borzongó embernek apró dudorokkal sűrűn borított bőre

lúdbőrös/libabőrös: a libabőr tüneteit mutató

a) lúdbőrös (a tenger végtelenje)

b) stilárisan (nem érzi a hirtelen kontinensváltozást)

162. Figyelmesen olvasd el a szöveget!

A tanár sokáig nézte a noteszt, halálos feszültség remeg az Osztály felett. Mikor később a francia rémuralom történetét olvastam, mikor a Conciergerie foglyai közül előszólítják a halálraítélteket: mindig így tudtam csak elképzelni. Az agyak utolsó, véres erőfeszítésben kapkodnak lélegzet után – még van két másodperc, azalatt mindenki villámgyorsan elmondja magában a mértani haladvány tételeit. Tanár úr, én készültem, mondja az ember magában. Tanár úr, fiam tegnap gyöngéledett. Az egyik lehajol a füzte fölé, mint a strucc, hogy ne lássák. A másik merően szembenéz a tanárral, szuggerálja. A harmadik, idegember, egész elernyed, és behunyja a szemeit: hulljon le fejére a bárd. Eglmayer az utolsó padban egészen elbújik Deckmann háta mögé, ő nincs is itt, köszönöm szépen, nem tud semmiről, őt felejtsek el, béke poraira, ő nem akar részt venni a közélet küzdelmeiben.

(Karinthy: *A jó tanuló felel*)

Írd a szókapcsolatok jelentése mellé a helyes magyarázat előtti számot!

„hulljon le fejére a bárd” ____

1. a matematikai sorozat, tétel

„béke poraira” ____

2. lesüllyed a padban

„mértani haladvány” ____

3. őt fogják kiválasztani

”lehajol füzte fölé, mint a strucc” ____

4. hagyják békén

163. Kösd össze a szavakat a jelentésükkel!

strófa	furcsa, torz, borzongató
ars poetica	versszak
gúny	irónia
groteszk	költői hitvallás

164. Olvasd el az alábbi szöveget, majd kösd össze a fogalmakat a megfelelő jelentéssel!

Mind együtt ültek a bírák. Ott künn a köd nekinehezedett az idomtalan épületnek, s szinte összébb szorítá annak falait, ráült az ablakokra, és elhomályosítá a jégvirágokat. Minek is ide a virágok?

A teremben nehéz, fojtott levegő volt, ködmön- és pálinkaszag, s a legfelső ablaktáblán csak lassan, lomhán forgott az ólomkarika.

A bírák fáradtan dőltek hanyatt székeiken, az egyik behunyta szemeit, s kezét bágyadtan leeresztve hallgatta a jegyző tollának percegését, a másik ásítózva dobolt irónjával a zöld asztalon, míg az elnök, letolva pápaszemét orra hegyére, izzadó homlokát törle kendőjével. Szürke, hideg szemei fürkészve szegződtek az ajtóra, melyen most távozik az imént letárgyalt bűnügy személynéje, a beidézt tanúk és vádlottak.

(Mikszáth Kálmán: *Bede Anna tartozása*)

idomtalan (épület)	aránytalanul nagy, kör alakú
	aránytalanul nagy, formátlan alakú
bágyadt	erőtlen, gyenge
	zsibbadt

165. Olvasd el Petőfi Sándor Kerényi Frigyesnek címzett úti levelét! Húzd alá a szövegben a településekhez kapcsolódó leíró részeket!

Szalonta, június 7. 1847.

Szatmáron, Nagykárolyon, az Érmelléken és Nagyváradon keresztül Szalontára értem e hónap elsején. Utamról nem sok jut eszembe. Szatmár és Károly között van Majtény. Kis falu, de környéke nevezetes: itt volt Rákóczi utolsó csatája. Egy verset írtam az egykori csatatéren, melynek vége ez: „elmondtam legszörnyűbb átkomat s elsírtam legszentebb könnyemet.” Úgy volt, átkozódtam és sírtam. Az Érmellék kellemes, szelíd völgy, a hegyoldalon ama híres bortermő szőlők, a hegy alatt pedig gazdag szántóföldek. Székelyhídon ettünk, éppen azon fogadóban, hol 1843-ban mint színész játszottam hatodmagammal. Megnéztem a nagy ivószobát is, hol színpadunk állott. Halovány, örömtelen, száraz ködalakok vettek körül, (...) itt töltött napjaim szellemei. Hosszan beszélgettem velök, beszédünk komoly, merengő volt, csak néha mosolyogtam bágyadtan, fájdalmasan. Szomorú, nagyon szomorú időkről beszélgettünk.

166. Írd a vonalra, milyen műnemű és műfajú a következő szöveg!

Rózsa Sándor tanyáját Topolya és Nagyfény között tudták, bükkerdőben, három sor sánc-cal körülveve. Alagút vezetett ki, nem is egy, a ház alatt. Bajsán is volt szeretője. Híres Rózsa Sándor-csárda van a Tisza bácskai oldalán, nagyon sokszor megfordult ott Rózsa Sándor.

Betyárbarlang volt Szaján. Körülveve náddal. Itt uralkodott Rózsa Sándor és Bogár Imre. Mentek rabolni az urasághoz. Volt, hogy Rózsa Sándor elindult másik cimborájához, Angyal Bandihoz, mert beszélőnivalója volt vele. Napvirradatkor indult egyik napon. Már újból megvirradt, mire Szaján környékére visszatért. A Kutyin-partban kincs van elásva, Kossuth Lajosé, akkor ásták el, mikor menekültek. Ott, arra volt a betyárok egyik rejtékhelye, a másik meg a Pálinkás-partban, a kövesút mellett. Ő a monostori rétből is bujkált.

(Jung Károly gyűjtése, elmesélte Bognár Antal)

Műnem: _____

Műfaj: _____

167. A riportnak és az interjúnak vannak közös és eltérő sajátosságai. Jelöld meg R (riport) és I (interjú) betűkkel, hogy melyikre vonatkoznak a megállapítások!

- a) _____ A helyszínen vagy a helyszíni tapasztalatok alapján írják meg.
- b) _____ A műfaj a beszélgetést helyezi előtérbe.
- c) _____ A beszélgetés alanya válaszaiban véleményt mond a témáról, jellemzi önmagát, saját tevékenységét, kifejti véleményét stb.
- d) _____ Fontos része a helyszín és a körülmények tényszerű bemutatása.
- e) _____ Megszólalnak az érintettek és a szakértők is.
- f) _____ Ha a tévében hangzik el, a megjelenés, az öltözködés, a frizura, a viselkedés stb. a néző számára szintén információ.

168. Olvasd el a részletet, majd karikázd be a szövegben alkalmazott közlésmód előtti betűt!

Erőlködésében a nap háromszorosára dagadt, és vérvörös képpel egyszerre két alakban gördült az ég és a jég kettős láthatárának szélén, mintegy tótágasra csábítva ezt az egész elkápráztatott világot. Minden kikerekült vagy megkétszereződött. A jégen a tar gallyú fák alatt ott tükröződött egy teljes gyökérkorona is. A cipó alakú dombok az aljukhoz tapadt új cipókkal olyan szép gömbbé egészültek, mintha egész életükben csak ez hiányzott volna nekik. A csordakút együgyű gémje tükörképével, az alájakerült gémmel titokzatos rendeltetésű szerkezetű alakult, amilyen csak a mesék iparában működhet. Az elöntött országút jegenyéi úgy hajladoztak fejreállított másukon, mint cirkuszban az akrobaták.

(Részlet Illyés Gyula *A kamaszizmok tündérszárnyán* c. művéből)

A szöveg közlésmódja:

- a) elbeszélés
- b) leírás
- c) magánbeszéd

169. Állapítsd meg, hogyan nevezzük a könyv alább látható szerkezeti egységét! Írd a vonalra!

A	
Aáry-Tamás Lajos 59	Ballér Endre 9, 34, 82, 100, 145, 151, 163, 193, 208, 213, 214, 217, 383, 414, 474, 475, 476, 485
Ádám Sándor 321, 337	Balogh Géza 372, 383
Adler, T. 66	Balogh László 436, 437, 441, 443, 444
Aebli, H. 105, 134, 221, 240	Bandura, A. 111, 240, 249
Ágoston György 433, 443	Bánfi Ilona 78, 416
Allen, W. 23, 34	Bárdossy Ildikó 283, 293
Allport, G. 66, 250	Barett, K. C. 229, 240
Anderson, L. W. 255, 293	Barkóczi Ilona 104, 109, 110, 134
Andor Csaba 44, 55, 67	Barrow, R. 285, 293
Andor Mihály 75	Barry, M. 124, 135, 315
Apáczai Csere János 197	Bartal Andrea 329, 337
Aquinói Tamás 134, 188	Barth, S. 347, 358
Arends, R. I. 247, 273, 288, 293, 315	Bartha Csilla 454, 466
Aries, P. 59, 75	Bartlett, F. Ch. 72
Arisztotelész 107	Bastian, J. 354, 358
Armstrong, S. 262, 293	Báthory Zoltán 25, 34, 49, 50, 66, 67, 76, 113, 134, 145, 148, 150, 151, 163, 193, 194, 210, 217, 222, 240, 245, 246, 253, 255, 293, 319, 327, 337, 347, 358, 387, 394, 405, 408, 409, 410, 414, 485
Aronson, E. 283	Bayliss, P. 420, 444
Aszmann Anna 61, 75	Beal, J. 299, 315
Atkinson, R. C. 236, 240	Becchi, E. 451, 466
Atkinson, R. L. 64, 65, 66, 73, 74, 76, 240	Bednar, A. K. 169, 189
Atkinson, T. 91, 100	Bee, H. 59, 65, 76
Ausubel, D. P. 121, 125, 134, 248, 293	Beer, S. 496
Auxné Bánfi Ilona 56, 78, 416	Bell, A. 349
B	
Babanszkij, J. K. 256, 267, 276, 277, 289, 290, 293	Bellack, A. A. 263, 296
Bábosik István 12, 34, 147, 163, 341, 342, 358, 375, 383, 387, 414, 453, 466	Bem, D. J. 240
Babusik Ferenc 453, 466	Ben-Peretz, M. 489, 511
Bácskai Júlia 76	Bennet, N. 512
Baeriswyl, F. J. 222, 223, 241	Bentzien, K. 354, 359
Bagdy Emőke 76	Bergson, H. L. 26
Baillargeon, R. 76, 119, 134	Berliner, D. C. 240, 261, 294, 489, 511
	Bernstein, B. 200, 217
	Berry, J. P. 451, 466
	Beverly, J. 490, 512

(Falus Iván szerk.: *Didaktika*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2003.)

A könyv szerkezeti egysége: _____

170. Állapítsd meg, hogyan nevezzük a könyv alább látható szerkezeti egységét! Írd a vonalra!

tudásterület-függőség 121, 172, 173	verbális információk 83, 155, 166, 256
tudásterület-specifikus 119, 120, 121, 133, 186	verbalizáció 83
tudomány 117, 118, 122, 123, 129, 172, 176, 177, 178, 179, 187	vertikális megközelítés 198
tudományelmélet 108, 117, 118, 177	veszélyeztetett gyerekek 71
tudományfilozófia 118	vetítógép 321, 323
tudománykép 177	vezérlés 114
tudomány-központúság 171, 172, 176, 178, 179, 180	videó 323
tudományos forradalom 118, 129	videofelvétel 319, 324
tudományos kutatási program 118	világbanki modell 208
tudományosság 171, 172, 177, 178	világkép 200, 213
tudománytörténet 176	világnézet 212
tulajdonságok 117	virtuális valóság 210, 334
túlterhelés 173, 306	viselkedés 109, 110, 117, 306, 308, 309
tutorrendszer 342, 372, 437, 507	viselkedés szabályozása 306, 309, 312
TQM 26	viselkedési cél(ok) 158, 159, 160
Tyler értékelési modellje 395, 396	viselkedésrepertoár 84, 85
Tyler-féle racionális cél-eszköz modell 470, 472	visszacsatolás 210, 222, 250, 255, 269, 271, 272, 276, 288, 332, 333, 387, 388, 390, 396, 501
	visszajelzés 83, 111, 374
	viszonyítás 399, 400
	vita 71, 247, 251, 259, 272, 273, 274, 291
U	vizuális 324, 331
Új Iskola 375	vizuális eszközök 331
új ismeret közlése 256, 258, 277, 332	vizuális preferencia 119
Új Nevelés Ligája 345	vizsga 208, 215, 257, 389, 392, 397, 398, 410
unalom 306, 365	vizsgabizottságok 389
uralkodó eljárások 313	vizsgarendszer 389, 394, 398, 410
utánzás, utánzásos tanulás 111, 153	vizsgáztató szerep 411
	vizsgáztatógépek 322, 332
Ü	W
ültetési rend 340, 341	Waldorf-iskola 27, 28, 29, 199, 341, 349, 352, 354, 406, 425
ünnepnapi tudás 176, 180, 184	World Wide Web 326, 334
V	Z
válasz 109, 110, 253, 269, 270, 271	zárt oktatás 63, 355, 362, 366, 368, 369, 372, 380, 381
validitás (érvényesség) 409, 410	Zsolnai József-féle általános iskolák 27, 28
változatosság 260, 306	
Varga Katalin Gimnázium 26	
vegyes életkorú osztályok 342	

(Falus Iván szerk.: *Didaktika*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2003.)

A könyv szerkezeti egysége: _____

- 171.** 1. Kutatómunkát kell végezned a könyvtárban. A darazsakról kell összegyűjtened érdekes adatokat. Az *1000 kérdés 1000 válasz az állatokról* című könyvben böngészel. Hol találod meg, hogy hanyadik oldalon vannak adatok a darazsakról?

Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) az előszóban
- b) a bibliográfiában
- c) a tárgymutatóban
- d) az utószóban

2. Tanulmányozd Szegedy-Maszák Mihály *Ottlik Géza* című monográfiájának a tartalomjegyzékét, és felelj a kérdésre!

Tartalom

9		Előszó
12		Az elbeszélés nehézségei
35		Múlt a jelenben
58		A képtelenség hite
80		Példázat a belső függetlenségről
103		Musil és Ottlik
116		Mene, tekel
152		A folytatás kényszere
177		Végyszó
178		Függelék
183		Ottlik Géza művei
185		Válogatott szakirodalom Ottlik Géza műveiről
189		Fényképek jegyzéke

Melyik oldalon található a bibliográfiai leírás arról, hogy kik írtak Ottlik Gézáról és műveiről?
Írd be az oldalszámokat! _____

172. Olvasd el a következő szövegrészletet, majd felelj a kérdésekre!

A MAGYAR POSTAMÚLT

A Magyar Posta története több évszázadra nyúlik vissza

*Postás bácsi, mondja, drága,
Hol csatangol mostanába?*

(Varró Dániel)

A honfoglalástól a XVI. századig Magyarországon hírnökök (praecones) és futárok (cursores) vitték a királyok üzeneteit, rendeleteit. A vármegyék és a főurak saját hírvivő szolgáltatást működtettek. A magánszemélyek azonban csak a vándorokra, a kereskedőkre bízhatták üzeneteiket, küldeményeiket. Később kialakult az ún. községi (gyalogos és lovas) küldöncszolgáltatás is, mellyel a községek vezetői érintkeztek egymással.

1526-ban I. Ferdinánd megbízást adott a Taxis családnak a Bécs és Pozsony közötti rendszeres postajárat működtetésére.

(A www.posta.hu honlap alapján)

a) Mi a szöveg alcíme? Írd a vonalra! _____

b) Hány bekezdésből áll a szövegrészlet? _____

173. Írd a hullámos vonalakra, hogyan nevezzük a szöveg szerkezeti egységeit!

DR. H. TÓTH ISTVÁN

Az igekötők alakja, jelentése és szerepe a szókincsben

*Háttérismeretek és anyanyelv-pedagógiai
javaslatok az igekötők tanításához*

Az igekötőkkel foglalkozó gazdag szakirodalmat felhasználva, és tekintettel a nyelvtanítási gyakorlatra, háttérismereteket és feladatváltozatokat adtam közre jelen sorozatom előző részeiben. Az elméleti tudnivalókat hasonló, vagy az általam

bemutatottól itt-ott eltérő rendszerezésben tanulták, tanulhatták pedagógustársaim.

Magam ennek a sorozatomnak az első részében azért mutattam be egy részletes vázlatát az elméleti tudnivalóknak, hogy a formatudás vonatkozásában közös nevezőnk legyen, amikor az igekötő felhasználására, az igekötőkkel összefüggő munkáltatásra kerül sor műhelymunkánkban.

174. Olvasd el a szöveget, majd válaszolj a kérdésekre! Figyelj a szövegben előforduló számokra!

A japán írás roppant bonyolult, a japánok ugyanis négyféle írásrendszert használnak: hiraganát, katakanát, kandzsit és latin betűket. A kétféle „kana”, vagyis a hiragana és a katakana egyaránt 74-74 jelből áll. Mivel a japán nyelvben 5 magánhangzót és néhány más különleges esetet leszámítva nincsenek önálló magán- és mássalhangzók, hanem csak egy magán- és mássalhangzó kapcsolatából álló hangkapcsolatok, ezért a hiraganák is, a katakanák is „szótagokat” tükröztetnek, ezek tehát szótagírások. Ugyanakkor a japánok mintegy 2000 kandzsit, vagyis a kínai írásrendszerből származó bonyolult szójelet is alkalmaznak. A helyzetet csak bonyolítja, hogy mindenkori gazdasági-kulturális okokból a japán gyerekeknek a latin betűket is ismerniük kell.

A hiraganák és katakanák tanítása általában már otthon, az óvodáskor előtt vagy alatt elkezdődik. Az írásjegyeket az anyák többnyire nem direkt oktatással tanítják meg a gyermekeiknek, hanem például olyképpen, hogy a gyerekek polcára fölírják hiraganával, hol van a zokni, az ing, az alsónemű, vagy például egyszerű olvasmányokban rámutatnak a jelekre, és megnevezik azokat. Az óvodában törvény tiltja a direkt írás-olvasás tanítását. Az óvónők például reggelente fölírják a táblára a napi programot, a terembe belépő olvasni tudó gyermekek csak odanéznak, és elolvassák. Az énekek szövegét is felírják az óvónők a táblára, s a gyerekek a tábla előtt állva énekelnek. Nem kötelező olvasniuk a szöveget, de ha képesek rá, akkor megtehetik, semmi nem tiltja. Mindezeknek köszönhetően a japán gyerekek több mint 50%-a tökéletesen ismer 140-nél is több hiragana és katakana jelet, mire az iskolába lép, a többiek pedig néhány hónap alatt elsajátítják e jeleket.

(Gordon Győri János nyomán)

1. Felelj a kérdésekre! Írd a válaszod a kérdés utáni vonalra!

- a) Körülbelül hány kandzsit alkalmaznak a japánok? _____
- b) A japán gyerekek fele körülbelül hány hiraganát és katakana jelet ismer, mikor iskolába lép? _____
- c) Hány jelből áll a hiragana és a katakana egyaránt? _____

2. Hány írásrendszert használnak a japánok? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) 4
- b) 2000;
- c) 140-nél több;
- d) 74

175. Olvasd el figyelmesen a szöveget, majd felelj a kérdésre: Mit jelent *medvést* játszani?

A Vackor *medvést játszik* című költemény úgy indul, hogy Kormos István általánosságban jellemzi, Vackor épp hol tartózkodik, mit csinál. A verstörténet a Balaton partján játszódik, mókásan-tréfásan festi meg a költő a történet körülményeit, helyszínét. Itt is, mint majdnem minden Vackor-darabban, a halmozás, a metafora, a megszemélyesítés, a rím- és motívum-ismétlés, valamint a hang- és hangulatfestés eszközeivel találkozhatunk: „a szél a vitorlákat / fújja, / fújja; / és a túlsó parton nagy-nagy / hegyek állnak, / akik csöndben, / mozdulatlan / a Balatonra vigyáznak.” A verstörténet sodra a játék, a fesztelen, önfeledt játszadozás – a megfeszített helyzet- és tájképiség mellett ez uralhatja a gyermek fantáziavilágát a költemény elejének olvastán.

Az ötlet trükkje az, hogy egy medvének (mackónak) kell medvést játszania. Ezt tekinthetjük akár versmagnak is, az ebből kibontakozó, újabb szálon szövődő történetet pedig jellemezhetjük akár játékos belemélyedésként is a szituáció és az önmagasság (ezúttal medveség) megélésébe, amely ugyanakkor utánpótló képességek próbatételét igényli a gyermekolvasó részéről.

(Valastyán Tamás nyomán)

Karikázd be a helyes felelet előtti betűt!

- a) A mókásan-tréfásan megfestett balatoni körülmények részletes és hangulatos bemutatása.
- b) A halmozás, a jelző, a metafora, a megszemélyesítés és más alakzatok általános alkalmazása.
- c) Az olvasót is próbára teszi, hogy a medvének kell ezt játszania, önmaga medveségét megélnie.
- d) Más állatok játszanak medvét, utánozzák a medvék önfeledt, ötletes és sodró játszadozását

176. Olvasd el a szövegrészletet, majd kösd össze az egymásra vonatkozó információkat!

Miért volt híres Mátyás király könyvtára?

Mátyás király könyvtára, a Bibliotheca Corviniana világhírű volt a maga idejében. Egyesek szerint a pápa könyvtára után Európában mindjárt a legértékesebb és legnagyobb. Pedig mindössze 2000–2500 könyv lehetett benne. Csakhogy több falu árát (adóját és munkáját) érte egy-egy ilyen kötet. Hiszen kódexek, azaz hosszú évek munkájával, pergamenre kézzel írott és díszített könyvek, a híres corvinák sorakoztak benne.

Mitől volt olyan drága egy díszes kódex? A felhasznált anyagok és a készítése miatt. Egy teljes birkanyáj bőre és többféle mesterember különleges szakértelme kellett elkészítéséhez. A pergamenisták készítették el a pergament nyers állatbőrből. A scriptorok másolták a szöveget a pergamentívekre a másolóműhelyben. A munkájuk befejeztével a scriptárius kezébe kerültek a teleírt ívek, aki ellenőrizte, kijavította a szöveget. Ezután a rubicator munkája következett, aki vörös tintával aláhúzta, kiemelte a bekezdések és a belső szakaszok első betűjét, az iniciálét. Majd a miniator megrajzolta a fejezetek kezdőbetűjét, rendszerint piros színnel, díszes kivitelben. Míniumpfésztétet használt, innen származik a miniator elnevezés. Ezután kis képecskéket, miniatúrákat festettek a piros vagy kék színű kezdőbetűkbe. A legértékesebb kódexeket egész lapos képek is díszítették. Ezt követően a szöveghasábokat növénymintás, indás díszítéssel vetették körül. Külön munka volt a könyvkötés. A fatáblából készített fedelet is rendszerint pergammennel vagy más nemes bőrrrel vonták be, a birkatürelmű gyapjasok legnagyobb réműletére. Végezetűl a legértékesebb kódexek kötését arany- vagy ezűstdíszítésekkel, mesteri ötvösmunkákkal látták el, sőt drágakővel ékítették. A corvinakötetek kötése fényűző volt. A különleges bőrkötéseken kívül aranydíszes, bordó-lila bársonyba is kötöttek corvinákat, amelyek kötéstábláit zománcozott vagy aranyozott címeres kapcsok fogták össze.

A Bibliotheca Corviniana a budai várpalota külön épületrészében, két egymásba nyíló díszes teremben volt, amelyekben a falak mellé állított széles polcokon fekűdtek a könyvek, díszes függönyökkel védve a portól. A látogatók csodálatosan faragott asztaloknál olvashattak. Itt vitatkozott bölcs uralkodónk tudós humanistáival: könyvtárosával, Marzio Galeottóval, Janus Pannoniusszal, a csillagász zseni Regiomontanusszal és külföldi vendégeivel.

(Siró Béla: *Újabb titkok a múltból*)

scriptor

szövegmásoló

scriptárius

szövegjavító

177. Olvasd el a szöveget, és húzd alá a helyes választ!

A motor fejlődésének rövid áttekintése

A hőerőgépek a vegyi energiát hőenergiává, azt pedig mechanikai munkává alakítják át. Az energiaátalakítás történhet a motorban vagy a motoron kívül. Eszerint ezeket a motorokat föloszthatjuk:

- belső égésű motorokra (Otto- vagy Diesel-motor): gázturbina, gázsugármotor vagy sugárhajtómű;
- gőzgépekre: dugattyús gőzgép és gőzturbina.

A belső égésű motorok dugattyús hőerőgépek. Tüzelőanyaguk termokémiai energiája a motor belsejében alakul át hőenergiává, majd ezt az energiát egy áttételi mechanizmus változtatja át mechanikai energiává és munkává.

Az első belső égésű motorok üzemanyaga puskapor volt. Az első használható belső égésű motort a francia Lenoir szerkesztette meg 1860-ban. Üzemanyaga világítógáz volt.

A belső égésű motorok további fejlődése akkor kezdődött meg, amikor Otto Nikolaus megszerkesztette az első négyütemű motort. Ez a motor is világítógázzal működött. Néhány évvel később Rudolf Diesel folyékony üzemanyagú (gázolaj) motort szerkesztett. E két feltaláló vezetékeve két csoportra osztja a belső égésű motorokat: az Otto-motorokra (benzin) és Diesel-motorokra (gázolaj vagy Diesel-olaj).

A belső égésű benzinmotorokat Felix Wankel tökélesítette, amikor feltalálta a forgódugattyús belső égésű motort. A benzin- és Diesel-motorok lehetnek két- és négyüteműek. A kétüteműek kisebb erőt szolgáltatnak, és kerékpárok, motorkerékpárok, kisebb mezőgazdasági gépek (kultivátorok, kaszálógép, permetező stb.) meghajtására szolgálnak. Az utóbbi időben nagyerejű kétütemű motorokat is gyártanak. A négyütemű motorokat gyakrabban alkalmazzák.

(L. Krajinović–Đ. Đurić: *Közlekedési nevelés*)

a) A gázturbina gőzgép.	igaz	hamis
b) A négyütemű motorokat kultivátorok meghajtására alkalmazzák.	igaz	hamis

178. Olvasd el az alábbi szöveget, majd válaszolj a kérdésre!

Közel húsz évvel ezelőtt ismerték fel, hogy az éjszaka kihasználatlanul álló számítógépek munkára foghatóak lennének. Mindegy, milyen programok futnak rajtuk, mert a hálózat segítségével bekapcsolódhatnak a leginkább nekik való feladatba: számolnak. Hamar kiderült, hogy ha felesleges gépidejüket sokan ajánlják fel, ezek összekapcsolva olyan nagy kapacitásra képesek, amihez egyébként méregdrága, óriási szuperszámítógépekre volna szükség. Így gyakran olyan kutatási eredmények születtek, amelyek másként nem jöhettek volna létre.

És ez még mind semmi. A számítógépek merevlemezei, amin a programok és a saját adatok is tárolódnak, a legkisebb mozgásra is érzékenyek. Egy okos kis szoftverrel a hálózatra kapcsolva a merevlemezeket, a földrengéseket kutató tudósok páratlan lehetőséghez jutottak, hogy térben és időben vizsgálják egy-egy kéregmozgás természetét. Az időjárás-kutatás előtt is új kapuk nyíltak meg, amikor sok-sok háztartás vállalta, hogy a saját maga által mért hőmérsékleti adatokat automatikusan továbbítja, mert így a szokásos mérési helyek többszöröséről származó adatokkal dolgozhattak.

Milyen kutatási területeken hasznosíthatják a tudósok a számítógéphálózatot?

179. Olvasd el az alábbi szöveget, majd oldd meg a feladatot!

Ha mond ez Tömpemizsären valamit, a WHO hivatalos adatai szerint a világon minden harmadik felnőtt túlsúlyos és minden tizedik kövér. Az az effektív illető, akinek a testtömegének több mint harminc százaléka zsír, az a nemzetközi mutatók szerint, orvosi értelemben elhízottnak tekinthető. Az obezitás népbetegség. Az előrejelzések szerint 2015-re az elhízott felnőtt népesség száma el fogja érni a 2,3 milliárdot, ez Kína, Európa és az Egyesült Államok együttes lakosságának felel majd meg.

Fel tudjuk ezt fogni a sajátkezüleg kipárnázott székünkben?

Mindazonáltal legyenek büszkék, mert nem a magyar a világ legkövérebbje.

Sokkal inkább a csendes-óceáni foszfátbányászok Nauru szigetén. Háromnegyedük túlsúlyos, felük cukorbeteg, templomba is autóval járnak, a foszfát busásan fizet.

Mexikó a második helyezett, de ezután az Amerikai Egyesült Államok következik.

Ez utóbbi lakossága, megbízható adatok szerint, több mint kétmillió tonna túlsúlyt cipel magán, s beh' szépen mondjuk ezt, hogy túlsúly, beh' szépen! Mert natúr zsír az, tisztelt hölgyeim és uraim, kétmillió tonna torkossági emberzsír. Hamburgerzsír. Ropizsír. Kólazsír. Stresszsír. Pszichoszomatikai zsír. Ez nem becslés, erről numerikus adat van, kérem.

S ezek az usábiani elhízottak több mint hetvenmilliárd dollárjába kerülnek évente a költségvetésnek.

Ízlelgessék csak. Hetvenmilliárd. Nem egy tömpemizséri lépték, de ízlelgessék.

(Party Nagy Lajos: Az étkezés ártalmasságáról)

a) Mikor fogja elérni az elhízott felnőtt népség a 2,3 milliárdot?

b) Mely országok együttes lakosságának felel ez meg?

c) Melyik a három legsúlyosabb lakossággal rendelkező ország a világon?

d) Milyen ironikus kontextusban említi a szöveg a kólazsírt?

e) Melyik ironikus helységnevhez kapcsolódnak az elbeszélői reflexiók?

- 180.** Olvasd el az alábbi szöveget, majd húzd alá a tanulmányaira vonatkozó tényanyagot tartalmazó mondatokat!

Kosztolányi Dezső a Nyugat első nagy nemzedékének kiemelkedő alakja. Prózában és lírában egyaránt nagyot alkotott. 1885-ben született Szabadkán, a gimnáziumot is ott végezte el, tanulmányait Budapesten, magyar-német szakos egyetemi hallgatóként folytatta. Filozófiát is hallgatott Bécsben, de végül egyetemi tanulmányait nem fejezte be.

Regényírói munkássága a húszas évek közepén teljesedett ki. 1924-ben írta a Pacsirtát, 1925-ben az Aranyrákányt, majd 1926-ban az Édes Annát. Ez a mű Kosztolányi világszemléletének tükrö, művészi és emberi értékrendjének foglalata, emberszeretetének és szolidaritásának egyik legszebb példája.

- 181.** a) Olvasd el az alábbi tankönyvszöveget, és húzd alá azt a két mondatot, amely nem tényanyagot, hanem kommentárt tartalmaz!

Jelenkorunk új ábrázolási eszköze a számítógép. A játék- és tervezőprogramok alapján kialakított, a képernyőn mégis valóságosnak ható, a billentyűk segítségével bejárható tereit virtuális térnek nevezzük. Belépni ebbe a képzeletbeli világba izgalmas kaland, de veszélyeket is rejt, mert aki nagyon sok időt tölt az ilyen játékokkal, elveszítheti valóságérzékét. A kalandokhoz képest a köznapok élete szürkének, unalmasnak látszhat.

- b) Olvasd el figyelmesen az alábbi újsághírt, majd gondolkodj el, melyik mondat tartalmazza a tényeket, és melyik az újságíró véleményét. Húzd alá a tényeket tartalmazó mondatot!

A frissen bemutatott *Harry Potter és a Halál ereklyéi II.* című alkotás az első héten 169,6 millió dolláros bevételével megdöntötte a rekordot eddig tartó *Batman – A fekete lovag* című film eredményét. A sorozat nyolcadik, utolsó darabjának nagy az esélye, hogy a Warner Bros cég első, milliárd dollár feletti bevételt hozó produkciója legyen.

- 182.** Olvasd el figyelmesen a következő novellarészletet, majd felelj a kérdésre! Miért válik ironikus-sá a részletben fellelhető elbeszélői reflexió?

Hangyásznak hívják ezt a kis bogarat.

Homokos helyen, pirinyó kis tölcser és a hangyász. Annak a fenekére húzódik, úgyhogy magát is beszórja homokkal.

Mármint a hangya vagy más apróbb bogár, ha gyanútlan belemerészkedik útján a hangyásznak ebbe a kis meredek falú vermébe, vagy véletlen belezuhan, többé nem bír kivergődni, és kész zsákmánya a hangyásznak.

Valóságos kis alvilági rablógyilkos ez a hangyász a rovartársadalomban.

(Tersánszky Józsi Jenő: *Üzleti titok*)

Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

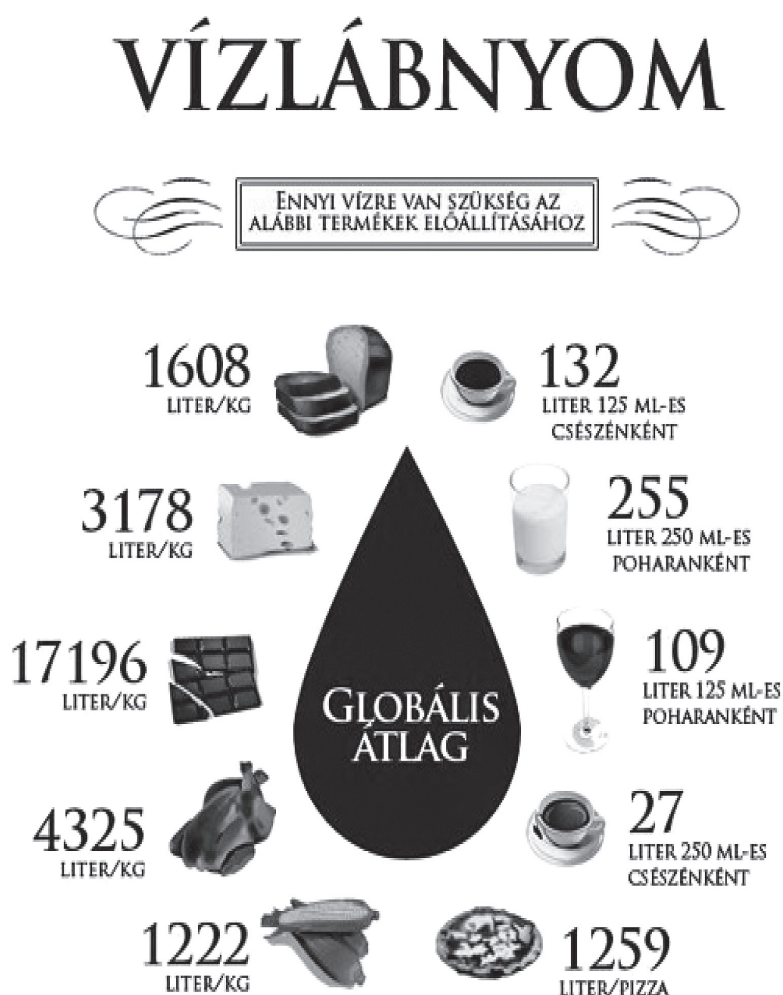
- a) mert a hangyász az elbeszélő szerint a föld alatt tevékenykedik,
- b) mert a hangyász az elbeszélő szerint kis bogár, a rovartársadalom tagja,
- c) mert a hangyászt az elbeszélő az emberi bűnözés nézőpontjából ítéli meg,
- d) mert a hangyász az elbeszélő szerint hangyát és más bogarakat ejt foglyul.

- 183.** Az *Idegen szavak és kifejezések szótárában* több hasonló hangzású szót vagy kifejezést találunk. A felsorolt szavak közül melyikkel találkoztl az irodalomórán is? Melyik szó jelent a szövegben valamihez fűzött megjegyzést, észrevételt, elmélkedést, ráirányított gondolatot vagy önmegfigyelést?

Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) reflex
- b) reflexió
- c) reflexkereső
- d) reflexológia
- e) reflux

- 184.** Figyelmesen tanulmányozd az infografikát! Az infografikán a termékek előállításához szükséges vízlábnyomot látjátok.

Forrás: waterfootprint.org UNESCO

1. Két kiló kukorica előállításához hány liter vízre van szükség? _____
2. Melyik élelmiszer előállításához szükséges a legtöbb víz? _____

185. Figyelmesen tanulmányozd a szókeresőt!

I	L	O	X	O	Q	F	F	D	O	Z	S	S	J
Y	E	E	Y	Z	U	Q	E	J	K	Ñ	Z	O	W
D	I	S	E	V	T	I	H	Q	K	F	A	U	Q
I	C	H	Q	Z	J	Y	O	L	Q	O	R	T	M
Ñ	H	F	L	C	J	L	G	M	D	O	V	C	C
P	A	M	O	X	L	O	U	R	V	O	A	M	N
A	S	Ñ	G	S	A	B	F	U	Q	X	S	S	L
T	B	H	K	W	S	A	O	U	A	Z	M	H	O
A	P	W	U	X	P	R	X	T	R	S	A	U	B
K	Z	U	U	K	L	A	R	O	A	J	R	O	P
J	R	Ñ	R	P	A	G	H	U	Q	O	H	I	W
U	G	O	O	I	R	B	C	N	X	C	A	Ñ	N
P	F	V	O	R	G	O	N	A	B	O	K	O	R
B	T	J	B	M	M	T	H	E	W	K	B	D	O

A) Aláhúzással jelöld meg a szókeresőben következő **főneveket**:

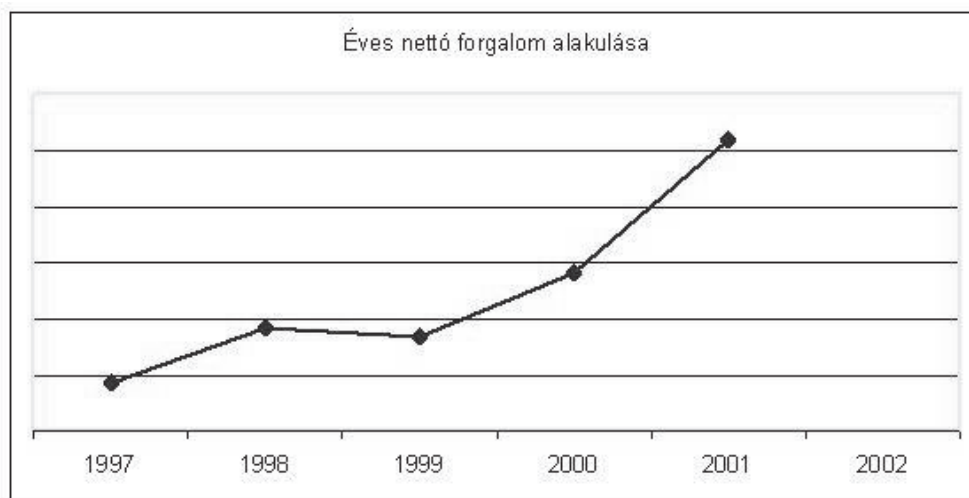
1. garaboly
2. szarvasmarha
3. hitves
4. orgonabokor
5. patak

B) **Igaz** vagy **hamis** az állítás? Keretezd be a helyes állítást!

A szókeresőben a főnevek között vannak összetett szavak.

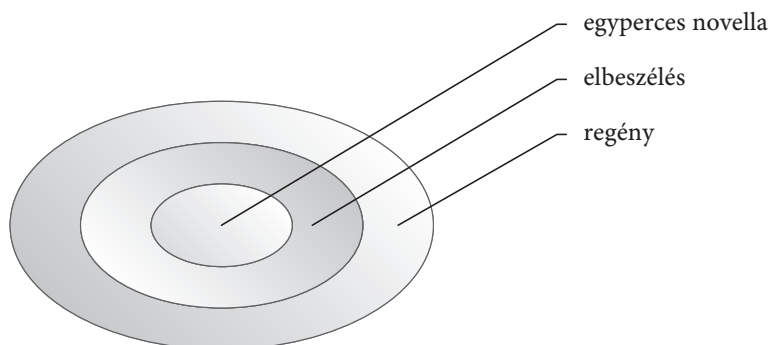
IGAZ HAMIS

186. Tanulmányozd a grafikont, és válaszolj a kérdésre!

Melyik évben volt nagyobb a cég éves nettó forgalma, 1998-ban vagy 1999-ben? _____

187.

A diagram alapján határozd meg, hogy a fenti műfajok közül melyik a legnagyobb terjedelmű! Írd ide a válaszodat: _____

Szövegalkotás

188. Két hibás szót találsz az alábbi szavak között.

a) Húzd alá a helytelenül írt szavakat!

gólya, papagály, befejez, sülyed, majális, hüvelykujj, milyen, vajas, dagály

b) Írd le helyesen a fent hibásan írt szavakat!

189. Olvasd el figyelmesen a szöveget! Mi a hiba benne? Írd a hibás szavakat a vonalra helyesen!

Egyszer egy rokonával találkozott Orsolya a játszótéren. Édesapja így kiáltott neki az erkélyről:

– Kislányom, nemulass sokáig, nemsokára érkezik a barátnőd! Hazafelé nefelejcs el süteményt hozni! Tudod, holnapra a Hiszekegyet is meg kell tanulnod!

190. Figyelmesen olvasd el az alábbi mondatokat!

Meg fogom a kezedet.
Meg fogom nézni a filmet.
Megkell fognod a táskámat!
Megszerettem őt.
Megszeretném kérni, hogy jöjjön ide.
Megedd az ebédet!

Javítsd ki a hibás mondatokat!

191. Olvasd el az alábbi szabályt!

Ha a természeti képződmények neve egyelemű, és ehhez magyarázatként hozzátesszük a köznevet, akkor azt különírjuk: _____, _____.

Válaszd ki az alábbi szavak közül a szabályhoz illő példákat, majd írd be őket az üresen hagyott helyekre!

Szahara sivatag, Duna rakpart, Baranya megye, Mátra hegység.

- 192.** Alább egy használati utasításból kiemelt részletet közlünk. Olvasd el figyelemmel, majd oldd meg a feladatokat!

Környezetvédelmi információ:

A termék csomagolásánál mellőztünk minden felesleges csomagolóanyagot. A csomagolás úgy készült, hogy egyszerűen szét lehessen választani három összetevőre: kartonpapír (doboz), polisztirol szivacs (térkitöltő anyag) és polietilén (zacskók, védőhab).

A DVD-lejátszó olyan anyagokból épül fel, melyek feldolgozása és újrahasznosítása könnyedén kivitelezhető, amennyiben ezt egy erre szakosodott vállalat végzi. Kérjük, tanulmányozza a csomagolóanyagok, lemerült elemek és az elhasználódott készülékek elhelyezésére vonatkozó helyi szabályozást!

Lézerbiztonsági tudnivalók:

A készülék lézert alkalmaz. A szemsérülés kockázatának elkerülése érdekében kizárólag képzett szakember távolíthatja el a készülék fedelét, és tehet kísérletet a javításra.

Megjegyzés:

A megjelenő képek országokként eltérhetnek.

Figyelem!

FIGYELMEZTETÉS ELHELYEZÉSE:

A KÉSZÜLÉK HÁT LAPJÁN SOHA NE HOZZON LÉTRE, ÉS NE MÓDOSÍTSON CSATLAKOZTATÁST, MIKÖZBEN ÁRAM ALATT VAN A KÉSZÜLÉK!

- a) A fenti szöveg vázlatpontjait összekevertük. Állítsd őket számozással időrendbe!

- ___ Figyelmeztetés
- ___ Lézerbiztonsági tudnivalók
- ___ Megjegyzés
- ___ Környezetvédelmi információ

- b) A környezetvédelmi információ alcím alatti szöveg vázlatpontjait is számozással állítsd sorrendbe!

- ___ A csomagolóanyag három összetevője.
- ___ A csomagolóanyagok, lemerült elemek és az elhasználódott készülékek újrahasznosítása.
- ___ A felesleges csomagolóanyag mellőzése.

- 193.** Egy diák műszaki órán madáretetőt készített, majd azt a feladatot kapta, hogy készítsen vázlatot a munka folyamatáról. Állítsd számozással időrendbe a munkafolyamatot bemutató vázlatpontokat!

- ___ A sablonok megrajzolása.
- ___ A házikó részeinek kivágása.
- ___ A munkadarab megtervezése.
- ___ Festés.
- ___ A szükséges anyagok és szerszámok előkészítése.
- ___ Összeállítás.

194. Figyelmesen olvasd el az alábbi szöveget, majd a szöveg alapján teljes mondatokban válaszolj a kérdésekre!

A bogár a földön mászik. De akár mászik, akár nem, mindenesetre három fő részből áll, úgymint: a fej, a tor és a potroh. Szervezetileg tehát sokkal fejlettebb, mint az ember, amelynek csak egy fő része van, úgymint: a has. Némely embernek a hasa helyett szintén potroha van, az ilyent méltán nevezik aztán csúnyabogárnak.

A bogár bogarakkal táplálkozik. A nagy bogár megeszi a közepszerű bogarakat, a közepszerű bogár a kis bogarakat, a kis bogár a legkisebb bogarat. A legkisebb bogárnak pechje van.

Sokféle bogár van, ilyenek: a cserebogár, svábbogár, kőrisbogár, cincér, szarvasbogár, vízicsibor, katicabogár és még igen sok. Viszont a bogár a fejben egész más kategóriába tartozik. A számos bogáron kívül azután még van vagy ezerkilencszázmillióféle bogár, persze mindegyikből csak egy-egy, amennyiben a földön ezerkilencszázmillió ember él, s mindegyiknek van egy-egy bogara.

Némelyik bogár a napot kedveli és a száraz helyeket, másik a sötétséget és a nedves földet, odúkat, pincét s nyirkos helyeket. A pincebogár és a városi szegényember közt eleinte némely tudósok hasonlatosságot véltek fennforogni, később azonban más tudósok kimutatták, hogy ez a hasonlatosság nem forog fenn, mert ellenkezőleg, a két brans között jelentékeny különbség van: a pincebogár szívesen lakik a pincében, a városi szegényember pedig, ha nem is szívtelesen, de legalábbis a legnagyobb fokú muszáj következtében.

(Nagy Lajos: *A bogár*)

a) Melyek a bogár fő részei?

b) Kit hasonlít a bogárhoz az író?

c) Írj ki a fenti szövegből három bogárfajtát!

195. Olvasd el a szöveget, és készíts vázlatot!

A Petőfi-Ház

A budapesti Petőfi-Ház létrehozása a Petőfi-kultusz fontos eleme. A társaság tisztában van ezzel, ezért európai példákra hivatkozva sürgeti létrehozását. Több nemzeti kultuszhely létezik már ekkor: Angliában a Shakespeare-ház, Németországban Goethe frankfurti szülőháza, Ferrarában Ariosto lakóhelye, Firenzében Dante dolgozószobája. 1886-ban nyílik meg a Goethe Társaság védőszárnya alatt a magyarok által leginkább látogatott zarándokhely és sokat hivatkozott előkép, a weimari Goethe Múzeum. Gyulai ugyan joggal teszi szavá a Petőfi-Ház létesítésének tervét bíráló cikkében, hogy a fenti példák szerint emlékhellyé rendszerint azt a házat szentelik fel, ahol az író született vagy élt és alkotott, de létezik hazai ellenpélda: Kazinczy Ferenc 1850-ben felavatott dór stílusú mauzóleuma Széphalmon – a sírhoz Petőfi is zarándokolni jött már –, amely az idők során átalakult múzeummá.

(Kalla Zsuzsa: *A Petőfi-relikviák története*)

Írd ki a szövegből hol (város, ország) és kinek rendeztek be emlékházat, emlékszobát!

Hely	Író, költő

Nyelvi szintek grammatikája, jelentés- tan, nyelvi rétegződés, a magyar nyelv története

- 196.** A mássalhangzók ugyanazok, csak a magánhangzók térnek el a következő szavakban. Az egyik alakban csak magas, a másikban csak mély hangok szerepelnek. Egészítsd ki a hiányzó hangokat!

Pl. szuszog – sziszeg

ballag – b__ll__g

ny__rg__l – nyergel

d__r__mb__l – dörömböl

l__b__g – lobog

- 197.** Nevezd meg és sorold fel a nyelv vízszintes mozgása szerint a magánhangzókat!

a) _____:

b) _____:

- 198.** Válogasd ki a gyümölcskosárból a vegyes hangrendű szavakat! Húzd alá őket!

mangó, birsalma, mandula, őszibarack, görögdinnye, málna

- 199.** Írj ki a szövegből egy magas hangrendű melléknevet és egy magas hangrendű főnevet!

Süss fel, Nap,
Fényes Nap, kertek alatt
Kislibáim
Megfagynak.

Magas hangrendű melléknév: _____

Magas hangrendű főnév: _____

- 200.** Az alábbi szövegben húzd alá a vegyes hangrendű szavakat!

„Szelídebb húrokat pengetnek a nyesett
fülű kutyák. Tegnap még a kerítésnek
estek, és széttéptek gondolatban,
amikor az erődítményszerű
ház előtt megálltam. De gazdájuk
a műanyag tányérba ma hegedűt vetett.
Szelídebb húrokat pengetnek tehát.”

(Takács Zsuzsa: *Esti séta*)

- 201.** Figyelmesen olvasd el az alábbi szavakat, majd válaszd ki azokat, melyeket beírhatod az alábbi táblázatba a megfelelő mássalhangzótörvényekhez!

azzal, dobtam, hagyja, azonban, dombtető, bőrröndje

Részleges hasonulás	
Írásban nem jelölt teljes hasonulás	
Írásban jelölt teljes hasonulás	
Összeolvadás	
Kiesés	
Rövidülés	

- 202.** a) Válaszolj a függőleges sorban lévő szavakkal a mivel? kérdésre! A vízszintes sorban olvasható példák mutatják, hogyan és melyik oszlopba kell leírni a -val, -vel ragos szavakat.

	KANÁL kanállal	KARD karddal	ASSZONY asszonnyal	VÁLL vállal	PLÉH pléhvel
kés					
toll					
lánc					
juh					
halász					

- b) Milyen mássalhangzótörvényt ismersz fel a fenti szavakban?

- 203.** Írd a szavak utáni vonalra a felismert hangtani változások nevét! Aláhúzással jelöld a szavakban a hangtani változás helyét!

hagyjátok: _____
gyógyítja: _____
mossátok: _____
tűztem: _____
fogyjon: _____
aztán: _____

- 204.** A következő szöveg két szavának belsejében találhatunk beszédben zöngésség szerinti részleges hasonulást. Keresd ki, és írd ki a vonalra!

„A világot láthatatlan vonalak szabdalják darabokra. Minden egyes darabnak megfelel egy-egy szó: édes–keserű, hideg–meleg, jó–rossz, hétköznapi–ünnep, város–erdő, test–lélek, sötét–világos. Amikor kilökik a nehéz, zöld kaput (feketén kunkorgó vascirádák hosszúkás üvegnyergészögbe börtönözve), még otthon vannak...”

(Rakovszky Zsuzsa: *A hullócsillag éve*, részlet)

Zöngésségi részleges hasonulással a következő két szóban találkozunk:

_____ és _____.

205. Határozd meg az alábbi mondat szavainak szófaját és írd a vonalra!

Péter _____
játszani _____
indult _____
pajtásával _____
a _____
zentai _____
parkba. _____

206. Keresd ki a főnévi igenevet! Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

Jókai így felelt: „Nem tudom leírni, mert már láttam.”

- a) láttam
- b) tudom
- c) leírni
- d) felelt

207. Milyen szófajúak a kiemelt szavak?

Van-e szoknya **eladó**,
Tarkabarka **suhogó**,
A derékra **simuló**,
Nyárba-télbe jó?

(Weöres Sándor: *Táncnóta*)

A kiemelt szavak szófaja: _____

208. Írd a vonalra, milyen szófajúak az alábbi mondókák kiemelt szavai!

Hétfő, kedd, szerda
(Magyar népköltés)
Hétfőn **heverünk**,
kedden **keverünk**,
szerdán **szemelünk**,
csütörtökön **csücsülünk**,
pénteken **pipálunk**,
szombaton **szítálunk**,
vasárnap titeket
vendégségbe **várunk**.

Hónapmondóka
(Magyar népköltés)
Január elől jár,
Február a nyomán,
Március **szántóvető**,
Április **neveltető**,
Május szépen **zöldellő**,
Június **nevelő**,
Július **érlelő**,
Augusztus **csépelő**,
Szeptember **gyümölcshozó**,
Október **borozó**,
November **télelő**,
December **pihenő**.

a) A kiemelt szavak szófaja:

b) A kiemelt szavak szófaja:

209. Olvasd el az alábbi szöveget, és oldd meg a feladatot!

Reggel nesztelenül érkezett az ősz. Ködleplét úgy hullajtotta a szendergő, kenyérillatban **ázó** városra, akár egy szemérmes menyasszonyra a túllt. Az alóla sejlő formák kecses **műalkotássá szelídülve** simultak a tájba. A tetők, tornyok, kémények rengetege szinte **lebegni** látszott, s a fák, megannyi furcsa **óriás**, gyökérszerű ágaikkal úgy nyújtóztak egyre **feljebb**, mintha át akarnák fonni az eget. Csupán a szépen faragott, szögletesre csiszolt macskakövek tűntek ugyanolyan sárgának, rótnak, mint bármely más szokványos reggelen, csak időnként csillant meg árkaikban a gyűlő harmat s egy-egy tétova csigavonal.

(Csík Mónika *Ködben* című szövege nyomán)

a) Állapítsd meg a fenti idézet kiemelt szavainak szófaját!

reggel _____

ázó _____

műalkotássá _____

lebegni _____

szelídülve _____

feljebb _____

b) Milyen szófajú lehet az *óriás* szó? Írd a vonalra!

óriás: _____

210. Húzd alá a szövegben a toldalékos főneveket!

Kukorica Jancsi szülőfalujából indul útra. Először zsványokkal találkozik, majd beáll huszárnak.

211. Milyen toldalékokat fedeztél fel az **emberektől** szóban? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

a) jel + rag

b) rag + jel

c) jel + jel

d) rag + rag

212. Csoportosítsd a felsorolt szavakat a megadott szempontok alapján, és írd be a táblázatba!

könyves, teherautó, kerékpár, sétapálca, fürdik, fényes

Összetett szavak	Toldalékolt szavak

213. Függőleges vonallal bontsd szótőre és toldalékra a szavakat, majd írd a vonalra a szótőt!

1. asztalra _____
2. csillagász _____
3. olvasás _____
4. könyvet _____

214. Az ír igéből újabb szófajú szavakat alkothatunk, pl. író, írogat, írás stb. Milyen toldalékkal alkottunk új szófajt? Írd a vonalra!

215. Nevezd meg az alábbi szavak elemeit!

- a) ház + -ban

b) zseb + óra

c) ablak + (o) + -k

216. Alkoss 4 foglalkozásnevet -ász, -ész képzővel!

_____, _____, _____, _____

217. Figyelmesen olvasd el a szöveget! Válaszolj a kérdésre!

Sajtot talált a holló, fölvitte a fára. Róka koma a finomságot igen megkívánta.

Melyik az a szó, amelyikben képző és rag is található? Írd a vonalra!

218. 1. Csoportosítsd a képzett és az összetett szavakat!

szemű, gyöngyszem, borsószem, szemorvos, szemtelen, szempillafesték, szemlélhet, szembogár, szemceruza, szemez, szemüveg, szemecske, pápaszem, szemüveglencse, szemtelenség, láncszem

Képzett szavak	Összetett szavak

2. Emeld ki a többszörösen összetett szavakat!

- 219.** Válaszd el a szótőt a toldaléktól függőleges vonallal, és írd a toldalékokat a táblázatban a megfelelő helyre!

írj, késsel, Péternek, kertész, híres

képző	jel	rag

- 220.** Húzd alá a versben található összetett szavakat!

„Most újból a magányos uszodák.
A faágyak. A napzápor a fáradt
testre, testhosszú vízfolt
utánam, amit felkapkod a szél.”

(Petri György: *Most újból*, részlet)

- 221.** Alakítsd át birtokos jelzős szerkezetté a szóösszetételeket! Írd a vonalra!

- a) ablakszárny: _____
b) tévéállvány: _____
c) képkeret: _____
d) napsugár: _____

- 222.** Húzd alá a mellérendelt összetett szót!

csúszda, képeslapot, anyja, maholnap, gólya, víztükör, szegfűcsokor

- 223.** Találd meg azt a testrészt megnevező szót, amelynek segítségével összetett szavakat képezhetsz! Írd a vonalra!

- a) kesztyű
ing _____
hüvelyk

- b) A kapott szó: *alárendelt* / *mellérendelt* összetett szó. Húzd alá a helyes választ!

- 224.** Válaszd ki azt a szócikket, amelyik szerint a Magyar szinonimaszótárban található! Karikázd be a válasz előtti betűt!

- a) 82. A lesz, tesz, vesz, visz, eszik, iszik ige felszólító alakjaiban a módjel gy alakban járul az igék magánhangzós tövéhez: legyen (= le+gy+ek), tegyen, vegyünk, vigyék, egyél, igyanak stb. – A hisz ige felszólító alakjaiban hosszú gy-t ejtünk, és kettőzött gy-t írunk: higgy, higgye, higgyük, higgyétek stb. (Vö. 43.)

A tesz, vesz, visz, eszik, iszik, hisz ige tárgyas ragozása egyes szám 2. személyének rövidebb felszólító formáiban a -d személyrag a módjel nélküli magánhangzós tőhöz kettőzött alakban járul: tedd (= te+dd), vedd, vidd, edd, idd, hidd. (Vö. 39.)

- b) fut *szalad*, argó *spurizik*; <igen gyorsan ill. lélekszakadva> → *rohan*; <fárasztó erőfeszítéssel, lihegve> → *lohol*...

225. Ha nem tudod, hogy mit jelent a *kackiás* szó, melyik kézikönyvben nézel utána? Karikázd be a helyes válasz előtt álló betűt!

- a) Idegen szavak és kifejezések kéziszótára
- b) Magyar értelmező kéziszótár
- c) A magyar helyesírás szabályai
- d) Magyar szlengszótár

226. Ha nem tudod, hogy mit jelent a *talentum* szó, melyik kézikönyvben nézel utána? Karikázd be a helyes válasz előtt álló betűt!

- a) A magyar helyesírás szabályai
- b) Magyar szinonimaszótár
- c) Idegen szavak és kifejezések kéziszótára
- d) Magyar tájnyelvi szótár

227. Melyik könyvet kell levenned a polcról, hogy megtaláld az **almárium** szó jelentését? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) A magyar helyesírás szabályait
- b) a Magyar értelmező kéziszótárt
- c) a Magyar szinonimaszótárt
- d) az Idegen szavak és kifejezések szótárát

228. Állapítsd meg az összetett mondatok fajtáját (alárendelt vagy mellérendelt)! Válaszod írd is le!

A családi harmóniának akkor lehetsz legokosabb előmozdítója, ha mindent ráhagysz szüleidre. _____

És időnként csinálsz szódát, vagy elhozod a testvéredet az óvodából. _____

229. A mondatok előtti számot írd a megfelelő rovatba, aszerint, hogy egyszerű vagy összetett mondatról van-e szó!

1. Többen is távol maradtak az előadásról.
2. Anyám gondterhelten nézett végig rajtam, majd becsukta az ajtót.
3. Meg lehet bízni ezzel a feladattal?
4. Soha többé ne tedd ezt!
5. Mármost a facipőről az derült ki, hogy idővel letörik a sarka.

Egyszerű	Összetett

230. Állapítsd meg, szerkezetük szerint milyenek az alábbi mondatok! Írd a mondat előtt álló számot a megfelelő helyre!

1. Tegnap megbeszéltük, hogy ma is találkozunk.
2. Én vártalak.
3. Te eljöttél hozzám.
4. Jól éreztük magunkat.
5. Sokat játszottunk, zenét is hallgattunk.

- A. Egyszerű mondat: _____
a) tömondat: _____
b) bővített mondat: _____
B. Összetett mondat: _____

231. Állapítsd meg, szerkezetük szerint milyenek az alábbi mondatok!

1. Ha egy mondat egyszerű, nem biztos, hogy nagyszerű. _____
2. Az egyszerű, az összetett és a többszörösen összetett mondatok is lehetnek nagyszerűek.

232. Húzd alá az idézetben a szerkezetileg egyszerű mondatokat!

„– Tudják, én másképp gondolom ezt. Ne higgyék, hogy jó munkát kívánok maguknak. Isten velük.

Kis biccentéssel indult vissza a városba. A két paraszt megvárta, míg kicsit eltávolodott, csak akkor néztek jelentősen egymásra.

- Hát, van árvacsálán is, az csak magát csípi, igaz?
- Szerintem volt ez már orvosnál is.
- Ha ugyan nem másutt.
- Csak ki eszi a koncát? Ki issza a levét?
- Nem irigylem az ügyvéd urat, az tényvaló.

Nyugodtan ültek tovább a falárnyékban; már rég túl voltak napi vadászpörciójukon.”

(Mészöly Miklós: *Családáradás*, részlet)

233. Nevezd meg a következő idézetek típusát a beszélő szándéka szerint!

De szeretnék gazdag lenni! (József Attila: Kedves Joci!) _____

Dunna alatt alszik a rét. (József Attila: Altató) _____

Balassagyarmat – ó, hogy szeretem! (Szabó Lőrinc: Balassagyarmat) _____

Halkulsz, tücsökszó? (Szabó Lőrinc: Ezerkilencszáz) _____

Talpra, legény! (Móra Ferenc: Kuckó király) _____

234. Nevezd meg a beszélő szándéka szerint a következő mondatok típusát, és írd a mondatok sorszámát jelölő számok utáni vonalra!

1. Csak nem azt akarod mondani, hogy egy Sróf mester nem tud bejönni a bezárt kapun? (...)
2. Még ne örvendj! (...)
3. Csöngess! (...)
4. Berzsián a szekrény felé mutatott.
4. Értette is Sróf mester.
5. Csakhogy a szekrény be volt zárva. (...)
6. Szabad!
7. Tessék befáradni!

(Lázár Ervin: *Berzsián és Dideki*, részletek)

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____

235. Milyen fajtájúak a következő mondatok? Húzd alá a megfelelőt a két válasz közül!

a) <i>Ti mind voltatok Újvidéken?</i>	eldöntendő kérdő – kijelentő
b) <i>Menj el inkább haza!</i>	felszólító – felkiáltó
c) <i>Hiányzik a kabátom.</i>	felkiáltó – kijelentő
d) <i>Bárcsak tudnám a megoldást!</i>	óhajtó – felkiáltó

236. Állapítsd meg a mondatok fajtáját a beszélő szándéka szerint!

- a) Jó napot, jó napot tizenkét kőműves! (Népballada) _____
Ne volnék csak ilyen vén! (Arany János) _____
Rabok legyünk, vagy szabadok? (Petőfi Sándor) _____
Az arab felé sandítottam. (Mándy Iván) _____

b) Milyen mondatfajtát ismersz még a beszélő szándéka szerint?

237. Milyenek az alábbi mondatok logikai minőségük szerint? Válaszod írd a vonalra!

Nem hoztam el a füzetemet.

A piros nem illik a zöldhöz.

238. Olvasd el figyelmesen az alábbi mondatokat!

a) Karikázd be a tagadást kifejező módosítószókat a mondatokban!

Beának nincs szüksége segítségre.

Dávid nem akarta megtudni az eredményeket.

A tanár nem szokott elkésni az iskolából.

b) Írjátok le még egyszer az utolsó mondatot, de most úgy, hogy a határozót tagadjátok!

239. Az alábbi tagadó mondatot alakítsd át állítóvá, az állítót pedig tagadóvá!

1. Rengeteg lekvárt ettünk a télen. _____

2. Miért nem szeretsz engem? _____

240. Logikai minőségét tekintve milyen az idézet utolsó mondata? Válaszod írd a vonalra!

„Diák Murphy célszerűsítési, idő- és fáradságmegtakarító észrevétele:

Azzal a házi feladattal, amit megcsinálhatsz óra előtt is, minek otthon vesződni?!

Fokozása: Azt, amit lemásolhatsz a padtársadéről, minek csinálnád magad?!

Folyománya: Szünetben az osztály közel 50 %-a másolásra fogja pazarolni drága idejét.”

241. Aláhúzással és jelöléssel elemezd a mondatokat! (Ágrajzot nem kell készíteni.)

- a) Tegnap Péter döntése keresztbe húzta a terveimet.
- b) Egyes mondatokat többféleképp lehet elemezni.

242. Keresd meg a következő mondatokban az alany-állítmányi (predikatív) szó szerkezetet! Írd a megfelelő helyre, majd nevezd is meg fajtájukat!

a) Apám szájából szép volt az igaz.

alany: _____, fajtája: _____

állítmány: _____, fajtája: _____

b) Nem hiszem el.

alany: _____, fajtája: _____

állítmány: _____, fajtája: _____

243. Egészítsd ki a tárgyat minőségjelzővel! Írd a vonalra a minőségjelzős szó szerkezetet!

a) Eszter könyvet olvas. _____

b) Minőségjelzős szó szerkezet: _____

244. Milyen mondatrész szerepét töltik be a kiemelt szavak az alábbi szó szerkezetekben? Kösd össze a megfelelővel!

1) **délután** (vártalak)

a) eszközhatározó

2) az **asztal alatt** (kuporgott)

b) helyhatározó

3) (a leopárd) **futott**

c) időhatározó

4) **számos** (élmény)

d) állítmány

5) **vonalzóval** (rajzolt ábra)

e) mennyiségjelző

245. Karikázd be, mi a humor forrása a Romhányi Józseftől származó sírfeliratban!

Zebra:

Tévedés áldozata vagyok.

Az elefánt átkelt rajtam gyalog.

- a) rokon értelmű szó
- b) hasonló alakú szó
- c) azonos alakú szó
- d) többjelentésű szó

246. Karikázd be a rokon értelmű szavak sora előtti betűt!

- a) fakad, halad, hasad
- b) patakzik, forrás, halad
- c) megy, halad, gyalogol
- d) halad, bújik, szögel

247. Mi okozhatta a félreértést a következő viccben? Írd a vonalra!

- Miért szorít ez a cipő, Jean?
- Mert benne maradt a nyelve, Uram!
- Ugyan, Jean! Ha kidugom a nyelvem, akkor is szorít.

Megoldás: _____

248. Olvasd el a híreket, s írd ki belőlük a rokon értelmű szavakat (ezek a szövegek kulcsszavai is)!

Újabb kenyérrekord született

Egy héten belül másodszor is rekordnagyságú székely pityókás kenyeret sütöttek Sepsiszentgyörgyön a székelyföldi városban zajló Szent György-napokon. A szerdai sütés után szombaton is 100 kilogrammnál súlyosabb, 107 kilós kenyér került ki Diószegi László pékségének 13 ezer téglából külön erre a célra épített kemencéjéből. A szerdait nem, csak a szombaton sült kenyeret mérték le. A hagyományos eljárással készített, 107 kilós kenyérhez 80 kg lisztet, 20 kg krumplit, 40 liter vizet, 1,5 kg élesztőt és egy kiló sót használtak fel. A korábbi sütések óta már meleg kemence fűtéséhez egynegyed köbméter fa kellett. A hatalmas kenyér hét és fél óra alatt sült meg.
(MTI)

Burgonyagondok Németországban

Németország kormányelnöksége tegnap felszólította a földművelésügyi minisztériumot, a járási és a községi illetékes hatóságokat, hogy felelősségérzetük tudatában tegyenek lépéseket a vetés befejezésére. A burgonya és más kultúrák vetésével sok járásban lemaradtak. Eddig az előirányzott területeknek csak 39 százalékát vetették be, tavaly pedig ebben az időben már 83 százalék be volt vetve.

(Magyar Szó)

Rokon értelmű szavak: _____

Melyik közülük a tájnyelvi kifejezés? _____

249. Olvasd el a szövegrészletet!

Száz pöngőt adott az község, no nem is hilyába, mert elfogyott, bizonyság rá Katufrék sógor, aki elkötötte a bika bornyuja árát is mellettem, no de vót is sok vesződelöm, isten tsudája, hogy épkezláb hazakerültünk.

Elmondom a kösség okosítására, mi mindönt láttunk, tapasztaltunk. Mán lyól béestelődött, mikor az bagonyba békurjantott a kanbakter, hogy aszondi Budapest. No a szömünk is káprázott az nagy fényösségtül, mikor kiszállottunk, mert akkora lámpások égtek ott hejjel-közzel, hogy a hódvilág elbujhat azok mellett. De mán most hát hol hálunk?

– Gyerünk tsak a biróhon mondok, majd ad az szállást, mer ha az lyárna minálunk az tsak én hozzám lyönne igenyösen.

Mondok hát egy úrnak, hogy mondok:

- Tisztót úr, mőre van itt a kösség háza?
- Kösség háza, aszondi azt nem tudom.
- Mondok tán a zúr se idevalósi?
- Dehonnem aszondi itt is születtem.
- Hát mondok hát hol fizet a zúr adót?

(Gárdonyi Géza)

1. Egészítsd ki a szöveget!

A más-más tájakon élő emberek beszéde szóhasználatban és kiejtésben is eltér a köznyelvitől. Ezeket a területi nyelvváltozatokat _____ nevezzük.

2. Írj ki három olyan szót a szövegből, mely kiejtésben (nem helyesírásban!) eltér a köznyelvi alaktól!

250. Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget!

A bicuspidalis billentyű elégtelensége esetén a szív bal kamrájának összehúzódásakor systolében a vér egy része regurgitál a bal pitvarban. Ilyen formán a bal pitvar kétfelől (a pulmonális vénák felől és a bal kamra felől) kap vért és kitágul, a nyomás a bal pitvarban fokozódik. A tágult bal pitvarból a diastole alatt a bal kamra is több vért kap, és így maga is kitágul és hipertrofizál, hogy kellő mennyiségű vért dobhasson az aortába.

1. Egészítsd ki az alábbi mondatot a megfelelő szóval!

Az azonos szakmájú emberek egymás között olyan sajátos csoportnyelvet alkalmaznak, amely szóhasználatában, szókincsében eltér a köznyelvtől. A közös foglalkozású emberek nyelvhasználatában kialakult nyelvváltozatot _____ nevezzük.

2. Válaszolj a kérdésre!

Milyen foglalkozású emberek használhatják a fenti szövegben előforduló kifejezéseket?

251. Olvasd el az alábbi meserészletet!

Valahogy elmegy a feleségi, szöget ütött a fejibe a tilalom. Mé nem méhet ő be a tizenkettegyik szobába? Mi van ott? Nem bánnya ő, akarmi, de má ő mennézi, ha ördög is! Úgy is tett. Mikor félériz, láttya, hogy egy csépp ló sincs. Odavan mind. Mëgijett. Mit csinállýék mos má? Milyen nyelvi rétegre ismersz? _____

252. Olvasd el a szöveget, majd keretezd be a helyes válasz előtti betűt!

A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény (a továbbiakban Kt.) 8.§-a határozza meg a nevelő-oktató munka pedagógiai szakaszait. A bevezető és a kezdő szakaszban – az 1–4. évfolyamon – *nem szakrendszerű* oktatás keretében kell az oktatást megszervezni, míg az alapozó szakaszban – az 5–6. évfolyamon – részben *nem szakrendszerű* oktatás, részben szakrendszerű oktatás keretei között.

A Kt. 8.§ (3) pontja alapján a 2008/2009. tanévben bevezetésre kerül a nem szakrendszerű oktatás az 5., majd a 2009/2010. tanévben a 6. évfolyamon.

Melyik stílusfajta-hoz tartozik a szöveg?

- a) tudományos stílus
- b) hivatali stílus
- c) publicisztikai stílus
- d) szépirodalmi

253. Olvasd el a szöveget, majd keretezd be a helyes válasz előtti betűt!

A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény (a továbbiakban Kt.) 8.§-a határozza meg a nevelő-oktató munka pedagógiai szakaszait. A bevezető és a kezdő szakaszban – az 1–4. évfolyamon – *nem szakrendszerű* oktatás keretében kell az oktatást megszervezni, míg az alapozó szakaszban – az 5–6. évfolyamon – részben *nem szakrendszerű* oktatás, részben szakrendszerű oktatás keretei között.

A Kt. 8.§ (3) pontja alapján a 2008/2009. tanévben bevezetésre kerül a nem szakrendszerű oktatás az 5., majd a 2009/2010. tanévben a 6. évfolyamon.

Melyik stílusfajta-hoz tartozik a szöveg?

- a) tudományos stílus
- b) hivatali stílus
- c) publicisztikai stílus
- d) szépirodalmi

254. Olvasd el a szöveget, és felelj a kérdésekre!

– Így ültünk akkor is – kezdte az apa. – Nagykovács Pál bátyám mesélt. Mikor ő Boszniába járt. Az okkupációkor. Hogy micsoda görbe hegyek vótak ott... Meg ilyesmit. Tanított. Hogy kell hadakozni a háborúba... De én nem arra ügyeltem, csak a begyes kisjányra, amék sehogy se akart olyan közel jönni, hogy megfoghassam a kis kezit... Úgy beült, jó távol a falig... Én meg nem akartam meg se moccanni. Hát csak hallgattam... A nagyapó meg csak mesélt, mesélt, retteneteket, hogy beszorították őket eccer egy pajtába, osztán rájuk gyújtották, és a bosnyákok kint vótak tőtött puskával az udvaron... Még magam is megijedtem. Miatta. Csak azt gondoltam, hogy ki kellett neki szabadulni, ha most is itt ül, s mesél.

A szobában mindenki feszülten figyelt, vártak, hogy szabadult ki az öreg Nagykovács Pál fiatal korában a bosnyákok égő pajtájából. Még Juli is úgy meg vót illetődve, hogy odahúzó-dott a Jóskához. Egész testével ráborult, úgy hallgatta az apját. Igaz, a kályha se világított már megint. Elégett a rőzse, és a parázs már nem világít, kivált, hogy az akácfának nincs is parazsa.

Ültek a setétben.

– Mikor a legjobban drukkolunk, mi lesz má: ég a pajta, hogy gyün ki Nagykovács Pál belőle, kinyújtom a kezem a setétbe. Megfogom a kis Vicát... Haggya... Mán jó... Most mán azt se bánom, ha beleég az öreg...

Nevettek.

Milyen stílusfajta-k fordulnak elő a felsoroltak közül az idézett irodalmi szöveg részletében?

- a) tudományos
- b) társalgási
- c) publicisztikai
- d) tájnyelvi

255. Olvasd el az alábbi részletet, és állapítsd meg a stílusréteget!

A levél (fillum) a növények hajtástengelyének korlátolt növekedésű, klorofillban gazdag, fotoszintetizálást végző oldalszerve. Általában lapos, vékony és szélesen elterülő, mert így biztosítható a legszorosabb kapcsolat a levélben található, asszimilációt végző táplálószövet és a fény között. A megvastagodott, módosult levél folyadékot és tápanyagokat raktározó szerepet is ellát. A raktározáson túl bizonyos módosult levéltípusok az asszimiláció alapfeladatán túl más funkciókat is elláthatnak. A legfeltűnőbb ilyen módosulat a virág, melynek majd minden alkotórésze levél eredetű.

Stílusréteg: _____

256. Olvasd el az alábbi szövegrészt, és válaszolj a kérdésre!

Felmerült bennem a kérdés: egy ilyen nagyszerű ember vajon miért lett tanító? Hiszen ő nagyon okos, sokoldalú ember, bármi más is lehetett volna. Én is rengeteget tanultam tőle. Mindig türelmesen oktatgatott, nevelt, a helyes útra irányított. Most, a pályaválasztásban is segít osztályunknak.

– Miért választotta ezt a hivatást?

– Örülök, hogy hivatásnak nevezed a tanítást, mert ezt a munkát valóban csak elhivatottsággal lehet jól elvégezni. Kiváló tanítóim, tanárain jó példája erősített meg abban: én is tanítani szeretnék.

– Milyen kezdeti nehézségek adódtak a pályán?

– Kezdő tanítóként szinte egész napomat az iskolai munka töltötte ki. A legelső osztályom „fel is adta jól nekem a leckét”, mert sok nehezen megoldható nevelési helyzetet produkált, ráadásul a tanulásban sem jeleskedett. De így tanulhattam igazán a tanítást! Rengeteg energiára, türelemre, állandó megújulásra van szükség. „Születni kell minden nappal újra”, hogy mindenben példát tudjak mutatni a gyerekeknek, és segíthessem képességeik, személyiségük fejlődését.

Stílusréteg: _____

257. Tégy rendet a stílusrétegek között! Töltsd ki a táblázatot!

társalgási, tudományos, hivatalos, szónoki, publicisztikai, szépirodalmi

<i>Írott nyelvi</i>	<i>Beszélt nyelvi</i>

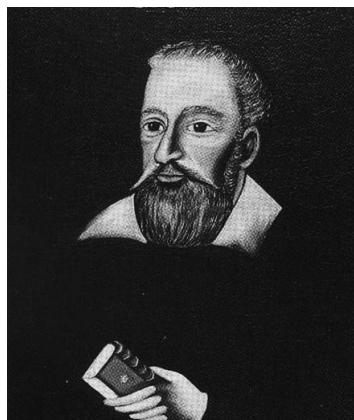
258. Egészítsd ki a hiányzó adatokat!

Korszak	Mettől meddig?
	<i>a kezdetektől 896-ig</i>
<i>ómagyar kor</i>	
	<i>1526–1772</i>
<i>újmagyar kor</i>	

259. A képek Pázmány Pétert és Szenczi Molnár Albertet ábrázolják. Melyik nyelvtörténeti korszakhoz köthető a munkásságuk?

Pázmány Péter

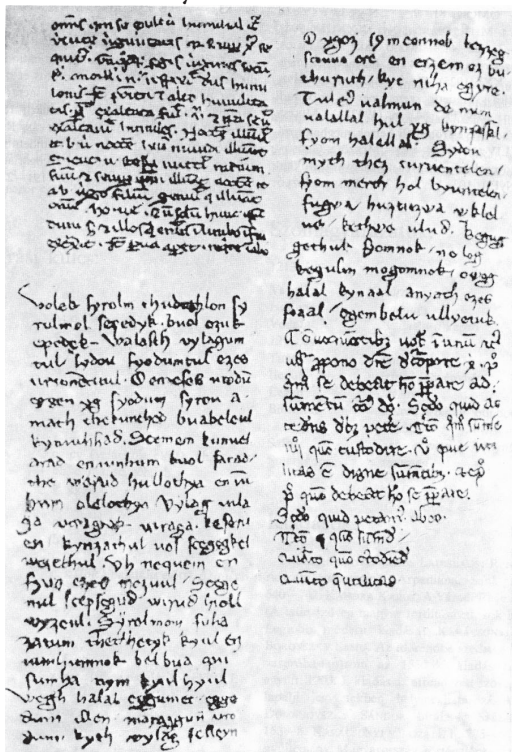

Szenczi Molnár Albert

- a) A nyelvtörténeti korszak megnevezése: _____
- b) Melyik szellemi irányzat elterjedése jellemzi ezt az időszakot? _____
- c) A nyelv szempontjából miben rejlik ennek a szellemi irányzatnak a jelentősége?
- _____
- _____
- d) Milyen jelentős irodalmi alkotások, fordítások jöttek létre ebben az időszakban? Sorolj fel kettőt!
- _____
- _____

260. Válaszolj a kérdésekre!

- a) Ráímersz-e? Írd le az alábbi nyelvemlékünk címét!

Cím: _____

- b) Melyik nyelvtörténeti korszakból származik? _____

261. Olvasd el az alábbi szöveget, majd húzd alá a helyes választ!

A 16. század közepéig a latin volt a művelt beszéd és írás nyelve. Mátyás király korának költői és tudósai is latin nyelvű munkáikkal szereztek európai hírnevet a reneszánsz kultúra magyarországi központjának.

A magyar irodalmi nyelv egyházi szövegek fordításaiban szólal meg először. A 16. századtól kezdve magyar nyelven írt verses krónikákat (históriás énekeket) és verses elbeszéléseket (széphistóriákat) Balassi Bálint témákban és művészi formákban gazdag költészete követi.

Melyik nyelvtörténeti korszakra ismertél rá a fenti szöveg olvasása közben?

- a) az ősmagyar korra
- b) az ómagyar korra
- c) a középmagyar korra
- d) az újmagyar korra

Irodalom

262. Olvasd el figyelmesen a részletet, majd válaszolj a kérdésekre!

Nagyon forró volt a nyárelő, állítólag soha azelőtt ilyen hirtelen és kitartó meleg nem fordult elő, noha a Dél-Alföld, ahová mi is tartozunk földrajzilag, mindig is a legmelegebb vidéknek számított. Ezt tudományosan is alátámasztották a kutatások. És a meteorológia tudománya nem játék, abban rengeteget számít a fizika, matematika, vagyis a megbízható tudományok. Ezekben én soha nem jeleskedtem, Léni, jobban tennéd, ha színház helyett a kétismeretlenesekkel foglalkoznál, mondta a matektanárom, aki nem volt félelmetes, viszont a fizikatanárnő, az borzalmas volt. Kozma, maga teljesen reménytelen, remélem, semmi olyannal nem foglalkozik majd az életben, aminek a legcsekélyebb köze van az észhez. (...) Egy árva szót sem szóltam, mert akkoriban még – a városban és az életünkben zajló dolgok ellenére – hittem abban, hogy normális életem és jövőm lesz, kár volna tönkretenni.

(Lovas Ildikó: *A kis kavics*)

- a) Hanyadik személyű elbeszélőről van szó a részletben? _____
- b) Azonos-e az író az elbeszélővel? Húzd alá a helyes választ! *igen* *nem*
- c) Az elbeszélés ideje *egybeesik* az elbeszélt események idejével.
nem esik egybe

263. Olvasd el figyelmesen Tóth Krisztina szövegének következő bekezdését! Melyik mondat utal egy másik időszakra?

(1.) Megyek új útlevelet csináltatni. (2.) Az okmányirodában sokat kell várni, sorszámmal a kezemben üldögélek. (3.) Jönnek parkolási engedélyért, segélyért, úrlapokért, személyi igazolványért. (4.) Fényképet készítenek rólam, rögzítik a vonásaimat, amelyek tizenöt év múlva egészen mások lesznek, aztán a pulthoz küldenek aláírásmintáért.

(Tóth Krisztina: *Kitántorogtak*)

Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) 1.
b) 2.
c) 3.
d) 4.

264. Az alábbi szöveg alapján állapítsd meg, mi történt előbb!

Akkora lehettem, mint ti, lehet, hogy még kisebb is valamivel. Nemrégiben töltöttem volt a hetedik esztendőmet, amikor egy szép szeptemberi, nem is reggelen, de hajnalon, azzal költött édesapám, nevemen szólítva:

– Fogjunk bé! – Ami azt jelentette, hogy a lovak már be is vannak fogva a szekérbe, s hogy megyünk valahova. De nem az iskolába, annyi bizonyos. Az öltözéssel hamar megvoltam. Majdnem olyan hamar, mint a juhászember, aki fölül a már kialudt tűz mellől, szeméből a feje tetejére taszítja a kalapját, nyúl a botjáért, s azzal már föl is van öltözve. Bebújtam én is a nadrágba, hátamra öltöttem a posztómellénykét, feltettem a kicsi zöld kalapomat, s már indulhattunk is.

(Kányádi Sándor)

Karikázd be a helyes választ!

- a) A történet elmondásának ideje előbb volt, mint az elbeszélt történet ideje.
- b) A történet elmondásának ideje később volt, mint az elbeszélt történet ideje.
- c) A történet elmondásának ideje ugyanakkor volt, mint az elbeszélt történet ideje.

265. Olvasd el a szöveget, és válaszolj a kérdésekre!

Fényűző élet

Ezerkilencszáztizenegy nyarán a kecskeméti földrengés összedűtötte a Sánta-Kovács-féle házat a Nagy Csongrádi utcában, s lakói – a három Mariska; Kismariska az anyjával és nagynénjével, Szűcs Marival – még aznap, július nyolcadikán, átköltöztek a szemközti mellékutca egyik szobácskájába, ahová ideiglenesen behordták azt a kevés holmit is, amit a romok alól ki tudtak húzni. Egy péküzlet udvaráról nyílt ez a helyiség. Valaha mosókonyhának használták, de nem felelt meg a célnak, mert sötét volt, parányi ablaka alig bocsátott be egy kis derengést a napvilágból, úgyhogy jó ideje üresen állt. Teknőt, limlomot, rozzant kosarakat tartott benne a pékné. Mindezt kirakták az ablaktalan folyosóra, ami hozzája tartozott. Girbe-görbe, töredezett téglapadlózatát fölterítették szőnyegekkel, telezsúfolták dívánnyal, karosszékekkel, párnával, sok hibás bútorral, ami megmaradt, a folyosócskán pedig konyha- és éléskamrafélét rendezett be ideiglenesen a három Mariska, s kölcsönkértek egy lámpát estére, a segítségükre siető szomszédok valamelyikétől. Itt laktak azután halálukig, kerek tizenhat eszendeig egyfolytában, s a szoba képe nem sokat változott az idők folyamán. Nem kellett változtatniuk rajta; meg voltak elégedve avval, ahogyan a földrengés napján hevenyészve berendezték.

(Ottlik Géza: *Minden megvan*)

- a) Melyik traumatikus esemény vágja ketté a cselekmény idejét?

- b) Az említett esemény után hány évig laktak még a szereplők a szobácskában?

266. Olvasd el az alábbi novellarészletet, majd válaszolj a kérdésre!

Hadd mondjam el, hogyan is volt az, amikor anyámék templomba mentek, és nagyapámra bízta a zsírt, hogy megőrizze, nehogy megegyük, mert egy ujjnyi volt, és mi örökké éhesek voltunk.

– Üssön a fejére, apám, ha valamelyik hozzányúl!

– Bízd rám őket! Én vagyok az ő papjuk – vett számba bennünket nagyapó, s átvette azon nyomban a parancsot is: – Mind a négyen itt vagytok? Na, fel az ágyba, aztán ha valamelyik a zsírhoz mer nyúl, annak eltöröm a lábát, mint a csirkének.

Ez a lehetőség mind a négyünknek szólt. Ezután következett az egyéni oktatás. Nagyapó kivette kezemből Gaál Mózes regényét, s felvágta a tálalás tetejére. Ha könyvet látott, már dühös volt, mert nem tudott olvasni, és minden írott betűben titokzatos ellenséget sejtett.

– Teszed magad, hogy olvasol, hogy aztán elaludj, és nekiállj a zsírnak, ügyibár, tanár úr? Ohó, amiért nem olvasok annyit, azért én se vagyok az istennek jószág. Tudom én, hol kóborog az eszed. Be az ágyba!

Ezután következett az öcsém oktatása:

– Hiába nézel úgy rám a szép szemekkel. A tegnap is te nyúltál a zsírba, te zsvány. Téged oda kellene kötni az ágyhoz, mert a pocegérnél is rosszabb vagy. Be az ágyba!

A másik kettő már aludt. Azokat is felriasztotta.

– Pista, Gyuri, hallottátok? Anyádék a templomba mentek. Én lehúzó a lámpát, lefekszünk mindannyian, de ne halljak moccanást, mert én vagyok a ti papotok. A zsír körül jár az eszetek, ügyibár? Na, én majd kifordítalak a bőrötökből, csak az jusson eszébe valamelyiknek, hogy a zsírt megdézsmálja.

Ezután már nem tehetük, hogy ne gondoljunk a zsírra.

(...) Hallgattunk hát a félhomályban, és arra gondoltam, Istenem, mennyit bujdosol az a kis piros csupor a kölcsönkért zsírral, amiből holnap ünnepi ebédet kell főzni, hogy ne kezdjük sovány kosztal az új esztendő. A hét első napján még a tálalson láttuk. Immár hatodik esztendeje volt, hogy nem vágtunk disznót, így hát öcsém, amikor felfedezte, megkente vastagon a kenyerét. Ekkor anyám a szekrény mögé dugta, de ott is ráakadtunk, menekíteni kellett hát a szekrény alsó fiókjába, a fiókból a padlásra, onnan pedig a macska miatt vissza a házba, ki tudja merre, melyik sarokba...

(Sütő András: *Egy csupor zsír*)

Hány idősík van jelen a fenti novellarészletben?

267. Figyelmesen olvasd el a szöveget!

Az einstand különleges pesti gyerek szó. Mikor valamelyik erősebb fiú golyózni, tollazni vagy szentjánoskenyér-magba – pesti nyelven: boxenlibe – játszani lát magánál gyöngébbet, s a játékot el akarja venni tőle, akkor azt mondja: einstand. Ez a csúf német szó azt jelenti, hogy az erős fiú hadizsákmánynak nyilvánítja a golyót, s aki ellenállni merészel, azzal szemben erőszakot fog használni. Az einstand tehát hadüzenet is. Egyszersmind az ostromállapotnak, az erőszaknak, az ököljognak és a kalózuralomnak rövid, de velős kijelentése.

Írd a vonalra mi a címe a műnek, amelyben az **einstand** szóval találkozta!

Írd a vonalra a műfaját is!

268. Pótold a táblázat hiányzó részeit!

SZERZŐ	A MŰ CÍME	MŰFAJA
Arany János		életrajz
	János vitéz	
	Tüskevár	
ismeretlen	Kőműves Kelemenné	
	Az utolsó nomád pulijai	riport
Nick Hornby		esszéregény

269. Olvasd el a szöveget, és oldd meg a feladatot!

A képes levelezőlap a múlt század legsikeresebb vívmányai közé tartozik, jelentősége vetekszik az Edison-féle fonográffal és a telefonnal. Bevezetése szorosan kapcsolódott a postának a levelezés egyszerűsítésére vonatkozó intézkedéseihez. Elsőként a rövidebb közlemények számára kitalált, levélboríték nagyságú nyílt levelet, a levelezőlapot vezették be, majd nagy sikerük után felvetődött a gondolat, hogy azokon valamilyen képet is ábrázoljanak. Az első ilyen képpel is ellátott lap német földön a francia-porosz háború idején keletkezett 1870. július 16-án. Néhány év elteltével már hivatalosan is elfogadott küldeménynek tekintették az ilyen képes lapokat. Magyarországot 1896-ig nyugati, főleg német és osztrák kiadók látták el képes levelezőlapokkal. Ekkor a millennium évében indult meg az első magyar lapok kiadása.

Ezek a korai lapok eleinte csak nagyon szűkre szabott lehetőséget kínáltak az egyéni közlemények számára: a képes oldal kép mellett fennmaradó részét, míg hátoldalt teljesen a címzés foglalta el. A századfordulóra azonban megnőtt az illusztrációk mérete, szinte az egész oldalt betöltötték, így gyakran csak az aláírásra maradt hely, vagy a képbe kellett közleményt írni. Ezek a nehézségek vezettek a címoldal megosztásához, ami már valamelyest nagyobb teret engedett az egyéni közleményeknek.

(Frauhammer Krisztina: *Kis képeslap történelem*)

1. Melyik novellához kapcsolható a szöveg? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) Szirmai Károly: Veszteglő vonatok a sötétben
- b) Németh István: Színötös
- c) Gion Nándor: A postás, aki egy ujjal tudott fütyülni
- d) Mándy Iván: Kék dívány
- e) Déry Tibor: Szerelem

2. Mi a novella szó jelentése?

- a) iszonyat
- b) így
- c) torz
- d) újdonság

270. Társítsd a szerzőt művével! Válogass a megadott címek közül! Töltsd ki a táblázatot!

*A Tűz csíholója, Hét krajcár, Himnusz a békéről, János vitéz, Ki viszi át a szerelemet,
Légy jó mindhalálig, Milyen volt, Mostan színes tintákról álmodom, Régimódi történet,
Tél, Tengeri-hántás, Tétova óda, Toldi*

Szerző	A mű címe
Juhász Gyula	
Móricz Zsigmond	
Kosztolányi Dezső	
Ady Endre	

271. a) Olvasd el figyelmesen a címadás nehézségéről szóló szöveget, és pótold a hiányzó adatokat! Több címet is adott az író készülő könyvének, mire egy két szavas elnyerte a tetszését. Mi lett a könyv végleges címe? Ki az írója?

Az író megírta művének egy részét, majd vázlatot készített a további munkához. A vázlat összeállítása után a *Gergő diák* címe lekerült a kemény tábláról. Új cím: *Holdfogyatkozás*. De _____ nak (az író neve) ez se tetszik. Csak két hétig állta a helyét. Lesz: *Hol terem a magyar vitéz?* Ez jobb. Ezt is kinövi egy hónap alatt, és kerül helyébe a *Török gyűrű*. Ez meg aztán csak egy napig élt. Kiderül, hogy a török gyűrű hamis érték. Ezután következik: *Hold és csillagok*, amiből végre a maradandó két szó alakul: _____ (a mű címe), és ez illeszkedik a _____ (a műfaja) élére.

(Bélley Pál nyomán)

b) Olvasd el a következő szöveget, majd kiegészítéssel oldd meg a feladatot!

– Egyetlenem – súgta –, egyetlenem!

Úgy tudott sügni, hogy az ember a szájába kívánta venni a szavait, minden szavát külön.

– Menjünk be! – mondta B.

– A lakásban most más is lakik.

– Tudom – mondta B. – Menjünk be!

Déry Tibor *Szerelem* című műve _____ műnemébe tartozik, hiszen műfaja _____.

272. Olvasd el az alábbi szöveget, majd oldd meg a feladatot!

A történet egy nyári napon kezdődik. Az elbeszélő megnevezi a szereplőket, akik lehet, hogy régóta ismerik egymást, ám az is elképzelhető, hogy mostanában ismerkedtek meg, és Iluska ezért beszél életkörülményeiről Jancsinak. A juhászbojtár elveszíti a rábízott nyáj nagy részét, míg a pataokban ruhát mosó kedvesével, a falu árvájával tölti idejét.

a) Az eredeti szöveg szerzője: _____, címe: _____.

b) Az eredeti szöveg műneve: _____, műfaja: _____.

273. Olvasd el az alábbi részletet, majd állapítsd meg a mű címét, szerzőjét, műnemét és műfaját!

Délután hívatnak, és szigorú szavak kíséretében átadják az ellenőrzőt, bele se merek nézni, kilenc sor sűrűn teleírva, pecsétek, aláírások, az ájulás kerülget. Megyek haza, de nem visznek a lábak, csak csoszogok egy helyben. Lehet, hogy már tudják is, futótűzként terjed a hír: lelőttem a kontyos macát. Véres zsebkendőt szorított arcára. Jó, hogy a zsarukat ki nem hívták. Ha kilövöm a szemét, irány a dutyi, Igazság néni dörzsöli markát, nem megmondta, hogy ez a kölkök egy elvetemült tömeggyilkos, egy Mengele? Valahogy kiprovokál még egy rovét, és akkor repülök, csavargó börtöntöltelék lesz belőlem, a társadalom kivet magából, kukába túrok, jaj istenem, minek is nőttem meg.

Állandóan csak a végtelen szomorúságot okozom.

Pedig tényleg csak kipróbáltam, hogy belövök az ablakon, nem tehetek róla, hogy odaült a nőci. Na, jó, láttam én, hogy ottan ücsörög, de inkább csak az, hogy belőni. Leckeírás közben odalopózni, belőni, lekushadni, és jó.

1. A mű szerzője és címe: _____

2. Műneme: _____

Műfaja: _____

274. Olvasd el a következő szöveget, és válaszolj a kérdésekre!

Örkény István

ÚJFAJTA DINNYEBETEGSÉG

Reme Béláné, a kiskorpási Szabadság Termelőszövetkezet tagja, mára virradó éjjel halk jajgatásra ébredt. A lelkiismeretes növényápoló, a hang után sietve, a szövetkezet veteményesében egy nyöszörgő görögdinnyét talált, melyet a mentők még az éjszaka folyamán beszállítottak a járási kórházba.

Bodrogi főorvos, a sebészeti osztály vezetője lemondta tervezett jugoszláviai IBUSZ-utazását, amikor értesült róla, hogy a dinnye a téesz tulajdona. Valószínű, hogy műtétre kerül sor. A kórház telefonja állandóan szól, mert a környékbeli szövetkezetek érdeklődnek a beteg hogyléte felől.

a) Milyen műnemhez sorolnád a szöveget? _____

b) Mi a műfaja a szövegnek? _____

275. Olvasd el a novellarészletet, és válaszolj a kérdésekre!

Dobó tanár úr katolikus hitre született. Először papnak készült; onnan kilépett, és nevelőnek állt. Nem kényszerűségből: maga jószántából. A nevelőséget megunta, kiment Amerikába misszionáriusnak. Odakint majd elpusztult, éhen; cipőtisztító volt egy New York-i streeten; esténként pedig valami rajongó gyülekezet házában énekelt. Két év múlva visszatért Magyarországra. Elvégezte az egyetemet, tanári diplomát szerzett, s az államhoz folyamodott. Kinevezték helyettes tanárnak huszonhét éves korában; az idén ünnepli ennek a fájdalmasan szép állásának nyolcadik évfordulóját. Harmincöt éves.

(Oláh Gábor: *Dobó tanár úr*)

Oláh Gábor novellájának szereplője Dobó tanár úr. Tanulmányaid folyamán megismertél egy másik Dobó nevű irodalmi hőst is.

Mi volt annak a Dobónak a keresztnéve? _____

Melyik műben szerepel? A mű szerzője: _____

A mű címe: _____

Műfaja: _____

276. Melyik az a műfaj, amelyben a líra, az epika és a dráma tulajdonságai is megtalálhatóak? Greguss Ágost meghatározása szerint „tragédia dalban elbeszélve”.

Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) dal
- b) elégia
- c) ballada
- d) elbeszélő költemény

277. Olvasd el a szövegeket, és állapítsd meg, milyen műfajúak, illetve milyen műfajt írnak le! Írd be a meghatározásba a műfaj nevét!

Meghatározása:

Epikolirikus műfaj, valóságos, néven nevezett személyhez írott _____, melyet változatos tartalom, hangnem, forma jellemez. A műfaj konvenciói már az antikvitásban kialakultak. Az ókori görögök „találmánya”, de igazán magas szintre latin poéták (Catullus, Ovidius, Horatius) emelték. Petőfin kívül más magyar költők is kedvelték (Arany János, Ady Endre, Radnóti Miklós).

Például:

Hát hogymint vagytok otthon, Pistikám?

Gondoltok-e úgy néha-néha rám?

Mondjátok-e, ha estebéd után

Beszélgetések meghitt és vidám,

Mondjátok-e az est óráinál:

Hát a mi Sándorunk most mit csinál?

És máskülönben hogy van dolgotok?

Tudom, sokat kell fáradoznotok.

Örök törődés naptok, éjete,

Csakhogy szükecskén megélhessetek.

Szegény atyánk! ha ő úgy nem bizik

Az emberekben: jégre nem viszik.

Mert ő becsületes lelkű, igaz;

Azt gondolá, hogy minden ember az.

És e hitének áldozatja lett,

Elveszte mindent, amit keresett.

Szorgalmas élte veritékinek

Gyümölcseit most más emészti meg.

(Petőfi Sándor: *István öcsémhez*, részlet)

Kik írtak egymáshoz barátságuk elején ilyen műfajú leveleket?

278. Állapítsd meg a következő Arany János művek műfaját!

Ágnes asszony, V. László, Szondi két apródja, A walesi bárdok, Tengeri hántás

- a) novella
- b) regény
- c) ballada
- d) műmese

279. Figyelmesen olvasd el a versszöveget!

„Ötszáz, bizony, ötszáz, bizony”!
Hát mondd, hogy kiről énekeltél.

Hol van ötszáz, csak ki hallgat,
s nem dalol, ha zsarnok int?
És ki a zsarnok? Ki a bárd?
És kire süt a tüzes ing?

Melyik lángsír az igazi?
Melyikben nem forog
ásók kegyetlen foga közt
csak exhumált, üres homok.

(Börcsök Mária: *Ötszáz?*)

Írd a vonalra, ki a szerzője _____, mi a mű cím
e _____, és mi a műfaja _____
annak az alkotásnak, amelyre a fenti szöveg intertextuálisan utal!

280. Figyelmesen olvasd el a szöveget!

„1971-ben születtem Budapesten. Író, költő, műfordító, szerkesztő vagyok. Nyolc verseskötetemet jelent meg, két kisregényem, egy regényem, egy novelláskötetem, két esszékötetem, húsznál több műfordításkötetem. Tizenkét gyermekkönyvet publikáltam, megzenésített verseimből négy CD-nyi került kiadásra. 1996 óta tanítok a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen, jelenleg docensként. 1999-től Nagyvilág világirodalmi folyóirat szerkesztőjeként tevékenykedem. 2003-tól 2011-ig a Műfordítók Egyesülete elnökségi tagja voltam. Zsámbékon élek feleségemmel és öt gyermekemmel.”

(Lackfi János)

Írd a vonalra a szöveg műfaját! _____

281. Olvasd el az alábbi részletet, majd húzd alá a helyes választ!

Sokszor ettem majomhúst is, s állíthatom, hogy se nem jobb, se nem rosszabb, mint a marhahús, ha a majom öregebb, illetve mint a borjúhús – fiatalabb majom esetében. Azért valóságos esemény volt, amikor először haraptam bele legközelebbi rokonunk húsába. Láttuk, amint egy indián nyíllal elejtett egy majmot. Zsákmányát a vállára vetette, s amint cipelte, a majomnak nyitva volt a szeme. Az volt az érzésünk, mintha bennünket vádolna haláláért. Aznap este inkább nem ettünk a húsából, és korgó gyomorral tértünk nyugovóra.

(Székely Tibor: *Lármás szellemek éjszakája*)

Húzd alá, mely műfajhoz tartozik a fenti szövegrészlet!
emlékirat, útleírás, napló.

282. Milyen műfajra ismersz az alábbi részletben? Írd a vonalra!

Hétéves koromban verset írtam, második vagy harmadik gimnazista koromban írott újságlapot csináltam, Zilahon ötödik gimnazista koromban már verseltem az önképzőkörben, s mint zilahi diáknak, jelentek meg költeményeim a helyi lapban. Debreceni félig jogász, félig újságíró, kissé csokonaiskodó életemből sikerült kiszabadulnom, s 1900. január elsején Nagyváradon kezdtem dolgozni egyik napilap szerkesztőségében, és már véglegesen és hivatásosan hírlapíróként. Nemsokára a *Nagyváradai Napló* szerkesztője lettem, sokat írtam, de kevés verset, dacból, öntemetésből, mert hát költőnek lenni hóbortos és komikus dolog. Azonban bár Budapestet sok affektálással lenéztem, a vidék sértett, nyomott, s a legfantasztikusabb terveim voltak: London vagy talán Szentpétervár, Moszkva, de nem, mégis Párizs. Sors, furcsa, de nem is kellemetlen véletlenek 1904-ben Párizshoz és Párizsba segítettek, s így gyerekes nagy elégtételekre kikerülhettem Budapestet. Párizsból a régi, Vészi József és Kabos Ede csinálta *Buda-pesti Naplóval* sikerült észrevétnem magam, és jobban, mint Nagyváradról, ahonnan már elaphoz fölkinált utam volt. Úgy kellett történnie, hogy írói bátorságom igazolását megkapjam előbb Párizsban – s egy-két tragikus franciától –, mert a mesterségemhez még mást nem taníttatott el velem Párizs. Azután hazajöttem, újságba írtam, mindent, politikát, kritikát, riportot, novellákat, verset. Próbáltam rengeteget élni...

a) Műfaj: _____

b) Ki írta a fenti szöveget? _____

283. Figyelmesen olvasd el a szöveget!

A 85. **Ünnepi Könyvhét** standjainál az íróválogatotról **Kukorelly Endre** jutott eszembe, aki nem csak focizik, de ír is róla. A futball szeretetéről, a foci és az irodalom összefonódásairól, a vb-ről, a BL-ről beszélgettünk.

Hogyan kezdődött a foci iránti rajongásod? Ha jól tudom, aktívan játszottál a Fradiban, aztán a gimnáziumi focicsapatban. Amikor az iskolában megkérdezték: mi leszel, ha nagy leszel, azt válaszoltad, hogy labdarúgó?

Nem mondtam ki – a kimondásnak varázsereje van –, csak vágyakoztam, azt hiszem. Ha kimondom, hogy futballista vagyok, azzal már az is vagyok – ugyanez vonatkozik amúgy arra is, ha valaki úgy dönt: ő író. Hogy *milyen* író vagy futballista, akár a világ legrosszabbja is, az más kérdés, de ez a kérdés a döntés után következik. Egy gyerek csak sodródik. Az gyerek, aki sodródik – függetlenül az életkorától. Amikor sodródsz, gyerek vagy – még idézőjelbe se kell tenni a szót – a döntés felnőttes, ha döntesz, felnőttél. Ahhoz az ügyhöz mindenképp, amiben döntöttél.

Hogyan jött az Íróválogatott megszervezésének ötlete? Milyen posztot töltesz be, mint játékos?

1995 őszén Dél-Franciaországban, egy Die nevű kisváros irodalmi rendezvényén a szervező kérdezte tőlem, volna-e kedvem kosarazni a hazaiak ellen a nemzetközi csapatában. Akkor azt mondtam, hogy inkább fociznék.

Gondolom elsősorban a magatok szórakoztatására jött létre a csapat. Milyen szerepet tölt be az életedben az Íróválogatott? Hobbidnak érzed?

A foci alap az életemben. Főleg, ha játszani lehet. Én kevésbé vagyok néző, mint oly sok kollégám, és csak a magyaroknak tudok szurkolni, ezt többször elmeséltem már, mindig gúnyolódnak is rajta. Az íróválogatott-projekt összetett ügy, mert egyrészt amikor foci van, nincs semmi más, másrészt azért csináljuk ezt az egészet, hogy összehozzuk a két, egymással túlzottan is egyoldalúan kommunikáló diskurzust. Az irodalmat elvagyjuk oda, ahol az addig föl se merült.

(Forrás: <http://librarius.hu/2014/06/16/foci-szamomra-elemi-eletfunkcio-kukorelly-endre>)

Karikázd be a helyes választ! A szöveg műfaja: a) riport b) interjú c) életrajz

284. Olvasd el az alábbi verset, és nevezd meg a szóképet!

1.

A *vasárnap* – *varázsnap*:

ilyenkor – kézenfogva –

múzeumokba járnak

a szüleim – velem.

Mutogatják: a csontváz

egy ősmadarat mintáz,

mely biztos fölröpülne,

hogya elképzelem.

(Veress Miklós: *Múzeum*)

Szókép: _____

2.

10. *Toll*

Végtelen napjaim

menete.

Bámulom, elborult

remete.

Várni még, élni még

lehet-e?

Fönn az ég, lenn a föld

fekete.

Szánts, tollam, villogó

eke te.

(Kosztolányi Dezső)

Húzd alá, mely költői alakzatok találhatók az alábbiak közül a fenti versben!

- a) hasonlat
- b) ellentét
- c) allegória
- d) metafora
- e) soráthajlás

285. Hogyan nevezzük a következő versben előforduló „képletes beszédet”? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

Csillaghálóban hányódunk
partravont halak,
szánk a semmiségbe tátog,
száraz űrt harap. (...)
Bűnhődünk, de bűnhődésünk
mégse büntetés,
nem válthat ki poklainkból
semmi szenvedés.
Roppant hálóban hányódunk
s éjfélkor talán
étek leszünk egy hatalmas
halász asztalán.

- a) allegória
- b) jelkép
- c) metafora
- d) szinesztézia

(Pilinszky János: *Halak a hálóban*)

286. Olvasd el Ady Endre versének második versszakát!

Az első emberi bátorság
Áldassék: a Tűz csiholója,
Aki az ismeretlen lángra
Úgy nézett, mint jogos adóra.

Mi a vers címe? _____

Miért írta a szerző nagy kezdőbetűvel a *tűz* főnevet? Melyik költői képre jellemző a nagybetűs írásmód?

287. Olvasd el az alábbi versrészletet, majd oldd meg a feladatot!

Kosztolányi Dezső: *Bácskai rajz*
A napraforgó, mint az örült
röpül a pusztán egymaga,
a tébolyító napsugárban
kibomlik csenevész haja.
Bolond lotyó – fejére kapja
a sárga szoknyáját s szalad,
szerelmese volt már a kóró,
a pipacs és az iszalag,
elhagyta mind, most sír magában,
rí és a szörnyű napra néz,
a napra, úri kedvesére,
ki részeg s izzik, mint a réz.
Aztán eszelősen, bután
rohan a gyorsvonat után.
Milyen szókép „a bolond lotyó”?

288. Olvasd el az alábbi versrészletet! Oldd meg a feladatokat!

És akarok még égő-pirosat,
vérszínűt, mint a mérges alkonyat,
és akkor írnék, mindig-mindig írnék.
Kékkel húgomnak, anyámnak arannyal:
arany-imát írnék az én anyámnak,
arany-tüzet, arany-szót, mint a hajnal.
És el nem unnám, egyre-egyre írnék
egy vén toronyba, szünes-szüntelen.
Oly boldog lennék, Istenem, de boldog.

(Kosztolányi Dezső: *Mostan színes tintákról álmodom*)

a) Húzd alá a soráthajlást a versben!

b) Melyik szín és melyik ige szerepel legtöbbször a versrészletben?

Szín: _____

Ige: _____

289. Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget, és keretezd be a helyes válaszok előtti betűt!

– Így ültünk akkor is – kezdte a történetet az apa. – Nagykovács Pál bátyám mesélt. Mikor ő Boszniába járt. Az okkupációkor. Hogy micsoda görbe hegyek vótak ott... Meg ilyesmit. Tanított. Hogy kell hadakozni a háborúba... De én nem arra ügyeltem, csak a begyes kisjányra, amék sehogy se akart olyan közel jönni, hogy megfoghassam a kis kezit... Úgy beült, jó távol a falig... Én meg nem akartam meg se moccanni. Hát csak hallgattam... A nagyapó meg csak mesélt, mesélt, retteneteket, hogy beszorították őket eccer egy pajtába, osztán rájuk gyújtották, és a bosnyákok kint vótak tőtött puskával az udvaron... Még magam is megijedtem. Miatta. Csak azt gondoltam, hogy ki kellett neki szabadulni, ha most is itt ül, s mesél.

A szobában mindenki feszülten figyelt, vártak, hogy szabadult ki az öreg Nagykovács Pál fiatal korában a bosnyákok égő pajtájából. Még Juli is úgy meg vót illetődve, hogy odahúzódott a Jóska-hoz. Egész testével ráborult, úgy hallgatta az apját. (...)

Ültek a setétben.

– Mikor a legjobban drukkolunk, mi lesz má: ég a pajta, hogy gyün ki Nagykovács Pál belőle, kinyújtom a kezem a setétbe. Megfogom a kis Vicát... Haggya... Mán jó... Most mán azt se bánom, ha beleég az öreg...

Nevettek.

Hányféle közlésmód található a fenti szövegben?

a) elbeszélő

b) leíró

c) párbeszéd

290. Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget, és oldd meg a feladatot!

A sötétség országa

A híd egyik oldalánál egy sötét erdő volt, a másik parton pedig egy zöld mező. János elcsapta a lovát legelni, maga tüzet rakott, szalonnát süttött, jól megvacsorázott. Azután feje alá tette a nyerget, és elaludt. De éjfélkor megint talpra ugrott, mert a túlsó parti erdőből olyan zúgás támadt, hogy a füle dobját hasogatta. Arról felől nyargalt a kilencfejű sárkány.

(Magyar népmese)

Állapítsd meg, hányféle közlésmód található a fenti szövegben! Karikázd be a helyes válasz(ok) előtti betűt!

- a) elbeszélés
- b) leírás
- c) párbeszéd
- d) reflexió

291. Olvasd el figyelmesen Petőfi Sándor *Föltámadott a tenger* című versének 3–4. versszakát, majd húzd alá a bibliai, illetve mitológiai motívumot!

Reng és üvölt a tenger,
Hánykódnak a hajók,
Súlyednek a pokolra,
Az árbc és vitorla
Megtörve, tépve lóg.

Tombold ki, te özönvíz,
Tombold ki magadat,
Mutasd mélységes medred,
S dobáld a fellegekre
Bőszült tajtékodat;

292. Olvasd el Déry Tibor *Szerelem* című novellájának alábbi részletét, majd válaszolj a kérdésekre!

– Egyetlenem – súgta az asszony.

B. tovább simogatta a haját. – Nagyon megöregedtem?

Az asszony átkulcsolta a térdét, magához szorította. – Olyan vagy nekem, mint amikor elváltunk.

– Nagyon megöregedtem? – kérdezte B.

– Amíg élek, szeretni foglak – súgta az asszony.

– Szeretsz? – kérdezte B.

Az asszonynak reszketett a háta, hangosan sírt. B. levette kezét a fejről. – Meg tudsz majd szokni? – kérdezte. – Hozzám tudsz majd megint szokni?

– Soha senki mást nem szerettem – mondta az asszony. – Szeretlek.

a) Melyik epikai közlésforma dominál a novella zárlatában? _____

b) Miért hívják B.-nek a főhőst?

293. 1. Kösd össze az adott szót a jelentésével!

almárium	megsértődik
krajcár	csekély adomány
megáprehendál	tűzhely
alamizsna	pénz
sparhert	alacsony fiókos szekrény

2. Írd a vonalra a novella címét, amelyben a fenti szavak, motívumok olvashatók!

294. Olvasd el a szövegeket, és állapítsd meg, melyik utal Gion Nándor *A postás, aki egy ujjal tudott fütyülni* című novellájának cselekményére, és melyik értelmezi a szöveget!

1) A postás a novella főszereplője. Nyugdíjazása után a rászakadt semmittevés és magány következtében az italban lelt barátokra. A gyerekek nem kedvelték, gondolták, megleckéztetik. De fordulat állt be a cselekményben. Nem a postás, hanem ők oldalogtak el szégyenkezve. Burai J. felfedezte benne azt a másságot, amitől jó és különb másoknál. A második fordulat akkor következik a történetben, mikor megmentik a fagyhaláltól a postást. De a leginkább a magánytól mentik meg őt a gyerekek. _____

2) Miután a postást nyugdíjazták, megváltozott. Inni kezdett, és gyakran állva elaludt. Burai J. és az elbeszélő egyik alkalommal tüzet gyújtott az alvó postás lába alá. Mikor felébredt, meglepődött, és kijelentette, hogy ő tud egy ujjal fütyülni. A fiúk véleménye megváltozott. Eljártak a postához. Mikor megérkezett a tél, a fiúk attól tartottak, hogy elalszik és megfagy kint. Ezért egy darab szalonnát kötöttek a fára, amit a madarak csipegettek, és ezentúl nem aludt el a postás, hanem a madarakat figyelte, és olykor fütttyentett. _____

Írd a megfelelő vonalra az alábbi megállapítások előtti betűt!

- a) a novella értelmezése
- b) a novella cselekménye

295. Olvasd el az alábbi szöveget, majd oldd meg a feladatot!

Mulatozás folyik a Baradlay-házban, de néhány szobával arrébb haldoklik a ház ura. Hívatja feleségét, tollba mondja neki végrendeletét, majd meghal. A gyászoló özvegy megesküszik: mindenben az ellenkezőjét cselekszi annak, amit férje rendelt.

Mindhárom fiát hazahozatja. Ödön tér haza legelőször, néhány héttel apja halála után. Hazatérése kalandos, mesébe illő utazás a vad orosz télben.

Másodiknak Richárdot indítja haza Baradlayné Bécsből. A szabadságharc mellé állítja fiát, aki eddig a császár hű katonája volt. Richárd hazatérése is kalandokkal teli; legyőzhetetlen akadályokon kell túljutnia kétszázhusz huszárjával.

Jenőt maga Baradlayné viszi haza néhány nappal Richárd hazaindulása után. Az anyának vele a legnehezebb a dolga. A fiúnak karrierjét és szerelmét kell Bécsben hagynia.

Karikázd be a helyes állítás előtti betűt!

- a) A fenti szöveg Jókai Mór *A kőszívű ember fiai* első fejezetének cselekményét ismerteti.
- b) A fenti szöveg Jókai Mór *A kőszívű ember fiai* első fejezetét értelmezi, elemzi.

296. Olvasd el az alábbi szövegeket, majd írd be az előttük álló betűt a megfelelő helyre!

- a) A regény két részre oszlik, az első felében az író a diákokkal foglalkozik, az egymáshoz és tanárjaikhoz való viszonyukkal, illetve egy szerelmi történettel. A második rész a 44 éves Novák Antal mennyiségtan és természetrajz gimnáziumi tanárjának tragédiájáról szól. Az első rész fő szála egy szerelmi történet egy diák, Csajkás Tibor és Novák tanár úr lánya, Hilda közt. A történet lezárása egy szöktetéssel és házassággal ér véget.
- b) Novák Antal, a nyolcadik osztály főnöke, a mennyiségtan és természettan tanárja is ekkor indult el az iskolába. Gyorsan, erőteljesen, frissen lépkedett. Egy sarkon hozzácsatlakozott két kollégája, egy öreg meg egy fiatal. Ettől kezdve a három tanár egyenes vonalt alkotva ballagott, akár a tanulóifjak, oly együttesen, hogy szinte megfoghatták volna kezüket. Tanárgondjaikba merültek ezen a szép reggelen. Novák Antal dr., ki közepütt ment, botját ütemesen koppintgatta az aszfaltra. Élvezte a tavaszt.
- c) Az arany és a sár szavak részint az Aranyrárkány című regényben, részint a Kosztolányi-életmű egészében motívumoknak tekinthetők. Jelentésüket egyes előfordulásaik vizsgálatával, egy nagyobb motívumkör részeként határozhatjuk meg, melynek elemei még a sárga, fekete, szőke is. Az arany, sár, sárga, fekete, szőke motívumokra figyelve nem feledkezhetünk meg arról, hogy a regénycím nemcsak az arany és a sár, hanem a sárkánymotívumot is magában foglalja.

A fenti szövegek Kosztolányi Dezső *Aranyrárkány* című regényének

- _____ eredeti szövege;
_____ tartalmi összefoglalása;
_____ értelmezése, elemzése.

297. Olvasd el az alábbi szöveget, majd karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

A fiú öt éves volt, amikor Santiago először kivitte magával a tengerre, s azóta elválaszthatatlan barátok lettek. A fiú, ahogy telt az idő egyre inkább gondoskodott az idősödő Santiagóról. Élelmet, kávé, újságot vitt neki minden nap, s kedvenc beszédtemájuk a baseball lett.

A 85. napon a halász egyedül evez ki a tengerre, messzire megy, mert eljött az ősz, a nagyhal ideje. Az óceánon a fregattmadár jelezte számára, hogy nagy zsákmányt rejt a víz mélye. A sejtése beigazolódott. Horgára akadt egy nagy hal, amely jó két napon át vonszolja őt csónakostul.

A fenti szöveg

- a) egy mű cselekményének az ismertetése;
b) egy műnek az értelmezése.

298. Olvasd el az idézeteket!

„Zajcsek ordít, hogy őt nem hagyják tanulni, végre fogja magát, beül az új szemétládába.”

„Hanem most tényleg belép Kökörccsin. Halálos csend: egyszerre mindnyájunknak eszébe jut Zajcsek, aki a szemétlárában ül.”

„Kelemen hátán jelenik meg egy rövid jelentés, mely tudtul adja, hogy az illető magát „szamárr”-nak minősíti.”

(Karinthy Frigyes: *Röhög az egész osztály*)

Karikázd be a helyes válasz előtti betűt! Melyik esztétikai minőség jellemzi az idézeteket?

a) jellemkomikum

b) helyzetkomikum

c) fenségesség

299. Mit jelentett eredetileg a görög **humor** szó?

a) meglepő elem

b) megszólalás

c) emberi testnedv

d) alkudozás

300. Olvasd el Nagy Lajos *Bogár* című karcolatának az alábbi részletét, majd válaszolj a kérdésre!

Vannak bogarak, amelyek a szabad természet s a falusi élet nyugodt örömeit szeretik, ezek az erdőben és a mezőkön élnek. Vannak viszont kulturbogarak, amelyek a nagyvárosi élet pazar pompáját kedvelik, mint a konyhasváb, rusznyi, poloska és egyebek, ezek a nagy bérpalotákban élnek, s mint kultúrlények régen levették falusi rokonaik nyers és vad tulajdonságait, már nem élnek más bogarakkal – szóval, nem emberevő vadak –, hanem kedvenc táplálékuk a rovarpor. A jószívű városi emberek el is látják őket naponta friss, illatos, zöld és sárga rovarporral, s így bőségesen táplálkozhatnak.

A komikum mely válfaja jellemző a szövegre?

301. Olvasd el Arany János *A fülemile* című elbeszélő költeményének az alábbi részleteit!

De, hogy a dologra térjek,
Emberemlékezet óta
Állott egy magas diófa,
Díszéül a Pál kertjének.
A szomszédba nyúlt egy ága,
Melyet Péter, minthogy róla
A dió is odahulla,
Bölcsen eltűrt, le nem vága.
Történt pedig egy vasárnap,
Hogy a fentírt fülemile
Ép' a közös galyra üle,
Azt szemelvén ki oltárnak,
Honnan Istent jókor reggel
Magasztalja szép énekkel:
Megköszönve a napot,
Melyre, ím, felvirradott.
(...)
Elannyira, hogy Pál gazda,
Ki gyönyörrel ott hallgatta,
Így kiáltott örömeiben:
„Istenem uram,
Beh szépen
Fütyöl ez az *én madaram!*”
„Kendé bizony az árnyéka!
Mert olyat mondok, hogy még a...”
Hangzik átal a sövényen
Egy goromba szó keményen.
„Hát kié – pattogja Pál –
Mikor az én fámra száll?”
„De az én portámon zengett:
Hogy illetné a *fütyty* kendet!”
Pál nem hagyja: őtet uccse!
Péter ordít: ő meg úgyse!
Többrül többre, szórul szóra,
Majd szitokra, majd karóra,
Majd mogorván
Átugorván
Öltre mennek, hajba kapnak;
Öröme a szent napnak
Egymást ugyan vérbe-fagyba, –
Hanem a *just* mégsem hagyva.

Pál azonban bosszút forral,
És ahogy van, véres orral
Megy panasza, bírót búsít
S melyet a vérszenny tanúsít,
A bántalmat előadja.
(...)

*

Milyen szép dolog, hogy már ma
Nem történik ilyes lárma,
Össze a szomszéd se zördül.
A rokonság
Csupa jószág,
Magyar ember fél a pörtül...
Nincsen osztály, nincs egyesség
Hogy szép szóval meg ne essék,
A testvérek
Összeférnek,
Felebarát
Mind jó barát:
Semmiséért megpörölni
Vagy megenni, vagy megölni
Egymást korántsem akarja:
De hol is akadna ügyvéd
Ki a *fülemile fütytyét*
Mai napság felvállalja?

1. Azt a művet, amely nevetségessé teszi az
emberi visszasságokat _____ nevezzük.

2. Mit gúnyol ki Arany János *A fülemile* című
művében?

3. Melyik versszakban a legélesebb a gúny?

302. Milyen versnek nevezzük a következő verset? Írd a vonalra!

V
I
RÁG
VOLTAM
HAJDANAN
VILÁG VOLT A
MOSTO
H
A
M
SZEP LÁNY VOLTAM ÚGY MEGHOLTAM
SZEP RUHÁT MEG SOSE HORDTAM
VIRÁG VAGYOK
HOLTAN IS
ÁLMODOM
A POR
BAN
IS
I
TE
LETET
ÁLMODOM
MAJD RAZKODOM
S RUHAZKODOM

(Nagy László: Árvácska sírverse)

303. A következő versszöveg a „dióban zárttságot” a formával is kifejezi. Melyik ez a versforma?

Babits Mihály

A lírikus epilógja

Csak én bírok versemnek hőse lenni,
első s utolsó mindenik dalomban:
a mindenséget vágyom versbe venni,
de még tovább magamnál nem jutottam.

S már azt hiszem: nincs rajtam kívül semmi,
de hogyha van is, Isten tudja, hogy' van?
Vak dióként dióban zárva lenni
s törésre várni beh megundorodtam.

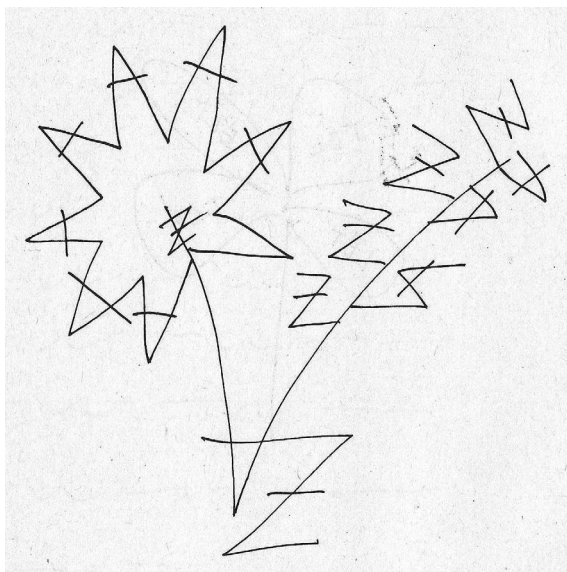
Bűvös körömből nincsen mód kitörnöm.
Csak nyílám szökheth rajta át: a vágy –
de jól tudom, vágyam sejtése csalfa.

Én maradok: magam számára börtön,
mert én vagyok az alany és a tárgy,
jaj én vagyok az ómega s az alfa.

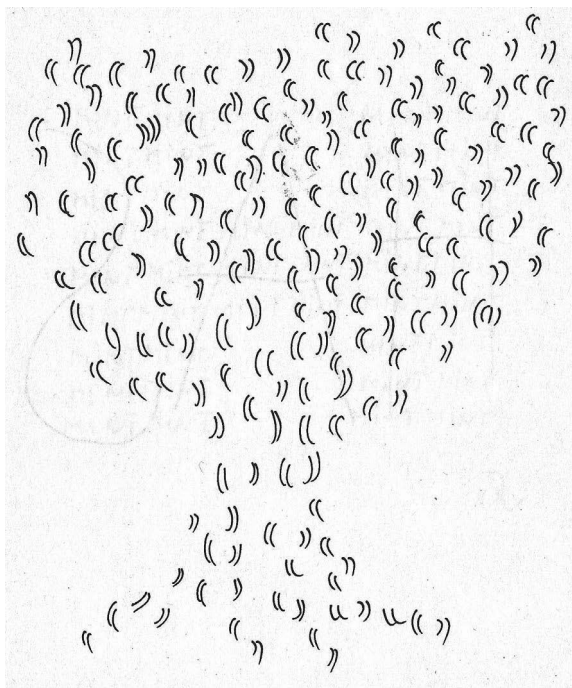
Karikázd be a helyes felelet előtti betűt!

- a) szonett
- b) epigrama
- c) dal
- d) óda

304. a) Nézd meg figyelmesen Tandori Dezső képversét! Írd le tömören, miért *Névelő növény* a címe?

- b) Értelmezd tömören Tandori Dezső *Az idézőjelek fája örökzöld* című képversét!

HALADÓ SZINT

Olvasási készség, szövegértés és szövegalkotás

305. Olvasd el a szöveget, és oldd meg a feladatokat!

A XVIII. század végén emelték vidékünkön az első köztéri szobrokat. Elsősorban a szabad királyi városokban, valamint a mezővárosi ranggal rendelkező településeken. Kizárólag vallási tárgyú szobrokat állítottak ebben az időben, melyek védték a települést a különböző elemi csapásoktól. Szent Flórián szobrát többnyire a templomok portájára, a Nepomuki Szent Jánost ábrázolót viszont a folyók, partok közelébe állították fel. Szent Orbán tiszteletére a szőlőhegyen (Felsőhegyen, a Telecskai-dombokon) nem szobrot, hanem feszületet helyeztek el. Úgy véljük, hogy filoxerajárvány hatására a szőlők védőszentjének kultusza ezen a vidéken elhomályosult.

A XIX. század elején építik a monumentális Szentháromság-tornyokat – Zomborban 1806-ban, Zentán 1910-ben, Bezdánban 1829-ben. A szoborállítások költségét ebben a korai időszakban még közadakozásból finanszírozták, a bezdánit például a helyi céhek közössége, a zentait pedig a katolikus polgárság állta. A XIX. század második felében készült szobrok felállítására egy-egy család nevéhez fűződik.

A Szentháromság-szobrok ikonográfiájának szigorú rendje van: az obeliszk tetején az Atyát idős korban ábrázolják, mellette a férfikorú Fiú, a Szent Lelket pedig a galamb jelképezi. Az obeliszk alapzatának közepén az Immaculata, mellette pedig az evangelisták, illetve az adott település templomának védőszentje, dedikációja található.

A bácskai szobrok nem egyedi alkotások. Zomborban és Apatinban már működtek olyan kőfaragó műhelyek a XVIII. és XIX. század fordulóján, ahol sorozatban készültek a szenteket ábrázoló homokkő alkotások.

(Beszédes Valéria: A Szentháromság-szobor)

Mi célból állítottak vallási tárgyú köztéri szobrokat a XVIII. és a XIX. század fordulóján?

Kik pénzelték a szobrok állítását a XIX. század első, és kik a XIX. század második felében?

Írd le a szöveg alapján kiket ábrázol a képen látható Szentháromság-szobor!

Olvasási készség és szövegértés

306. Olvasd el az alábbi szöveget, majd felelj a kérdésre!

Ladó János
Ödön vagy Jenő?
(részlet)

Pár évvel ezelőtt a műsorúság A persely című tévékomédia szerzőjét *Ödön* Labiche néven tüntette fel, s ezt a beharangozóban meg is indokolta, a következőképp: „Ha már mindenkit honosítottunk, a szerzőt sem hagyhatjuk ki a sorból: *Eugène*-ből *Ödön*-re kereszteltük, mivel eredetileg ez volt a magyar megfelelője.” Ez a megjegyzés több rádióhallgatót felbolydított. Telefonok, levelek sokasága emelt szót a nyelvművelő közönségszolgálatnál az ellen, hogy a francia *Eugène* keresztnévet a színműfordító az *Ödön*-nel azonosította.

Ám a névkutató szerint neki volt igaza! Az *Eugén* magyar megfelelője eredetileg valóban az *Ödön* volt, csak később kapcsolták a törzsnévi eredetű *Jenő* utónévhez. Az *Ödön* eredetije ugyanis egy *Ewden*-nek írt név volt, melyet egy Anjou-korabeli okiratból bányásztak elő. Ekkori ejtése valószínűleg *Eugyén* volt, s így a későbbi *Eugén*-nel azonosnak tekinthető. Az *Ewden* nevet Széchenyi István *Ödön*-nek olvasta, és 1839-ben született fiának ezt az *Ödön* nevet régi magyar névként adta keresztnévül. Széchenyi ugyanis híve volt a régebben Bod Péter által kezdeményezett keresztnév-magyarító mozgalomnak. Ezzel az *Ewden* név elszakadt az *Eugén*-től. Az *Ödön*-nel ezután az *Edmond*, *Edmund* nevet magyarították, az *Eugén*-t pedig a *Jenő*-vel. Így kapcsolódik tehát az *Ödön* a *Jenő*höz, s ez az alapja a névtévesztésnek, amely Jókai hőseinél, a Baradlay fiúknál végzetes tévedés okozójává válik. Liska Dénes fordítása tehát megfelel a névtörténeti tényeknek.

Nevezd meg kinek a nevéhez fűződik az *Ödön* és a *Jenő* nevek cseréje!

307. Olvasd el a regényrészletet, és oldd meg a feladatokat!

Budapest, retour

Lassan, távolról érkeztek az első fénycsíkok, az első hangfoszlányok. Hosszú percek teltek el, mire formát kaptak a szoba tárgyai, s rájöttem, hol vagyok.

Mozdulatlanul az alig-ébrenlét síkos fövényén, a redőny résein beszűrődő párhuzamos fénycsíkokban lebegő porszemeket bámultam. Lentről autótülkölés és motorzúgás hallatszott, s valahol a közelben villamos csörömpölt. Megremegtek a harmadik emeleti lakás ablakai, amikor a szerelvény az épület elé ért. Ezt egyfajta végleges ébresztőként fogadtam. Feltápáskodtam, s a karórámra akartam pillantani, de nem találtam sehol sem. Egy ideig kerestem az összecúszott matracok, testnedvektől foltos pokrócok alatt, között – hasztalan. Eszembe jutott, hogy talán az utcai szerencsejátékosoknál veszítettem el, de nem emlékeztem pontosan. Felvettem hát az újdonsült veszteségek egyébként is terjedelmes listájára.

A fürdőszoba zuhanyozójában gyorsan újjászülettem, és a magammal hozott táskából előhalásztam az utolsó használható ruhaneműt.

Képzőművész barátom (akit mindenki csak Picassónak hívott) lakása kiváló menedékkül szolgált, főként, ha az ember zűrös szerelmi ügyek, leszámolások és háborúk elől menekült... Picasso sohasem zárta be lakását, igaz nem is volt onnan mit ellopni, hacsak nem készülő festményeit. Ő maga csak ritkán bukkant fel. A szűk kis kégli egyfajta menhely volt barátok, barát nők és ismerősök számára, s az ember sohasem tudhatta, kivel találkozik a konyhából kilépve.

Néhány napja itt húztam meg magam, s most úgy döntöttem, ideje visszatérnem albérletembe.

A bejárati ajtó felé indultam, amikor meggondoltam magam, s átvágva a leírhatatlan rendetlenségen, a könyvespolc elé léptem. Nietzsche, Jókai, Hajnóczy, Friedell és még sok más szerző kötete sorakozott a polcokon. Végighúztam ujjam a könyvek gerincén. Mennyi betű, szó, gondolat; – s nem segíthet egyik sem, gondoltam.

Behúztam magam mögött a lakásajtót, és kezemben a táskámmal leszaladtam a széles lépcsősoron. Az utcán mély lélegzetet vettem. 1993 novembere volt, s Budapest legszennyezettebb körútjának késődélutáni levegője porral és kipufogógázzal telítődött. Gyors léptekkel indultam közeli törzshelyem, a Marxim felé.

(Nagy Abonyi Árpád)

- a) Melyik tárgyat veszítette el az elbeszélő? _____
- b) Mi a kégli? _____
- c) A könyvespolcon melyik magyar író műve szerepel? _____
- d) Miért Picasso a barát beceneve? _____

308. Figyelmesen olvasd el a szövegrészletet, és felelj a kérdésre!

Ernest Hemingway

Az öreg halász és a tenger

Aznap délután egy kirándulótársaság érkezett a kertvendéglőbe, s ahogy nézelődtek, nézték a tengert, az egyik nő meglátott odalent, a vízen úszó ócska söröskannák és döglött barracudák közt egy nagy, hosszú, fehér csontvázat, hatalmas farokkal a végén, amint az ár himbálgatta és emelgette, míg a keleti szél állhatatosan korbácsolta a tengert a kikötőből bejáratán túl.

– Mi az ott? – kérdezte a pincértől, és rámutatott a nagy hal hosszú hátgerincére, ami most már csak szemét volt, hulladék, s csupán arra várt, hogy a dagály elsodorja.

– Tiburon – hadarta a pincér. – Cápa. – Azt akarta megmagyarázni, hogy mi történt.

– Nem is tudtam, hogy a cápáknak ilyen szép, mutatós formájú farkuk van – mondta a nő.

– Én sem tudtam – mondta a férfi, aki vele volt.

Fent, az út mentén, a kunyhójában, az öreg halász ekkor már újra aludt. Még mindig arcra borulva aludt, s a fiú megint ott ült mellette, és virrasztotta.

Oroszlánokról álmodott az öreg.

(Ottlik Géza fordítása)

Sorold fel a szövegben szereplő állatokat!

309. Olvasd el a szöveget, és oldd meg a feladatot!

Október 19. Hétfő

Két napig pihentetnem kellett a lábam. Doktor Gray egy kötekedő alak.
Azt mondta, rossz néven veszi, ha néhány vízhólyag miatt kihívják.
Nagyon meglepett a hozzáállása. Köztudott tény, hogy a hegymászók lábujja el is
üszkösödhet.

Október 20. Kedd

Ágyban fekszem, képtelen vagyok talpra állni a kínzó fájdalomtól, apa pedig letudja a szü-
lői kötelmeket azzal, hogy naponta háromszor hozzám vág néhány szalonnás szendvicset.

Ha anya nem jön haza, rövidesen végez velem a kétségbeesés és az alultápláltság, ellátatlan
vagyok.

Az alábbi mondatok mindegyikéből ugyanaz a szó hiányzik. Melyik az? Írd a vonalakra!

A fenti szöveg műfaja _____. A mű szerzője Sue Townsend, a címe *A 13 és ¾*
éves *Adrian Mole titkos* _____ja.

310. Olvasd el az alábbi meghatározást, és állapítsd meg, melyik műfajra vonatkozik! A műfaj nevét
vonallal helyettesítettük. Mit írnál a vonalakra?

Rövid, egyszerű szerkesztésű lírai költemény, egyetlen érzelmet (vidámság, bánat, hazasze-
retet, bátorság stb.) fejez ki, gyakori benne a visszatérő, refrénszerű sor, s végződhet váratlan
fordulattal (csattanóval). Témáit tekintve van vallásos, hazafias, szerelmi, csata és bor, vagy
betyár____, sőt diák____, bölcső____, katona____ stb. Eredet szerint létezik nép____
(szerzője ismeretlen) és mű____, amely ismert szerző érzelmeit fejezi ki.

(Szilágyi V. Ferenc: *Irodalmi alapgfogalmak*)

A műfaj neve: _____

311. Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget!

Egyezmény a gyermek jogairól

I. RÉSZ

13. cikk

1. A gyermeknek joga van a véleménynyilvánítás szabadságára. Ez a jog magában foglalja
mindenfajta tájékoztatás és eszme határokra tekintet nélküli kérésének, megismerésének és
terjesztésének szabadságát, nyilvánuljon meg az szóban, írásban, nyomtatásban, művészi vagy
bármilyen más, a gyermek választásának megfelelő formában.

2. Ennek a jognak a gyakorlása csak a törvényben kifejezetten megállapított korlátozások-
nak vethető alá, amelyek

a) mások jogainak és jó hírnevének tiszteletben tartása, illetőleg

b) az állam biztonsága, a közrend, a közegészségügy, vagy a közérkölcsh védelme érdekében
szükségesek.

Tanulmányozd a fenti szöveg stilisztikai jellemzőit! Szerinted milyen stílusban íródott?

312. Olvasd el a szöveget, és oldd meg a feladatokat!

A matematikai gondolkodás induktív természete

A problémamegoldás irodalmában egyetértés mutatkozik abban, hogy a tanulók a kidolgozott példák tanulmányozásán keresztül induktívan tanulnak. A kidolgozott példa lépéseit követve általánosíthatják, vagy elvonatkoztathatják az adott készség helyes eljárását, különösen ha az adott példa inkább specifikus, mint általános.

Például: Simon és Zhu (1988) bemutatta, hogy azok a tanulók, akiknek példákat mutattak polinomok szorzattá alakítására, aztán ilyenek önálló végrehajtására kérték őket, képesek voltak helyesen elvonatkoztatni a szorzattá alakítás alapjául szolgáló szabályokat. Simon és Zhu úgy hivatkozott az ilyenfajta tanulási folyamatra, mint „cselekedve tanulás”.

(Thalia Ben-Zeev, Yale Egyetem)

Melyik stílusfajtaéhoz tartozik a szöveg? Húzd alá a helyes választ!

- a) szépirodalmi
- b) társalgási
- c) publicisztikai
- d) hivatalos
- e) tudományos

Milyen tanulási folyamatra hivatkoznak a tudósok? Írd a vonalra a nevét!

313. Húzd alá a szöveg tételmondatát!

Húsvét egyik legnépszerűbb, régi szokása a tojásfestés, mely az asszonyok, a lányok dolga volt. Ennek legegyszerűbb módja, hogy a tojás felületét levéllel burkolják be, s úgy teszik a festékbe, utána a csipkézett levél helye világos színű marad. Régebben házi festékanyagokat használtak: hagymalevél, zöld dióhéj főzetét, vadkörte- vagy vadalmafa héját, gubacsot stb. A tojások „írásának” legismertebb módja az, hogy viaszt olvasztanak meg, s folyékony viasszal a tojás héjára a kívánt mintákat írják. Ha a viasz megaludt, a tojást a festékbe teszik. A színes tojásról a viaszt letörlik, s a helye sárgásfehér marad. Karcolással készülnek a vakart vagy kotort tojások: a díszítőmotívumokat éles szerszámmal kotorják a tojásra.

314. Olvasd el Örkény István következő egypercesét!

- a) Állapítsd meg az egyperces novella kulcsszavait! Válassz ki közülük kettőt, amelyet leírsz!

Szakmai önérzet

Engem kemény fából faragtak!

Tudok magamon uralkodni.

Nem látszott rajtam semmi, pedig hosszú évek szorgalmas munkája, tehetségem elismerése, egész jövőm forgott kockán.

– Állatművész vagyok – mondtam.

– Mit tud? – kérdezte az igazgató.

– Madárhangot utáncok.

- Sajnos – legyintett –, ez kiment a divatból.
- Hogyhogy? A gerle bűgása? A nádiveréb cserregése? A fürj pitypalatttyolása? A sirály vijjogása? A pacsirta éneke?
- Passzé – mondta unottan az igazgató.
- Ez fáj. De azt hiszem, nem látszott rajtam semmi.
- A viszontlátásra – mondtam udvariasan, és kirepültem a nyitott ablakon.

Kulcsszavak: _____

b) Írd le néhány mondatban, hogyan értelmezed az egyperces zárómondatát, a kirepülés mozzanatát!

315. Olvasd el a szöveget, és oldd meg a feladatot!

A mesélésnek is évezredek gyakorlata van. Megvan a hangvétele, megvan az előadás során alkalmazott gesztusok (igen korlátozott) használata, a közönség beleszólásának mértéke. A szóbeli mesélésnél nincs csodálatosabb kommunikációs kapcsolat: a százszor ismert mesét is együtt élvezni az előadó meg a közönsége. Már az ókori és a középkori irodalom is lopkodott ebből a népszerűségből. Azt írják nem is mesei jellegű műveik elejére, vagy egyes epizódok elé: „most mesét mondok”. A rajzfilmek és televíziós műsorok „meseként” hirdetik magukat, egyáltalán nem mindig indokolt módon. Nálunk is, másutt is mind a rádióban, mind a televízióban helye van az „esti mesének”, amelyek végén nemcsak a tévémaci alszik el, hanem sok-sok kisgyerek is, miután fogat mosott, prüsszögött, sőt még kedvenc játék babáját is magával viszi az ágyba. Ez a pedagógiai cél a mesét használja fel. Igaza is van ebben, legfeljebb azt sajnálhatjuk, ha mese címén e műsorokban szövegek hangzanak el a „szakállas kavicsról” vagy a „csodálatos tamagocsiról” – hogy valódi mesehallgatók által kifogásolt sületlenségeket említsek.

(Voigt Vilmos nyomán)

Dönts el a szöveg alapján, hogy melyik állítás igaz (I) vagy hamis (H)!

- a) ____ A mesélésnek hosszú, évezredek gyakorlata van.
- b) ____ A rajzfilmek és a televíziós műsorok nem meseként hirdetik magukat.
- c) ____ A százszor ismert mesét unja az előadó és a közönség.
- d) ____ A televíziós mese végén nem csak a tévémaci alszik el.

316. Olvasd el a szöveget, és húzd alá azokat a szavakat, amelyek nem tekinthetők a szöveg kulcsszavainak!

Kevergess egy csésze forró teát fém kiskanállal! A kanál nyele átmelegszik, mert benne a hő towaterjed. A hőterjedésnek ezt a módját hővezetésnek nevezzük. Egyes anyagokban, például a fémekben a hő nagyon gyorsan terjed. Ezeket az anyagokat jó hővezetőknek nevezzük. A műanyagok pedig rosszul vezetik a hőt, ezek hőszigetelők.

hőterjedés, hőmérő, hőmérséklet, hővezető, hőszigetelő, hőszugárzó

317. Olvasd el a szöveget, és válaszolj a kérdésekre!

Az ijesztő végtelen pusztán megbomlott sebességgel rohantak a vonatok. Csak meg-megvillanó ablakaik hasogattak bele a kormos éjszakába. Hirtelen erős rándulás futott végig a kocsikon, és félelmes roppanás hallatszott. Ütközők csapódtak egymáshoz, és összevissza csörömpöltek. A kerekek közt – elnyújtottan – recsegés-ropogás hallatszott, mintha ezer és ezer zúzódó csont diribdarabra töredezett volna. A száguldó vonatok hirtelen megtorpantak a pályán.

A kocsikban ijedten, elsápadva lebbentek meg a fénykúpok, az utasok elharapták az utolsó szót, mindenki magába dermedten, várakozó nyugtalansággal lesett ki az éjszakába.

Valahol kupéajtót csaptak be, utána ismét csend lett, csak messziről hangzott tovább a megtorpant mozdonyok lázas pöfékelése.

Sok idő telt el, de a vonatok még mindig egy helyben álltak. Végre kattogás hallatszott, s a kerekek lomha lassúsággal körbe fordultak. Ezt csattanás követte, mire a megzavart kocsik zörömbölve hátráltak meg, a gőzvezető csövekből kifulladt szusszanás hallatszott, messze a mozdonyok még egyszer fölsisteregetek, s nehéz pöfékelésük többé nem zavarta az éjszakát.

(Szirmai Károly: *Veszteglő vonatok a sötétben*)

1. Mely napszakban játszódik a történet?

2. Milyen hangokat hallanak a veszteglő vonatban az emberek? Írj ki a szövegből három hangutánzó főnevet!

318. Olvasd el a szöveget, és válaszolj a kérdésekre!

Arany János a Toldit a Kisfaludy Társaság pályázatára 1846-ban írta meg. 1847-ben kötött életre szóló barátságot Petőfi Sándorral, aki így látta Arany János elbeszélő költeményét:

*(...) Dalod, mint a puszták harangja, egyszerű,
De oly tiszta is, mint a puszták harangja,
Melynek csengése a rónákon keresztül
Vándorol, s a világ zaja nem zavarja. (...)*

Arany János műve Toldi Lőrinc fiáról, az ő ellentétükről szól. Megtudjuk, hogy Miklóst „rókalelkű” bátyja paraszti sorba taszítja. A kisebbik gyermek legfőbb vágya: vitézzé lenni. Sok viszontagságot kell leküzdenie Miklósnak, míg Lajos király vitézei közé fogadja.

Felvetődik a kérdés: honnan, miféle forrásokból merített a Toldi írója? Ilosvai Selymes Péter históriás éneke mellett a Nagyszalontán hallott édes rege, a Toldi család története is hatással lehetett rá.

1. A Toldi megírása után hány évvel kötött barátságot Petőfi és Arany János?

2. Mire vonatkozik a következő állítás: „Dalod, mint puszták harangja, egyszerű”? Keretezd be!
a) Petőfi költészetére.

b) Arany János egész költészetére.

c) A Toldi című elbeszélő költeményre.

3. Kinek a históriás éneke szolgált forrásként Arany János számára?

- a) Petőfi Sándoré
- b) Ilosvai Selymes Péteré
- c) Toldi Lőrincé
- d) Kisfaludy Sándoré

319. Összekeveredtek Örkény István *Az autóvezető* című egyperces-részletének mondatai. Számozással állítsd őket helyes sorrendbe! Az első és az utolsó mondat a helyén van.

Pereszlényi József anyagmozgató, CO 75-14 rendszámú Wartburg kocsiával megállt a sarki újságárusnál.

___ Visszaült a kocsijába.

___ – Az mindennap benne van a lapban.

___ – Sajnos, elfogyott.

___ – Kérek egy Budapesti Híreket.

___ – Akkor egy tegnapi is jó lesz.

___ – Hát akkor adja ide azt a holnapit – mondta az anyagmozgató.

___ – Az is elfogyott. De véletlenül van már egy holnapim.

___ – Abban is közlik a moziműsort?

___ Föllapozta a moziműsort.

Némi keresgélés után talált egy csehszlovák filmet – Egy szöszi szerelmei –, melyet dicsérni hallott.

320. Figyelmesen olvasd el a szövegrészletet, és felelj a kérdésre!

Szerencsére – ebben az esetben igazán szerencsére – a csekélyke rum leérkezett, s alighogy elhelyezkedett, szót kért.

– Mit akartál mondani, te hülye?

A rum őszinte volt és goromba.

– Megsértett!

– Tutajos! – folytatta a rum erőltlenül, mert igazán kevéske volt, és Tutajos csak dühében nyúlt hozzá –, Tutajos, volt kedved kimenni a gazdaságba? Nem volt! Érdekel a gazdaság? Nem érdekel! Nagyképű voltál? Az voltál! Áldozatot akartál hozni, valami homályos udvariassági kényszer alatt?

(Fekete István: *Téli berek*)

Kik között folyik a fenti párbeszéd?

Válasz: _____

321. Olvasd el az alábbi, filmmel kapcsolatos szövegrészletet, majd felelj a kérdésekre!

A film a festészet ablakszerű ábrázolásmódjánál annyival tovább megy, hogy nemcsak azt képes mutatni, amit az emberi szem – akár az üvegtáblán keresztül láthat, hanem a valóságnak azt a dimenzióját is képes feltárni, amely a természetes (technikai eszközök nélküli) látás számára elérhetetlen. Ennek közismert és leggyakrabban említett példája Edward Maybridge 1878-ban végrehajtott, stanfordi kísérlete, amely során egy ügető lóról 40 ezredmásodpercnyi

távolságra lévő 12 kamerával készített sorozatfelvételt, ezzel bizonyítva, hogy galoppozás közben egy bizonyos mozgásfázisban valóban csupán egyetlen pata érinti a földet. A kísérletben a kamera azt látja, amire a szem képtelen, ezáltal mintegy az emberi látás területét tudja kiterjeszteni.

A kamera által feltárt tudás azonban némiképpen más jellegű, mint az eszköz segítségével nélkül szerzett vizuális tapasztalat. Walter Benjamin szavaival: „más természet jelenik meg a fényképezőgép, s más az emberi szem előtt; elsősorban mert az ember által tudatosan áthatott tér helyébe tudattalanul áthatott tér kerül.”

A kamera segítségével nemcsak a valóságot tudjuk megtapasztalni, hanem annak szabad szemmel nem érzékelhető mélységeibe vagyunk képesek belátni. Egy pillanatfelvétel rögzített idő- és térdimenzióit szemlélve olyan új mintázatok kerülhetnek előtérbe, melyek a felvétel készítésekor nem voltak láthatók.

(Részletek Sággy Miklós *A fény retorikája* című könyvéből)

1. Mit lát a kamera, amit az emberi szem nem vesz észre? Említs meg két mozzanatot a szöveg alapján!

2. Melyik szerző és szöveg kapcsán emeltétek ki a filmszerűséget? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) Karinthy Frigyes: Hazudok
- b) Mándy Iván: Kék dívány
- c) Németh István: Színötös
- d) Danilo Kiš: A fiú és a kutya

322. Olvasd el az információkat, és válaszolj a kérdésekre!

A jegymester.hu online jegyértékesítő rendszer egy internetes katalógus, amely magyarországi kulturális és sport-intézmények által forgalomba hozott jegyeket, illetve bérleteket kínál eladásra.

Pesti Színház

Dés-Geszti-Békés: A dzsungel könyve (Zenés játék)

Ugyan ki tudná összefoglalni, mi mindenről szól a farkasok közt nevelkedett Maugli, az emberek ketrecéből szabadult Bagira, a törvényt bölcsen oktató Balu, a titokzatos Ká, a boszszúra és embervérre szomjas Sír Kán története? Szól a születésről és a halálról, a befogadásról és a kitaszításról, a csapatról és a magányról, a gyerekkor és a kamaszkor varázslatos időszakáról – vagyis mindarról, ami egy „kölyökkel” megeshet, akár farkasok, akár emberek között nevelkedik.

Az előadás 10 éven aluli gyerekek számára nem ajánlott!

Előadások

Május 4. P	19:00	A dzsungel könyve	 Nem értékesíthető.
Május 5. Szo	19:00	A dzsungel könyve	 Nem értékesíthető.
Május 6. V	11:00	A dzsungel könyve	 Nem értékesíthető.
Május 11. P	19:00	A dzsungel könyve	 Több, mint 5 jegy.
Május 15. K	19:00	A dzsungel könyve	 3 jegy.

TÁJÉKOZTATÓ

A jegyek átvételének módjáról (a grafikai jelek magyarázata):

Pénztári jegyátvétel

GLS csomagküldő szolgálat

Postai kézbesítés

Saját nyomtatású jegyek

(A jegymester.hu nyomán)

1. Rendelhetsz-e a jegymester.hu katalógusában jegyeket telefonon?

- a) igen
- b) nem

2. Melyik színházban játszik *A dzsungel könyve* című zenés darabot?

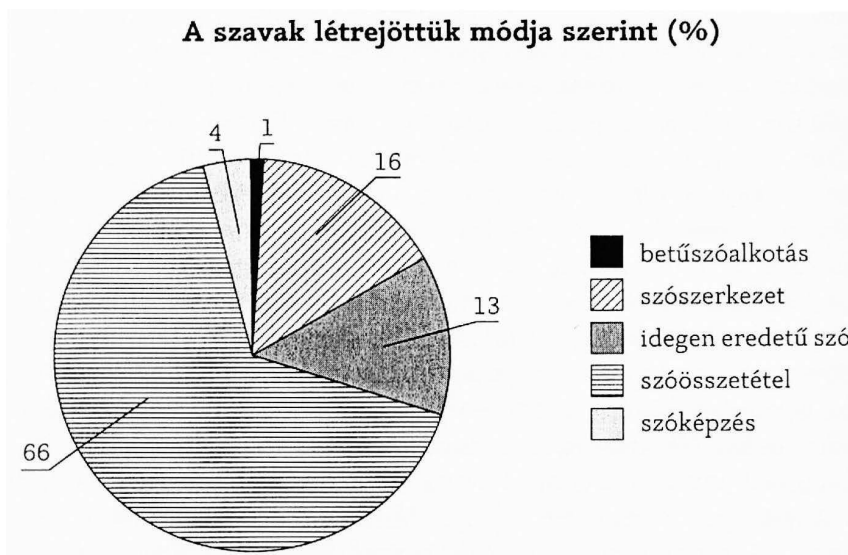
3. Hogyan tudod átvenni *A dzsungel könyvére* rendelt jegyeket?

- a) az előadás előtt a pénztárnál
- b) a csomagküldő szolgálat házhoz szállítja
- c) a posta házhoz szállítja
- d) interneten elküldik, és ki kell nyomtatnod

4. Milyen időpontra tud jegyet vásárolni egy négy tagú család az előadásra?

Dátum: _____

- 323.** Az alábbi ábra azt mutatja, milyen szóalkotási módokkal jöttek létre legújabb magyar szakszavaink. Vizsgáld meg figyelmesen a grafikont, és állapítsd meg, melyik szóalkotási móddal jött létre legtöbb és melyikkel a legkevesebb új szakszavunk!

(Minya Károly: *Mai magyar szaknyelvújítás*)

Legtöbb új szakszó _____ jött létre.
(milyen szóalkotási móddal?)

Legkevesebb új szakszó _____ jött létre.
(milyen szóalkotási móddal?)

- 324.** Tanulmányozd a tanulási piramist!

Edgar Dale foglalta össze a különböző tanulási módszerek hatékonyságát egy ún. tanulási piramisba rendezve. Elmélete alapján, az egyes tanulási módszerek esetén, két hét elteltével ennyire emlékszünk:

90 %-ára annak, amit mondunk és teszünk	A tevékenység végzése a gyakorlatban Ösztönzés a valós tapasztalat megszerzésére A tevékenység színészi eljátszása	Aktív
70 %-ára annak, amit mondunk	Kiselőadás megtartása Részvétel beszélgetésben	
50 %-ára annak, amit hallunk és látunk	Tevékenység helyszíni megfigyelése Bemutató megtekintése Bemutató megtekintése egy kiállításon nézelődve Film megtekintése	Passzív
30 %-ára annak, amit látunk	Képek szemrevételezése	
20 %-ára annak, amit hallunk	Előadás meghallgatása	
10 %-ára annak, amit olvasunk	Olvasás	

1. A piramist tanulmányozva olvasd le melyik a leghatékonyabb tanulási módszer, majd írd a vonalra!

2. Az olvasás **az aktív** vagy **a passzív** tanulási módszerek közé tartozik? _____

325. Tanulmányozd a Kosztolányi Dezső Színház weboldalának részletét, és válaszolj a kérdésekre!

a) Rendelhetsz-e online színházjegyet a Kosztolányi Dezső Színház előadásaira?

Kosztolányi Dezső Színház

JEGYPÉNZTÁR
Tel.: 024/557-471
Online.: Jegyek ITT!
Előadásnapokon: Haramabašić u. 4.
Jegypénztár, 17,30 órától

AZ EMBER TRAGÉDIÁJA

<u>Dátum</u>		<u>Korlátozás</u>	
2010.12.06.			18.00 - MINDEN JEGY ELKELT!

AZ EMBER TRAGÉDIÁJA

<u>Dátum</u>		<u>Korlátozás</u>	
2010.12.06.			18.00 - MINDEN JEGY ELKELT!

NEUROLEPTIC TRIO

<u>Dátum</u>		<u>Korlátozás</u>	
2010.12.10.			19.30 INGYENES

Válasz: _____

b) Melyik drámát játssza a Kosztolányi Dezső Színház társulata?

Válasz: _____

326. Olvasd el figyelmesen a szöveget, és válaszolj a kérdésekre!

Почтарина плаћена у готовом	ИЗЛАЗИ МЕСЕЧНО
KALANGYA	
ALAPITOTTA SZENTELEKY KORNÉL	
SZERKESZTIK: SZIRMAI KÁROLY és KENDE FERENC	
1936 március hó	V. évf. 3. szám
Kosztolányi-szám	
Dr. SZIRMAI KÁROLY: Az elmúlás költője	Oldal 145
KOSZTOLÁNYI DEZSŐ versei	
154, 158, 161, 162, 167, 168, 173, 175, 182, 191, 200	
BABITS MIHÁLY: Emlék régi levelekről	157
KÁLLAY MIKLÓS: Kosztolányi Dezső a forma miztikus	159
KOSZTOLÁNYI DEZSŐ: A púp (novella)	164
NÉMETH LÁSZLO: Kosztolányi Dezső	171
SCHÖPFLIN ALADAR: Kosztolányi Dezső	174
KOSZTOLÁNYI DEZSŐ: Tréfa	176
AMBRUS BALÁZS: Kosztolányi Dezső—Esti Kornél	183
KOSZTOLÁNYI DEZSŐ: Részlet Esti Kornél című művéből	185
ARATÓ ENDRE: Távirat Kosztolányi-ról	193
KOLOZSY-CSUKA JÁNOS: Látogatás Kosztolányi édesanyjánál	195
KOSZTOLÁNYI DEZSŐ: Seneca, részlet „Nero a véres költő” c. regényéből	201
KISBÉRI JÁNOS: Technika és szerialitás	211
KOSZTOLÁNYI DEZSŐ: Appendix	220
	
JUGOSZLAVIÁBAN	MAGYARORSZÁGON
Egyes szám ára . 15 Din.	Egyes szám ára . 2 Pengő
Negyed évre 45 Din.	Negyed évre . . . 6 Pengő
Félévre 90 Din.	Félévre 12 Pengő
Egész évre 180 Din.	Egész évre 24 Pengő
Cena: Za celu godinu D. 180,—, pola godine D. 90,— 3 meseca D. 45,— Pojed. broj D. 15,—	

a) Melyik íróról/költőről írnak a folyóiratban?

Válasz: _____

b) Kik a szerkesztői a folyóiratnak?

Válasz: _____

327. Olvasd el az alábbi két szöveget, majd hasonlítsd őket össze!

„... a hadifogság alapvető érzése az éhség. A honvágy mellett, de annál erősebben, megfoghatóbban és türelmetlenebbül, az éhség ad irányt minden vágynak, gondolatnak és cselekedetnek. A hadifogság az éhség diktatúrája, és e szabály alól nincs kivétel, vagy ha van is, én ilyen kivételt sohasem láttam, és hírét sem hallottam.”

(Részlet Örkény István *Lágerek népe* c. művéből)

Pilinszky János: Francia fogoly (részlet)

Csak azt feledném, azt a franciát, kit
hajnalfele a szállásunk előtt
a hátsó udvar sűrűjében láttam
lopódzani, hogy szinte földbe nőtt.
Körülkutatva éppen visszanezgett,
s hogy végre biztos rejteket talált:
övé lehet a zsákmánya egészen!
Akármi lesz is, nem mozdul odább.
S már ette is, már falta is a répát,
mit úgy lophatott rongyai alatt.
Nyers marharépat evett, de a torkán
még alig ért le, jött is a falat;
és undorral és gyönyörrel a nyelvén
az édes étel úgy találkozott,
mint telhetetlen testi mámorukban
a boldogok és boldogtalanok!

Fogalmazd meg röviden két hasonlóságot a fenti két alkotással kapcsolatban!

hasonlóság: _____

hasonlóság: _____

328. Olvasd el a szöveget, és válaszolj a kérdésekre!

Az öregember az ágyban fekvé minden este bejárta ugyanazt az utat. A folyó felől indult, a kissé féloldalasan, befelé megdőlt kapu felől. A vékony, rozsdásodó vaskeretet itt-ott átszakadt drótháló tartotta össze. Kétfelől sűrű, embermagasságú orgonasövény. Az öregember vagy közvetlenül a kaputól indult, vagy éppen belépett a kertbe. Az út *ugyanaz* volt. Hosszanti irányban, élére fektetett téglákkal szegélyezett, apró folyami sóderrel fölszórt sáv. Ha szélteben kinyújtotta két karját, éppen áterte az út szélességét. A vöröses, foltos téglák néhol kifordultak a földből vagy éppen sarkosan megsüllyedtek. Az illesztéseknél gyomos szálak meredeztek elő. Az út két oldalán azonban már egy másik kert volt. De ez a kert is az övé volt, sőt kizárólag ez a kert volt az övé, a másik leúszott a folyóban, mint a kidöntött, legallyazott erdők. Csak az egyik nagy nyárfa és a ház két oldalán alul és felül álló két-két vadgesztenye maradt meg. Jobban szerette ezt a kertet, hiszen mit kezdene magával például az egykori üres labdatéren, amelyet most cserjék, mezei virágok, gyomnövények borítottak. Szinte minden a véletlen műve volt, vagyis a szélé és rovaroké, azok hordták szerteszéjjel a magvakat, porokat, spórákat, senki más. Mégis, mintha mindent pontosan megterveztek volna, mert minden a helyén volt, minden illeszkedett. Mezítláb, lassan lépkedett, lábujjai közt átfordult egy-egy sima, langyos kavics. Nem szúrta a kő, mert ilyenkorra ujnyi vastagra keményedett sarkán és a talppárnákon a bőr, azt sem vette észre, ha tüskébe lépett. Ugyanaz az út volt, és mindig ugyanazt az útvonalat járta be, emlékek és háttér nélkül. De minden egyes alkalommal másképpen tekintett végig a kerten.

(Farkas Péter: *Nyolc perc*)

a) Hogyan értelmezed az út és a kert relációját, hogy az öregember mindig ugyanazt az útvonalat járta be? Fogalmazd meg saját szavaiddal!

b) Hogyan értelmezed, hogy a kertben mégis mindig másképpen tekintett végig?

329. Olvasd el figyelmesen a szöveget, majd oldd meg a feladatot!

Testünk és környezetünk között az egyik legfontosabb kapocs minden bizonnyal az élelem. Az élelem képében a környezet ténylegesen bekerül testünkbe, és átjárja azt. A vitaminok e kapcsolat koordinálásában kétségkívül a legfontosabb tényezők egyikének számítanak.

Meg vagyok győződve, hogy ha testünket visszahelyeznénk abba a környezetbe, amely számára ez a test kialakult, éppen olyan tökéletesen működne, mint a többi élőlény. A betegség a szervezetünk és a környezetünk közötti diszharmónia kifejeződése. Olyan nem létezik, hogy egészséges vagy nem egészséges. A hal rosszul érzi magát a földön, a nyúl meg a víz alatt. Minden attól függ, milyen környezet számára alakultunk ki.

Szilárdan hiszek az emberi test tökéletességében, és azt gondolom, hogy a vitaminok fontos tényezők a környezettel történő koordinálásban. A vitaminok, ha helyesen értelmezik és alkalmazzák őket, segítségünkre lesznek az emberi szenvedés olyan mértékű csökkentésében, amelyet ma a legfantáziadúsabb elme sem képes elképzelni.

(Szent-Györgyi Albert: *Az élő állapot*, részlet)

Fogalmazd meg két olyan kérdést a vitaminokkal kapcsolatban, melyre megtalálható a válasz a szövegben!

330. Figyelmesen olvasd el a verseket!

József Attila

Mikor az uccán átment a kedves

Mikor az uccán átment a kedves,
galambok ültek a verebekhez.

Mikor gyöngéden járdára lépett,
édes bokája derengve fénylett.

Mikor a válla picikét rándult,
egy kis fiúcska utána bámult.

Lebegve lépett – már gyúlt a villany
s kedvükre nézték, csodálták vígan.

És ránevettek, senki se bánta,
hogy ő a szívem gyökere-ága.

Akit ringattam vigyázva, ölben,
óh hogy aggódtam – elveszik tőlem!

De begyes kedvük szívemre rászállt,
letörte ott az irigy virágszált.

És ment a kedves, szépen, derűsen,
karcsú szél hajlott utána hűsen!

Birtalan Ferenc

Para-fázis

Mikor az uccán átment a kedves,
hétfő volt, tudtam: holnapra kedd lesz.

Mikor gyöngéden járdára lépett,
odanéztem a bokája végett.

Mikor a válla picikét rándult,
Parkinson-kór, gondoltam, de már múlt.

Lebegve lépett – már gyúlt a villany,
én néztem kedvtelve: megtanítsam?

És ránevettek, senki se bánta,
ő a reményem: a panoráma!

Akit ringattam vigyázva, ölben,
akkor mocorgott, elmenne tőlem.

De begyes kedvük szívemre rászállt,
hajlítgattam a kecses virágszárt.

És ment a kedves, szépen, derűsen,
s szeleltem utána, egyszerűen.

Fogalmazd meg röviden **két hasonlóságot** a lírai alkotásokkal kapcsolatban!

1. Hasonlóság: _____

2. Hasonlóság: _____

Szövegalkotás

331. Írd helyesen a vonalra a tagolatlanul írt tulajdonneveket, valamint **-i** vagy **-beli** képzős alakjukat!

*magyarnyelvtudományitársaság, nyelvművelőképzisztár, azest (folyóirat),
velencecukrászda, bagolyutca, aranyjános*

tulajdonnév	-i vagy -beli képzős alak

332. Figyelmesen olvasd el a szöveget! Pótold a kilenc vesszőt!

A béka oly nagygyá akart lenni mint az ökör ezért nagyon felfújta magát. A fia mondta neki hogy ne fáradjon ezzel mert a béka semmi az ökörhöz képest. Amaz mégis felfuvalkodott. Intette a fia:

– Ha szétpukkannál is felfuvalkodásodban akkor sem lehetsz olyan mint az ökör.

A béka akkor sem fogadott szót hanem mindaddig fuvalkodott mígnem meghasadt és a lelkét kifújta. (Ezópus)

333. Fűzz toldalékot a szavakhoz a megadott utasítások alapján! Ügyelj a helyesírássra!

	<i>-ban</i>	<i>-nál</i>	<i>-tól</i>	<i>-hoz</i>
ez				
az				

334. Kösd össze az alább felsorolt szavakat a Helyesírási szabályzatnak azzal a pontjával, amelyik írásmódjukat meghatározza!

tollal

visszhang

arccal

füttyel

jobbra

60. Ha a toldalékos szó belsejében, az összetételi tagok határán vagy az egymást követő szavak érintkezési helyén egy hosszú és egy másfajta rövid mássalhangzó vagy egy rövid és egy másfajta hosszú mássalhangzó kerül egymás mellé, akkor a hosszú mássalhangzó az ejtésben gyakran megrövidül. Helyesírásunk ezt a mássalhangzó-rövidülést nem veszi figyelembe, hanem – hogy a szókép állandóságát megtartsa – feltünteteti a hosszú mássalhangzókat.

94. A toldalékolás következtében egymás mellé kerülő három azonos mássalhangzót jelölő betűt kettőzöttre egyszerűsítjük.

335. Küldj SMS-ben születésnapi üdvözetet!

Címzett: a padtársad

Címzett: felnőtt rokonod

Nyelvi szintek grammatikája, jelentés- tan, nyelvi rétegződés, a magyar nyelv története

336. Töltsd ki a táblázatot!

a)

A magánhangzók felosztása a kiejtés időtartama szerint	
Rövid	Hosszú

b) Egészítsd ki a szavakat a megadott betűk hosszú vagy rövid változatával!

u – ú : od __ , zenekult __ ra, dar __ , h __ szas

i – í : rik __ tó, autószer __ z, sz __ nes, h __ rdetés)

337. a) Írj öt olyan ragtalan magyar szót, amely csak hosszú magas magánhangzót tartalmaz!

b) Írj öt olyan mély hangrendű igét, amelyben csak zöngétlen mássalhangzók vannak!

338. Töltsd ki a táblázatot!

A magánhangzók felosztása a nyelv vízszintes mozgása szerint	
Magas	Mély

339. Simonyi Öbester, tisztiszolga nem akarta, hogy a német kocsis értse a beszédét, ezért „franciául” szólt a barátjához. A francia beszéd abból állt, hogy csak a mássalhangzókat ejtette ki: mg n rts z pszk nmt (meg ne értse ez a pizok német).

Fejtsd meg a következő közmondásokat!

csbrbl vdrb _____

tbbt sszl mnt rvl _____

Milyen hangrendű szavakat kaptál? _____

340. a) A felsorolt toldalékokat kapcsold a szavakhoz!

	-ig,	-nak, -nek,	-ról, -ről,	-hoz, -hez, -höz,
veréb:				
sirály:				
sólyom:				

b) Miután megoldottad a feladatot, egészítsd ki a szabályt!

A toldalékok lehetnek egyalakúak (pl. _____), vagy _____ alakúak (pl. -ról, -ről), és _____ alakúak (pl. _____). A többalakú toldalékok közül a magas hangrendű szavakhoz a _____ hangrendű, a mély hangrendű szavakhoz _____ hangrendű, a vegyes hangrendű szavakhoz többnyire _____ hangrendű toldalék járul, de kaphat magas hangrendű toldalékot is.

341. Az idézet kiemelt szavait írd a példa alapján a táblázatba!

Nincs nekem kedvenc virágom,
Melyik szebb, nem **prédikálom**.
Mind szeretem, mind **csudálom**,
Tavasszal mind alig várom.

(Szép Ernő)

	Szótő	Hangrendje	Toldalék	Hangrendje
várom	vár	mély	-(o)m	mély

342. Sorold hangrendjük szerint a felsorolt szavakat a táblázat megfelelő mezőjébe!

lepke, pillangó, zsiráf, elefánt, oroszlán, tigris, tyúk, malac, ürge.

Magas hangrendű szavak	
Mély hangrendű szavak	
Vegyes hangrendű szavak	

343. Magyarázd meg, miért nem helyes ez a toldalékos szó!

ház**ből**

344. Csoportosítsd hangtani változások alapján az alábbi szavakat, és írd be a táblázat megfelelő oszlopába!

házzal, kétszer, botja, biztos, bátyja, barátság, dobhat, adta, patakban

Részleges hasonulás	Teljes hasonulás	Összeolvadás

345. a) Olvasd el figyelmesen a szósorokat! Állapítsd meg, milyen mássalhangzótörvények érvényesülnek a szavakban!

anyja, nagyjá, bátyja, egészség _____
botja, metszi, unja, költség _____
színpadon, ponty, szénből, azonban _____
ennek, hozzák, széppé, olvassuk _____

b) Milyen mássalhangzótörvény érvényesül a kiemelt szóban? Húzd alá a helyes választ!

„Eddig Itália **földjén** teremtek csak a könyvek.”

1. összeolvadás 2. zöngésségi részleges hasonulás 3. kiesés

346. a) Olvasd el figyelmesen a szavakat! Állapítsd meg, milyen mássalhangzótörvények érvényesülnek!

szálldos _____
adhat _____
különben _____
lázval _____

b) Milyen mássalhangzótörvény érvényesül a kiemelt szóban? Húzd alá a helyes választ!

„S égi **boldogsággal** fűszerezted azt.”

1. összeolvadás 2. írásban jelölt teljes hasonulás 3. rövidülés

347. Az alábbi szövegben több hangtani változást is felismerhetsz. Könnyítésül kiírtuk a szavakat; aláhúzással jelöld őket, majd nevezd meg az egyes eseteket!

„Maradj itt! Most nem csináltam semmit. Kérdezték, mi bajom, hallgattam. Nem mondtam meg, milyenek vagytok hozzám, pedig az apám is kérdezte és Zsuzsanna is.”

(Szabó Magda: *Abigél*, részlet)

maradj: _____
kérdeték: _____
hallgattam: _____
mondtam : _____
vagytok: _____
hozzám: _____
kérdete: _____

348. Másold le a következő szavakat úgy, hogy válaszd el őket minden lehetséges helyen!

színházig _____
szépirodalom _____
maximum _____
lajstrom _____

349. Karikázd be a helyes szótagolási mód utáni betűt az alábbi egyszerű és összetett szavak esetében!

jég-e-ső	N	jé-ge-ső	M
hord-ár	A	hor-dár	Ó
zse-bó-ra	TY	zseb-ó-ra	R
par-kig	A	park-ig	I

Ha a bekarikázott betűket összeolvasod, a következő nevet kapod: _____

350. Szótagold a következő szavakat!

a) Móriczék: _____

b) peches: _____

c) Mexikó: _____

d) gallyal: _____

351. Szótagold a következő szavakat az utasítás szerint!

a) legelőre (mezőre): _____

b) legelőre (egészen előre): _____

c) közellátás (szemhiba): _____

d) közellátás (tömegellátás): _____

352. Válaszd el a következő szavakat!

Babitsé _____

asztalért _____

meggydzsemet _____

vesszőkkel _____

353. Keresd meg a következő mondatok tárgyát, majd töltsd ki a táblázatot!

1. Feje tetejére állította a világot.
2. Gyere velem játszani!
3. Sűgök neked valamit.
4. Azt sem mondta: viszontlátásra.

	Tárgy	Szófaja
1.		
2.		
3.		
4.		

354. a) Olvasd el a következő szólásokat és közmondásokat! Állapítsd meg, a határozott számnevek melyik fajtájára nem találsz példát bennük!

Nem akarok ötödik kerék lenni.

Aki sokat markol, keveset fog.

Nem enged a negyvennyolcból.

Ha kettő veszekszik, a harmadik nyer.

b) Állapítsd meg a kiemelt szavak szófaját!

Haja,

haja, **hé!**

Megnyílt az ELSŐ BÉ!

Vackor hátán

iskolatáska,

apró lépteit szaporázza,

szeme **előtt** nagy fehér tábla:

KÖKÖRC SIN UTCA

– olvassa **Vackor**.

– Eredj, fiam, az iskolába!

(Kormos István)

	szófaj
hé!	
megnyílt	
apró	
előtt	
Vackor	

355. Keress az alábbi szövegben névmásokat! Írd ki őket a vonalra!

Senki sem vallotta be, de mindenki tartott az úttól, én is. Így kicsit feszülten ültünk a pályaudvaron. Néha valaki idegesen elnevette magát egy fásult viccen. Igen sok csomagunk volt, ezért igyekeztünk segíteni egymásnak a felszállásnál, de annyi bőrönd állt a peronon, hogy éppen csak elkészültünk az indulásig. Az enyém maradt legutoljára, ez szinte mindig így történt. Ki van még hátra? – kérdezte türelmetlenül a kalauz.

visszaható névmás: _____

határozatlan névmás: _____

főnévi mutató névmás: _____

általános névmás: _____

356. Olvasd el az alábbi szöveget, és oldd meg a feladatot!

Mintha **mélykék** tengerszem, vagy egy partra sodródott kárász kerek szeme **lenne** – melyben úgy törik **meg** a fény, hogy közben az eget tükrözi vissza – éppen olyan a nádas övezte tó. A nádgubók hegyesen, bojtosan, pillaként ringanak, hajolnak fel **s** alá, borzolódnak össze, árnyékuk örökkön változó indafonat. Ahogy a látóhatár alja előbb narancsba gyúl, aztán szürkébe hajlik, majd a parti fövény vonalán felgyülemlett hab oszlani kezd, a csobogás is alábbhagy, csitul egyre, s végtelen hullámvonalba dermed a **vízfelszín** nyugtalan tánca.

(Csík Mónika: *Hullámok*)

Állapítsd meg a fenti idézet kiemelt szavainak szófaját!

- a) mélykék _____
- b) lenne _____
- c) meg _____
- d) s _____
- e) vízfelszín _____

357. A következő mondatokban kiemelt szavak közül kettő-kettő azonos alakú, de szófajuk különböző. Állapítsd meg a kiemelt szavak szófaját mondatbeli szerepük alapján!

- a) Sára egy kesztyűt **horgolt** a hűgának. _____
- b) Milyen szép ez a **horgolt** sál! _____
- c) Fiúk, gyertek **utánam**! _____
- d) Suli **után** megvárlak! _____

358. Állapítsd meg a kiemelt szavak szófaját, majd írd a vonalra!

- a) A kertünkben jóízű alma **terem**. _____
- b) Ebben a **teremben** rockkoncertet szerveztek. _____

359. Állapítsd meg, hogy mi a szófajuk a kiemelt szavaknak a mondatokban!

Kék sapkát kaptam a születésnapomra. _____
Kedvenc színem a kék. _____
A ház körül szaladgálnak a kutyakölykök. _____
Körülkerítettük az udvart. _____

360. Húzd alá a többszófajú szavakat!

- a) ember, lakás, zár, vív, nyom, visz, ugrik, merít, érzélem, ház, robban, őz, nyílik
- b) Milyen szófajúak? _____

361. Alkoss két mondatot az *öreg* szóval, úgy hogy a mondatban főnévként, illetve melléknévként szerepeljen!

Főnévként: _____

Melléknévként: _____

362. Töltsd ki a hiányos részeket!

alapszó	képző	képzett ige	a képzett ige fajtája
ír	-at, -et		
kér	-atik, -etik	kéretik	
olvas		olvashat	ható ige
sétál		sétálgat	gyakorító ige
él		éled	kezdő ige

363. Jelöld függőleges vonallal a szóelemeket, majd nevezd meg az alattuk található vonalakon a szóelemek fajtáit!

a) *lapozgatja*

_____ + (_____) _____ + _____ + _____

b) *futottak*

_____ + (_____) _____ + (_____) _____

364. Írd a táblázat megfelelő rovatába a következő képzett szavakat!

vásárol, játékos, aranyos, altat, olvasás, dobál, repülő

Képzett igék		Képzett névszók	
Igéből	Névszóból	Igéből	Névszóból

365. Csoportosítsd a szavakat szerkezetük szerint! Írd a táblázat megfelelő rovatába!

kertek, félve, szeretni, kalácsnak, fehérebb, futó

Képzett szó	Jellel ellátott szó	Raggal ellátott szó

366. a) A táblázatban jelöld, milyen típusú toldalék kapcsolódik a barát szóhoz!

1 = tö; 2 = képző; 3 = jel; 4 = rag

barátkozik		barátság	
barátom		baráti	
barátot		baráthoz	
barátok		baráttal	

b) Lásd el -val, -vel toldalékkal a következő szavakat!

Kiss – _____

gömb – _____

Petrović – _____

asszony – _____

A toldalék melyik fajtájával láttad el a szavakat? _____

367. Írd le a vonalra helyesen a szavakat!

gép + kocsi + alkat + részeket = _____

idegen + nyelv + tudás = _____

idő + járás + jelentés = _____

használt + ruha + kereskedés = _____

kosár + labda + válogatott = _____

368. 1. Mi a különbség a szó szerkezetek és az összetett szavak között? Melyik mondatot írtuk helyesen? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) Az oroszlán a nagy macskák családjába tartozik.
- b) Robi egyre gyakoribb hízelgése mézes madzag.
- c) Influenza idején a kórházban beteg ápoló is akad.
- d) Az utazó távoli erdőből hallatszó vadbőgést figyel.
- e) A háziszarka házi tolvajt jelent a magyar nyelvben.
- f) A szomszédom kisfiát sokan jó madárnak nevezik.
- g) A küszöbön álló vizsga miatt nem ment el a bulira.

2. Melyik többszörösen összetett szót írtuk helyesen? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) A vágottvirág-árusítás sikeresnek bizonyult.
- b) Megvettem a CD-t a hanglemez boltban.
- c) Időben gondoskodott a baleset biztosításról.
- d) Külföldről rendelte meg a fül-hallgatókészüléket.

369. Húzd alá az alábbi szavak közül a többszörösen összetett szavakat!

apróhirdetés, gólyahír, híradástechnika, híradó, hirdetés, hirdető, hirdetmény, hirdetőoszlop, híres, hírharang, hírközlés, hírlapíró, hírlapkiadó, hírlik

370. Írj ki a szemelvényből egy egyszerű, egy összetett és egy többszörösen összetett szót!

Tegnap délután édesanyámmal fényképalbumot nézegettünk. Sok szép emlék jutott eszembe a gyerekkoromból. A közös esti séták, a nagy beszélgetések, a kerékpározások a határban...

egyszerű szó	
összetett szó	
többszörösen összetett szó	

371. Az alábbi szavak között egyszerű és összetett szavakat találsz! Húzd alá azokat, amelyek mindkét csoportba beilleszthetők!

legjobb, alagút, hatszor, megint, baleset, ormány, belügy, szorongat, szánkó, szókincs, faló

372. Hol a helyük? Csoportosítsd az alábbi összetett szavakat aszerint, hogy milyen nyelvtani viszony van az összetételi tagok között, majd írd be őket a megfelelő helyre!

citromhéj, békeszerető, sokszög, dércsípte, ágrólszakadt, sötétzöld, érzelemgazdag

alanyos szóösszetételek: _____

tárgyas szóösszetételek: _____

határozós szóösszetételek: _____

jelzős szóösszetételek: _____

373. a) Mellérendelő vagy alárendelő?

ide-oda, eszeveszett, hírneves, ugribugri, egy napi, tagbaszakadt,

Mellérendelő	Alárendelő

b) Húzd alá a következő szövegben az összetett szavakat!

Tegnap nagy sürgés-forgás volt az iskolában. Ünnepre készülődtünk. A diákok aprajánagyja sürgött-forgott a termekben. Díszítettek, szervezkedtek, rendezkedtek. Gondolhatod, mekkora zűrzavar volt!

Állapítsd meg az összetett szavak fajtáját!

374. Keress mellérendelő szóösszetételeket az alábbi szövegben! Húzd alá őket!

Régestelen-régen élt egy búbajos kislány. Szorgalmasan dolgozott, sürgött-forgott egész nap. Sebbel-lobbal végzett minden munkát. Arra járt egy királyfi. Körös-körül nézegette a kislány házat, majd bekopogott. Csak ámult-bámult a ragyogó szobák láttán.

375. Válogasd szét a szóösszetételeket!

emberlakta, egyetért, éjjel-nappal, már-már, fejcsóválva, agyba-főbe, egyoldalú, búbánat

Alárendelő szóösszetétel	Mellérendelő szóösszetétel

376. a) Mi a közös előtag?

-név, -orvos, -védő, -eledel _____

-bűvár, -tár, -moly, -kiadás, -szemle _____

Milyen szóösszetételeket ismertél fel a fenti szavakban?

b) A mondatok kiemelt szavairól állapítsd meg, milyen alárendelő összetett szavakról van szó!

A társaság **egyetért** a javaslattal. Ezután **véghezviszik** a terveket.

egyetért _____

véghezviszik _____

377. Írd le a példamondatok utáni vonalra, hogy a ritkább szóalkotási módok közül melyiket képviselik a kiemelt (szó)alakok!

Dalaimból nyújtok egy *csokrétát*. _____

Alkonyatkor megnyúlnak az *árnyak*. _____

A barátomtól kaptam egy SMS-t. _____

A nagyapám megkért, hogy hozzak a csirkéknek *koncertot*. _____

378. Olvasd el az alábbi szavakat!

ovi, isi, föci, biosz, csoki, dizsi, cigi, pizsi

A fenti szavak mely szóalkotási móddal keletkeztek? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

a) betűszók

b) szóösszevonás

c) szórövidülés

379. Alkoss betűszókat!

Compact Disc: _____

World Wide Web: _____

Short Message Service: _____

380. Figyeld meg az alábbi szóalkotási módot, és határozd meg a fajtáját!

vádol → vád

piros → pír

távírányítás → távirányít

Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) szóelvonás
- b) szórövidülés
- c) szóösszevonás

381. Állapítsd meg, hogy a szóalkotás melyik módját ábrázolják az alábbi levezetések!

nagytakarítás > nagytakarít

kapál > kapa

mezítelen > mez

tapsol > taps

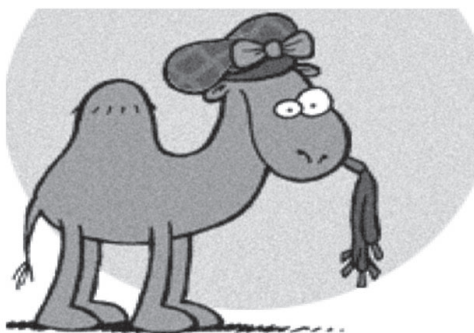
382. Melyik közmondás illik a következő történetre?

Első alkalommal nagyon rokonszenvesnek tűnt nekem, de a következő találkozóra elhozta a barátait is, akik udvariatlanul sőt durván viselkedtek. Ha valóban ezekkel a személyekkel érzi jól magát, kissé megváltozik a véleményem róla.

A közmondás: _____

383. Figyeld meg a következő képet, és olvasd el a hozzá fűzött rövid történetet, továbbá fejtsd meg a szövegben elrejtett szót!

Ez itt egy skót teve. Már is jogosan kérdezed: hogyan lehet egy teve skót? Hiszen a tevék nem Skóciában élnek. Ez a teve nem is hord skótszoknyát, csak sapkát! Vagy olyan skót, hogycsak sapkát vett magának, mert a szoknyára sajnálta a pénzt? És mit szólsz ahhoz, ha azt is elmondom, hogy ez a teve éppen most készül kesztyűbe dudálni?

a) A szövegben elrejtett szó: _____

b) Jelentése: _____

384. Az állandósult szókapcsolatok melyik fajtáját fedezed fel az alábbi idézetben? Húzd alá a szókapcsolatot, majd nevezd meg fajtáját!

„Ezek a kedves kis portékák, ezek a szőke asszonyok olyan szelídek, olyan jók, mint a bárányok. Legalább ez a Tímár Zsófi, ez egészen olyan.”

(Mikszáth Kálmán: *Tímár Zsófi özvegyége*)

Az állandósult szókapcsolat fajtája: _____

385. Egészítsd ki a szólásokat! Húzd alá a helyes megoldást!

a) Minden szentnek *igaz a szava / hamis a beszéde / van titkolnivalója / maga felé hajlik a keze.*

b) Nem látja a fától a *kiutat / a megoldást / az erdőt / a másik hibáját.*

386. Értelmezd egy szóval az alábbi szólásokat!

ötödik kerék :

dugába dől:

az apostolok lován:

lóvá tesz:

itatja az egereket:

387. Kösd össze a fogalmakat!

helyesírási szótár

egy szakterületet tárgyal

szakszótár

a rokon értelmű szavakat tartalmazza

történeti-etimológiai szótár

megmagyarázza az anyanyelvi szavak jelentését

szinonima szótár

a szavak, kifejezések helyes írását mutatja be

értelmező szótár

a szavak történetét, eredetét vizsgálja

- 388.** Figyeld meg jól a Magyar értelmező kéziszótár szócikkait! Indokold meg, miért szerepel kétszer a fal szó: fal¹, fal²!

fal¹ ts ige **1.** (t.n. is)
pejor Mohón eszik. ~ja
a húst; ne ~j annyira!
táj Eszik. **2.** Mohón
olvas vmit. ~ja a regényt. | Síváran bámul
vkit, vmit. Szemével ~ja a leányt. **3.** (Üzem-
anyagot) gyorsan és nagy mennyiségben fo-
gyaszt. ~ja a szénét. | (Távolságot) gyorsan meg-
fut. ~ja a km-eket. [fgr]

fal² fn **1.** Építőanyagból függőleges síkban
emelt, teret határoló és tagoló, teherhordó
épületszerkezet. A ház ~ai. | Helyiség belsejé-
nek (ideiglenes) kettéválasztására való (el-
mozdítható) szerkezet. **2.** Vmi mentén, vmi
körül védelműl emelt építmény. A város ~ai.
3. Vmely tárgy belső terét határoló test, burok
(felülete). Az edény ~a; az erek ~ai. **4.** Vminek
függőleges v. meredek oldala. A gát, a szikla
~a. **5.** Emberek tömör sora. Az ostromlók ~a.
6. vál Ellenállás, akadály. Minden kezdemé-
nyezése ~ba ütközött. | irod Válaszfal, ellentét.
7. argó Tettetés, színlelés. Ezt ~ból tette. | argó: ~
mellett: óvatosan, számítóan. Sz: biz: majd a
~ba veri a fejét: tehetetlenül bosszankodik;
~hoz állít vkit: a) főbelövéssel kivégzi; b) argó
rászedi, becsapja; biz: a ~nak beszél v. beszél-
het (sz) neki, akár a ~nak: kár a szóért, nem
hallgat az emberre; a ~nak is füle van: nem
tudhatjuk, nem hallja-e vki, mit beszélünk;
biz: nem megy tőle a ~nak: az, amit kapott,
édeskevés, értéktelen; biz: majd a ~ra mászik:
nagyon kinlódik; ~ra borsót hány: szavainak
nincs foganatja; ~ra hányt borsó: hiábavaló
beszéd, intelem; a ~at támasztja: tétlenül ácsor-
og. [fgr]

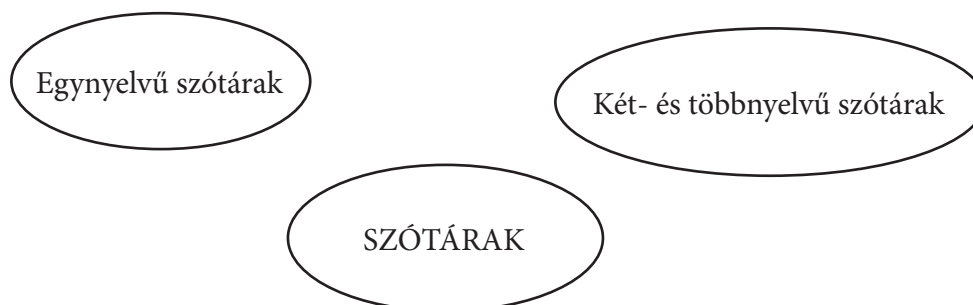
Karikázd be a helyes válasz előtt álló betűt!

- a) azért, mert egyjelentésű szó
- b) azért, mert többjelentésű szó
- c) azért, mert azonos alakú szó

- 389.** Ha bizonytalan vagy az *Al-Duna* földrajzi név írásmódjában, hol nézel utána? Karikázd be a helyes válasz előtt álló betűt!

- a) Az *Angol-magyar szótárban*.
- b) A *Magyar értelmező kéziszótárban*.
- c) A *magyar helyesírás szabályaiban*.

390. a) Jelöljétek nyilakkal, hol a helyük a következő szótáraknak az ábrában!

b) Milyen információkat tartalmaz egy kézikönyv?

c) Melyik kézikönyvből tájékozódnál, ha gondod támadna valamely nyelvhelyességi kérdés kapcsán a magyar nyelvben?

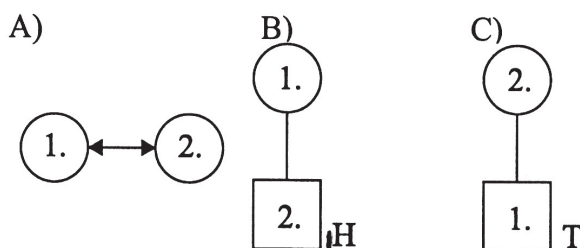
391. a) Olvasd el a szöveget, és írd be a hiányzó kézikönyv címét!

Amikor a helyesírási alapelvek nem nyújtanak megfelelő eligazítást, ilyenkor valamelyik szabályra van szükségünk. Legnagyobb tudományos intézményünk, a Magyar Tudományos Akadémia szakemberei öröködnék a magyar nyelv, ezen belül a helyesírás alakulása fölött. Ők fogalmazzák meg a szabályokat, időnként felülvizsgálva őket. A legutóbbi, a 11. kiadás 1984-ben jelent meg. Pontos címe: _____.

b) Melyik könyvből tájékozódnál a következő szavakról és szókapcsolatokról?

aranyvesszőfű, cickafarkfű, fodormenta, füstikefű, iringó, izlandi zuzmó, kígyószisz, kökörcsin, pásztortáska, sarlós gamandor, tavaszi hérics, vérehulló fecskefű

392. Melyik szerkezeti ábra tartozik a mondatokhoz? Írd a mondatok mellé a megfelelő betűjelet!

- a) El vagyok veszve, azt hiszem. _____
- b) Szívesen elvinném, de nem érek rá. _____
- c) Meglátogatlak, ha marad egy kis időm. _____

393. Szerkessz az alábbi egyszerű mondatokból összetett mondatokat!

- a) Beveszed a gyógyszert. Kórházba kerülsz.

Választó mondat: _____

- b) Az idén jó termés várható. Napok óta jótékony eső áztatja a veteményeket.

Magyarázó mondat: _____

394. Határozd meg a mondatok szerkezetét! Írd a vonalra a besorolást (pl. Peti olvas. – egyszerű mondat, tőmondat; Gabi éppen azt a könyvet kéri, amelyet én olvasok. – összetett mondat, alárendelő)!

1. Ica középiskolás lett. _____
2. A múlt nyáron nálunk is, Katiéknál is sok vendég megfordult. _____
3. A múlt nyáron nálunk is nagy volt a nyüzsgés, Katiéknál is sok vendég megfordult. _____
4. Hová, hová? _____

395. Alakítsd át az utasítás szerint a két egyszerű mondatot összetett mondattá!

- a) Feledékenységem miatt mindent fel kell írnom.
okhatározói alárendelés:

- b) Megette az ízletes ételleket.
tárgyi alárendelés:

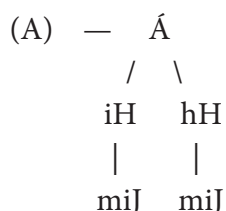
396. Elemezd a mondatot aláhúzással, és rajzold meg az ágrajzát!

A kalandozó magyarok szívesen csapták be az ellenséget színlelt meghátrálással.

- 397.** Elemezd az alábbi mondatot! A szokásos módon húzd alá és jelöld a mondatrészeket, majd rajzold meg a mondat szerkezetét (rácsát)!

Az emberiség legrégebbi történelmi időszakában Egyiptom lakói a sok száz kilométeres Nílus partján telepedtek le.

- 398.** Írj egy mondatot az ágrajz alapján!

- 399.** Az alábbi idézetben aláhúzással jelöld a predikatív szerkezeteket, majd írd ki az állítmányokat a vonalra, és állapítsd meg a fajtájukat!

„...Anyámnak fáj a feje –
anyámnak fáj a Semmi.
Anyám fekete rózsza,
nem tud kiszínesedni.
Egy éjjel földre roskad,
megtört lesz, majd kicsi –
Bejön egy madár érte,
s csőrében elviszi.”

(Csoóri Sándor: *Anyám fekete rózsza*)

- 400.** Húzd alá a mondat állítmányát, és alakítsd át névszói-igei állítmánnyá!

a) Megnyugtató komolyzenét hallgatni.

b) _____

- 401.** Az alábbi idézetben aláhúzással jelöld a predikatív szerkezeteket, majd írd ki az alanyokat a vonalra, és állapítsd meg a fajtájukat! Ha az alany hiányzik, következtess ki, és zárójelben írd le, majd annak is állapítsd meg a fajtáját!

a) „Valaki, valaki most emleget,
Valaki szán,
Valaki szánja
Azt, ki Páris sötét utcáira
Dobva nézi, kívánja
Az eget...”

(Adí Endre: *Valaki, valaki emleget*)

b) „*Esik esik* – _____
a por nedvesen reszket életünkön – _____
csattog, dörög – _____
dörömbölnek – hallod – a szívünkön!...” _____
(József Attila: *Esik*) _____

402. A következő szavak közül a hangalak és a jelentés (jel és denotátum) viszonya alapján válogasd ki az egy- és többjelentésűeket, valamint az azonos és a hasonló alakúakat, majd írd be őket a táblázat megfelelő rovatába!

szem, helység, űrhajó, ijedtség, szeg, helyiség, négyzetgyök, szárny, fog, ijedség

Egyjelentésű (Monosémia)	Többjelentésű (Polisémia)	Azonos alakú (Homonímia)	Rokon alakú (Paronímia)

403. Kösd össze nyilakkal az ellentétes jelentésű szavakat! Pl. szubjektív → tárgyilagos

reális	legkevesebb
pesszimista	valószínűtlen
maximum	derűlátó
agresszív	szelíd

404. Írd be a szavakat a táblázat megfelelő rovatába!

fodroz, négy, pattog, kiabál, zebra, telefonál, csiga, daru, liliom

Hangutánzó szó	Hangulatfestő szó

405. Állapítsd meg, hogy a hangalak és a jelentés viszonya alapján melyik jelentésfajtából ered a következő közmondások humora? Állítsd helyre hagyományos alakjukat, és nevezd meg a humor forrásául szolgáló jelentéskategóriákat! (Pl. *Buktával* dicsérd a napot! – *Nyugtával* dicsérd a napot! – hasonló alakú szavak)

Ferdített alak	Eredeti alak	Jentéskategória
<i>Hóból</i> is megárt a sok.		
Aki <i>mer</i> , annak tele lesz a tányérja.		
A <i>csaj</i> nem jár egyedül.		
Nem mind <i>arany</i> , aki János.		

406. Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget!

A diák egy különleges faja az élővilágnak. Külső és belső jegyeiben az emberhez hasonlít, de a viselkedése, gondolkodása, beszédmódja merőben eltér a megszokottól.

A diák nemek szerint két csoportra osztható, úgy mint LÁNY (csaj, spiné, IQharcos, szatyor, _____) és FIÚ (pali, srác, izomagyú mikiegér, fickó, _____). Egyszerű lelke a dolgokat, amik vele történnek, a világot két részre osztja. Úgy mint JÓ (buli, babás, nyerő, _____) és ROSSZ (redvás, lekvár, _____).

Ha ÖSSZEJÖNNEK (összeröffenek, buliznak, _____) valahol, akkor MEG-BESZÉLIK (elrzsázzák, eldumálják, kinyögik, _____) a nap eseményeit. De vannak olyan napok, amikor kénytelenek bemenni az ISKOLÁBA (szigorított, zártosztály, _____), ilyenkor a TANÁR (fegyőr, smasszer, törekvő tanerő, tanbá, _____) kihasználja az alkalmat és FELELTETI (kínozt, kifacsar agyilag, tapos, szembesít, _____) őket.

1. Biztosan te is ismersz hasonló szavakat. Olvasd el az alábbiakat, majd írd be őket a megfelelő üres helyre!

tanctsi, csesznye, hepájkodnak, csávó, sulit, vallat, csirke, elpampogják, menő

2. Szerinted mi lehet a címe annak a szövegnek, amelyből ez a részlet származik? Húzd alá!

- a) Egy orvos feljegyzései a diákok viselkedéséről
- b) Egy tanár gyűjteménye a diákok szleng szótárából
- c) Egy szülő észrevételei a diákok időtöltéséről

407. Csoportosítsd az alábbi csoportnyelvek szavait! Írd a táblázatba!

les, hátvéd, körfűrész, villáskulcs, gyalu, csatár, csőkulcs, szabadrúgás

Labdarúgók szókinccse	Mesteremberek szókinccse

408. Állapítsd meg és írd be az alábbi táblázat fejlécébe azoknak a nyelvi rétegeknek a nevét, amelyekbe az itt felsorolt szavak tartoznak, majd sorold is be a szavakat a táblázat megfelelő rovatába!

gyalupad, pampuska, szoftver, pityóka, gól, diri, fékhenger, rendicsék, gánica, szalon, görhe, macskabenzin, kardántengely, szkinhed, marketing, paszuly, lobbizás, makettező

- 409.** a) Húzd alá a szövegben az illető nyelvi rétegbe sorolható szavakat és szókapcsolatokat (kifejezéseket)!

„A vízfolyás mentén haladva a folyómederben egyre több víz folyik, a szállított anyag egyre apróbb és gömbölyűbb. A folyó az alsó szakaszon lerakja a hordalékot, és felhalmozásos vagy akkumulációs domborzati formákat hoz létre: alluviális síkságokat, deltákat, folyami szigeteket.”

(Rada Sitarica – Milutin Tadić: *Földrajz* az általános iskolák 5. osztánya számára)

- b) Állapítsd meg, hogy az alábbi idézet szavainak többsége melyik nyelvi rétegbe, s ezen belül melyik szavak kategóriájába sorolható!

- 410.** Olvasd el a szöveget, és oldd meg a feladatokat!

A hóval borított, befagyott folyón csak itt-ott akadt falvak közelében valamely kékes színű lék, amelyben kivillant a folyó acélos vize, amint fagyosan, frissen suhant tovább a jegek alá.

A néma, néptelen, mozdulatlan tájon utazó Szindbádnak mégis jólesett az a gondolat, hogy mellette, a mély partok között versenyt futnak szánjával a folyó és a hideg habok, a pisztráng-halak a falvak alatt a jég alól kipillantanak a folyóba vágott lékeken, és ismerősen látják viszont fenn az országúton a háromlovas szánt, amely órákon, mérföldeken át követte a folyó futását.

A fennsík szélén, mint valami álombeli ország falai, emelkednek szinte merőlegesen a Kárpát sötétkék és vakító fehérségű hegyei. Itt-ott a hegyhátak nyergében olyan ragyogó fehérségűnek látszik a Kárpát hava, mintha nem is hó volna az, hanem valami természeti csoda. Az olvasztott acélnak van ilyen színe néha éjszaka, mély, sötét hegyek között a vashámorban. A hegyek kéksége pedig megközelíti a tenger kékségét, amidőn Trieszt felé jövet, késő őszi délután megpillantjuk a vasúti kocsi ablakából az Adriai-öblöt. Balról, a folyó túlsó partjáról egy darabig sötét, szinte gyászfekete fenyves erdő kíséri a csengős szánt. A fenyves teteje fehér a leesett hótól, de bévül, az erdő belsejében látni feketéllő tájakat, ahová a fák sűrűsége miatt még a hó sem esik be.

Így utazott Szindbád, a hajós, egy télen a kárpáti fennsíkon, mindig felfelé, észak felé, mintha egyenesen a Kárpát kellős közepébe akarna felvágatni csengős lovaival.

A meredek hegyek mind fehérebbek lettek, mint az öregember szakála és haja, amint megközelítjük.

1. Melyik stílusréteghez sorolható be a fenti szöveg?

- a) publicisztikai
- b) szépirodalmi
- c) tudományos

2. Írd le, milyennek láttatja az elbeszélő a hegyek színét!

411. Olvasd el a szövegrészletet, és válaszolj a kérdésekre!

„Az epesavak szteroidvázis felületaktív molekulák. Az emlősök májában termelődő primáris epesavak (kólsav, kenodeoxikólsav, urszokólsav), valamint a bélben a primáris epesavakból transzformálódó szekundáris epesavak (deoxikólsav, litokólsav) az 5 β -kolánsav hidroxil származékai, így e molekulák fizikai-kémiai tulajdonságait az 5 β -kolánsav-molekula geometriája nagyban meghatározza...”

(Pósa Mihály: Az epesavak önszerveződése)

a) Melyik stílusréteg jegyeit viseli magán a fenti szövegrészlet?

b) Milyen kifejezőeszközök jellemzik?

412. Mely szóbeli kommunikációs stílusrétegre utal az alábbi utasítás?

- Előkészítés: az előadás pontos címe, a hallgatók érdeklődésének felkeltése, a beszéd indítása.
- Főrésze: a téma kifejtése, érvelés (bizonyítás, cáfolás, indoklás).
- Összegzés: összefoglaló ismétlés, zárómondatok.

Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) A társalgási stílusra.
- b) A szónoki stílusra.
- c) Az előadói stílusra.

413. Az irodalmi stílus lényegében bármely stílusréteg kifejezőtárát magába olvaszthatja.

„Kopott pad. Rozzant öregember. Kisfiú. Úgy ötesztendő. Beszélgettek.

- Jársz már iskolába?
- Csak jövőre.
- Szép dolog ám az iskola.
- Honnan tudja a bácsi, hiszen olyan öreg.
- Emlékszem, fiam, emlékszem.
- És miért szép az iskola?
- Mert megismered általa a világot.

A kisfiú nem értette. Elgondolkodott. Újra megszólalt.

- Tessék még beszélni. A világról.

Nyúzott arcú fiatalasszony érkezett. Szinte futva. Karján tömött szatyor. Bevásárolni volt. Felrángatta a kisfiút a padról. Elindultak. Faggatta. – Mit akart tőled ez az öregember? – Csak beszélgetni. – Beszélgetni? Minek?”

(Csatár Imre: Útközben – Benkes Zsuzsa és Petőfi S. János kaleidoszkóp-módszerrel átalakított változatában)

a) Állapítsd meg, hogy melyik stílusrétegből merít a fenti idézet szövege, és írd le a nevét a vonalra!

b) Melyik nyelvi eszköz járul hozzá jellemzően a szöveg stilisztikai arculatának kialakításához?

414. Írd a név mellé a hozzáillő mondat számát!

Anonymus	_____
Károli Gáspár	_____
Pázmány Péter	_____
Kazinczy Ferenc	_____

- a) Az első teljes magyar nyelvű Biblia-fordítás elkészítője.
- b) A 19. században magukat neológusoknak nevező nyelvújítók csoportosultak köréje.
- c) A Gesta Hungarorum írója.
- d) 1635-ben megalapította a nagyszombati egyetemet teológiai és bölcsészeti karral, prédikációi, vitairatai és imádságai fontos szerepet játszottak a magyar irodalmi nyelv megteremtésében.

415. Kösd össze nyíllal, hogy melyik nyelvtörténeti korszakhoz tartoznak a következő jövevényszavak!

ősmagyar kor	rozs, borona, zab, templom
ómagyar kor	doktor, herceg, kastély,
középmagyar kor	torony, zsold, ostrom
újmagyar kor	

416. 1. Melyik nyelvtörténeti korszakból származnak a martonosi panaszlevelek? A szövegrészletekben megjelölt időpont segít.

Ezek a korai, XVII. századi szövegek a nyelvtörténet teljes értékű forrásai, de a helytörténet, a művelődéstörténet, a szociográfia is értékes dokumentumát kapja vidékünk 1600-as évekbeli történéseinek.

Az 1600-as évekbeli írott emlékről lévén szó talán nem is tűnik annyira korainak a levelek anyanyelvűsége, hiszen a magyar nyelvű írásbeliség tájainkon századokkal előbbre tehető; az eretnekmozgalmak nyomán kibontakozó kódexirodalom terjedelmében, valamint a vallásos ihletésű szövegek megformálásának igényében is túlszárnyalja ezeket a rövid lélegzetű, a falu nehéz sorsát megszólaltató írásokat.

Másrészt pedig fontos tekintetbe venni e levelek megírásának körülményeit is. Olyan időszakból valók, amikor a török hódoltság és a földesúri kizsákmányolás kettős szorításában él e terület népe, amikor virágzó falvak néptelenednek el egy csapásra a várakból kirohanó „adószedő” katonaság vagy a gyakori hadátvonulás nyomán.

(Rajslí Ilona: *Múltbéli tájak üzenete*)

Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

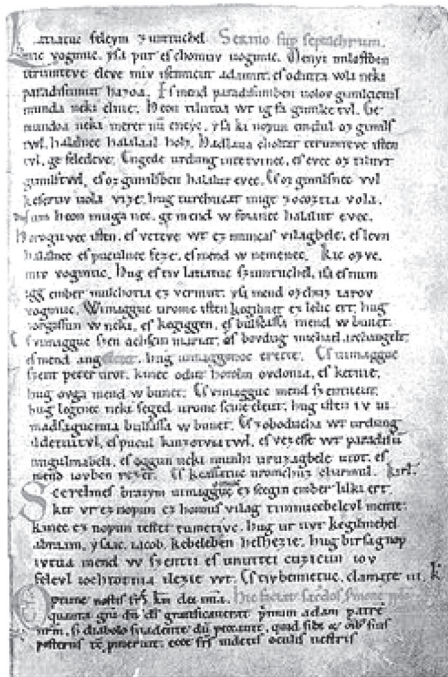
- a) előmagyar kor
- b) ősmagyar kor
- c) ómagyar kor
- d) középmagyar kor
- e) újmagyar kor

2. Mikor kezdődött ez a nyelvtörténeti korszak? (Az időpontot vagy a történelmi eseményt is jelölheted.) _____

417. Igaz vagy hamis? Az igazat jelöld +, a hamisat pedig – jellel!

- a) ____ A nyelvtörténet középmagyar korszaka a mohácsi véstől a felvilágosodásig (1772) tartott.
- b) ____ Kazinczy Ferenc állt a tizenkilencedik századi nyelvújító mozgalom élén.
- c) ____ Kazinczy Ferenc Szegeden élt, ebben a városban tevékenykedett, innen levelezett.
- d) ____ A szamojéd a családfe alapján a magyarhoz legközelebb álló nép és nyelv.
- e) ____ A nyelvújító mozgalom tagjai két táborra, hagyományőrzőkre és újítókra oszlottak.

418. Írd le az alábbi nyelvemlék címét és keletkezésének hozzávetőleges idejét!

- a) Cím: _____
- b) Idő: _____

419. Olvasd el a *Halotti Beszéd és Könyörgés* eredeti szövegének az átíratát, mely a szöveg akkori hangzásának rekonstruálása alapján készült!

Látjátuk feleim szümtükhel mik vogymuk: isá, pur és homou vogymuk. Menyi **miloszt-ben terümtév**e eleve miü isemüköt. Ádámüt, es odutta volá neki paradisumut házoá. És mend **paradisumben** volou gyimilcsektül **munda** neki élnie. Heon **tilutoá** út igy fá gyimilcsétül. Gye mundoá neki méret nüm eniek: isa, ki nopun emdül oz gyimilcstül, **halálnek** halálálal holsz.

A *Halotti Beszéd* korának nyelve sok mindenben különbözik a mai magyar nyelvtől. Ezt igazolják az alábbi megállapítások is. Bizonyítékként írd be az átíratban szereplő vastagbetűs szavakat a megfelelő helyre!

- a) A *-ben* és a *-nek* rag magánhangzója még nem illeszkedik a szó hangrendjéhez: _____
- b) Az igeidők rendszere gazdagabb volt, találhatunk olyan igelalakokat is a szövegben, melyek az elbeszélő múltat fejezik ki: _____

420. Tegyéi rendet! Töltsd ki a táblázatot!

Ómagyar Mária-síralom, Pray-kódex, „keseruen kynzatuhul”, 1300, Tihanyi Apátság alapítólevele, 1200, „latiatuc feleym”, temetkezési szertartás, Halotti Beszéd és Könyörgés, siratóének, Leuveni-kódex

Az első magyar vers	Az első magyar összefüggő szöveg

421. Fejezd be a mondatot! Karikázd be a helyes megállapítást!

Az első ránk maradt összefüggő nyelvemlékeink –

- a) az ősmagyar korból származnak,
- b) latin fordításból erednek,
- c) a középmagyar korban keletkeztek.

422. Válogass a megadott adatokból, és a megfelelőeket írd be a kihagyott helyekre a szövegben!

török, 6, német, magyar, 16, 26, latin, angol

A Halotti Beszéd egy kézzel írt könyvben maradt ránk, amely egyházi szertartások leírását tartalmazza. A _____ nyelvű kódexben a Halotti Beszéd (____ sor) és a hozzá tartozó Könyörgés (____ sor) az egyetlen _____ nyelvű szöveg.

423. Két helyes állítást tartalmaz az alábbi feladat. Keresd ki, és karikázd be az előttük álló betűt!

A nyelvújítók

- a) az oktatás, a vallás nyelvén (a latin helyett) a magyart tették meg;
- b) lefordították magyarra a Bibliát;
- c) a magyar nyelv csiszolását, a szókészlet gazdagítását tűzték ki célul;
- d) sok szót átvettek a népnyelvből.

424. 1. Karikázd be a 19. századi nyelvújító mozgalom vezéralakjának nevét!

- a) Kazinczy Ferenc
- b) Zrínyi Miklós
- c) Balassi Bálint
- d) Petőfi Sándor

2. Ki használta fel költészetében először a nyelvújítás eredményeit?

425. Kiről írták a következő szócikket? Írd a nevet a vonalra!

Érsemlyénben született 1759. október 27-én, és Széphalomban halt meg 1831. augusztus 23-án. A sárospataki kollégiumban tanult, 1779-től Pesten joggyakorlatot folytatott. 1788-ban Baróti Szabó Dáviddal és Batsányi Jánossal együtt megalapította a *Kassai Magyar Museumot*, 1790-ben pedig önálló folyóiratot adott ki, ennek címe *Orpheus*. Részt vett a jakobinus mozgalomban, börtönbe került, Kufsteinben és Munkácson is raboskodott. Szabadulása után feleségül vette Török Sophie-t. 1806. június 10-én Széphalomra (Bányácskára) költözött, önállóan gazdálkodott. A kolerajárvány áldozata lett.

Harcot hirdetett a provincializmus ellen, 1805-ben az Árkádia-per szembeállította a debreceniekkel. Nyelvi újításai és bírálatai kihívták egyes íróársai haragját. 1811-ben jelentette meg *Tövissek és virágok* című kötetét, amely új lendületet adott a nyelvújító harcoknak. A *Mondolat* című gúnyirat személyét is támadta, Kölcsey Ferenc és Szemere Pál azonban hasonlóan éles gúnyirattal vágott vissza. Az ortológusok és a neológusok kemény harcot vívtak egymással. A küzdelemnek a széphalmi szerző *Orthologus és neologus nálunk és más nemzeteknél* című tanulmánya vetett véget.

(Fried István szócikke nyomán)

Név: _____

426. Húzd alá a felsorolt személyek között a nyelvújító mozgalom kiemelkedő alakjait!

Kertész Imre, Kazinczy Ferenc, Kölcsey Ferenc, Katona Imre, Kukorelly Endre

Irodalom

427. Fejtsd meg a következő verspuzzle-t! Milyen szövegekből állt össze?

Kényes, büszke pávák, Nap-szédítő tollak,
Tiszai hajók, néma társatok!
Ez más, mint otthon. Bús komédia,
Ily gyorsan betelik a nyaram.

- a) Melyik műnembe tartoznak a felhasznált szövegek? _____
b) Pótold a hiányzó adatokat!

1. sor: Szerző: _____ Verscím: _____
2. sor: Szerző: _____ Verscím: _____
3. sor: Szerző: _____ Verscím: _____
4. sor: Szerző: _____ Verscím: _____

428. Olvasd el a szöveget, és válaszolj a versekkel kapcsolatos kérdésekre!

A XIX. század történeti festészete sajátos műfaj a magyar képzőművészet történetében. Virágzása hős csaták, nagy vereségek egyedülálló panteonjává változtatta a század második felét. A korszak, amely minden eddiginél erősebben fonta össze a politikai és kulturális folyamatokat, azoknak a témáknak kedvezett, amelyek a múlt eseményeinek, hőseinek eszmei üzeneteit őrizték. Ezek az üzenetek a szabadságharc utáni évtizedekben elsősorban a '48-as eszmék életben tartását jelentették. A műfaj testet és formát adott azoknak a nemzeti identitást erősítő gondolatoknak, amelyek nyílt megfogalmazása legtöbbször ütközött a Habsburg-ház törekvéseivel.

Ész, erő és oly szent akarat... Itt törtek össze rabigát Hunyadnak karjai... S keservben annyi hű kebel szakadt meg a honért. E szavak – minden látszat ellenére – nem a Szózat rosszul összeillesztett mondatfoszlányai, hanem azok az útjelzők, amelyek a Hősök, királyok, szentek című tárlat tematikus elrendezését mottószerűen támasztják alá. Első alkalommal talán sok ember megy el a korhű betűtípusokkal falra vitt Himnusz – és Szózat-idézetek mellett, holott éppen ezek az állomások, amelyeken keresztül a kiállítás vezeti a részletekre figyelmes látogatóit.

(Déri Eszter: *Évszázadok egyetlen század tükrében*)

- a) Ki a magyar himnusz szerzője? _____
b) Ki zenésítette meg? _____
c) Ki írta a Szózatot? _____
d) Milyen műfaj a himnusz? Definiáld röviden!

429. Figyelmesen olvasd el az alábbi szöveget, és határozd meg az eredeti szépirodalmi mű címét, szerzőjét és műfaját!

Egy nemesi származású, erős, bátor fiatalember parasztként tengeti életét, míg rócalelkű bátyja a király mellett lebzsel. Egy baleset révén megváltozik a fiatalember élete. Megküzd a farkasokkal, a bikával, a csehvel, és kiérdemli a király elismerését, bizalmát.

- a) A mű szerzője: _____
b) A mű címe: _____
c) Műfaja: _____

430. Olvasd el a szöveget, és válaszolj a kérdésekre!

Dob-dob hallatszott az országúton. Aztán drab-drab. Szép lassan egymásután: dob-dob-drab-drab. Egy ló ügetett az úton. A ló hátán ott ült Szádeli, a kisfiú. Fáradt volt és álmos a hosszú lovaglástól, előredőlt, a ló nyakára hajtotta a fejét, s a zötykölődésben bizony el-elszundított. Alig fogta a kantárt, de nem is kellett fognia, mert a fekete táltos biztosan járta az utat.

- Szádeli – mondta a táltos. Szádeli nem felelt.
 - Ejnye, Szádeli, nem lesz ez így jó. Fölébresztelek én mindjárt. Szádeli! Akarsz-e repülni?
 - Mi-micsoda? – riadt föl a fiú.
 - Azt kérdem, akarsz-e repülni.
 - Már hogyan akarnék.
 - Lehetne is, ha volna szárnyunk.
- Szádeli erre elszomorodott.
- Szaibnezer, te csúfolódsz velem.
 - A falra mondom, amelyből születtem – mert ugye, falra festettél engem, Szádeli, az aranyecsetteddel? –, a falra mondom, hogy nem csúfolódom.
- Szádeli megtapogatta az aranyecsetjét, megvolt, ott lógott a nyakában, vékony zsinóron.
- Hát akkor hogyan repülhetnénk?
 - Úgy, hogy szárnyat szerzünk hozzá.
 - S azt lehet?
 - Lehet, de nehéz.
 - Hát akkor próbáljuk meg, édes Szaibnezer, hiszem táltos vagy, nem? No menjünk, induljunk már! – És Szádeli rángatni kezdte a kantárt, lazította-húzta idétlenül, mint egy kordélyos kalmár.

(Nemes Nagy Ágnes: *A griffmadár és a baglyok*, részlet)

- a) Mit jelent a táltos a szövegben?

- b) Milyen jelentése van még a szónak?

- c) Melyik műfajban találkoztál vele?

- d) Mi a Pegazus?

431. Figyelmesen olvasd el a szövegeket!

1.

Az emlékezet egykori grund, mit a képzelet beépített.
Őket a múlt nyelte el, lépteik neszét a fűvészkerti gyep.
Esti útjuk a hármas metró vonalán csak néhány állomás.
A világ végére indulnak, s nem jutnak Kőbányánál tovább.

Milyen magányos lenne ma Boka, Áts Feri és Geréb Dezső!
Olykor felfeslik a jelen: a háztömbök közül cseréptető
villan ki, s lóvasút robog velük a metrószerelvénnyel helyett
a végtelen Üllői úton, ahol a regénynek vége lett.

(Forrás: Mozgó Világ, 2014/9. Beck Tamás)

2.

De amikor Geréb mégis elment, és látták, hogy Boka tagadólag rázza a fejét, egyszeribe kitört belőlük a lelkesedés. És felharsant az „éljen!”, amikor az elnök feléjük fordult. Tetszett nekik, hogy az elnökük nem gyerek, hanem komoly férfi. Szerették volna megölelni és megcsókolni. De háborús volt az idő, nem lehetett egyebet tenni, mint kiáltani. Azt aztán meg is tették, teli tüdőből, ahogy csak bírta a torkuk.

— Kemény legény vagy, papuskám! — mondta Csónakos büszkén. De meg is ijedt, és kijavította hirtelen: — Nem „papuskám”... bocsánat... elnök úr.

S ezzel megkezdődött a gyakorlat. Harsány vezényszavak hangzottak, csapatok száguldoztak a farakások közt, erődöket rohantak meg, s repültek a homokbombák jobbra-balra. Minden pompásan ment. A kiosztott szerepet mindenki jól tudta. S ez nagyra növelte a lelkesedést.

Írd a vonalra a szövegek műnemét!

A

1. számú szöveg műneve: _____ 2. számú szöveg műneve: _____

B Igaz vagy hamis az állítás? Karikázd be!

Az 1. számú szöveg egy regényrészlet.	IGAZ	HAMIS
A 2. számú szöveg egy regényrészlet.	IGAZ	HAMIS
Az 1. számú szöveg intertextuális utalás is.	IGAZ	HAMIS
A 2. számú szöveg intertextuális utalás is.	IGAZ	HAMIS

432. Döntsd el az első bekezdés alapján, hogy melyik műnembe és műfajba tartozik a következő szövegrészlet!

Tudjátok ti, hogyan lesz valakiből boszorkány? Persze honnan is tudnátok, mikor arról sincs sejtelmek, hogyan lesz valakiből holló, csóka, kormos varjú vagy Fűvetrágó Erdei Csuda! Bár az igaz, hogy amikor a madarak kidugják fejüket a tojásból, könnyű megállapítani rólu­luk, mifélek. Még véletlenül se lehet összetéveszteni a hollót a verébbel, a csókát a lappantyúval, a kormos varjút a citromsármánnyal. A születése pillanatában Fűvetrágó Erdei Csudáról is mindenki tudta, hogy ő Fűvetrágó Erdei Csuda, nem pedig – teszem azt – levelibéka.

(Boldizsár Ildikó: *A szomorú boszorkány*)

a) Műnem: _____

b) Műfaj: _____

433. Olvasd el a szöveget, és válaszolj a kérdésekre!

Egy réges-régi nyári éjszakán szerelmes lett a Napba a Hold. Még sohasem látta Napot, csak a melegét érezte, s a meleget kísérő furcsa illatot. Szerette volna közelebbről is látni azt, aki a meleget és az illatot maga után hagyja, de bármilyen korán indul útjára, sohasem olyan korán, hogy találkozhatott volna vele. Hosszú éjjeli sétáin, miközben lassan végigjárta az eget, száz-féleképpen is elképzelte a Napot: hol ragyogónak és kedvesnek, hol kacérnak és kegyetlennek, hol pedig szelídnék, csöndesnek.

Akkoriban még nem voltak csillagok, a Hold nem tudott szólni senkihez, s őt sem vigasztalta senki. Olykor bösz szelek érkeztek hozzá, de őket a Hold nem szólította meg. A szelek ezért gőgösnek tartották a Holdat, s nem meséltek neki a Napról, sem a folyókról és tengerekről, amelyeknek ők fodrozzák a vizeit. A Hold a virágokról sem hallott soha. Nem látott még mást, csak a nagy fekete éjszakát, nem érzett még mást, csak azt a meleget és azt az illatot, amely oly különös módon borzongatta meg, és amelyről azt sem tudta, mi lehet. Éjfélkor, amikor a legmagasabban járt, megállt egy pillanatra, körülnézett, de onnan sem láthatta a Napot. Ekkor már a levegő is lehűlt körülötte, ő pedig szomorúan járta be az ég másik felét, hogy hajnalban nyugovóra térjen, s ebben a pillanatban a másik oldalon útjára induljon a Nap.

(Boldizsár Ildikó: *A Nap és a Hold találkozása*)

1. Állapítsd meg a szöveg műfaját!

- a) népmese
- b) karcolat
- c) műmese
- d) tárcsa
- e) humoreszk

2. Melyik definíciónak felel meg a fenti műfaj? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) Az eseményeket, előzményeket, okokat nagyrészt drámai párbeszédéből és lírai monológokból ismerjük meg. Cselekménye sűrített, a lényegem emeli ki, gyakran egyetlen jelenetre összpontosít, másrészt mindent elhagy, ami a lényeg szempontjából nem nélkülözhetetlen. Így előadásmódja szaggatott; az időbeli kihagyások, a térbeli váltások, az elhallgatás egyaránt jellemzi. A műfaj lényeges vonása, hogy az embereket kiélezett lelkiállapotokban, lélektani szituációkban ábrázolja, gyakran a megzavart emberi lélek magatartását mutatja be. Legjellemzőbb témái a hűség és hűtlenség, féltékenység, házasságtörés, általában a szerelem problémái. Szerzője ismert.
- b) Történetei többségének színtere a hétköznapi világ, amelyben bármi megtörténhet. Hősei általában nem rendkívüli emberek, csodás lényeket is ritkán szerepeltet. Helyettük szinte bármi mesehőssé válhat: a béka, a hóember, az ólomkatona, az álmát elmesélő öreg tölgy, a rút kiskacsa, a fenyőfa, az egymásba szerető porcelánfigurák, vagy éppen a teáskanna. Az író mindezeket, miközben megtartja eredeti, reális sajátosságait, fontos emberi tulajdonságokkal ruházza fel, néhány találó mondattal jellemzi őket.

434. Határozd meg az idézett részlet alapján a szöveg műnemét!

BRUCKNER SZIGFRID: Anyám tyúkja! Írta és rendezte: Bruckner Szigfrid-díjas költő és előadóművész.

„Ej, mi a kő! tyúkanyó, kend

A szobában lakik itt bent?”

MIKKAMAKKA: (közbevág) Állj! Ezt nem te írtad!

BRUCKNER SZIGFRID: (felháborodva odarohan Mikkamakkához, és mutogatja a verset) Hát kicsoda?! Ki az ördög írta volna? Itt van, nézd meg a papírt, nem az én írásom ez?

MIKKAMAKKA: (türelmetlenül közbevág) Jó, jó, de ezt már régen megírta Petőfi Sándor!

A szöveg műneme: _____

435. Kösd össze a szépirodalmi művet a műfajával!

	epigramma
	elégia
Arany János: A walesi bárdok	
Juhász Gyula: Milyen volt...	életkép
Orbán Ottó: Hallod-e, te sötét árnyék...	
Nagy László: Himnusz minden időben	balladás dal
	himnusz
	ballada

436. Kit nevezünk az epikai művek elbeszélőjének? Határozd meg tömören, és írd a vonalra!

437. Hogy nevezzük a lírai költeményben megszólaló személyt? Írd a vonalra!

438. Olvasd el figyelmesen az alábbi részletet!

Szombat este, ó, az mindig a legszebb. E napon ugyanis nincsen meleg vacsora – hús, főzelék vagy tészta, amit sorban meg kell enni – hanem sok minden. És ehetünk, amit akarunk. Akár teát, amelyet nagymama főz a nagy rézszamováron, a pohárszék melletti kis asztalon. Akár tojást: és akkor szólni kell Évának, a szakácsnőnek, hogy mennyi kell. Akár apró halakat, amelyeket apa hoz haza egy dobozban. Szóval, pompás az egész. Az asztalon egy nagy tálban pirított kenyér van, és egy másikban vaj és túró, a harmadikban főtt burgonya.

Ilyenkor apa és anya is mintha jobban örülnének. És ők is, legalább azt hiszem, szeretnék, hogy mindig ilyen vacsora legyen, mert ez sokkal-sokkal jobb és kedvesebb, mint a többi napi rendes vacsorák.

a) Ki a megnyilatkozás alanya a novellában, kinek a szemével látjuk a világot?

b) A szöveg szerzője: _____

c) A mű címe: _____

439. 1. Nevezd meg az alábbi versrészlet költőjét, és határozd meg a lírai ént!

„Én nem tudom, talán messzire mentem,
talán találtál jobb fiat helyettem,
vagy ez csak színlelt, bölcs anya-harag tán,
én városom, én szülő szép Szabadkám?”

(*Neked mondom, Szabadka*)

a) A vers szerzője: _____

b) A lírai én, a versbeszélő: _____

2. Figyelmesen olvasd el az alábbi szövegrészletet, és válaszolj a kérdésre!

S dél van. Újrakezdem a kávéházi teraszok fosztogatását. De most már megfigyelem a nyállövedékeimet. Zöld, zöld... s Isten felé elbámulva sóhajtva kérdem:

– Uram, mikor köpök én már sonkásat, halasat, krémeset?

Egy poros padra ereszkedek. Itt pihenek át egy harangszóközt, aztán gyufaszálakkal ráírom a padra: Itt járt G. A. E. 1930. júl. 4.

(Gelléri Andor Endre)

Ki az *Egy fillér* című novella szerzője, és ki az elbeszélője? Kösd össze a megfelelővel!

a) A szerző G. A. E.

b) Az elbeszélő Gelléri Andor Endre

440. Olvasd el a szöveget, és határozd meg az elbeszélő személyét és számát!

Ülök a padon, próbálgatom a lábamat, el kéne indulni. A test dermedt bőrtöne. Senki sincs a téren, Frici hazament, meg ezt úgyse lehet elmondani, ezt a szörnyű sújt a gyomorszájban. A rácsos szemétygyűjtőbe köpöm a rágómat, kiesik alul. Lelőttem a kontyos macát, de minek is lőttem le. Egyszer tudnék normálisan viselkedni.

(Garaczi László: *Pompásan buszozunk!*)

a) Az elbeszélő személye, száma: _____

b) Hol játszódik a Garaczi-regény? _____

c) Milyen korú a szöveg elbeszélője? _____

441. A szóképek, szóalakzatok alkalmazását is megfigyelhetjük Móricz Zsigmond Hét krajcár c. novellájában.

Pontosan nevezd meg ezeket a stíluseszközöket!

„fürgé állat a krajcár” _____
„elbújtak a pénzecskék” _____
„huncut, huncut krajcárkák” _____
„csudák-csudája” _____

442. Nevezd meg a versrészletekben az alakzatokat, szóképeket!

a) „lud-felhő zubbán körültünk, **barnán gágog** vissza tülkünk”

(Babits Mihály: *Vasárnapi impresszió, autón*)

Alakzat/szókép: _____

b) „Bolond hangszer: **sír, nyérit és búg.**”

(Ady Endre: *A fekete zongora*)

Alakzat: _____

443. Olvasd el az alábbi „rendhagyó” verset, és válaszolj a kérdésre!

Egy szép nap

50 Vim, kolbász, tejföl, paradicsompüré

15 krumpli, hagyma

22

36

18 papírzsebkendő

18 eszpresszó

15 posta, újság

154

46 Nescafé

200

(Petri György)

Írj két dolgot, amiben ez a vers eltér a hagyományos költeményektől!

444. Kösd össze a rímfajták elnevezéseit a meghatározásaikkal!

1) Alliteráció	a) a verssor közepének és végének összecsengése
2) Belső rím	b) a verssorok végén lévő szavak szóvégi összecsengése
3) Középrím	c) a verssor belsejében lévő szavak szóvégi összecsengése
4) Végrím	d) két vagy több egymást követő szó kezdő mássalhangzójának – ritkábban magánhangzójának – az ismétlődése, összecsengése

445. Pótold a következő meghatározások, illetve mondatok hiányzó részeit!

- a) Az időmértékes verselés a _____ szótagok váltakozásán alapul.
b) Az említett szótagok szabályos váltakozása _____ alkot.
c) A magyar költészetben az időmértékes verselés mellett az _____ verselés terjedt el.
d) Az időmértékes verselést pl. _____ *Tétova óda* című verse kapcsán említettük.

446. Csoportosítsd a műfajokat, majd állapítsd meg, hogy melyik fogalom nem illik a sorba!

mese, tárcsa, dal, regény, novella, motívum, vígjáték

LÍRA: _____

EPIKA: _____

DRÁMA: _____

Melyik nem illik a sorba?

KAKUKKTOJÁS: _____

447. Olvasd el az alábbi szövegrészletet! Első felvonás

Harmadik jelenet

Zebrinette, Géronte

ZEBRINETTE (nem látja Géronte-ot, nevet). Hahahaha! Hadd veszek lélegzetet!

GÉRONTE (nem látja Zebrinette-et, félre). Ezért megfizetsz, esküszöm!

ZEBRINETTE (nem látja Géronte-ot). Hahahaha! Ez aztán a mulatságos történet. A vén hólyag.

GÉRONTE Nincs ebben semmi mulatságos! Ne nevéssen!

ZEBRINETTE Tessék? Mit mondott, uram?

GÉRONTE Azt mondom, hogy ne csúfolódjék velem!

ZEBRINETTE Önnel?

GÉRONTE Velem.

ZEBRINETTE Ki akar önnel csúfolódni?

GÉRONTE Hát akkor minek nevet a képembe?

ZEBRINETTE Egyáltalán nem magán mulatok, egy histórián nevetek, amit az imént hallottam, hát olyat még soha életemben! Nem tudom, azért tetszik-e úgy, mert magam is benne vagyok a dologban. Soha még ilyen agyafúrt csínyet nem hallottam, mint ez, amivel egy fiú kivágta az apjából a pénzt.

GÉRONTE Egy fiú? A pénzt? Az apjából?

ZEBRINETTE Abból. Ha kicsit rábeszél, szívesen elmesélem, az efféle tréfa úgyse marad soká titok. (...)

(Molière: *Scapin furfangjai*)

- a) Állapítsd meg a szöveg műnemét! _____
- b) Melyik két alpműfaja létezik a fenti (általad megállapított) műnemnek?

- c) Melyik alpműfajhoz tartozik a fenti jelenet? _____

448. Határozd meg az alábbi művek műfaját!

Mark Twain: *Tom Sawyer kalandjai* _____

Madách Imre: *Az ember tragédiája* _____

William Shakespeare: *Ahogy tetszik* _____

Kölcsey Ferenc: *Hymnus* _____

449. Figyelmesen olvasd el a versszöveget!

gyerekverskeltető gépek hurrá elmarad a magyaróra jönnek a gyerekvers-költő bácsik jönnek a gyerekvers-költő nénik hurrá jönnek én is régóta gondolkodom már azon jó lenne feltalálni egy gyerekverskeltető gépet s várni várni mi kel ki a kolumbusztojásból hurrá	elmarad a magyaróra jönnek a gyerekverskeltető gépek hurrá jönnek jönnek szépen megolajozva hónuk alatt egy-egy koksztójással hónuk alatt egy-egy írott koksztójással hurrá jönnek (Tolnai Ottó: <i>Elefántpuszi</i>)
--	--

1. Minek nevezzük az ilyen típusú verseket? _____
2. Írj két dolgot, amiben ez a vers eltér a hagyományos költeményektől!

450. Írj egy példát az önmegszólító verstípusra!

A mű szerzője: _____

A mű címe: _____

MEGOLDÁSOK

1. Mint gátját áttépő áradat: harsan fel a röhögés. Percekig röhögünk, felszabadulva, hörögve
2. b) Azért, mert a cserében résztvevő emberek nem találkoztak egymással.
3. 5. szárítás
2. rostanyagok megmunkálása
3. pépkészítés
1. áztatás
4. préselés – lapképzés
6. száraz papír kezelése
4. Eredetiség, a nemzeti múlt iránti érdeklődés.
5. a) A kukoricatörés és a szüret kezdete.
b) Állatok hazahajtása, pásztorok elszámoltatása.
6. kitágul
összeszűkül
7. d) Szabó István
8. b) A postás azért aludt állva, mert részeg volt.
d) A postás beteg volt.
9. a) nem szépirodalmi szöveg
b) szépirodalmi szöveg
10. b)
11. a) nem szépirodalmi szöveg
b) szépirodalmi szöveg
12. Szépirodalmi szöveg: 1 Nem szépirodalmi szöveg: 2
13. 1. Dél-Bánátban; elfogadható mindhárom település megnevezése is
(Szekelykevény, Hertelendyfalván, Sándoregyházán)
2. Népköltészeti alkotásokat gyűjt, tanulmányoz, a néprajzot kutatja.
14. b) értelmetlen firkálás
15. 1. a) tetőhöz
b) követendőnek
2. a) Régi mértékegység.
b) Esőcsináló intézet.
16. matuzsálemi életkor – nagyon idős ember
mártírhalál – valamiért sok áldozatot hozó ember halála
17. a) társalgási stílus
18. b) tudományos
19. d) napló
20. b) publicisztikai

21. a) cím
b) alcím
c) szerző
d) bekezdés
e) lábjegyzet
22. 1. c) fejezetet
2. Cím: A szépség koldusa; alcím: József Attila szerelmei
23. a) 58. oldal
b) 63–67. oldalon
24. a) – Ø; b) – E; c) –Ø; d) – U
25. 1) Szerző, kiadó, kiadó munkatársai: felelős szerkesztő, szakmai lektor, anyanyelvi lektor, műszaki szerkesztő, grafikai szerkesztő, nyomdászok, terjesztők
2) b) fejezet
26. c) idézőjelbe tett kulcsfogalmakat
27. a) A Pál utcai fiúk
b) Molnár Ferenc
28. b) Az idézetet idézőjelek közé tesszük
29. A szabadság, hogy új területeket fedezhettek fel, egy ajándék, amit Harry sikere hozott el nekem.
Nagyon élveztem a Harry Potter-sorozat írását, de ez a könyv teljesen más lesz.
30. b) a lábszárvédő
c) a sisak
f) a kesztyű
i) a térdvédő
31. Pávaszemnek nevezzük.
32. c) Tom Sawyernak
- 33.

ANYAGOK

halmazállapot szerint

gáz

folyadék

szilárd

részleges
rendezettség

teljes
rendezettség

kristályos szerkezet

34. Sok más nemzet konyháján cukor nélkül, olajjal készítik a salátaöntetet, és gyakran önálló fogásként fogyasztják.
35. a) Érmindszent vagy Érmindszent község.
b) 1877. november 2.
Nem ismerhető el a megoldás, ha a tanuló részletezi a helyszínt: megye, régi vármegye stb.
36. d) senki nem tudja

37. 1. c) szombatra és vasárnapra
2. Aki másnak vermet ás, maga esik bele.
38. c) A délibáb szép fénytani jelenség, amit a síkságokon, pusztákon, sivatagokban látni a nagy nyári melegben. Ilyenkor a messzeségben lévő gémeskút vagy város egészen közel, elérhető távolságban, de tótágast, a feje tetején állva jelenik meg a vándor szeme előtt. Nos, amit a vándor lát, csalóka tünemény, a fénytörés és tükröződés következménye.
39. a) Azért, mert betakargatta a tulipánokat, nehogy megfázzanak.
40. A tűzhányóból kiömlő lávából, miután megszilárdul, sziget keletkezhet. (Vagy hasonló helyes válaszok.)
41. 4. Érdeklődéskeltő címet adunk, ha azt előre nem kaptuk meg.
5. Elrendezzük az anyagot, ennek legbiztosabb módszere a vázlatírás.
3. Kiválasztjuk a lényeges dolgokat (a lényegteleneket elhagyjuk).
1. Meghatározzuk azt a célt, amiért írásban fordulunk a másik emberhez.
7. Ellenőrizzük, szükség esetén kijavítjuk a munkánkat.
6. Megszerkesztjük mondanivalónkat a fogalmazási (bevezetés, tárgyalás, befejezés), helyesírási, nyelvhelyességi szabályoknak megfelelően.
2. Anyagot gyűjtünk (élmény, visszaemlékezés, tapasztalat, képzelet, kísérlet) az adott témához.
42. a) pl. ragyogó, napsütéses idő
b) a könyvet, az olvasást
43. b) A szöveg olyan eszközt mutat be, melynek működése a folyadékok hőtágulásán alapszik.
44. 3. izgó-mozgó ember
45. b) a XX. század első felében.
46. á
47. 1.) – c); 2.) – b)
48. Igen
49. Foglalkozás szerinti nyelvi réteg vagy szaknyelv
50. a) Pamela Dalton
51. a) megy: A gyerek a nagymamájához megy.
b) meggy: Meggyet eszek.
c) hal: A hal úszik.
d) hall: Jól hallok mindent.
e) meny: Apa apjának a menyé az én anyukám.
f) menny: A menny ellentéte a pokol.
Bármely jó és helyesírási szempontból kifogástalan mondat elfogadható.
52. a) vesz; b) veszi; c) látjuk; d) lássuk

53. a) A **dzsungel** egyik ínycsalatja a kígyóhús.
 b) **Dél-Amerika** folyóit járva gyakran voltam kénytelen kajmánt ölteni.
 c) Ezek egyetlen éjszaka alatt akár százhusz darab tojást is **tojnak**.
 VAGY: Ez egyetlen éjszaka alatt akár százhusz darab tojást is tojik.
 d) Egyszer megettem egy marékra való ilyen kukacot, de végérvényesen meg kellett állapítanom, hogy nem **bírom** a szagukat.
54. Délután lesz a vetítés.
 Tíz perccel dél után kezdődik a vetítés.
 A szokásos rend szerint kezdődött az értekezlet.
 Rendszerint a titkárnő érkezik elsőnek.
55. 1) c) A magyar helyesírás szabályai
 2) a) hierarchikus
56. b)
57. a) írjon
 b) főjön
 c) mosson
 d) eddzen
 e) higgyed
58. a) Az ismertetett szöveg alapján nevezd meg, hogy a Helyesírás c. könyv tartalomjegyzékében milyen cím alatt szerepelhet a fenti idézet?
Minden válasz elfogadható, melyben szerepel a tulajdonnév szó.
 b) Kik a fenti idézet szerzői?
Laczkó – Mártonfi
59. a) –2.), b) – 1.)
60. Személynév: Ady Endre, Annamária
 Állatnév: Bodri, Riska
 Intézménynév: József Attila Általános Iskola, Városi Könyvtár, Szabadkai Népszínház
 Márkanév: Opel, Coca-Cola, Samsung
61. Kiejtés szerinti helyesírási alapelv: Kis, csak
 Szóelemző helyesírási alapelv: mondta, azt, bátyja
 Hagyományos helyesírási alapelv: Tóth, Babits, Kiss
 Egyszerűsítő helyesírási alapelv: asszony, Mariannal
62. a) Pirosk_a, és a farkas az erdőben találkoztak.
 c) Kompóto_t, vagy narancso_t kérsz?
 d) Zsuzsi_j, meg Ica egy osztályba járnak, sőt még egy padban is ülnek.
63. Magyar Tudományos Akadémia, Vénusz, Bodri
64. A, Á, B, C, Cs, D, Dz, Dzs, E, É, F, G, Gy, H, I, Í, J, K, L, Ly, M, N, Ny, O, Ó, Ö, Ő, P, R, S, Sz, T, Ty, U, Ú, Ü, Ű, V, Z, Zs
65. d, dz, dzs, k, l, ly, ő, p, q, ű, v, w

66. a) A, e, í, u, Ű, o
b) C, ty, J, W, x, Sz, p, gy

67. a) Pl. töröl, terel, tarol, tárul.
b) Pl. kenyér, kanyar.

68. zöngés b d g m n ny v z zs l j – dz dzs gy r
zöngétlen p t k – – – f sz s – – h c cs ty –

69. dúl – túl, zsír – sír, vonal – fonal, gép – kép

70. j (ly), l, r, m, n, ny

71.

zöngétlenek	P	T	K	F	SZ	S	C	CS	TY	/	/	/	/	/	/	H
zöngések	B	D	G	V	Z	ZS	DZ	DZS	GY	J	L	R	M	N	NY	/

72. bod-za

73. a) be-le-ej-tet-te
b) hall-ga-tag
c) visz-sza-kö-szön
d) friss

74. Egyszerű szó: Összetett szó:
e-lég el-ég
fe-lül fel-ül

75. ember – ablak
kenyér – falu
ostrom – templom
buggyos – asszony

76. ember – főnév
emberi – melléknév
emberség – főnév
embernyi – melléknév

77.

főnév	Adriai-tenger
melléknév	legédesebb
számnév	negyedik
névmás	egymás

78. a) te
b) Mátyás király, Gömörben
c) járt, szólt

79. 1 – b (A szomszédom **kedves.** – melléknév)
2 – c (János kutyája **ugat.** – ige)
3 – a (A te kutyád **milyen?** – névmás)

80. Sárga – melléknév
levelek – köznév/főnév (mindkettő elfogadható)
hullanak – ige
a – (határozott) névelő (a névelő önmagában is elfogadható)
földre – köznév/főnév (mindkettő elfogadható)
81. a) könyvet: könyv + -(e)t vagy könyv + -et
b) látja: lát + -ja
c) asztalon: asztal + -on
d) fiúé: fiú + -é
82. 1 3 1 2 2 1 4
szel|(e)k, kedv|ez|ő, szó|t
83. asztal|nak, nyújt|(o)m, ajtó|ban, kemény|(e)n, kerek|(e)s.
84. ujjakkal, számolással, hüvelykujjunkkal, mutatóujjukkal
85. fémcső, üvegcső, aláír, gyógyír, hintaló
86. b) kertajtó d) körömlakk e) rendőr
87. Pl. hétlófarkú, ötakós, borital
88. „A lélegző lények sokaságából nagybetűs írásmóddal kiemelt ember olyan képet alkot önmagáról, amely évezredek óta létező képének mása. (...) tükörképeként és visszhangjaként viselkedő képek és fogalmak mögött az emlékezete nem a vizet, hanem a víz képét, nem a tükröződés képét, hanem a tükröződés fogalmát őrzi...”
89. Az idegen szavak és kifejezések szótárában.
90. Magyar értelmező kéziszótár, A magyar nyelv értelmező szótára
91. a) – A); b) – B); c) – A); d) – A); e) – B)
92. c) A söprű és a seprű alak is helyes.
93. b) Anna Petinek a szobájában érdekes filmet néz.
c) Egyes mondatokat többféleképpen lehet elemezni.
94. a) Ha nem szeretsz, miért nem mondtad régen? (Népdal)
d) Óh, el kellene most harapnom nyelvem, s ceruzatartó ujjamat letörnöm. (Ady Endre)
95. a) egyszerű
b) összetett
c) összetett
d) egyszerű
96. Pl. Zsófi olvas, András játszik. Vagy: Zsófi olvas, András pedig játszik. Míg Zsófi olvas, András játszik. Zsófi ugyan olvas, de András játszik. Stb.
Helyesírási hibával nem fogadható el a mondat.
97. a) két egyszerű és egy összetett mondatból áll
98. a) Kijelentő mondat.
b) Felkiáltó mondat.
99. d) De szeretnék veled találkozni!
f) Bár jöhetnél!

100. – Hova szállt Östör király haragja?
 – Haragországba.
 – Ott laknak a haragok?
 – Ott.
 – Östör királynak jók voltak a haragjai vagy rosszak?
 – Volt neki ilyen is meg olyan is.

101. a) Jelzős szó szerkezetek pl.: tíz évre, Mátyás király, magánkönyvtára fejlesztésénél, Mátyás király magánkönyvtára, drága, kézírásos könyveket, új művészet, első magyar nyomda, Mátyás király lépése, király meghívására stb.

b) Mozartot – szeretettette meg Mozartot
 komolyzenét – komolyzenét hallgatni

102. a)

Állítmány	Az állítmány fajtája
szólt	igei állítmány
sok	névszói állítmány
sincs	igei állítmány
csináltál	igei állítmány

b)

Hallgat, mint a süket disznó a búzában.

Májusi eső aranyat ér.

103.

Hogyan?	Kinek a/ minek a valamije?	Mennyi?	Mikor?	Hol?
módhatározó	birtokos jelző	mennyiségjelző	időhatározó	helyhatározó

104.

alany-állítmányi szó szerkezet	nóta hangzik
tárgyas szó szerkezet	tölti az időt
jelzős szó szerkezet	szép nap
határozós szó szerkezet	ma van, futkosnak az árokszálon

105.

Egyjelentésű szavak	Többjelentésű szavak
csimpánz	levél
hobbi	körte

106. ló, zebra, toll, levél

107. epedező

108. A fenti mondatokban szereplő *vezet* szó többjelentésű.

109. a)–3, b)–1, c)–2, d)–5, e)–4
110. c) köznyelv
111. 1–c), 2–a), 3–b)
112. a) százszorszép
b) megható
c) öt perc
d) kettős hatás
113. karó – elégtelen
radar – ügyeletes tanár
egyenletke – matematikatanár
visszatapsolják – megbukik
114. c) publicisztikai és szépirodalmi stílus
115. a) „Olvassuk, minden nap halljuk, menthetetlenül elfogyunk, ha a népességfogyás így megy tovább. Az utóbbi hónapok kedvezőbb születésszámai öröndetesek, de javuló tendenciát csak hosszabb távon lehet megállapítani. A két háború közti időtől kezdve jelzik a demográfusok, írók, egyre drámaibb módon a népességfogyás veszedelmét. Vizsgálják évtizedek óta, mi lehet az oka?”
(Dr. Benkő Ágota, internetes forrás)

Publicisztikai stílus

- b) „Jelen tanulmány az Európa Könyvkiadó igazgatójának, Osztovits Leventének felkérésére készülő monográfia előhangja. Egy világirodalmi értékű, a nemzeti klasszikusok között helyet találó életmű bemutatásának gondolati számvetése. A folyamatosan készülő szöveg problematikájának címszavak szerint való átgondolása az író 85. születésnapja alkalmából.”
(Kabdebó Lóránt, internetes forrás)

Tudományos stílus

116. a) Szerző: Nagy László. A mű címe: *Himnusz minden időben*. Műfaja: himnusz.
b) Móricz Zsigmond: *Légy jó mindhalálig*

117. a)

Szerző	Cím
Vörösmarty Mihály	Csongor és Tünde
Tóth Árpád	Körúti hajnal
Kertész Imre	Sorstalanság
Ács Károly	Neked mondom, Szabadka

- b) 1. Lázár Ervin: Berzsián és Dideki
2. Nemes Nagy Ágnes: Mesterségemhez

118. c) Tél

119. 1. c) krajcár
2. Hét krajcár

120. c) műmese

121. a) műdal
122. b) népdal
123. A szöveg száma: 1
124. Epika.
125. 1. Vörösmarty Mihály: Csongor és Tünde
2. mesedráma
126. líra
127. Műneme: epika
Műfaja: meseregény
128. 1. szöveg: líra 2. szöveg: dráma
129. 1. Rímképlet: a, b, a, b
2. Rímfajta: keresztrím
130. a) Rímképlet: a a b b
b) A rím megnevezése: páros rím
131. b) páros rím
132. a) salonba
b) a, a, a, a; bokorrím (négyes rím)
133. a) érni, élni, remélni, félni
b) a, a, a, a; bokorrím (négyes rím)
134. 1. epikai, rövid
2. egyetlen, kevés
135. Az író: Tersánszky Józsi Jenő
Az elbeszélő: az egyes szám első személyű elbeszélő, én-elbeszélő, (Kakuk) Marci.
136. d) népmese
137. 1. az elbeszélő egyes szám első személyű
2. négy szereplője
138. 1. d) hasonlat
2. c) költői kérdés
139. 1. b) ellentét
2. a) ismétlés, b) ellentét, c) halmozás
140. refrén
141. 1. b) hangulatfestő szavak,
2. b) bóbiskolnak, álmosodnak, hunyorognak
142. b) a holokauszt
143. Kőbányára, Bécsi úton
144. a) Szabó Elek rövidebb műveket írt, ezek alapját képezhették volna önéletrajzának.
c) Szabó Elek a szülei nászútját írta le, és a későbbi regény színterének hiteles rajzát adta.

145. Boka – Áts Feri
Bence – Miklós
Árgyélus – Tündérszép Ilona
Hajván – Jumurdzsák

146.

irodalmi hős	ellenfél	segítő
János vitéz	az óriások, banya, török basa stb.	Iluska, a francia király stb.
Toldi Miklós	György, a cseh vitéz stb.	Toldi Lőrincné, Bence stb.
Bornemissza Gergely	Jumurdzsák, Hajván stb.	Dobó, Mekcsey, Sárközi stb.
Boka János	Áts Feri, Geréb	Nemecsek, Csónakos

147. b) a játéke

148. a) Ahogy az apa közelebb ér, Ábel leleplezi a játékosság megszűnését, a szomorúságot.
Hasonló válasz is elfogadható.

b) „Csak akkor láttam meg, hogy mily sokat vénült, amióta nem találkoztunk.”

149. 1. Az őshüllők kihalásának egyik oka a tengeri fajok elszaporodása. igaz **hamis**
2. Üstökös becsapódása okozta a dinoszauruszok kihalását. **igaz** hamis

150. Kék: parasztos, legközönségesebb, mohó
Sárga: kis foltokban jelenik meg, tolakodó, az Okker családból származik

151. 1. Parti Nagy Lajos elbeszéléskötetének szereplői *sikeres emberek* / *sikertelen emberek*.
2. A kötet nyelvezetére *az argó* / *a diáknyelv* használata jellemző.

152. d) A kézi mixer használati utasítása.

153. b) megrendelőlap

154. d) apróhirdetés

155. b) reklám

156. _8._ a robbanótöltetek elhelyezése
7. az acélgerendák átvágása
5. a töltetek elhelyezésének megtervezése
1. az épület átvizsgálása
6. az épület alapjának megerősítése
2. a tervrajzok tanulmányozása
4. a robbanóanyag fajtájának meghatározása
9. a robbanóanyagok működésbe hozása
3. az alátámasztások kontrollja

157. 1. A szöveg témája az időjárási front kialakulása és jellemzői. (Minden hasonló válasz elfogadható.)
2. Az időjárási front akkor alakul ki, amikor az Atlanti-óceán vagy Kelet-Európa felől a légtömegek szélesen hömpölyögve betörnek a Közép-Duna-medencébe, és érintkeznek légterünkkel.

158. Pl. A szöveg témája a teknősbékák születése.
159. a) a pápa biciklizése
160. A lovagi öltözködés bemutatása.
161. a) Hullámzó, mozgó, haladó, az ismeretlentől való borzongásra utaló stb. (többféle megfogalmazás elfogadható).
b) Nincs jelentős változás, hirtelen stílustörés, az európai nagyvárosok stílusához hasonló stb. (többféle megfogalmazás elfogadható).
162. „hulljon le fejére a bárd”: 3 - öt fogják kiválasztani
„béke poraira”: 4 - hagyják békén
„mértani haladvány”: 1 - a matematikai sorozat, tétel
„lehajol füzte fölé, mint a strucc”: 2 - lesüllyed a padban
163. strófa – versszak
ars poetica – költői hitvallás
gúny – irónia
groteszk – furcsa, torz, borzongató
164. idomtalan (épület) – aránytalanul nagy, formátlan alakú
bágyadt – erőtlenséggel, gyenge
165. (Szatmár és Károly között van Majtény.) Kis falu, de környéke nevezetes.
Az Érmellék kellemes, szelíd völgy, a hegyoldalon ama híres bortermő szőlők, a hegy alatt pedig gazdag szántóföldek.
166. Műnem: epika
Műfaj: monda
167. a) R
b) I
c) I
d) R
e) R
f) I
168. b) leírás
169. névmutató
170. tárgymutató
171. 1. c) a tárgymutatóban
2. 185–188. oldalon
172. a) Alcím: A Magyar Posta története több évszázadra nyúlik vissza
b) A bekezdések száma: 2
173. szerző, főcím, alcím, szövegtest
174. 1. a) 2000; b) 140-nél többet; c) 74
2. a) 4
175. c)

176. scriptor – szövegmásoló, scriptárius – szövegjavító
177. a) hamis
b) hamis
178. A földrengéseket kutató tudósok megfigyelhetik a kéregmozgások természetét, az időjárás-kutatásban is pontosabbak így a mérések. (Bármilyen nyelvi pontos, jó válasz elfogadható.)
179. a) 2015-re
b) Kína, Európa és az Amerikai Egyesült Államok
c) Nauru szigete, Mexikó, Amerikai Egyesült Államok
d) A kólaivástól is zsír keletkezik az emberi szervezetben, a kólától is hízni lehet stb.
e) Tömpemizsérhez
180. (Szabadkán) a gimnáziumot is ott végezte el, tanulmányait Budapesten, magyar-német szakos egyetemi hallgatóként folytatta. Filozófiát is hallgatott Bécsben, de végül egyetemi tanulmányait nem fejezte be.
181. a) Belépni ebbe a képzeletbeli világba izgalmas kaland, de veszélyeket is rejt, mert aki nagyon sok időt tölt az ilyen játékokkal, elveszítheti valóságérzékét. A kalandokhoz képest a köznap élet szürkének, unalmasnak látszhat.
b) A frissen bemutatott *Harry Potter és a Halál ereklyéi II.* című alkotás az első héten 169,6 millió dolláros bevételével megdöntötte a rekordot eddig tartó *Batman – A fekete lovag* című film eredményét.
182. c) mert a hangyászt az elbeszélő az emberi bűnözés nézőpontjából ítéli meg
183. b) reflexió
184. 1. 2444 liter vízre
2. a csokoládé előállításához
185. A)

Z	H	D	E	J	D	L	V	I	Y	I	S	S	D
R	M	Z	Q	O	L	H	V	H	W	X	Z	W	N
N	K	S	E	V	T	I	H	M	F	I	A	L	M
L	Q	W	P	B	R	Y	Y	Z	A	Q	R	D	S
C	C	I	R	O	Q	L	N	W	M	K	V	T	A
P	Y	D	N	D	M	O	Y	Q	Y	O	A	M	O
A	Q	E	M	P	E	B	D	T	X	G	S	W	F
T	X	K	V	K	H	A	I	V	A	J	M	U	E
A	W	Y	Q	V	O	R	P	K	A	D	A	A	E
K	Q	Q	J	T	J	A	H	Z	G	M	R	X	R
I	H	Y	R	D	Y	G	A	X	C	X	H	V	T
T	J	I	D	K	M	E	P	C	U	Z	A	W	E
G	W	K	O	R	G	O	N	A	B	O	K	O	R
T	T	B	B	A	Z	T	E	Y	T	B	B	R	W

B) IGAZ

186. 1998-ban
187. regény
188. a) papagály, sülyed
b) papagáj, süllyed

189. ne mulass, ne felejts
190. a) Megfogom a kezedet.
c) Meg kell fognod a táskámat!
e) Meg szeretném kérni, hogy jöjjön ide. Vagy: Szeretném megkérni, ...
f) Edd meg az ebédet!
191. Ha a természeti képződmények neve egyelemű, és ehhez magyarázatként hozzátesszük a köznevet, akkor azt különírjuk: Szahara sivatag, Mátra hegység.
192. a)
4. Figyelmeztetés
2. Lézerbiztonsági tudnivalók
3. Megjegyzés
1. Környezetvédelmi információ
- b)
2. A csomagolóanyag három összetevője
3. A csomagolóanyagok, lemerült elemek és az elhasználódott készülékek újrahasznosítása
1. A felesleges csomagolóanyag mellőzése
193. 3. A sablonok megrajzolása.
4. A házikó részeinek kivágása.
1. A munkadarab megtervezése.
5. Festés.
2. A szükséges anyagok és szerszámok előkészítése.
6. Összeállítás.
194. a) A bogár részei: fej, tor, potroh.
b) Az embert hasonlítja a bogárhoz.
c) A fenti szövegben előforduló bogárfajták: csúnyabogár, cserebogár, svábbogár, kőrisbogár, cincér, szarvasbogár, vízcicsibor, katicabogár, pincebogár.
- 195.
Hely	Író, költő
Budapest	Petőfi Sándor
Anglia	Shakespeare
Frankfurt	Goethe
Ferrara	Ariosto
Firenze	Dante
Weimar	Goethe
Széphalom	Kazinczy Ferenc
196. ballag – billeg, nyargal – nyergel, dorombol – dörömböl, libeg – lobog
197. a) magas (magánhangzók): e, é, i, í, ö, ő, ü, ű
b) mély (magánhangzók): a, á, o, ó, u, ú
198. birsalma, őszibarack

199. Magas hangrendű melléknév: fényes
Magas hangrendű főnév: kertek

200. „Szelídebb húrokat pengetnek a nyesett
fűlű kutyák. **Tegnap** még a kerítésnek
estek, és széttéptek gondolatban,
amikor az erődítményszerű
ház előtt **megálltam**. De gazdájuk
a **műanyag tányérba** ma hegedűt vetett.
Szelídebb húrokat pengetnek **tehát**.”

(Takács Zsuzsa: *Esti séta*)

- 201.

Részleges hasonulás	dobtam, azonban
Írásban nem jelölt teljes hasonulás	hagyja
Írásban jelölt teljes hasonulás	azzal
Összeolvadás	bőröndje
Kiesés	dombtető
Rövidülés	

202. a)

	KANÁL kanállal	KARD karddal	ASSZONY asszonnyal	VÁLL vállal	PLÉH pléhvel
kés	késsel				
toll				tollal	
lánc		lánccal			
juh					juhval
halász			halásszal		

b) Teljes hasonulás.

203. hagyjátok: (írásban nem jelölt/jelöletlen) **teljes hasonulás**
gyógyítja: **összeolvadás**
mossátok: (írásban jelölt) **teljes hasonulás**
tűztem: (zöngéesség szerinti) **részleges hasonulás**
fogyjon: (írásban nem jelölt/jelöletlen) **teljes hasonulás**
aztán: (zöngéesség szerinti) **részleges hasonulás**

204. „A világot láthatatlan vonalak szabdalják darabokra. Minden egyes darabnak megfelel egy-egy szó: édes–keserű, hideg–meleg, jó–rossz, hétköznapi–ünnep, város–erdő, test–lélek, sötét–világos. Amikor kilöki a nehéz, zöld kaput (feketén kunkorgó vascirádák hosszúkás üvegnégyszögbe börtönözve), még otthon vannak...”

(Rakovszky Zsuzsa: *A hullócsillag éve*, részlet)

Zöngéességi részleges hasonulással a következő két szóban találkozunk:
megfelel és üvegnégyszögben.

205. Péter személynév és/vagy tulajdonnév és/vagy főnév
 játszani főnévi igenév
 indult ige
 pajtásával köznév és/vagy főnév
 a (határozott) névelő
 zentai melléknév
 parkba. (ragos) köznév és/vagy főnév

206. c) leírni

207. melléknévi igenév

208. a) ige
 b) melléknévi igenév

209. a) reggel – határozószó
 ázó – (folyamatos) melléknévi igenév
 műalkotássá – főnév
 lebegni – főnévi igenév
 szelídülve – határozói igenév
 feljebb – határozószó

b) főnév és mellékné

210. szülőfalujából, útra, zsiványokkal, huszárnak

211. a) jel + rag

212.

Összetett szavak	Toldalékolt szavak
<i>teherautó</i>	<i>könyves</i>
<i>kerékpár</i>	<i>fürdik</i>
<i>sétapálca</i>	<i>fényes</i>

213. 1. asztal | ra – asztal
 2. csillag | ás – csillag
 3. olvas | ás – olvas
 4. könyv | et – könyv

214. képzővel

215. a) szótő + rag
 b) előtag + utótag
 c) szótő + kötőhangzó + jel

216. Pl. vadász, halász, cipész, zenész, szobrász, borász, kertész, sebész stb.

217. finomságot

218. 1. Képzett szavak: szemű, szemtelen, szemlélhet, szemez, szemecske, szemtelenség
 Összetett szavak: gyöngyszem, borsószem, szemorvos, szempillafesték, szembogár, szemceruza, szemüveg, pápaszem, tengerszem, szemüveglencse, láncszem
 2. szempillafesték, szemüveglencse

219. a) ablaknak a szárnya b) tévének az állványa c) képnek a kerete d) napnak a sugara
(Megjegyzés: fontos, hogy szerepeljen a -nak/-nek rag!)

220. ír|j , kés|sel, Péter|nek, kert|ész, hír|es

képző	jel	rag
-ész	-j	-vel
-es		-nek

221. „Most újból a magányos uszodák.

A faágyak. A napzárpor a fáradt

testre, testhosszú vízfolt

utánam, amit felkapkod a szél.”

(Petri György: *Most újból*, részlet)

222. maholnap

223. a) ujj
b) alárendelt

224. b) fut szalad, argó spurizik; <igen gyorsan ill. lélekszakadva> → rohan; <fárasztó erőfeszítéssel, lihegve> → lohol...

225. b) Magyar értelmező kéziszótár

226. c) Idegen szavak és kifejezések kéziszótára

227. b) a Magyar értelmező kéziszótárt

228. alárendelt mondat
mellérendelt mondat

- 229.

Egyszerű	Összetett
1, 3, 4	2, 5

230. A. Egyszerű mondat: 2, 3, 4

a) tőmondat: 2

b) bővített mondat: 3, 4

B. Összetett mondat: 1, 5

231. 1. összetett mondat
2. egyszerű mondat

232. „– Tudják, én másképp gondolom ezt. Ne higgyék, hogy jó munkát kívánok maguknak. Isten velük.

Kis biccentéssel indult vissza a városba. A két paraszt megvárta, míg kicsit eltávolodott, csak akkor néztek jelentősen egymásra.

– Hát, van árvacsalán is, az csak magát csípi, igaz?

– Szerintem volt ez már orvosnál is.

– Ha ugyan nem másutt.

– Csak ki eszi a koncát? Ki issza a levét?

– Nem irigylem az ügyvéd urat, az tényvaló.

Nyugodtan ültek tovább a falárnyékban; már rég túl voltak napi vadászporciójukon.”

(Mészöly Miklós: *Családáradás*, részlet)

233. *De szeretnék gazdag lenni!* (József Attila: *Kedves Joci!*) óhajtó mondat
Dunna alatt alszik a rét. (József Attila: *Altató*) kijelentő mondat
Balassagyarmat – ó, hogy szeretem! (Szabó Lőrinc: *Balassagyarmat*) felkiáltó mondat
Halkulsz, tücsökszó? (Szabó Lőrinc: *Ezerkilencszáz*) kérdő mondat
Talpra, legény! (Móra Ferenc: *Kuckó király*) felszólító mondat
234. 1. kérdő (mondat)
 2. felszólító (mondat)
 3. felszólító (mondat)
 4. kijelentő (mondat)
 5. kijelentő (mondat)
 6. felkiáltó (mondat)
 7. felszólító (mondat)
235. a) eldöntendő kérdő
 b) felszólító
 c) kijelentő
 d) óhajtó
236. a) Jó napot, jó napot tizenkét kőmíves! (Népballada) – *felkiáltó mondat*
 Ne volnék csak ilyen vén! (Arany János) – *óhajtó mondat*
 Rabok legyünk, vagy szabadok? (Petőfi Sándor) – *kérdő mondat*
 Az arab felé sandítottam. (Mándy Iván) – *kijelentő mondat*
 b) – *felszólító mondatot*
237. Tagadó mondatok.
238. a) nem, nem
 b) A tanár nem az iskolából szokott elkészni.
239. 1. Nem ettünk rengeteg lekvárt a télen.
 2. Miért szeretsz engem?
240. Állító mondat.
241. a) Tegnap Péter döntése keresztbe húzta a terveimet.
 iH biJ módH
 b) A mondatokat többféleképp lehet elemezni.
 módH
242. a) alany: az igaz fajtája: határozott
 állítmány: szép volt fajtája: névszói-igei
 b) alany: (én) fajtája: határozott
 állítmány: nem hiszem el fajtája: igei
243. a) Eszter érdekes (vastag stb.) könyvet olvas.
 b) érdekes (vastag stb.) könyvet
244. 1C (délután – időhatározó); 2B (asztal alatt – helyhatározó); 3D (futott – állítmány); 4E (számos – mennyiségjelző); 5A (vonalzóval – eszközhatározó).
245. d) többjelentésű szó

246. c) megy, halad, gyalogol
247. A nyelv többjelentésű szó.
248. a) pityóka, krumpli, burgonya
b) pityóka
249. 1. nyelvjárásoknak
2. pl. pöngőt, elkötötte, vót, veszödelöm stb.
250. 1. szaknyelvnek
2. orvosok
251. nyelvjárás
252. b) hivatali stílus
253. b) hivatali stílus
254. b) társalgási
d) tájnyelvi
255. Tudományos stílus.
256. Publicisztikai stílus.
- 257.

<i>Írott nyelvi</i>	<i>Beszélt nyelvi</i>
<i>tudományos</i>	<i>társalgási</i>
<i>hivatalos</i>	<i>szónoki</i>
<i>publicisztikai</i>	
<i>szépirodalmi</i>	

258.

Korszak	Mettől meddig?
<i>ősmagyar kor</i>	
	<i>896-tól (a honfoglalástól) 1526-ig (a mohácsi vészig)</i>
<i>középmagyar kor</i>	
	<i>1772-től (magyar felvilágosodástól) napjainkig</i>

259. a) középmagyar kor
b) reformáció
c) A reformátorok anyanyelven szólnak a néphez, terjedni kezd a magyar írásbeliség, a magyar nyelv az egyház és az irodalom nyelvivé válik (vagy hasonló jó megfogalmazás).
d) Pl. Sylvester János *Új Testamentum* fordítása, Károli Gáspár *Vizsolyi Biblia* (az első teljes magyar nyelvű protestáns bibliafordítás), Dévai Bíró Mátyás *Orthográphiája* (helyesírástana), Szenczi Molnár Albert nyelvtana és zsoltárfordításai, Heltai Gáspár állatmeséi stb.
260. a) Ómagyar Mária-siralom
b) ómagyar kor
261. c) a középmagyar korra

262. a) (egyres szám) első személyű
b) nem
c) nem esik egybe
263. d) 4. Fényképet készítenek rólam, rögzítik a vonásaimat, amelyek tizenöt év múlva egészen mások lesznek, aztán a pulthoz küldenek aláírásmintáért.
264. b) A történet elmondásának ideje később volt, mint az elbeszélt történet ideje.
265. a) földrengés
b) tizenhat
266. Három (az elbeszélés ideje – jelen idő, az elbeszélt történet ideje – múlt idő, az elbeszélt időtől is régebbi idő).
267. 1. A Pál utcai fiúk /Ha elhagyja a névelőt, akkor is fogadjuk el./
2. Ifjúsági regény. Elfogadható: regény.
268. Családi kör
Petőfi Sándor, elbeszélő költemény
Fekete István, regény
ballada
Németh István
Csak egy újabb szombat
269. 1. c) Gion Nándor: A postás, aki egy ujjal tudott füttyölni
2. d) újdonság

270.

Szerző	A mű címe
Juhász Gyula	Milyen volt
Móricz Zsigmond	Légy jó mindhalálig
Kosztolányi Dezső	Mostan színes tintákról álmodom
Ady Endre	A Tűz csíholója

271. a) Gárdonyi Géza, Egri csillagok, regény
b) epika, novella
272. a) Petőfi Sándor, János vitéz
b) epika, elbeszélő költemény
273. 1. Garaczi László: Pompásan buszozunk!
2. epika, (nevelődési) regény
274. a) epika
b) egyperces novella
275. a) István
b) Gárdonyi Géza: Egri csillagok, regény
276. c) ballada
277. verses levél (episztola)
Arany János és Petőfi Sándor

278. c) ballada
279. Szerző: Arany János, cím: A walesi bárdok, műfaj: ballada.
280. önéletrajz
281. útleírás
282. a) Önéletrajz
b) Ady Endre
283. b) interjú
284. 1. metafora
2. b) ellentét, d) metafora, e) soráthajlás
285. a) allegória
286. A Tűz csiholója.
A szimbólumra jellemző a nagybetűs írásmód.
287. metafora
288. a) És el nem unnám, egyre-egyre írnék
egy vén toronyba, szünes-szüntelen
b) arany, ír (írnék)
289. a), c)
290. a) elbeszélés
b) leírás
291. özönvíz
292. a) párbeszéd
b) pl. személytelenség, arctalanság, tipikus sors a személyi kultusz idején stb.
293. 1. almárium – alacsony fiókos szekrény, krajcár – pénz, megáprehendál – megsértődik, alamizna - csekély adomány, sparhert – tűzhely.
2. Hét krajcár
294. 1) a)
2) b)
295. a) A fenti szöveg Jókai Mór *A kőszívű ember fiai* első fejezetének cselekményét ismerteti.
296. b) eredeti szövege
a) tartalmi összefoglalása
c) értelmezése, elemzése
297. a) egy mű cselekményének az ismertetése
298. b) helyzetkomikum
299. c) emberi testnedv
300. Pl. irónia, humor

301. 1. satírának
2. A kapzsiságot gúnyolja ki. Vagy: megmutatja mennyire nevetségesek az emberek, ha apróságok miatt bíróságra szaladnak.
3. A csillaggal elválasztott vagy utolsó versszakban.
302. képvers
303. a) szonett
304. a) Névelőkből áll össze (minden jó megoldás elfogadható).
b) A képvers idézőjelekből áll össze, ismereteink szubjektívek, egyéniek, csak azt tudjuk a világról, amit valaki mond róla, fontos lehet az is, hogy ez egy lombhullatú, tetejetlen fa stb. (minden jó megoldás elfogadható).
305. a) Cél: hogy megvédjék a települést a különböző elemi csapásoktól.
b) XIX. sz. első felében helybeli céhek, katolikus polgárok, lakosok; XIX. sz. második felében (helybeli) családok,
c) Az Atyát, a Fiút és a Szent Lelket.
306. Széchenyi István nevéhez.
307. a) karóráját
b) lakás, ház, menhely a barátok számára (minden jó megoldás elfogadható)
c) Jókai, Hajnóczy
d) festő a barát
308. barracuda, cápa, oroszlán, hal (a tiburon spanyolul cápát jelent, ezért elfogadható)
309. A fenti szöveg műfaja napló. A mű szerzője Sue Townsend, a címe *A 13 és 3/4 éves Adrian Mole titkos naplója*.
310. dal
311. Hivatalos stílusban.
312. e) tudományos, cselekedve tanulás
313. Húsvét egyik legnépszerűbb, régi szokása a tojásfestés, mely az asszonyok, a lányok dolga volt. Ennek legegyszerűbb módja, hogy a tojás felületét levéllel burkolják be, s úgy teszik a festékbe, utána a csipkézett levél helye világos színű marad. Régebben házi festékanyagokat használtak: hagymalevél, zöld dióhéj főzetét, vadvörte- vagy vadalmazfa héját, gubacsot stb. A tojások „írásának” legismertebb módja az, hogy viaszt olvasztanak meg, s folyékony viasszal a tojás héjára a kívánt mintákat írják. Ha a viasz megaludt, a tojást a festékbe teszik. A színes tojásról a viaszt letörlik, s a helye sárgásfehér marad. Karcolással készülnek a vakart vagy kotort tojások: a díszítőmotívumokat éles szerszámmal kotorják a tojásra.
314. a) Pl. állat(művész), madárhang, repülés, tehetség, elavultság stb.
b) Pl. az elbeszélő azonosul művészetével, madárrá változik, szakmai önértetének következménye stb.
315. a) I A mesélésnek hosszú, évezredes gyakorlata van.
b) H A rajzfilmek és a televíziós műsorok nem meseként hirdetik magukat.
c) H A százszor ismert mesét unja az előadó és a közönség.
d) I A televíziós mese végén nem csak a tévémaci alszik el.

316. hőmérő, hőmérséklet, hőszűrő
317. 1. éjszaka
2. kattogás, csattanás, szusszanás, pöfékelés
318. 1. Egy évvel.
2. c) A Toldi című elbeszélő költeményre.
3. b) Ilosvai Selymes Péteré
319. Pereszlényi József anyagmozgató, CO 75-14 rendszámú Wartburg kocsijával megállt a sarki újságárusnál.
1. – Kérek egy Budapesti Híreket.
2. – Sajnos, elfogyott.
3. – Akkor egy tegnapi is jó lesz.
4. – Az is elfogyott. De véletlenül van már egy holnapim.
5. – Abban is közlik a moziműsort?
6. – Az mindennap benne van a lapban.
7. – Hát akkor adja ide azt a holnapit – mondta az anyagmozgató.
8. – Visszaült a kocsijába.
9. – Fölapozta a moziműsort.
Némi keresgélés után talált egy csehszlovák filmet – Egy szözi szerelmei –, melyet dicsérni hallott.
320. Tutajos és a rum között folyik a párbeszéd.
321. 1. Pl. galoppozás során csak egy lópata érinti a földet; olyan részletek láthatók, amelyek a felvétel készítésekor nem voltak stb. Minden helyes válasz elfogadható.
2. b) Mátyás Iván: Kék dívány
322. 1. nem (csak interneten)
2. A Pesti Színházban
3. d) interneten elküldik, és ki kell nyomtatnod
4. május 11-ére
323. szóösszetétellel
betűszóalkotással
324. 1. Tevékenység végzése a gyakorlatban. Ösztönzés valós tapasztalat megszerzésére. A tevékenység színészi eljátszása./Elfogadható: Amit mondunk és teszünk./
2. passzív
325. a) Igen.
b) Az ember tragédiája.
326. a) Kosztolányi Dezsőről
b) Szirmai Károly, Kende Ferenc
327. Pl. mind a két szöveg a hadifogsággal, hadifoglyokkal, éhséggel stb. kapcsolatos. Bármilyen értelmes, nyelvileg helyes válasz elfogadható.
328. a) Az idős korról kapcsolatosan nem jut el messzebbre, az élet ismétlődésére utal – vagy hasonló feleletek.
b) A kert, mint a belső világ, állandóan változik, állandóan másként értelmezhető – vagy hasonló jó megoldás.

329. Minden helyes válasz elfogadható:

pl. Miben lesznek segítségünkre a vitaminok, ha helyesen alkalmazzuk őket?

Minek a koordinálására szolgálnak a vitaminok? Stb.

330. Pl. formai hasonlóság, a kötőszók és határozószók használata a verssorok elején, az első sorok egyezése stb. (Bármilyen értelmes, nyelviileg helyes válasz elfogadható.)

331.

Magyar Nyelvtudományi Társaság	magyar nyelvtudományi társasági
Nyelvművelő kéziszótár	Nyelvművelő kéziszótár-beli
Az Est	Az Est-beli
Velence cukrászda	Velence cukrászdai
Bagoly utca	Bagoly utcai
Arany János	Arany János-i

332. A béka oly nagygyá akart lenni, mint az ökor, ezért nagyon felfújta magát. A fia mondta neki, hogy ne fáradjon ezzel, mert a béka semmi az ökorhöz képest. Amaz mégis felfuvalkodott. Intette a fia:

– Ha szétpukkannál is felfuvalkodásodban, akkor sem lehetsz olyan, mint az ökor.

A béka akkor sem fogadott szót, hanem mindaddig fuvalkodott, mígnem meghasadt, és a lelkét kifújta.

333.

	-ban	-nál	-tól	-hoz
ez	ebben	ennél	ettől	ehhez
az	abban	annál	attól	ahhoz

334. tollal – 94.; visszhang – 60.; arccal – 60.; füttel – 94.; jobbra – 60.

335. (Bármely helyes megoldás elfogadható, ha helyesírási szempontból kifogástalan.)

336. a)

A magánhangzók felosztása a kiejtés időtartama szerint	
Rövid	Hosszú
a, e, i, o, ö, u, ü	á, é, í, ó, ő, ú, ű

b) odú, zenekultúra, daru, húszas
rikító, autószeruiz, színes, hirdetés

337. a) Pl.: tél, tör, vér, szél, szív, tíz, tűz stb.

b) Pl.: fakaszt, szoktat, tapaszt, foszt, oktat stb.

Bármilyen helyes megoldás elfogadható.

338.

A magánhangzók felosztása a nyelv vízszintes mozgása szerint	
Magas	Mély
e, é, i, í, ö, ő, ü, ű	a, á, o, ó, u, ú

339. a) Csöbörből vödörbe.

b) Többet ésszel, mint erővel!

Magas hangrendű szavakat.

340. a) veréb: verébig, verébknek, verébről, verébhez
 sirály: sirályig, sirálynak, sirályról, sirályhoz
 sólyom: sólyomig, sólyomnak, sólyomról, sólyomhoz
 b) A toldalékok lehetnek egyalakúak (pl. -ig), vagy kétalakúak (pl. -ról, -ről), és háromalakúak (pl. -hoz, -hez, -höz). A többalakú toldalékok közül a magas hangrendű szavakhoz a magas hangrendű, a mély hangrendű szavakhoz mély hangrendű, a vegyes hangrendű szavakhoz többnyire mély hangrendű toldalék járul.

341.

	Szótő	Hangrendje	Toldalék	Hangrendje
várom	vár	mély	-(o)m	mély
prédikálom	prédikál	vegyes	-(o)m	mély
csudálom	csuda	mély	-lom	mély

342.

Magas hangrendű szavak	lepke, tigris, ürge
Mély hangrendű szavak	oroszlán, tyúk, malac
Vegyes hangrendű szavak	pillangó, zsiráf, elefánt

343. Ez a toldalékos szó azért nem helyes, mert nem követi a hangrendi illeszkedés szabályát. A mély hangrendű szóhoz mély hangrendű toldalék járul.

344.

Részleges hasonulás	Teljes hasonulás	Összeolvadás
biztos	házzal	barátság
dobhat	adta	botja
patakban	bátyja	kétszer

345. a) (írásban nem jelölt) teljes hasonulás
 összeolvadás
 (képzés helye szerinti) részleges hasonulás
 (írásban jelölt) teljes hasonulás
 b) összeolvadás

346. a) rövidülés
 részleges hasonulás
 részleges hasonulás
 teljes hasonulás
 b) írásban jelölt teljes hasonulás

347. maradj: **összeolvadás**
 kérdezték: **(zöngéesség szerinti) részleges hasonulás**
 hallgattam: **rövidülés**
 mondtam: **kiesés (vagy kivetés)**
 vagtok: **(zöngéesség szerinti) részleges hasonulás**
 hozzám: **(írásban jelölt) teljes hasonulás**
 kérdezte: **(zöngéesség szerinti) részleges hasonulás**

348. szín-há-zig, szép-i-ro-da-lom, ma-xi-mum, lajst-rom

349.

jég-e-ső	<u>N</u>	jé-ge-ső	M
hord-ár	A	hor-dár	<u>Ó</u>
zse-bó-ra	TY	zseb-ó-ra	<u>R</u>
par-kig	<u>A</u>	park-ig	I

Ha a bekarikázott betűket összeolvasod, a következő nevet kapod: Nóra

350.

- a) Mó – ri – czék,
- b) pe – ches,
- c) Me – xi – kó,
- d) galy – lyal

351.

- a) le – ge – lő – re,
- b) leg – e – lő – re,
- c) kö – zel – lá – tás,
- d) köz – el – lá – tás

352.

Ba-bi-tsé, asz-ta-lért, meggy-dzse-met, vesz-szők-kel

353.

	Tárgy	Szófaja
1.	világot	(tárgyragos) köznév/főnév
2.	játszani	főnévi igenév
3.	valamit	(határozatlan) névmás
4.	azt	(mutató) névmás

354.

- a) Törtézetnévre.
- b)

	szófaj
hé!	indulatszó
megnyílt	(igekötő) ige
apró	melléknév
előtt	névutó
Vackor	főnév

355.

visszaható névmás: *magát*
 határozatlan névmás: *valaki*
 főnévi mutató névmás: *ez*
 általános névmás: *senki, mindenki*

356.

- a) melléknév
- b) (lét)ige
- c) igekötő
- d) kötőszó
- e) főnév

357.

- a) horgolt: ige
- b) horgolt: melléknévi igenév
- c) utánam: határozószó (ill. névutós személyes névmás)
- d) utánam: névutó

358. a) ige
b) főnév
359. melléknév, főnév, névutó, igekötő
360. a) zár, nyom
b) Ige is, főnév is.
361. Minden megoldás elfogadható, ahol főnévként az *öreg* szó a KI? kérdésre válaszol, melléknévként pedig a MILYEN? kérdésre.
Pl.:
Főnévként: Az *öreg* elsétált.
Melléknévként: Az *öreg néni* bandúkolt.

362.

alapszó	képző	képzett ige	a képzett ige fajtája
ír	-at, -et	írat	műveltető ige
kér	-atik, -etik	kéretik	szenvető ige
olvas	-hat	olvashat	ható ige
sétál	-gat	sétálgat	gyakorító ige
él	-(e)d	éled	kezdő ige

363. a) lap|(o)z|gat|ja
szótő + (köthang (zó)) (ige)képző + (ige)képző + (személy)rag
b) fut|(o)tt|(a)k
szótő + (köthang (zó)) jel + (köthang (zó)) (személy)rag

364.

Képzett igék		Képzett névszók	
Igéből	Névszóból	Igéből	Névszóból
altat	vásárol	olvasás	játékos
dobál		repülő	aranyos

365.

Képzett szó	Jellel ellátott szó	Raggal ellátott szó
félve	kertek	kalácsnak
szeretni	fehérebb	
futó		

366. a)

barátkozik	2	barátság	2
barátom	3	baráti	2
barátot	4	baráthoz	4
barátok	3	baráttal	4

- b) Kiss – Kiss-sel
gömb – gömbbel
Petrović – Petrovićtyal
asszony – asszonnyal
Raggal.

367. gépkocsialkatrészeket
idegennyelv-tudás
időjárás-jelentés
használtruha-kereskedés
kosárlabda-válogatott

368. 1. c) Influenza idején a kórházban beteg ápoló is akad.
d) Az utazó távoli erdőből hallatszó vadbőgést figyel.
e) A háziszarka házi tolvajt jelent a magyar nyelvben.
2. a) A vágottvirág-árusítás sikeresnek bizonyult.

369.

Többszörösen összetett szó
<i>híradástechnika</i>
<i>hírlapíró</i>
<i>hírlapkiadó</i>

370.

egyszerű szó	emlék
összetett szó	Pl. délután, édesanyámmal, gyerekkoromból kerékpározások
többszörösen összetett szó	fényképalbumot

Bármilyen helyes megoldás elfogadható.

371. *megint* (ismét) – *megint* (figyelmeztetésben részesít),
faló (falánk evő) – *faló* (fából készült ló)

372. Alanyos szóösszetételek: *dércsípte*
Tárgyas szóösszetételek: *békeszerető*
Határozós szóösszetételek: *ágrólszakadt, érzelemgazdag*
Jelzős szóösszetételek: *citromháj, sokszög, sötétzöld*

373. a)

Mellérendelő	Alárendelő
ide-oda	eszeveszett
hírneves	egynapi
ugribugri	tagbaszakadt

b) Tegnap nagy sürgés-forgás volt az iskolában. Ünnepre készülődtünk. A diákok apraja-nagyja sürgött-forgott a termekben. Díszítettek, szervezkedtek, rendezkedtek. Gondolhatod, mekkora zűrzavar volt!

Mellérendelő összetett szavak találhatók a szövegben.

374. régestelen-régen, bűbajos, sürgött-forgott, sebbel-lobbal, körös-körül, ámult-bámult

375.

Alárendelő szóösszetétel	Mellérendelő szóösszetétel
<i>emberlakta</i>	<i>búbánat</i>
<i>egyetért</i>	<i>már-már</i>
<i>fejcsóválva</i>	<i>éjjel-nappal</i>
<i>egyoldalú</i>	<i>agyba-főbe</i>

376. a) állat-
könyv-

Alárendelő szóösszetétel.

b) egyetért – tárgyas
véghezviszik – határozós

377. a) szövegyűlés
b) szóelvonás
c) mozaikszó (betűszó)
d) népetimológia

378. c) szórövidülés

379. CD, www, SMS

380. a) szóelvonás

381. A szóelvonását.

382. Madarat tolláról, embert barátjáról.

383. a) Az elrejtett szólás: kesztyűbe dudálni.
b) Jelentése: erőyes eszközökkel valakit rendre tanít, ellátja a baját (vagy hasonló megoldások)

384. „Ezek a kedves kis portékák, ezek a szőke asszonyok olyan szelídek, olyan jók, mint a bárányok. Legalább ez a Tímár Zsófi, ez egészen olyan.”
(Mikszáth Kálmán: Tímár Zsófi özvegysége)

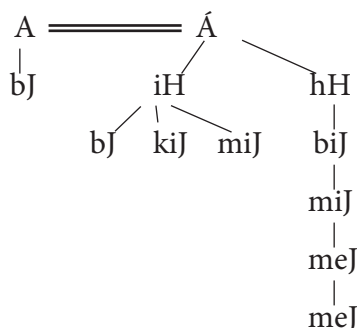
Az állandósult szókapcsolat fajtája: szóláshasonlat

385. a) maga felé hajlik a keze
b) az erdőt

386. a) ötödik kerék: fölösleges
b) dugába dől: meghiúsul
c) az apostolok lován: gyalog
d) lóvá tesz: becsap
e) itatja az egereket: sír

387. – helyesírási szótár: a szavak, kifejezések helyes írását mutatja be,
– szakszótár: egy szakterületet tárgyal,
– történeti-etimológiai szótár: a szavak történetét, eredetét vizsgálja,
– szinonimaszótár: a rokon értelmű szavakat tartalmazza,
– értelmező szótár: megmagyarázza az anyanyelvi szavak jelentését

388. c) azért, mert azonos alakú szó
389. c) A magyar helyesírás szabályaiban.
390. a) Egynyelvű szótárak: Közmondások, Magyar Értelmező Kéziszótár, Magyar szókincstár.
Két- vagy többnyelvű szótár: Oxford angol-magyar szótár nyelvtanulóknak.
b) Egy adott szakma vagy tudományág területén elért eredmények rendszerezett és összefoglalt eredményeit és ismereteit. (Vagy egyéb, hasonló értelmű válasz is elfogadható.)
c) A Nyelvművelő kézikönyvből (pl. Grétsy – Kovalovszky 1980, 1985 szerk., Akadémiai, Bp.)
391. a) A magyar helyesírás szabályai
b) Növénylexikonból, növényhatározóból vagy egyéb botanikai tárgyú kézikönyvből.
392. a) El vagyok veszve, azt hiszem. C
b) Szívesen elvinném, de nem érek rá. A
c) Meglátogatlak, ha marad egy kis időm. B
393. a) (Vagy) beveszed a gyógyszert, vagy kórházba kerülsz.
b) Az idén jó termés várható, ugyanis (hiszen, tudniillik) napok óta jótékony eső áztatja a veteményeket.
394. 1. egyszerű, tömondat
2. egyszerű, bővített
3. összetett, mellérendelő
4. egyszerű, hiányos
395. a) Mindent fel kell írnom, mert feledékeny vagyok.
b) Megette azt, ami ízletes volt.
396. A kalandozó magyarok szívesen csapták be az ellenséget színlelt megháttrálással.
miJ mH miJ eH
A – Á
/ / \ \
miJ mH T eH
|
miJ
(Más jelöléssel is elfogadható.)
397. Az emberiség legrégebbi történelmi időszakában Egyiptom lakói a sok száz kilométeres Nílus
bJ kiJ miJ iH bJ meJ meJ miJ bJ
partján telepedtek le.
hH

398. Pl. Kődös éjszakán álmodoztam a meleg szobában.

399.

„...Anyámnak fáj a feje –
anyámnak fáj a Semmi.
Anyám fekete rózsa,
nem tud kiszínesedni.
Egy éjjel földre roskad,
megtört lesz, majd kicsi –
Bejön egy madár érte,
s csőrében elviszi.”

(Csoóri Sándor: Anyám fekete rózsza)

fáj: igei állítmány

fáj: igei állítmány

rózsa: névszói állítmány

nem tud: igei állítmány (tagadó alak)

roskad: igei állítmány

megtört lesz névszói-igei állítmány

kicsi: névszói állítmány

bejön: igei állítmány

elviszi: igei állítmány

400. a) megnyugtató

b) Megnyugtató volt (lenne stb.) komolyzenét hallgatni.

401.

a) „Valaki, valaki most emleget,

Valaki szán,

Valaki szánja

Azt, ki Páris sötét utcáira

Dobva nézi, kívánja

Az eget...”

(Adí Endre: Valaki, valaki emleget)

valaki: határozatlan alany

ki: határozott alany

b) „Esik esik –

a por nedvesen reszket életünkön –

csattog, dörög –

dörömbölnek – hallod – a szívünkön!...”

(József Attila: Esik)

(az eső): alanytalan mondat

por: határozott alany

(az ég): alanytalan mondat

(ők): határozatlan alany

(te): határozott alany

402.

Egyjelentésű (Monoszmia)	Többjelentésű (Poliszmia)	Azonos alakú (Homónímia)	Rokon alakú (Paronímia)
<u>úrhajó</u>	<u>szem</u>	<u>szeg</u>	<u>helység</u> – <u>helyiség</u>
<u>négyzetgyök</u>	<u>szárny</u>	<u>fog</u>	<u>ijedség</u> – <u>ijedtség</u>

403. reális → valószínűtlen
pesszimista → derűlátó
maximum → legkevesebb
agresszív → szelíd

404.

Hangutánzó szavak	Hangulatfestő szavak
<u>pattog</u>	<u>fodroz</u>

405.

Ferdített alak	Eredeti alak	Jelentéskategória
<i>Hóból</i> is megárt a sok.	<i>Jóból</i> is megárt a sok.	hasznló alakú szavak
Aki <i>mer</i> , annak tele lesz a tényérja.	Aki <i>mer</i> , az nyer	azonos alakú szavak – <i>mer</i> ¹ = 'nem fél, bátor'; <i>mer</i> ² = 'folyadékot v. egyebet pl. szedőkanállal másik edénybe szed'
A <i>csaj</i> nem jár egyedül.	A <i>baj</i> nem jár egyedül.	hasznló alakú szavak
Nem mind <i>arany</i> , aki János.	Nem mind <i>arany</i> , ami fénylik.	azonos alakú szavak – <i>arany</i> ¹ = anyagnév; <i>Arany</i> ² = személynév (Arany János költőre utalva)

406. 1. csirke, csávó, menő, csesznye, hepajkodnak, elpampogják, sulí, tancsi, vallat
2. b) Egy tanár gyűjteménye a diákok szleng szótárából

407.

Labdarúgók szókincse	Mesteremberek szókincse
<i>les</i>	<i>körfűrés</i>
<i>hátvéd</i>	<i>villáskulcs</i>
<i>csatár</i>	<i>gyalu</i>
<i>szabadrúgás</i>	<i>csőkulcs</i>

408.

Tájnnyelv	Csoportnyelv	Rétegnnyelv
pampuska, pityóka, gánica, görhe, paszuly	gyalupad, szoftver, gól, fékhenger, kardántengely, marketing, makettező	diri, rendicsek, szalon, macskabenzin, szkinhed, lobbizás

409. a) „A vízfolrás mentén haladva a folyómederben egyre több víz folyik, a szállított anyag egyre apróbb és gömbölyűbb. A folyó az alsó szakaszon lerakja a hordalékot, és felhalmozásos vagy akkumulációs domborzati formákat hoz létre: alluvialis síkságokat, deltákat, folyami szigeteket.”

(Rada Sitarica – Milutin Tadić: *Földrajz* az általános iskolák 5. osztánya számára)

- b) csoportnyelvek (szaknyelvek) – szakszavak, szaknyelvi kifejezések (terminusok)

410. 1. b) Szépirodalmi.
2. Fehér és kék.

411. a) tudományos stílus
b) magyar nyelvű és idegen szakkifejezések (terminusok), bonyolult mondszerkezetek, logikus gondolatmenet stb.

412. b) A szónoki stílusra

413. a) köznapi, társalgási stílus
b) a hiányos mondatok

414. Anonymus c)
Károli Gáspár a)
Pázmány Péter d)
Kazinczy Ferenc b)

415. ómagyar kor
416. 1. d) középmagyar kor
2. a mohácsi vésszel (1526)
417. a) + A nyelvtörténet középmagyar korszaka a mohácsi véstől a felvilágosodásig (1772) tartott.
b) + Kazinczy Ferenc állt a tizenkilencedik századi nyelvújító mozgalom élén.
c) – Kazinczy Ferenc Szegeden élt, ebben a városban tevékenykedett, innen levelezett.
d) – A szamojéd a családfa alapján a magyarhoz legközelebb álló nép és nyelv.
e) + A nyelvújító mozgalom tagjai két táborra, hagyományőrökre és újítókra oszlottak.
418. a) Halotti Beszéd és Könyörgés
b) 1200 körül (A század megnevezése is elfogadható.)
419. a) milosztben, paradicsumben, halálnek
b) terümtév, munda, tilutoá

420.

Az első magyar vers	Az első magyar összefüggő szöveg
<i>Ómagyar Mária-siralom</i>	<i>Halotti Beszéd és Könyörgés</i>
„keseruen kynzatuhul”	<i>temetkezési szertartás</i>
1300	1200
<i>síratóének</i>	„latiatuc feleym”
<i>Leuveni-kódex</i>	<i>Pray-kódex</i>

421. b) latin fordításból erednek
422. latin, 26, 6, magyar
423. c) a magyar nyelv csiszolását, a szókészlet gazdagítását tűzték ki célul
d) sok szót átvettek a népnyelvből
424. 1. a) Kazinczy Ferenc
2. Vörösmarty Mihály
425. Kazinczy Ferenc
426. Kazinczy Ferenc, Kölcsey Ferenc
427. a) líra
b) A sorok a következő szövegekből származnak:
1. Ady Endre: *Fölszállott a páva*
2. Juhász Gyula: *Tiszai csönd*
3. Kosztolányi Dezső: *Az iskolában hatvanan vagyunk...* (A szegény kisgyermek panaszai) – mindkét megoldás elfogadható.
4. József Attila: *Nyár*

428. a) Kölcsey Ferenc
b) Erkel Ferenc
c) Vörösmarty Mihály
d) Pl. A himnusz az ódai műfajok csoportjába tartozik, valamely magasztos tárgy, eszme (istenség, természet, haza, igazság, bátorság, szerelem stb.) költői dicsőítése. Felfokozott érzelmi állapot és emelkedett hangvétel jellemzi. Többnyire valamilyen hiány állapotában megfogalmazott kérést közvetít a megszólított eszmény felé (vagy hasonló jó megoldás).
429. a) Arany János
b) Toldi
c) elbeszélő költemény
430. a) csodás ló, paripa
b) sámán – a magyar ősvallásban természetfeletti erejű ember
c) a mesében
d) szárnyas ló (a görög mitológiában)
431. A 1. számú szöveg műneme:líra , 2. számú szöveg műneme:epika
B	Az 1. számú szöveg egy regényrészlet.	HAMIS
A	2. számú szöveg egy regényrészlet.	IGAZ
Az	1. számú szöveg intertextuális utalás is.	IGAZ
A	2. számú szöveg intertextuális utalás is.	HAMIS
432. a) Műnem: epika
b) Műfaj: (mű)mese
433. 1. c) műmese
2. b)
434. Dráma
435. Arany János: A walesi bárdok – ballada
Juhász Gyula: Milyen volt – elégia
Orbán Ottó: Hallod-e, te sötét árnyék... – balladás dal
Nagy László: Himnusz minden időben – himnusz
436. Az a személy, akinek szemszögéből látjuk az eseményeket, aki a történetet közvetíti a befogadó felé stb. (Vagy hasonló jó válasz.)
437. Lírai én (lírai beszélő, költői én)
438. a) A megnyilatkozás alanya az egyik szereplő, egy kisfiú szemével látjuk a világot.
b) Csáth Géza
c) Szombat este
439. 1. a) Ács Károly
b) a szülővárosát elhagyó egyén
2. a) A szerző Gelléri Andor Endre
b) Az elbeszélő G. A. E.

440. a) E/1.
b) Budapesten, a nagyvárosban
c) gyerek, fiú (vagy hasonló megoldások)
441. „fürgő állat a krajcár” - metafora
„elbújtak a pénzecskék” - megszemélyesítés
„huncut, huncut krajcárkák” - szóismétlés / ismétlés
„csudák-csudája” - tőismétlés / figura etymologicák
442. a) szinesztézia
b) halmozás
443. A versben nincsenek rímek, nincs hagyományos versritmus, nem tagolódik versszakokra, hiányoznak a költői képek és az ismert költői eszközök, számnevekkel kezdődnek a sorok stb. (Bármelyik két hasonlóan jó megoldás elfogadható.)
444. 1) – d) két vagy több egymást követő szó kezdő mássalhangzójának – ritkábban magánhangzójának – az ismétlődése, összecsengése
2) – c) a verssor belsejében lévő szavak szóvégi összecsengése
3) – a) a verssor közepének és végének összecsengése
4) – b) a verssorok végén lévő szavak szóvégi összecsengése
445. a) rövid és hosszú, b) verslábakat, c) ütemhangsúlyos, d) Radnóti Miklós
446. LÍRA: dal;
EPIKA: mese, tárca, regény, novella;
DRÁMA: vígjáték.
KAKUKKTOJÁS: motívum.
447. a) Műneme: dráma
b) Alapműfajok: tragédia, komédia
c) Komédia
448. regény
drámai költemény (dráma)
komédia (dráma)
himnusz
449. 1. szabadverseknek
2. A versre kevésbé jellemző a rím, nincs hagyományos versritmus, nem tagolódik versszakokra, hiányoznak az írásjelek stb.
450. Pl. József Attila: Születésnapomra

A záróvizsgán mért tudásszintek

ALAPSZINT

Az alábbi meghatározások a tanulók alapszintű tudására/ismereteire és készségeire utalnak.

Az OLVASÁSI KÉSZSÉG ÉS SZÖVEGÉRTÉS részterületein a tanuló:

- MNY.1.1.1. eljut az egyszerűbb szövegek megértéséig,
- MNY.1.1.2. képes néma vagy hangos olvasással megérteni a szöveget,
- MNY.1.1.3. megkülönbözteti a szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegeket,
- MNY.1.1.4. a munkafüzetében, könyveiben levő szömagyarázatokat segítség nélkül értelmezi,
- MNY.1.1.5. felismeri a szöveg műfaját, közlésmódját és stílusát,
- MNY.1.1.6. megkülönbözteti a szöveg és a könyv szerkezeti egységeit (főcím, alcím, szövegtest, fejezet, bekezdés, lábjegyzet, tartalom, előszó, utószó),
- MNY.1.1.7. felismeri az idézeteket,
- MNY.1.1.8. adott szempontok szerint válogató olvasással képes adatokat kiszűrni a szövegből,
- MNY.1.1.9. képes lényeges és lényegtelen elkülönítésére,
- MNY.1.1.10. képes az összefüggések feltárására (időrend, ok-okozati viszonyok, következmény stb.),
- MNY.1.1.11. képes a következtetések levonására (egyszerű szövegben),
- MNY.1.1.12. képes a szövegbe iktatott táblázatok, grafikonok, diagramok felismerésére.

A SZÖVEGALKOTÁS (ÍRÁSBELI) részterületein a tanuló:

- MNY.1.2.1. érthető, nyelvtanilag kifogástalan mondatokat szerkeszt,
- MNY.1.2.7. ismeri a Helyesírási szabályzat használati módját,
- MNY.1.2.8. ismeri a helyesírási alapelveket és a legfontosabb helyesírási szabályokat (írásjelek, a tulajdonnevek – személynevek, állatnevek, intézménynevek, márkanevek – írásmódja).

NYELVI SZINTEK GRAMMATIKÁJA, JELENTÉSTAN, A NYELV RÉTEGZŐDÉSE, A MAGYAR NYELV TÖRTÉNETE

A NYELVI SZINTEK GRAMMATIKÁJA részterületein a tanuló felismeri az alábbi nyelvtani jelenségeket:

- MNY.1.3.1. fel tudja sorolni a magán- és a mássalhangzókat,
- MNY.1.3.2. fel tudja osztani a mássalhangzókat a zöngéesség szempontja szerint,
- MNY.1.3.3. tud szótagolni,
- MNY.1.3.4. felismeri az alapszófajokat,
- MNY.1.3.5. le tudja választani a toldalékot a szótőről,
- MNY.1.3.6. felismeri az egyszerű és összetett szavakat,
- MNY.1.3.7. ismeri a szótárak és kézikönyvek használati módját,
- MNY.1.3.8. meg tudja különböztetni az egyszerű és összetett mondatot,
- MNY.1.3.9. felismeri a beszélő szándéka szerint elkülöníthető mondatokat (kijelentő, felkiáltó, felszólító, óhajtó, kérdő),
- MNY.1.3.10. mondatelemzéskor felismeri a következő szintagmákat: predikatív szerkezet (igei állítmány, határozott alany), tárgyas szerkezet, határozós szerkezet (hely-, idő-, mód-, eszköz-), jelzős szerkezet (minőség-, mennyiség).

A JELENTÉSTAN részterületein a tanuló felismeri az alábbi jelenségeket:

MNY.1.3.11. felismeri az egyjelentésű, a többjelentésű, a rokon értelmű szavakat a jel és a denotátum viszonya alapján.

A NYELV RÉTEGZŐDÉSÉNEK részterületein a tanuló felismeri az alábbi nyelvtani jelenségeket:

MNY.1.3.12. felismeri a nyelvi rétegeket,

MNY.1.3.13. felismeri a stílusrétegeket.

Az IRODALOM részterületein a tanuló:

MNY.1.4.1. felismeri a tantervben előírt szövegek címét és szerzőit,

MNY.1.4.2. megkülönbözteti a szóbeli és az írásbeli irodalom műfajait,

MNY.1.4.3. megkülönbözteti a műnemeket (líra, epika, dráma),

MNY.1.4.4. felismeri a rímfajtákat és a refrént,

MNY.1.4.5. ismeri a következő fogalmakat: elbeszélő, lírai beszélő (lírai én), mese, történet, elbeszélés,

MNY.1.4.6. képes a következő stilisztikai eszközök felismerésére: hasonlat, költői jelző, megszemé-
lyesítés, ismétlés, költői kérdés, ellentét, hangutánzás és hangulatfestés, fokozás,

MNY.1.4.7. képes a következő szépirodalmi szövegelemek felismerésére: motívum, téma, fabula, a
cselekmény helye és ideje, hős stb.

KÖZÉPSZINT

Az alábbi meghatározások a tanulók középszintű tudására/ismereteire és készségeire utalnak.

Az OLVASÁSI KÉSZSÉG ÉS SZÖVEGÉRTÉS részterületein a tanuló:

- MNY.2.1.1. eljut a hosszabb szövegek megértéséig,
- MNY.2.1.3. felismeri a nem szépirodalmi szövegek fajtáit (használati utasítás, reklám, vitaanyag, hozzászólás stb.),
- MNY.2.1.4. meg tudja nevezni az olvasott szöveg témáját, képes rövid tartalomismertetésre,
- MNY.2.1.5. a munkafüzetében, könyveiben levő szómagyarázatokat segítség nélkül értelmezi,
- MNY.2.1.6. felismeri a szöveg műfaját, közlés módját és stílusát,
- MNY.2.1.7. megkülönbözteti a szöveg és a könyv szerkezeti egységeit (főcím, alcím, szövegtest, fejezet, bekezdés, lábjegyzet, tartalom, előszó, utószó, tárgymutató, bibliográfia),
- MNY.2.1.8. adott szempontok szerint válogató olvasással képes adatokat kiszűrni a szövegből és szövegközi összefüggéseket keresni,
- MNY.2.1.9. megkülönbözteti a tényanyagot a reflexióktól, kommentároktól,
- MNY.2.1.10. képes a táblázatok, grafikonok, diagramok áttekintésére és értelmezésére.

A SZÖVEGALKOTÁS (ÍRÁSBELI) részterületein a tanuló:

- MNY.2.2.5. ismeri és legtöbb esetben alkalmazza a helyesírási alapelveket, valamint a legfontosabb helyesírási szabályokat. (Helyesen jelöli a hangkapcsolatokat a részleges hasonulás, az írásban jelölt teljes hasonulás és az összeolvadás eseteiben, a tulajdonnevekre vonatkozó helyesírási szabályokat tudatosan alkalmazza. Helyesen írja a személyneveket, az állatneveket, a címeket, a márkaneveket, az intézményneveket és a földrajzi nevek egyszerűbb eseteit. Az igekötős igék, a névutós szerkezetek egybe- és különírását, az -i képzős melléknevek egyszerűbb eseteit nem téveszti el.),
- MNY.2.2.6. jártas a vázlatkészítésben.

A NYELVI SZINTEK GRAMMATIKÁJA, JELENTÉSTAN, A NYELV RÉTEGZŐDÉSE, A MAGYAR NYELV TÖRTÉNETE

A NYELVI SZINTEK GRAMMATIKÁJA részterületein a tanuló felismeri és megnevezi az alábbi nyelvtani jelenségeket:

- MNY.2.3.1. felismeri a magas és mély magánhangzókat,
- MNY.2.3.2. felismeri és megnevezi a részleges hasonulás, a teljes hasonulás és az összeolvadás egyszerűbb eseteit,
- MNY.2.3.3. felismeri és megnevezi az alapszófajokat, a határozószókat és az igeneveket,
- MNY.2.3.4. ismeri a szótő+toldalékok fogalmát,
- MNY.2.3.5. felismeri és megnevezi a szóelemek könnyebb elemeit,
- MNY.2.3.6. felismeri az egyszerű és összetett szavakat, és megnevezi fajtáit,
- MNY.2.3.7. ismeri a szótárak és kézikönyvek használati módját,
- MNY.2.3.8. meg tudja különböztetni az egyszerű és összetett mondatot,
- MNY.2.3.9. fel tudja ismerni és megnevezni a beszélő szándéka szerint elkülönülő mondatokat,
- MNY.2.3.10. felismeri és megnevezi a mondatokat logikai minőségük szerint (állító, tagadó),
- MNY.2.3.11. mondatelemzéskor felismeri és megnevezi a következő szintagmákat: predikatív szerkezet (igei állítmány, határozott alany), tárgyas szerkezet, határozós szerkezet (hely-, idő-, mód-, eszköz-, társ-), jelzős szerkezet (minőség-, mennyiség-, birtokos).

A JELENTÉSTAN részterületein a tanuló felismeri és megnevezi az alábbi nyelvtani jelenségeket:

MNY.2.3.12. felismeri és megnevezi az egyjelentésű, a többjelentésű, az azonos alakú és a rokon értelmű szavakat a jel és a denotátum viszonya alapján.

A NYELV RÉTEGZŐDÉSÉNEK részterületein a tanuló felismeri és megnevezi az alábbi nyelvtani jelenségeket:

MNY.2.3.13. felismeri, megnevezi a nyelvi rétegeket,

MNY.2.3.14. felismeri, megnevezi a stílusrétegeket.

A MAGYAR NYELV TÖRTÉNETE részterületein a tanuló felismeri és megnevezi:

MNY.2.3.15. a nyelvtörténeti korszakokat.

Az IRODALOM részterületein a tanuló:

MNY.2.4.1. el tudja különíteni epikus művekben (a meséket és mítoszokat leszámítva) a mű időviszonyait (az elbeszélte időt; az elbeszélés idejét; az elbeszélte események időtartamát), valamint a befogadás idejét,

MNY.2.4.2. felfedezi a cím, a műnem, a műfaj és a szereplő közötti összefüggéseket,

MNY.2.4.3. a szövegrészletek, a hősök és a helyzetek alapján felismeri a műnemet és a műfajt,

MNY.2.4.4. megkülönbözteti az átmeneti műfajokat (ballada),

MNY.2.4.5. felismeri az irodalomtudományi szempontból vizsgált műfajokat (emlékirat, életrajz, önéletrajz, napló, útirajz, sci-fi, fantasy),

MNY.2.4.6. felismeri a következő alakzatokat (metafora, szimbólum, allegória, áthajlás),

MNY.2.4.7. felismeri a motívumokat, a kompozíciót, a formai jegyeket, a hősök jellemét és a szereplők rendszerét, a párbeszédet, a monológot, belső monológot (önjellemező beszéd),

MNY.2.4.8. különbséget tesz a szöveg cselekményének összefoglalása és a szöveg értelmezése között,

MNY.2.4.10. felismeri a komikum változatait (humor, irónia),

MNY.2.4.11. felismeri a szonettet és a képverset.

HALADÓ SZINT

Az alábbi meghatározások a tanulók haladó szintű tudását és készségeit határozzák meg.

Az OLVASÁSI KÉSZSÉG ÉS SZÖVEGÉRTÉS részterületein a tanuló:

- MNY.3.1.1. eljut a hosszabb és összetettebb szövegek megértéséig,
- MNY.3.1.2. felismeri a szöveg műfaját, közlés módját és stílusát,
- MNY.3.1.3. képes a kulcsszavak, tételmondatok kiemelésére, rezümé összeállítására,
- MNY.3.1.4. adott szempontok szerint válogató olvasással képes adatokat kiszűrni összetettebb és hosszabb szövegből, valamint szövegközi összefüggéseket keresni,
- MNY.3.1.5. képes összetettebb táblázatok, grafikonok, diagramok vizsgálatára és értelmezésére,
- MNY.3.1.6. képes az olvasott szövegekkel kapcsolatban kérdéseket feltenni, véleményt, kritikai nézőpontú hozzászólást formálni, érvelni, összehasonlító észrevételeket tenni.

A SZÖVEGALKOTÁS (ÍRÁSBELI) részterületein a tanuló:

- MNY.3.2.5. ismeri és következetesen alkalmazza a helyesírási alapelveket, valamint a helyesírási szabályok többségét (Helyesen jelöli a hosszú és rövid hangokat a tőhang-váltást mutató főnevek és igék esetében is, a hangkapcsolatokat, helyesen írja a tulajdonneveket, a földrajzi nevek bonyolultabb eseteit, az -i képzős mellékneveket, az igekötős igék, a névutós szerkezetek, az alanyos, tárgyas, határozós és birtokos szó szerkezetek, összetételek helyesírását nem véti el, összetett mondatok írásakor többnyire jól központosz.).

A NYELVI SZINTEK GRAMMATIKÁJA, JELENTÉSTAN, A NYELV RÉTEGZŐDÉSE, A MAGYAR NYELV TÖRTÉNETE

A NYELVI SZINTEK GRAMMATIKÁJA részterületein a tanuló felismeri, megnevezi, alkalmazza az alábbi nyelvtani jelenségeket:

- MNY.3.3.1. reprodukálja a magánhangzók felosztását az időtartam és a nyelv vízszintes mozgása szerint,
- MNY.3.3.2. ismeri és alkalmazza a hangrend és illeszkedés törvényét,
- MNY.3.3.3. felismeri a részleges hasonulás (zöngésedés, zöngétlenedés, képzés helyi szerinti részleges hasonulás), a teljes hasonulás (jelölt és jelöletlen teljes hasonulás), összeolvadás, mássalhangzó-rövidülés, mássalhangzó-kiesés eseteit,
- MNY.3.3.4. ismeri és alkalmazza a szótagolás és elválasztás szabályait,
- MNY.3.3.5. felismeri a tanult szófajokat,
- MNY.3.3.6. felismeri a többszófajúságot,
- MNY.3.3.7. felismeri, megnevezi és alkalmazza a tanult szóelemeket (képző, jel, rag),
- MNY.3.3.8. felismeri az egyszerű, összetett és többszörösen összetett szavakat,
- MNY.3.3.9. felismeri és megnevezi a mellérendelő és alárendelő szóösszetételeket,
- MNY.3.3.10. felismeri és megnevezi a ritkább szóalkotási módokat,
- MNY.3.3.11. felismeri és alkalmazza az állandósult szókapcsolatokat,
- MNY.3.3.12. használja szótárakat és kézikönyveket,
- MNY.3.3.13. felismeri és elkülöníti a mondatfajtákat szerkezetük szerint (egyszerű mondat: tömondat, bővített mondat, hiányos mondat, összetett mondat: alárendelő, mellérendelő), ismeri az összetett mondat szerkezetét, a tagmondatok sorrendjét, a többszörösen összetett mondatot, ábrázolja az egyszerű és összetett mondatok szerkezetét,

MNY.3.3.14. mondatelemzéskor felismeri a következő szintagmákat: predikatív szerkezet (igei állítmány, névszói állítmány, névszói-igei állítmány, határozott alany, határozatlan alany, általános alany, hiányos alany), tárgyas szerkezet (kettős tárgy), határozós szerkezet (hely-, idő-, mód-, eszköz-, társ-, állapot, ok-, cél-, vonzat), jelzős szerkezet (minőség-, mennyiség-, birtokos, értelmező), alárendelő és mellérendelő (halmozott) szintagma.

A JELENTÉSTAN részterületein a tanuló felismeri, megnevezi és alkalmazza az alábbi jelenségeket:

MNY.3.3.15. felismeri az egyjelentésű, a többjelentésű, az azonos alakú, hasonló alakú, ellentétes jelentésű, hangutánzó- és hangulatfestő valamint a rokon értelmű szavakat a jel és a denotátum viszonya alapján.

A NYELV RÉTEGZÖDÉSÉNEK részterületein a tanuló felismeri, megnevezi és alkalmazza az alábbi nyelvtani jelenségeket:

MNY.3.3.16. felismeri, megnevezi és alkalmazza a nyelvi rétegeket,

MNY.3.3.17. felismeri, megnevezi és alkalmazza a stílusrétegeket.

A MAGYAR NYELV TÖRTÉNETE részterületein a tanuló felismeri és megnevezi:

MNY.3.3.18. a nyelvtörténeti korszakokat,

MNY.3.3.19. az első nyelvemlékeket,

MNY.3.3.20. ismerettel rendelkezik a 19. század nyelvújító mozgalmáról.

Az IRODALOM részterületein a tanuló:

MNY.3.4.1. a kiemelt szövegrészletek/szöveghelyek, hősök, helyzetek, témák és motívumok alapján felismeri a műnemet és a műfajt,

MNY.3.4.2. felismeri a konkrét szöveg műnemét és műfaját,

MNY.3.4.3. felfedezi a szerző és a lírai beszélő (lírai én), valamint a szerző és az elbeszélő közötti különbségeket,

MNY.3.4.4. felismeri a különböző verselési formákat (ütemhangsúly, időmérték) és a következő alapfogalmakat: alliteráció, belső rím, szinesztézia, tőismétlés, halmozás, illetve felsorolás, versciklus, látomás, ars poetica, gondolati líra,

MNY.3.4.5. ismeri a lírai, epikai és drámai műfajokat.

FORRÁSOK

A gyűjteményben szereplő feladatok kidolgozásához felhasznált irodalom: az általános iskolai tankönyvek, A magyar helyesírás szabályai, a Magyar értelmező kéziszótár, az Idegen szavak és kifejezések kéziszótára, különféle szép-, tudományos és publicisztikai irodalmi művek.

A FELADATOK JEGYZÉKE A SZABVÁNY KÓDJAIVAL

A feladat sorszáma	Szabvány	A feladat sorszáma	Szabvány	A feladat sorszáma	Szabvány
1–4	MNY.1.1.1.	142–146	MNY.1.4.7.	294–297	MNY.2.4.8.
5–8	MNY.1.1.2.	147–151	MNY.2.1.1.	298–301	MNY.2.4.10.
9–12	MNY.1.1.3.	152–155	MNY.2.1.3.	302–304	MNY.2.4.11.
13–16	MNY.1.1.4.	156–160	MNY.2.1.4.	305–308	MNY.3.1.1.
17–20	MNY.1.1.5.	161–164	MNY.2.1.5.	309–312	MNY.3.1.2.
21–25	MNY.1.1.6.	165–168	MNY.2.1.6.	313–316	MNY.3.1.3.
26–29	MNY.1.1.7.	169–173	MNY.2.1.7.	317–321	MNY.3.1.4.
30–33	MNY.1.1.8.	174–178	MNY.2.1.8.	322–326	MNY.3.1.5.
34–38	MNY.1.1.9.	179–183	MNY.2.1.9.	327–330	MNY.3.1.6.
39–41	MNY.1.1.10.	184–187	MNY.2.1.10.	331–335	MNY.3.2.5.
42–45	MNY.1.1.11.	188–191	MNY.2.2.5.	336–339	MNY.3.3.1.
46–50	MNY.1.1.12.	192–195	MNY.2.2.6.	340–343	MNY.3.3.2.
51–54	MNY.1.2.1.	196–200	MNY.2.3.1.	344–347	MNY.3.3.3.
55–59	MNY.1.2.7.	201–204	MNY.2.3.2.	348–352	MNY.3.3.4.
60–63	MNY.1.2.8.	205–209	MNY.2.3.3.	353–356	MNY.3.3.5.
64–67	MNY.1.3.1.	210–213	MNY.2.3.4.	357–361	MNY.3.3.6.
68–71	MNY.1.3.2.	214–219	MNY.2.3.5.	362–366	MNY.3.3.7.
72–75	MNY.1.3.3.	220–223	MNY.2.3.6.	367–371	MNY.3.3.8.
76–80	MNY.1.3.4.	224–227	MNY.2.3.7.	372–376	MNY.3.3.9.
81–84	MNY.1.3.5.	228–232	MNY.2.3.8.	377–381	MNY.3.3.10.
85–88	MNY.1.3.6.	233–236	MNY.2.3.9.	382–386	MNY.3.3.11.
89–92	MNY.1.3.7.	237–240	MNY.2.3.10.	387–391	MNY.3.3.12.
93–97	MNY.1.3.8.	241–244	MNY.2.3.11.	392–397	MNY.3.3.13.
98–100	MNY.1.3.9.	245–248	MNY.2.3.12.	398–401	MNY.3.3.14.
101–104	MNY.1.3.10.	249–251	MNY.2.3.13.	402–405	MNY.3.3.15.
105–108	MNY.1.3.11.	252–257	MNY.2.3.14.	406–409	MNY.3.3.16.
109–111	MNY.1.3.12.	258–261	MNY.2.3.15.	410–413	MNY.3.3.17.
112–115	MNY.1.3.13.	262–266	MNY.2.4.1.	414–417	MNY.3.3.18.
116–119	MNY.1.4.1.	267–271	MNY.2.4.2.	418–422	MNY.3.3.19.
120–123	MNY.1.4.2.	272–275	MNY.2.4.3.	423–426	MNY.3.3.20.
124–128	MNY.1.4.3.	276–279	MNY.2.4.4.	427–430	MNY.3.4.1.
129–133	MNY.1.4.4.	280–283	MNY.2.4.5.	431–435	MNY.3.4.2.
134–137	MNY.1.4.5.	284–288	MNY.2.4.6.	436–440	MNY.3.4.3.
138–141	MNY.1.4.6.	289–293	MNY.2.4.7.	441–445	MNY.3.4.4.
				446–450	MNY.3.4.5.

Oktatási és Nevelési Minőségellenőrző Intézet

Fabris u. 10., 11000 Belgrád

Telefon: 011/ 206 70 00

Faks: 011/ 206 70 09

E-mail: office@ceo.edu.rs

www.ceo.edu.rs

Tördelés

„Prosvetni pregled“ Kft., Belgrád

ISSN 0033-1651